

Eierskapskontroll

Rapport

Ålesundregionen interkommunale miljøselskap IKS

28. november 2017

Forord

Ålesund kontrollutvalg vedtok en prosjektplan 12. april 2016, om å gjennomføre en selskapskontroll av Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS. En selskapskontroll er innholdsmessig delt i to komponenter – eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Prosjektplanen var drøftet med daglig leder og økonomisjef, i møte 7. april 2016. Det ble sendt et oppstartsbrev til selskapet 29. august 2016, og daglig leder leverte 14. september 2016 en undertegnet egenerklæring fra styret og et utfylt kontrollskjema.

Det ble gjennomført et møte med Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet til Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS 7. november 2016.

Videre ble det gjennomført et møte med daglig leder 7. desember 2016, der en drøftet innholdet i eierskapskontrollen.

Dette prosjektet har blitt mer omfattende enn kommunerevisjonen opprinnelig så for seg. Når det gjelder eierskapskontrollen var det i utgangpunktet tenkt at den skulle følge et standardopplegg utviklet av Norges Kommunerevisorforbund, samt en nærmere gjennomgang av styringsorganene og styringsdokumentene. Når det gjelder styringsdokumentene var vi ved planleggingen av prosjektet ikke kjent med at Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS var i ferd med å sette i gang en svært omfattende prosess knyttet til en framtidig strategiplan.

Ved oppstart av prosjektet var vi kjent med noen av kommunikasjonsutfordringene mellom Ålesund kommune og Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS, og da særlig i forhold til styringskommunikasjonen. Vi var mindre kjent med de omfattende utfordringene i forhold til samarbeidskommunikasjonen med Næringsdrift Avfall.

En viktig del av prosjektet har blitt å belyse disse kommunikasjonsutfordringene.

Det vil bli levert to rapporter. Denne rapporten som omhandler eierstyringen vil bli behandlet først. Deretter tar vi sikte på å ferdigstille forvaltningsrevisjonen. Dette skyldes dels omfanget av de to rapportene, men også hensynet til framdrift i forhold til å få ferdigstilt rapportene har vært vektlagt.

Rapporten ble sendt på høring til Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS og Ålesund kommune ved rådmannen i tråd med vanlig praksis 13. september 2017. Kommunerevisjonen mottok svar fra styret i Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS 24. oktober 2014, og svar fra rådmannen 3. november 2017. Den lange høringsperioden har sammenheng med konkursen i RenoNorden.

Ålesundregionen interkommunale miljøelskap IKS angir i høringssvaret at:

Rapporten synleggjer på ein dekkande måte dei rolleutfordringane Ålesund kommune står overfor som politiske organ for styring av kommunen samt som eigarar av ÅRIM og Tafjord Kraft AS, og med eigen administrasjon med betydeleg eigenproduksjon innan avfall og gjenvinning.

Rapportutkastet frå Kommunerevisjonen gir ein relativt detaljert oversikt over dialogen mellom ÅRIM og Ålesund kommune i mange spørsmål dei siste åra. Rapporten synleggjer også at kommunikasjonen mellom administrasjonen i Ålesund kommune og ÅRIM som selskap i mange høve har vore krevjande. Det er mange grunnar til dette, men det er liten tvil om at manglande avklaring av arbeidsdeling mellom Ålesund kommune sin administrasjon og ÅRIM er ein hovudårsak. Det er viktig å streke under at det er samarbeidet på administrativt nivå som har vore krevjande. Det daglege praktiske samarbeidet om oppgåver fungerer godt.

Det er ikkje det at Ålesund bystyre eig fleire fagmiljø innan avfall, eller det at desse fagmiljøa kan vere usamde om strategi som er hovudproblemet. Det er situasjonen i mange kommunar og på mange fagfelt. Kommunal saksbehandling foregår på den måten at bystyret tek avgjerder basert på innstillingar og vurderingar frå rådmannen. Dersom kommunen sin eigen

administrasjon er ein part med eit sett med interesser, samstundes som selskap kommunen er eigar av har andre interesser, må rådmannen likevel sikre at innstillinga til politisk behandling ikkje blir eit partsinnlegg for eigen administrasjon, men ei balansert framstilling av dei ulike interessene. I den grad ÅRIM skal rette kritikk mot administrasjonen i Ålesund kommune, så har ÅRIM i enkelte saker peika på at rådmannen ikkje har gjort nødvendige undersøkingar og lagt til rette for tilstrekkeleg behandling av saker der det er openbart at bystyret må handtere ein slik rollekonflikt.

ÅRIM har særleg vore kritisk til saksframlegg der rådmannen direkte eller indirekte stiller spørsmål ved om eit selskap der Ålesund kommune er største eigar, driv i henhald til gjeldende regelverk. Etter vår oppfatning kan ikkje rådmannen la ein slik påstand «henge i lufta» i si innstilling til politikarane. Dersom rådmannen ikkje har tillit til at eit selskap Ålesund kommune er eigar av blir drive lovleg, bør dette varslast umiddelbart, både til kommunen sine representantar i representantskapet og til Kontrollutvalet, som har fullmakter til å granske slike tilhøve. ÅRIM kjenner ikkje til om slik varsling har skjedd.

ÅRIM hadde i tillegg til dette, noen merknader til enkeltspørsmål i rapporten.

Det ble vist til kapittel 3.2.1 Eierskapsmelding, der det går fram av punkt 14 at:

En gang i året skal de største av kommunens selskaper inviteres til bystyret og orientere om selskapets strategi og andre viktige tema.

Dette hadde de følgende merknad til:

ÅRIM har, sidan selskapet blei stifta i 2009, aldri blitt invitert til Ålesund bystyre. I Ålesund har ÅRIM hatt ei orientering i Komité for byutvikling og miljø i 2013, og ei orientering i Formannskapet og ei i Rådet for likestilling av funksjonshemma i 2017. Det skal nemnast at ÅRIM sidan 2010 har vore minst ein gang i alle kommunestyra til dei andre eigarkommunane, samt i fleire høve i andre politiske organ.

Det er liten tvil om at ÅRIM ser det som hensiktsmessig å kunne orientere politiske råd og utval i eigarkommunane oftare enn det som skjer i dag. Etter vår oppfatning er dette særleg viktig i samband med val, slik at dei nyvalde kommunepolitikarane blir gjort kjend med selskap dei eig.

Kommunerevisjonen ser at dette med fordel nok kunne vært innarbeidet i rapporten og vært gjenstand for vurderinger fra vår side.

ÅRIM viste til kapittel 3.3.12 Møte med ÅK om oppgjør av faktura m.m., hvor det står:

Årim er ofte raske med å skrive referat fra møter der de og kommunen deltar. Dette gjøres uoppfordret, men det er et dilemma at innholdet i referatet ofte ikke reflekterer det vi kan huske at ble gjennomgått i møtet, men heller ser ut til å være en oppsummering av hva Årim mener er viktig å få fram.

Dette hadde de følgende merknad til:

ÅRIM har lagt stor vekt på å dokumentere dei møta vi har gjennomført med Ålesund kommune. Vidare har selskapet lagt vekt på å sende over denne dokumentasjonen med sikte på å gi dei øvrige møtedeltakarane høve til å kommentere dette. Ålesund kommune har i liten grad nytta gitt slike kommentarar.

ÅRIM viste til kapittel 3.3.21 Brev til ÅK om vektsystem, hvor det står:

Årim bestemte seg for å innføre nye vektsystemer for husholdningskunder, på tross av de gjennom kontrakt hadde bundet seg til å bruke eksisterende systemer i Bingsa.

Dette hadde de følgende merknad til:

ÅRIM har gjennomført eit utviklingsarbeid knytt til å få på plass eit system som på ein god måte kan registrere og skilje mellom leveringar frå hushalds- og næringskundar på dei ni gjenvinningsstasjonane til ÅRIM. Systemet har fått mykje merksemd, og det blir no teke i bruk også andre stader i Noreg.

ÅRIM viste til kapittel 3.3.25 Epost fra virksomhetsleder for VAR til KOMREV3, hvor det står:

Fakturert for ikke utført oppdrag næringsrenovasjon januar – mars 2016. Nektet å utlevere nøkler til avfallsrom. Dårlig gjennomføring av lofte oppgaver i forbindelse med overføring av næringsrenovasjon.

Dette hadde de følgende merknad til:

Når det gjeld fakturering, vil ÅRIM peike på at dette blei gjort i samsvar med avtale mellom Ålesund kommune og ÅRIM, som omtalt i kapittel 3.3.7. ÅRIM kjenner seg heller ikkje igjen i påstander om nekt eller dårleg gjennomføring.

Det går også fram en merknad i forhold til innsyn i selvkostregnskap og fordeling av kostnader til slam. Når det gjelder sistnevnte stod det:

Etter at ÅRIM mottok innspel om denne korrigeringa 16. desember 2016, gjennomførte selskapet ei utgreiing av forholdet. Resultatet var at ÅRIM slutta seg til Ålesund kommune si vurdering. Dette går fram av revidert budsjett 2017 – 2020, vedteke av representantskapet 25. april 2017. Her blei slamprisane til Ålesund kommune justert i samsvar med ønskje framsett av kommunen. Det blei som del av dette gjort ei etterrekning der Ålesund kommune fekk refundert eit beløp for dei siste åra.

I forhold til innsyn i selvkostregnskapet, så er dette etter vår vurdering en diskusjon om hvilket detaljnivå Ålesund kommune har krav på få opplysninger. Vi vil her ellers vise til vår forvaltningsrevisjonsrapport, hvor selvkostregnskapet til ÅRIM blir drøftet.

Ålesund kommune angir innledningsvis i sitt høringssvar at:

Rapporten innleder med å beskrive hva en eierskapskontroll skal gå ut på, nemlig å føre kontroll med om eier ivaretar sine interesser på en god måte. Dette kan igjen deles i to: om eierskapet utøves innenfor lov- og regelverk og i tråd med anerkjente prinsipper for god eierstyring og vedtak i kommunestyret, og om det er etablert gode nok rutiner for kontroll med eierskapet og om disse blir fulgt.

Ved etablering av ulike selskaper for å løse kommunale oppgaver blir styringslinjene fra folkevalgte organ endret i forhold til om samme oppgave ble ivaretatt innenfor den kommunale organisasjonen. Bystyret vil kun ha en indirekte styring på selskapene gjennom selskapenes eierorganer, f.eks. generalforsamling eller representantskap. Rådmannen har ingen direkte rolle i styringen av det enkelte selskap.

Det er altså hvilke rutiner og system som er etablert for at bystyret skal kunne utøve sitt eierskap som bør vurderes i en eierskapskontroll. I tillegg må det vurderes om disse rutinene og systemene er gode nok og om de følges i praksis.

Kommunerevisjonen vil påpeke at det i rapporten også står: etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse. Innledningsvis i sammendraget vil vi gi en framstilling av vår oppfatning av hva som bør vurderes i en eierskapskontroll.

Videre stod det at:

Rapporten er omfattende i sidetall og i sitater fra ulike former for kommunikasjon mellom ÅRIM og andre aktører innenfor avfallsområdet. På grunn av dette oppleves rapporten som tungt tilgjengelig og lite leservennlig. Det bør derfor vurderes å endre rapportens struktur og oppbygging.

Utkastet til rapport som det er gitt en uttale på, hadde ikke et sammendrag. Vi håper endelig rapport med et sammendrag kan være med på å bidra til å gjøre rapporten litt mer tilgjengelig og leservennlig. Vi er ikke uenig at rapporten nok kunne hatt en noe bedre leservennlighet, men noe av denne leservennligheten har gått på bekostning av et ønske om å sikre et godt allment innsyn i et selskap som det er en stor allmenn interesse rundt. Noe av leservennligheten har også gått på bekostning av nødvendigheten av å belyse de kommunikasjonsutfordringene som har vært mellom rådmannen og ÅRIM. Kommunerevisjonen og andre har vært kjent med disse en god stund nå. Vi viser her også til rådmannens kommentar til medlemmene i representantskapet nedenfor.

I forhold til leservennlighet har vi laget et sammendrag som er mer omfattende enn det som er vanlig.

Videre stod det at:

KS ga i 2015 ut en rapport med 21 anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Disse anbefalingene er en konkretisering av hovedprinsippene for eierstyring. I revisjonens rapport refereres det til flere av disse anbefalingene, men på en noe ustrukturert måte. Rådmannen mener at rapporten ville vært vesentlig mer oversiktlig og lettere å lese dersom den hadde vært strukturert rundt de mest relevante av disse anbefalingene. Dvs. at revisjonen gjorde vurderinger og trakk konklusjoner knyttet til anbefalingene. Det ville også bli tydeligere hva som var det enkelte vurderingstema og hvilke forbedringspunkt og anbefalinger som følger av revisjonens arbeid.

Slik rapporten fremstår nå så svarer den heller ikke godt nok på de spørsmål som reises innledningsvis på side 1 i dokumentet. Det er vanskelig i vurdering og konklusjon i pkt. 3.5 å finne klare anbefalinger til bystyret om hvordan eierstyringen med ÅRIM kan forbedres knyttet opp mot de enkelte anbefalingene fra KS. Bør det f.eks. innføres faste eiermøte med ÅRIM utenom representantskapsmøtene for å sikre god kommunikasjon med selskapet? Er opplæringen av folkevalgte som skal sitte i selskapenes eierorganer god og systematisk nok? Er det praktisk lagt til rette for at eierkommunene kan rekke å behandle saker som skal opp i representantskapet i sine kommunestyre? Og i hvilken grad skjer slik behandling i Ålesund kommune?

Rådmannen er av den oppfatning at eiermøter kan være et hensiktsmessig forum for å styrke kommunikasjonen mellom selskapet og eier. Her kan strategier drøftes uten at det treffes formelle beslutninger, noe som vil gi både selskapet og eier verdifull informasjon og kunnskap.

Videre mener rådmannen at opplæringen av de folkevalgte som skal sitte i ulike eierorgan med fordel kan styrkes. Det er viktig med en klar forståelse av sin egen og eierorganets rolle i styringen av et selskap.

Ålesund kommunen har i dag en ambisjon om å legge fram til politisk behandling saker som skal opp på representantskapsmøter eller generalforsamlinger i de viktigste selskapene kommunen er medeier i. Det er ofte krevende å ha tilstrekkelig kapasitet til dette i administrasjonen. Selv om innkallingene til representantskapsmøtene sendes ut 30 dager før møtene, kan det være for kort tid til å rekke behandling i bystyret dersom bystyrets møtekalender klaffer dårlig med møtene i representantskapet. Sakene skal også gjennom formannskapet før behandling i bystyret. Her bør det vurderes lenger frist for utsending av saksdokument til representantskapet, eller at formannskapet gis fullmakt til å behandle sakene og gi kommunens representanter nødvendige føringer eller bundet mandat.

Kommunerevisjonen har det syn at folkevalgtopplæringen til de som har verv i styrende organer bør gjennomføres i regi av Sunnmøre Regionråd. De vil gi en god arena for en uformell kontakt og samordning av den spesifikke folkevalgtopplæringen som er nødvendig for de som skal representere i styrende organ i de ulike selskapene. Vi mener at dette går fram av rapporten.

Når det gjelder eiermøter som er en annen arena for uformell kontakt, går det fram av NOUen om ny kommunelov at: *Utvalget mener styret bør møte kommunens eierorgan regelmessig, i hvert fall én gang i året. Dersom det ikke er oppnevnt noe særskilt eierorgan, er det kommunestyret som har denne oppgaven. Styringsdialogen i eiermøter bør omhandle rapportering, budsjett og planer samt prinsipielle enkeltsaker.* Et alternativt til minst et møte i året for hver deltakerkommune, kan være å undersøke hvilken rolle regionrådet eventuelt kan ha i forbindelse med dette. I rapporten har vi pekt på det å hospitere interkommunale arenaer for å utarbeide eierskapsmeldinger. I forlengelsen av dette avsnittet har vi etter høringen, også pekt på at en kan gjøre en vurdering av hvordan en eventuelt bør formalisere og koordinere eiermøter mellom selskapene og de av eierne som er medlemmer i regionrådet.

Når det gjelder politisk behandling av saker som skal til representantskapet, så er vi positiv til den tendens som er observert den senere tid med behandling i formannskapet. Hvis rådmannen vurderer det dit hen at det er kapasitet til å politisk saksbehandle saker som skal til representantskap og generalforsamlinger, så bør rådmannen innstille på å integrere dette inn i eierskapsmeldingen ved neste revidering. Det er da også naturlig å gjøre en klargjøring i forhold til hvilket politisk organ som er å anse som eierorgan. Det går også an å vurdere å opprette et eget organ med egen sekretariatskapasitet. Disse mer generelle overordnede strukturene vil naturligvis virke positivt på eierstyring av ÅRIM. Bakgrunnen for at vi ikke har gjort noen inngående drøftelse av disse temaene i rapporten, er en erkjennelse av, at med unntak av ÅRIM, Bingsa Næring og Tafjord-konsernet, og de problemstillingene som vi har påpekt, så er ikke eierskapsporteføljen til Ålesund kommune mer kompleks enn at eierstyringen skulle la seg gjøre innenfor de strukturer som allerede fastlagt. Da med unntak om kravet om en strategiplan for de selskapene som kommunen er involvert i.

Når det gjelder tidsfrister så har vi det syn at lovgiver har vurdert det slik at fire uker skal være tilstrekkelig, og at det er mer naturlig at Ålesund kommune innretter sine interne prosesser etter dette, enn at det arbeides mot å innføre særregler i forhold til Ålesund kommunes samarbeid med andre kommuner, og eventuelt særregler i forhold til private eiere i aksjeselskap.

Rådmannen hadde også en merknad til begrepene som er benyttet i forhold til styringskommunikasjon og samarbeidskommunikasjon. Det stod:

I rapporten brukes også begrepene styringskommunikasjon og samarbeidskommunikasjon uten at det går klart fram hva som er skillet mellom disse. Det er derfor uklart om styringskommunikasjonen er god mens samarbeidskommunikasjonen er dårlig, eller om begge deler er dårlig. Jeg velger å tolke styringskommunikasjon som den mer formelle kommunikasjonen mellom selskapet og representanter for eieren, mens samarbeidskommunikasjon dreier seg om kommunikasjon på mer uformelt plan knyttet til daglig drift. Men dette bør presiseres tydeligere.

Kommunerevisjonen viser til nederst på side 18. I forhold til samarbeidskommunikasjon: *tenker vi på samarbeid som følge av at ÅRIM og Ålesund kommune, begge har leverandør- og kunderoller ovenfor hverandre.*

Rådmannen hadde også en merknad til et utsagn fra medlemmene i representantskapet. Det stod:

Rapporten bruker mye tid på å vise eksempel på det man mener er dårlig kommunikasjon mellom Ålesund kommune og ÅRIM. Et av utgangspunktene for dette er et utsagn som gjengis på side 92 om at dårlig kommunikasjon:

«Dette hemmer utviklinga i begge verksemdar så langt vi kan sjå»

Dette skal være utsagn fra Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet. På hvilken måte dette hemmer de to virksomhetene utdypes ikke.

Det såkalte COSO-rammeverket er regnet som en etablert norm for god selskapsledelse. God kommunikasjon inngår i dette rammeverket som en av fem komponenter som kjennetegner en organisasjon som har en god styring mot å nå sine målsetninger. En av målsetningene er en målrettet og effektiv drift, og det omtales gjerne synonymt med en god utvikling. God kommunikasjon er altså et omforent kjennetegn på et selskap som har en god utvikling. Det er grunn til å tro at dette også gjelder for samarbeidskommunikasjonen mellom ÅRIM og Bingsa Næring. Videre er det grunn til tro at dette gjelder i styringskommunikasjonen mellom Ålesund kommune som eier og ÅRIM.

Etter vårt syn skulle det ikke være nødvendig å kreve en nærmere utdyping fra medlemmene i representantskapet i forhold til dette. Kommunerevisjonen deler vurderingen, og rapporten er vesentlig utvidet i forhold til temaet kommunikasjon som følge av bl.a. dette innspillet.

Videre hadde rådmannen en merknad det det gikk fram at:

Rådmannen er av den oppfatning at samarbeidskommunikasjonen vies alt for stor plass i rapporten uten at det gir noen anvisning til bystyret om hvordan dette påvirker eierstyringen og hvordan dette kan avbøtes. Slik rapporten er lagt opp kan det være fristende å kommentere de ulike eksempler som trekkes fram, men rådmannen vurderer dette som lite hensiktsmessig. Generelt er det likevel nødvendig å påpeke følgende. Sitatene fra de ulike epostene og brevene er i mange tilfeller løsrevet fra sin kontekst og kan derfor gi et misvisende bilde av kommunikasjonen. De avspeiler også at ÅRIM og Ålesund kommune på noen punkt kan ha ulike interesser. Dette er legitimt og avspeiler det som antakelig er hovedutfordringen, nemlig at selskapsavtalen og evt. andre beslutninger ikke er tydelige nok på enkelte områder. Videre må det også være legitimt å synliggjøre faglig uenighet knyttet til hva som er de miljømessig beste løsningene for å håndtere avfall av ulik karakter uten at dette skal fremstå som dårlig samarbeidsklima.

De tre siste setningene vedrører vår hovedkonklusjon. Vi mener det bør gjøres en avklaring i forhold til oppgavefordelingen mellom ÅRIM og Ålesund kommune. Det går fram at: *ÅRIM og Ålesund kommune på noen punkt kan ha ulike interesser.* Det har etter vårt syn vært nødvendig en stund nå, å få avklart om det er ÅRIM og bystyret som på noen punkt har ulike interesser.

Det går fram at det må være: *legitimt å synliggjøre faglig uenighet knyttet til hva som er de miljømessig beste løsningene.* I forhold til de problemstillingene som gjelder ÅRIM, så er det ikke lett å trekke opp grensene mellom hva som er faglig og hva som er politisk. Det er liten tvil om at de ulike miljøutfordringene, er et av vår tids store politiske tema. Det igjen gir liten tvil om at det ligger til bystyret å trekke opp Ålesund kommunes retning i disse spørsmålene. Rådmannens rolle er å arbeide mot denne retningen, og sørge for at saker som legges fram belyser alle relevante sider, slik at bystyret har et bredest mulig grunnlag å peke ut denne retningen.

Etter vårt syn skal ikke rådmannen i sin relasjon med ÅRIM ha et annet syn på denne retningen enn det som går fram av vedtak i bystyret. Det at underordnede fagavdelinger har egne faglige synpunkt og gir uttrykk for disse, kan en kanskje leve med, men også de må understøtte denne retningen.

Rådmannen hadde en merknad om hvor drøftelser av selvkostregleverket hører hjemme. Det stod:

Rådmannen opplever også at rapporten til dels tar opp temaer som hører hjemme i en forvaltningsrevisjon av ÅRIM og Ålesund kommune. F.eks.: I hvilken grad vi praktiserer selvkostregelverket på en riktig måte, mener vi hører hjemme i en forvaltningsrevisjon.

Regelverket for selvkost er et omfattende regelverk og tidvis også noe komplekst. I denne rapporten har vi kun framstilt en presisering fra Miljøverndepartementet som tydeliggjør at rådmannen har en vesentlig feiloppfatning i forhold til hva som definerer skillet mellom næring og hushold. Presiseringen skal leses i sammenheng med en påstand fra rådmannen om at oppgavefordelingen slik den nå er, representerer et klart skille. Det at denne feiloppfatningen i forhold til organiseringen gir store utfordringer for selvkostregnskapet som fastsetter renovasjonsgebyrene som pålegges innbyggere, må etter vårt syn kunne inngå i en selskapskontroll av ÅRIM.

Hvordan Ålesund kommune praktiserer selvkostregelverket har etter vårt syn, også vært en del av de problemene som kommunene har hatt med ÅRIM i forhold til samarbeidskommunikasjon.

I høringsbrevet tilkjenner rådmannen sin oppfatning om hovedutfordringene. Det stod:

Hovedutfordringen i eierstyringen av ÅRIM ligger ikke etter rådmannens oppfatning først og fremst i dårlig kommunikasjon. Hovedutfordringen i dette tilfellet er at Ålesund kommune ikke har et tilstrekkelig avklart forhold til alle selskapene (inkludert kommunens egen virksomhet) som har interesser i avfallsområdet.

ÅRIM ble i sin tid opprettet primært for å stå for innsamling og behandling av husholdningsavfall som er en lovpålagt oppgave for kommunene. Dette avspeiles i selskapsavtalens formålsparagraf der det bl.a. heter:

«3.1 Å utføre kommunane sine lovpålagde oppgaver innan innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam i samsvar med sentrale og lokale miljømål.»

Videre er det åpnet for at ÅRIM kan gi tilbud om innsamling og behandling av næringsavfall. Pkt. 3.4 i selskapsavtalen lyder:

«3.4 Å gje eit tilbod om innsamling, gjenvinning og behandling av næringsavfall der selskapet finn dette miljømessig ønskjeleg og økonomisk forsvarleg.»

ÅRIM-kommunene har her ulike ønsker å behov når det gjelder håndtering av næringsrenovasjon. Ålesund kommune har i dag mulighet til å håndtere næringsrenovasjon og næringsavfall selv, og det er ikke fattet noe vedtak i Ålesund kommune om at dette skal opphøre i kommunal regi og overlates til andre. For andre av ÅRIM-kommunene kan situasjonen være annerledes.

ÅRIM har tydelig tilkjennegett at de ønsker å utvide sin aktivitet, herunder å overta alt arbeid knyttet til næringsrenovasjon og næringsavfall. Bl.a. heter det i brev fra ÅRIM til Ålesund kommune datert 21.03.16 (gjengis på side 47 i revisjonsrapporten):

«ÅRIM har innretta si verksemd ut frå ei strategisk målsetting om ei framtidig samanslåing av det fagmiljøet Ålesund kommune har samla i Bingsa Næring og det fagmiljøet Ålesund kommune har vore med på å byggje opp i ÅRIM.»

Denne målsettingen motsvares ikke i et vedtak i Ålesund kommune og er et eksempel på at det dermed skapes en uklarhet om partenes ansvar og arbeidsoppgaver som igjen kan gi grobunn for uenigheter i den daglige drift.

Rådmannen hadde en merknad som vedrører samordning av strategier. Det stod:

Ålesund kommune er eier i tre parter som alle har interesser knyttet til renovasjon og avfallshåndtering. For det første Ålesund kommunes egen organisasjon som har drevet med renovasjon og avfallshåndtering i alle år. For det andre er vi majoritetsseier i Tafjordkonsernet som gjennom sitt datterselskap Tafjord Kraftvarme AS (TKV) også har sterke interesser på dette området. Og for det tredje er vi minoritetsseier i ÅRIM IKS som utelukkende arbeider med renovasjon og avfallsbehandling.

I Tafjordkonsernet har kommunen indirekte innflytelse gjennom generalforsamlingen, og enda mer indirekte på datterselskapet TKV. Men vi har tross alt en majoritetsinnflytelse i generalforsamlingen. I ÅRIM har vi også bare indirekte innflytelse gjennom representantskapet, men her har vi i tillegg kun 31% stemmevekt og har dermed ikke avgjørende innflytelse.

Ålesund kommune som eier har en utfordring i å avstemme sine strategier for alle disse tre aktørene, og når dette ikke er gjort tydelig nok skaper det et rom flere av aktørene prøver å ta. Dette kan gjøre samspillet vanskelig. Eksempelvis kan det være krevende når man vedtar en strategi for ÅRIM uten samtidig å vurdere konsekvensene for TKV og Ålesund kommune og justere strategiene for disse to virksomhetene. Dette berøres kort til slutt i rapporten, men burde hatt en mer fremtredende plass.

I høringsbrevet tilkjennegir rådmannen avslutningsvis synspunkteter i forhold til kommunereformen og oppsummere merknadene i kulepunkt. Vi viser her til høringsbrevet som ligger ved.

Ålesund, november 2017

Svein Ove Otterlei
oppdragsansvarlig revisor

Sammendrag

Denne rapporten dokumenter en omfattende gjennomgang av kommunerevisjonen om ulike forhold som vedrører viktige sider ved Ålesund kommunes eierstyring av ÅRIM.

Det gjennomgående tema og fokus for rapporten er om denne eierstyringen er god. God eierstyring konkretisert i standardopplegget til NKRF og dermed i denne rapporten, angir at god eierstyring innebærer at kommunen fører kontroll med sine eierinteresser.

I dette ligger det at det er innført rutiner, altså etablert en struktur som denne kontrollen utøves gjennom og at den gjennomføres. Denne strukturen kommer gjerne til uttrykk i eierskapsmeldingen.

I tillegg til en god eierskapsmelding, innebærer en god eierstyring at den utøves i tråd med bystyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og ikke minst etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse.

I rapporten har vi framstilt saker som er lagt fram for politisk behandling. Vi har framstilt vedtakene og deler av saksframstillingen som kan gi forutsetningene.

Standardopplegget til NKRF peker på en rekke aktuelle lovbestemmelser, som en må anta at enhver god eier må anse som særlig viktige å overholde.

KSs anbefalinger for selskapsstyring er ansett for å være gode etablerte normer for eierstyring.

Etablerte normer for god selskapsledelse angir at god kommunikasjon i alle ledd fra eier, styret, ledelse og ansatte, er et av de viktigste kjennetegnene på organisasjoner som har en god styring mot å nå sine mål.

Om ÅRIM

Rapporten gir innledningsvis en oversikt over historikken til ÅRIM. Denne danner et grunnlag for å belyse bystyrets forutsetninger for å være med i et interkommunalt samarbeid med de andre kommunene på Nordre Sunnmøre innen avfallsområdet.

Ålesundregionen Interkommunale Miljøelskap (ÅRIM) ble stiftet i februar 2009 av de tolv kommunene Giske, Haram, Norddal, Sandøy, Skodje, Stordal, Stranda, Sula, Sykkylven, Vestnes, Ørskog og Ålesund. Dato for vedtektene var 12.02.09, og er sammenfallende med dato for vedtak om selskapsavtalen i den siste kommunen. Stiftelsesmøtet var den 20.02.09.

Prosessen med å stifte selskapet var forankret i Ålesundsregionens utviklingsselskap (ÅRU), nå Sunnmøre regionråd. En kan trekke linjer helt tilbake til 1995 med ulike utredninger og diskusjoner. En arbeidsgruppe med deltakere fra de tekniske virksomhetene i kommunene, gjennomførte i perioden fra mai 2007 til februar 2008 syv arbeidsmøter. Arbeidsgruppen leverte sin rapport til styret i ÅRU, og det ble satt ned en styringsgruppe og gjort vedtak om å engasjere en ekstern rådgiver til videre arbeid.

Våren 2008 ble dette drøftet i komité for byutvikling og miljø, med sikte på å gi signaler om hvordan Ålesund kommune så på det videre utviklingsarbeidet. I saksframstillingen gikk det fram at:

Det er viktig at Ålesund kommune er med i interkommunalt samarbeid. Avfallsbehandling er et vanskelig fagområde hvor det settes krav til god kompetanse i årene fremover. Gode og effektive tjenester for brukerne, samt fremtidsretta miljøløsninger er stikkord. God rekruttering til dette arbeidet er en forutsetning for å lykkes, og samtlige ÅRU-kommuner ser at samarbeid er en faktor for å få en større bredde og bedre kvalitet.

Videre stod det:

Ålesund kommune som største kommunen i ÅRU samarbeidet, og det forplikter.

Og at:

Rådmannen har ikke alltid en ukritisk positiv innstilling til organiseringen av interkommunalt

samarbeid som IKS. Styringen kan være litt perifer fra det øvrige politiske liv, og når det er mange kommuner sammen, kan det bli vanskelig å holde for eksempel trykket på gode miljøløsninger og gebyrpolitikken. Men det er nå ikke avklart hvor mange av tjenestene som skal legges inn i et IKS. Det er ikke forutsatt at fasteiendom skal bringes inn i et IKS, men det kan tenkes at for eksempel drift av Bingsa skal foregå i IKS regi.

Rådmannen konkluderte med at det er ønskelig å være aktivt med i den videre utredningen, og komitéen vedtok å sluttet seg til dette.

Sluttrapporten med forslag til korrigert selskapsavtale, ble lagt fram komitéen for byutvikling og miljø, før den så gikk til bystyret ved slutten av 2008. Bystyret vedtok å godkjenne forslaget til korrigert selskapsavtale, og valgte medlemmer til representantskapet. Rådmannen i Ålesund var leder av styringsgruppen og stilte seg bak de konklusjonene som var i sluttrapporten. Det ble pekt på de kompetansemessige utfordringen som en stod ovenfor i 2009. Det stod:

Kommunene i ÅRU ligger dårligere an i gjenvinning av sitt avfall i forhold til andre kommuner i Møre og Romsdal og resten av landet. Dette er forhold som klart bør forbedres. Samtidig innser samtlige kommuner at oppgavene krever fagkompetanse som det vil være vanskelig å få tak i. Selv om Ålesund er den største kommunen, er ikke fagmiljøet i Ålesund kommune spesielt stort, og det kommer til å skje endringer i kravet til god avfallsbehandling i årene fremover. Det vil by på utfordringer av avfallsfaglig, miljømessig, teknisk og økonomisk karakter, og et sterkere fagmiljø og en sterkere organisasjon vil være en fordel.

Rådmannen redegjorde også for at styringsgruppen i sitt arbeid hadde vært opptatt av å sikre at det ble satt krav til styringsorganene. Dette fordi et interkommunalt samarbeid har andre styringsorgan enn det tradisjonelle kommunestyret, og at det er viktig at reell folkevalgt styring blir lagt til selskapet. I forhold til dette stod det:

Representantskapet skal være et aktivt styringsorgan som skal ikke bare gjøre de lovmessige vedtakene om godkjenning av regnskap og årsrapport. Det skal holdes minst 2 representantskapsmøter i året, og budsjett og strategi vil være viktige tema. Bystyret må derfor sende styringssignaler til de representantene som velges. Videre må representantskapet legge vekt på åpenhet både overfor eierkommunene, overfor brukerne og media. Det vil alltid være mange forretningsmessige saker også under strategivurderinger, men det bør ikke hindre åpenhet og god informasjon. Selskapet har alt å tjene på å få til et godt samarbeid og samspill med eierkommunene, og eierkommunene bør være aktive med krav og tilbakemeldinger.

I saksframstillingen var også forholdet til Bingsa viet noe oppmerksomhet. Det stod at:

Siden selskapet skal ha hovedkontor i Ålesund kommune har det vært diskutert bruken av Bingsa. Det vil være opp til selskapet selv å vurdere bruken av Bingsa. Det er imidlertid naturlig at Bingsa vil være viktig, men om det er behov for hele Bingsa, kan det ikke nå konkluderes på. (...). Ålesund kommune stiller Bingsa til disposisjon, og det beregnes en leie. Det vil ikke være aktuelt nå med noen formell overdragelse.

Avslutningsvis stod det at:

... det viktigste arbeidet gjenstår, det å få til et regionalt samarbeid med 12 kommuner hvor alle må legge sine kommunegrenser litt til side og tenke felles sak. Åpenhet og nytenkning, nøkternhet og kompetanse er stikkord som vil være nødvendige ved styring av et slikt selskap. Men oppgavene er så spennende at det bør være noen av de mest interessante verv som kommunen velger medlemmer til.

Ett er sikkert, dette er et område hvor det vil skje stor utvikling videre, og det er å håpe at det selskapet som stiftes, skal være en pådriver for ÅRU-regionen til å utvikle fagområdet videre.

Styret ble valgt i mai 2009 og daglig leder startet i januar 2010. Representantskapet vedtok på årsmøtet i 2010 en framdriftsplan for ÅRIMs overtakelse av tjenester fra eierkommunene.

I oktober 2011 tok ÅRIM over ansvaret for innsamling av avfall i alle eierkommunene. Fram til da hadde det vært relativt ulike innsamlingsordninger i de tolv kommunene. Fra 2011 ble det innført en henteordning for papir og plast hver fjerde uke og henting av restavfall hver uke i hele regionen.

Fra 1. januar 2012 tok ÅRIM over ansvaret for drift av returpunktene (nærmiljøstasjoner) for glass- og metallemballasje. I perioden 2012 – 2015 har det vært en oppgradering av returpunktene, i tillegg til at det har blitt etablert noen flere for å gi et bedre tilbud. Ideelle organisasjoner har i mange tilfeller også etablert et tilbud om levering av brukte tekstiler i tilknytting til ÅRIMs returpunkt. I 2013 tok ÅRIM over ansvaret for tømningen av slam fra separate avløpsanlegg i hele regionen.

Ved oppstarten av ÅRIM var det om lag 20 ulike lokale forskrifter som regulerte innsamling av avfall og slam, og tjenestetilbudet i de tolv kommunene i Ålesundregionen. For å sikre et helhetlig tilbud og mer effektiv drift, vedtok de tolv kommunestyrene en ny felles forskrift om husholdningsavfall og slam i 2013. I dette lå også å gi ÅRIM myndighet til å fatte vedtak på avgrensede områder.

I 2014 etablerte ÅRIM en årlig mobil innsamlingsaksjon for miljøfarlig avfall. Etter en omfattende prosess, tok ÅRIM fra 2015 over ansvaret for de ti bemannede miljøstasjonene i Ålesundregionen. I 2015 og 2016 ble det arbeidet med å etablere et helhetlig og likeverdig tilbud om hytte- og fritidstilbud, som følge av avklaringer fra Miljødirektoratet.

ÅRIM har i dag ansvaret for innsamling av avfall og slam for i overkant av 100 000 innbyggere.

Selskapet arbeider etter følgende prinsipp som er fastsatt av representantskapet:

- *ÅRIM skal ha lik pris for likt tilbud, uavhengig av kvar i regionen tenestene blir utført.*
- *Det skal vere eit mest mogleg likt sorteringstilbod for alle innbyggjarar.*
- *ÅRIM bør handtere alle delar av tilbodet innan avfall og slam for innbyggjarane i Ålesundregionen.*
- *Tilbodet til innbyggjarane skal vidareutviklast for å sikre at det er i samsvar med nasjonale og lokale miljømål.*

Selskapets målsetninger er:

Selskapet skal vere miljøbevisst, effektivt, serviceinnstilt og kunnskapsrikt og har følgjande mål i 2016:

1. *ÅRIM skal ha kostnadseffektiv drift.*
2. *ÅRIM skal ha tilfredse kundar, og eit positivt og truverdig omdøme*
3. *ÅRIM skal gi innbyggjarane god informasjon om tenestetilbod og miljø.*
4. *ÅRIM skal velje miljøeffektiv teknologi som gir best mogleg utnytting av tid og ressursar.*
5. *ÅRIM skal vere ei regional kompetansebedrift med medarbeidarar som er stolte av å arbeide i ÅRIM.*

Tjenestene som ÅRIM leverer kan grovt deles inn i renovasjon, slam, miljøstasjon, mobil miljøstasjon, returpunkt, informasjon og holdningsskapende arbeid. Selskapet har en stor oppgaveportefølje, og vi viser til vedlegg som angir oppgavefordelingen per 01.06.16, slik den gikk fram av strategiplanen.

Av årsrapport for 2016 går det fram at det var rundt 23 ansatte i ÅRIM. Selskapet er organisert med en daglig leder og fire avdelingsledere. De ansatte er fordelt med 12 på driftsavdelingen, 5 på kundeavdelingen, 2 på slamavdelingen og 3 på økonomiavdelingen. De ansatte som arbeider i driftsavdelingen er lokalisert til Bingsa i Ålesund og Nøsa i Haram.

Utviklingen i rammevilkårene videre, er nok at det vil bli forskriftsfestet et krav om utsortering og materialgjenvinning av våtorganisk avfall og utvalgte typer plastavfall.

ÅRIM er som virksomhet regulert av en rekke andre lover, regler og føringer enn lov om

interkommunale selskaper. Basert på styrets egenerklæringer og drøftinger med daglig leder, gir rapporten status for områdene: Daglig leder (fullmakter), regnskap og økonomisk stilling, framtidsutsikter, anskaffelser, offentlighetsloven, praksis vedrørende nærstående og inhabilitet, straffbare eller irregulære handlinger, skatteattest, juridisk forhold, miljø og konsesjoner, helse, miljø og sikkerhet, avvikshåndtering, forsikringer, lønn og godtgjøring til ledende ansatte og eksterne rådgivere.

ÅRIM synes etter vår vurdering veldrevet og godt kjent med det regelverk som regulerer selskapet.

Kommunerevisjonen vurderer det slik, at fra dannelsen av ÅRIM i 2009 og fram til i dag, så har selskapet i all hovedsak utviklet seg i tråd med intensjonene. En viktig årsak til opprettelsen av selskapet, var at en så for seg at framtiden for avfallsbransjen ville bli krevende, med en stadig omstilling som ville kreve bedre kompetanse. Dette gjelder fortsatt. Det å gå tilbake til at hver kommune løser avfallshåndteringen selv, er etter vårt syn ikke et realistisk alternativ for andre enn nye Ålesund kommune. En viktig forutsetning for ÅRIM, og et fokus for gamle Ålesund kommune er *lokomotivrollen* som kommunen har i regionen. For ÅRIM er det en nødvendig forutsetning for en god utvikling som møter framtidens krav, at nye Ålesund kommune forplikter seg til selskapet.

ÅRIM har en stor oppgaveportefølje, og er i en bransje med en stor teknologiutvikling og stadige vesentlige endringer i rammevilkårene av regulerende myndighet. Etter vår vurdering er selskapet tilpasningsdyktig i forhold til dette. Styret, daglig leder og de ansatte, er etter vårt syn kunnskapsrike og utviklingsorienterte i forhold til oppgavene de skal løse. Selskapet virker godt organisert med en profesjonell kommunikasjon med omverden. Både gjennom omfattende grunnlagsdokumenter som gir den spesielt interesserte god informasjon, men også gjennom lett tilgjengelige websider og annet informasjonsmaterieil.

Eierstyring

Kommuneloven regulerer ikke eierstyringen direkte. Den formaliserte delen av eierstyringen, som gjelder for alle eiere, reguleres av lov om interkommunale selskaper som har bestemmelser om selskapsavtalen og om representantskapsmøtene. Den delen av kommunens eierstyring som kommer i tillegg til dette, er direkte kontakt med selskapet gjennom eiermøter og utarbeidelse av styringsdokumenter som prinsipper for eierstyring, eierstrategi og eierskapsmelding. Dette er ikke lovregulert per i dag, men det kan komme snarlige endringer i den nye kommuneloven.

I denne rapporten har vi valgt å belyse eierstyringen av ÅRIM med utgangspunkt i styringsorganene, styringsdokumentene og kommunikasjonen mellom ÅRIM og Ålesund kommune. Når det gjelder kommunikasjonen, så har en skilt mellom styring- og samarbeidskommunikasjon. I forhold til sistnevnte tenker vi på samarbeid som følge av at ÅRIM og Ålesund kommune, begge har mange leverandør- og kunderoller ovenfor hverandre. Vi skal også se på kommunikasjonen som har vært i forhold til Tafjord Kraftvarme AS, som sammen med ÅRIM og Bingsa Næring er sentrale innenfor avfallshåndtering i Ålesundsregionen.

Styringsorganene

Styringsorganene i ÅRIM er representantskapet og styret. I rapporten drøfter vi disse to organene, og til slutt under dette tema så gjør vi en kort drøftelse av rådmannens rolle i forhold til dem.

Lov om interkommunale selskaper angir at deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet, og at representantskapet er selskapets øverste myndighet.

Ålesund kommune med Tore Johan Øvstebø er leder av representantskapet og Eva Hove fra Stordal kommune er nestleder. I tillegg til leder, er Ålesund kommune representert ved Anne Kristin Bryne, Anita Sætremyr, Jarle Steffenssen og Børge Wiig. De andre, med unntak av Giske og Stranda, er representert med ordføreren. Giske og Stranda er representert med henholdsvis Olav Sindre Roald og Frank Sve. Av de fem som er medlemmer i representantskapet for Ålesund, er fire faste medlemmer av formannskapet.

Representantskapet i ÅRIM møttes normalt to ganger i året, ved årsmøtet og budsjettmøtet.

Det skal innkalles til årsmøte hvert år innen utgangen av mai. Årsmøtet skal bl.a. behandle en skriftlig årsmelding og et revidert årsregnskap, som begge skal være avlagt av styret.

Innkalling til møte skal skje med minst 4 ukers varsel. Innkallingen skal inneholde saksliste og eventuelle saksdokument. Hver medlemskommune skal med samme frist varsles om innkallingen og sakslisten.

KS anbefaler at:

- Folkevalgtprogrammet har obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer.
- Det jevnlig gjennomføres Eiermøter, som er en uformell arena der det ikke skal treffes vedtak.
- Det som en hovedregel oppnevnes sentrale folkevalgte som selskapets Eierrepresentanter.
- Innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene.
- Det vedtektsfestes bruk av valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for deres arbeid.

I Ålesund kommune blir det gitt en generell opplæring av de folkevalgte etter hvert valg. Når det gjelder de folkevalgte i styringsorganene, så mottar de ikke noen opplæring i forhold til det å utøve slike verv. I løpet av de siste årene har det vært gjort valg i retning av at de som velges ut til styrene ikke skal være folkevalgte. Det vil naturligvis redusere behovet for folkevalgtopplæring noe.

Når det gjelder representantskapsmedlemmene for Ålesund kommune i ÅRIM, så er det sentrale folkevalgte som har vært i disse vervene, men det signaliseres likevel at det er behov for bedre opplæring i forhold til de formelle strukturene. En annen utfordring for medlemmene er at avfallsbransjen i de senere år har vært gjenstand for et høyt utviklingstempo, og at regelverk rundt selvkost kan være noe utfordrende å sette seg inn. I forhold til det faglige, så får de tilbud om å være med på et fagseminar i regi av ÅRIM, og det ble oppfattet som positivt og nyttig.

Det er lite uformell kontakt mellom representantskapsmedlemmene for Ålesund og medlemmene som representerer de andre Eierkommunene. I de andre kommunene er det i stor grad ordførere som representerer, og det kan lette barrierene noe i forhold til uformelle kontakt, da disse gjerne møtes ofte.

Når det gjelder den formelle kommunikasjonsform mellom bystyret og representantskapet, så har Ålesund kommune utarbeidet en eierskapsmelding.

Når det gjelder innkallingsfrist, så går den fram av selskapsavtalen, og er satt til minst 4 ukers varsel. Videre gikk det fram at på årsmøtet skal representantskapet velge medlemmer i valgkomiteen, og de skal være minst 3 medlemmer og velges for 2 år av gangen. Det er ikke laget retningslinjer for arbeidet til valgkomiteen.

Forvaltningen av selskapet hører til under styret, som har ansvar for en tilfredsstillende organisasjon av selskapets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets årsbudsjett og andre vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet, og skal sørge for at bokføringen og formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll. Videre skal styret føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Selskapsavtalen angir at styret i selskapet skal ha 7 medlemmer som er oppnevnt av representantskapet. Styreleder er Reidar Andresen og nestleder er Linda Johanne Strand Kjerstad. Videre består styret av Bente Bruun, Knut Flølo, Annik Magerholm Fet, Monica Busengdal og Sveinung Valderhaug. Det ligger til styret å gi innstilling i de saker som legges fram for representantskapet.

Det ligger til styret å ansette daglig leder og føre tilsyn med daglig leder sin ledelse av selskapet. Daglig leder er Øystein Solevåg.

Styreleder kaller inn til styremøte når styreleder anser det nødvendig, eller når et medlem eller daglig

leder ber om det. Innkalling skal skje med minst 5 dagers varsel, og den skal inneholde sakliste og eventuelle saksdokument. Det skal føres møteprotokoll som skal underskrives av de som er til stede.

KS anbefaler at styret skal gjenspeile og representere selskapets behov og at de bør ha forskjellig og supplerende kompetanse innen økonomi, organisasjon og om markedet som selskapet opererer i. Videre bør styret inneha faglig innsikt og ha en interesse for selskapets formål.

KS anbefaler at styret etablerer følgende rutiner for å sikre riktig kompetanse:

- Styreinstruks og instruks for daglig leder.
- Egenevaluering hvert år.
- Vurderer behovet for ekstern styreopplæring.
- Gjennomfører egne styreseminarer om roller, ansvar og oppgaver.
- Fastsette årlig møteplan for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- Gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse i en årsrapport.

KS anbefaler også at en i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmeldingen bør en ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Og at selskapene gjør en konkret vurdering av behovet for styreforsikring. Videre at alle som påtar seg styreverv bør registrere vervene på styregisteret.

Styret i ÅRIM har en bred og supplerende kompetanse. På årsmøtet i 2017 gav lederen av valgkomiteen en grundig redegjørelse til innstillingen på valg av styret.

Det er utarbeidet en styreinstruks, sist vedtatt og revidert den 18.11.16. Denne ble lagt fram til orientering for representskapet den 17.03.17.

Det går fram av styreinstruksen at styret skal gjennomføre egenevalueringer. Videre at styret skal fastsette en årlig plan for arbeidet sitt, med særlig vekt på mål, strategi og gjennomføring. Det går fram av en egenerklæring at: *Styret gjennomfører årlege samlingar der dette blir gjennomført.*

Årsrapportene fra styret gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse.

I forhold til opplæring om ansvar, oppgaver og rolle, så er det ved to anledninger gjennomført styrekurs, og medlemmene får tilbud om deltagelse på ulike faglige arrangement innen avfallsfeltet. Det gjennomføres også en årlig intern evaluering med særlig vekt på slike spørsmål.

Ålesund bystyre vedtok i sak 066/07 den 03.05.07 et reglement for registrering av styreverv og økonomiske interesser mm. Det er lagt opp til at det skjer på frivillig basis. Folkevalgte og ledende ansatte oppfordres til å la seg registrere. Politisk sekretær er kontaktperson med ansvar for registrering og oppdatering av opplysningene om folkevalgte, mens personalsjef er kontaktperson og har tilsvarende ansvar for det som gjelder ansatte.

I styreinstruksen går det fram at: *Styremedlemmene og dagleg leiar skal registrere verv og økonomiske interesser i Styrevervregisteret til KS.*

Daglig leder og alle styremedlemmene samt vara, er registret i styrevervregisteret per 21.08.17.

Når det gjelder godtgjøring av styreverv går det fram av årsrapporten for 2016, at den utgjorde 434 400 kr i 2016, en nedgang fra 642 400 kr i 2015. Videre at i 2016, så var 107 800 kr honorar til styreleder, der 23 000 kr var for tapt arbeidsfortjeneste. Det er heller ikke bonusordninger.

Når det gjelder styreansvarsforsikring, så vedtok styret i sak 46/2013, å ikke tegne en slik.

Lover og forskrifter om de ulike selskapsformene inneholder regler som skal være med på å sikre en ansvarlig og pålitelig styring. Evalueringer tyder på, at selv om rådmannen ikke har noen formell rolle, så er det å ha en aktiv, systematisk og organisert oppfølging av selskapene fra administrasjonens side, et svært viktig ledd i den folkevalgte styringen. Dette dreier seg ikke om en styringsfunksjon i vanlig forstand. Administrasjonens rolle skal heller betegnes som en støttefunksjon til politisk ledelse. Et

viktig tema i forhold til eierstyringen er å sikre en god kontinuitet. En evaluering viste en tendens til konsentrasjon av den folkevalgte styringsrollen og at eierstyringen kan være informasjonskrevende. Videre at eierstyringen lett knyttes til enkeltpersoner som ordfører, som gjerne blir byttet ut ved jevne mellomrom, slik at strukturen i eierstyringen da kan forsvinne.

Styringsorganene - Vurdering

Styret til ÅRIM framstår profesjonelt og aktivt, er bredt sammensatt og ser ut til å reflektere det politiske og administrative fokus i forhold til sammensettingen av styrer som ble trukket opp i den siste eierskapsmeldingen til Ålesund kommune.

KS anbefaler å sette av tid til kompetanseutvikling gjennom opplæring eller eierskapsseminarer for alle folkevalgte i løpet av de første 6 månedene og etter 2 år, og at det jevnlig gjennomføres eiermøter mellom representanter fra eier, styret og daglig leder.

Den generelle politikeropplæringen for en ny valgperiode er trolig ikke tilstrekkelig for de som har verv i et representantskap. Nå er det likevel svært sentrale politikere som bekler disse posisjonene i ÅRIM, så i forhold til eierskapsutøvelsen av ÅRIM kan det være mindre relevant. Om en derimot vurderer den samlede portefølje av alt eierskap i alle kommunene på Sunnmøre, bør en kanskje vurdere å gi Sunnmøre Regionråd en rolle i sammenheng med opplæring av nye folkevalgte i forhold til eierstyringen.

I tillegg til opplæring kan en også vurdere i hvilken grad regionrådet bør hospitere interkommunale arenaer for å utarbeide eierskapsmeldinger. Det kan være med på å synliggjøre eventuelle ulike vurderinger om hva som bør vektlegges i eierskapsmeldingene, samt være med på å skape et grunnlag for en felles forståelse i forhold til selskapenes utvikling. I dette ligger også en vurdering av hvordan en eventuelt bør formalisere og koordinere eiermøter (en uformell arena) mellom selskapene og de av eierne som er medlemmer i regionrådet.

Når det gjelder rådmannens rolle i eierstyringen, så er det etter vårt syn viktig at administrasjonen er involvert. Rådmannen har også vært involvert i mye av det som vedrører ÅRIM, siden før oppstarten i 2009. En del av dette engasjementet kan en kanskje vel så mye tilskrive involvering i forhold til oppgavefordeling mellom Ålesund kommune og ÅRIM, og kunde- og leverandørrollen, enn som oppfølging av eierstyring. Vi vurderer det som nødvendig at det blir gjort noen avklaringer og tydeliggjøringer, og vil komme tilbake til dette senere i sammendraget.

Styringsdokumentene

De sentrale styringsdokumentene er eierskapsmeldingen, strategiplanen og etiske retningslinjer. Disse skal understøtte selskapets formål.

Eierskapsmelding

Det er mye som tyder på at det i ny kommunelov vil komme et krav om eierskapsmelding, og kanskje også et krav om innhold. KS anbefaler at blir utarbeidet en eierskapsmelding. Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at eierskapsmeldingen bør minimum ha disse hovedpunktene:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid.
2. Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
3. Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.
4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene.
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

Videre går det fram at det anbefales at det også bør utarbeides en felles eierskapsmelding hvis kommunen er medeier i flere selskaper sammen med andre kommuner, da en slik eierskapsmelding vil sikre felles føringer fra eierne der det er mulig.

Ålesund kommune utarbeidet en eierskapsmelding første gang i 2011. Utkastet til denne ble behandlet i bystyret, og ble sendt over til selskapene for uttalelse. Senere vedtok bystyret så en endelig melding med hovedprinsipper for eierstrategien, samt en eierstrategi for hvert selskap. I tillegg ble det vedtatt rapporteringsrutiner og rutiner for oppfølging av eierskapsmeldingen.

Nåværende eierskapsmelding var først til behandling i formannskapet før den gikk til bystyret som en sak våren 2015. Saken ble det utsatt fordi kommunestyret mente at eierskapsmeldingen måtte være mer konkret på hvordan en skal ivareta det enkeltes selskaps interesse, samt ha en klar strategi for prosessen ved utvelgelse av styremedlemmer. Ved utvelgelse av styremedlemmer skulle styrets komplementære kompetanse vektlegges. Det ble satt ned en arbeidsgruppe som bestod av ordfører, rådmann og en representant fra de tre største partiene, for å tilføre innspill i prosessen frem mot bystyremøtet i juni.

Bakgrunnen for utsettelsen, var et forslag fra rådmann om at politikerne ikke skal sitte i styrene. Dette gikk fram at punkt 9 i rådmannens forslag til hovedprinsipper for eierstrategi. Dette punktet var:

For å unngå habilitets- og interessekonflikt skal bystyremedlemmer ikke velges inn på vegne av kommunen i bedriftsforsamlinger eller i styrene til aksjeselskaper hvor kommunen har eierinteresser, uavhengig av kommunen sin eierandel.

Innledningsvis under hovedprinsippene, stod det at selskapene sine strategiske mål fram til nå i stor grad hadde vært utformet av selskapet selv. Og at denne meldingen hadde som intensjon å definere selskapene sine hovedmål ut fra kommunens krav som eier. Slik at styrene sine oppgaver blir derfor å videreutvikle strategien, og arbeide for å realisere selskapene sine formål.

Rådmannen foreslo i tillegg 15 andre punkt som vi her kun nevner i stikkordsform: Åpenhet, meroffentlighet, tydelig eier, etiske retningslinjer, nøkternt nivå på lederlønninger og styrehonorar, kommunens arbeidsgiverpolitikk skal gjelde, rolle- og ansvarsfordeling skal være klargjort og følge prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse, evaluering av styrene, styret skal sørge for en oppfølgingssamtale med daglig leder en gang i året, folkevalgtopplæringen, styreseminar, de største selskapene skal inviteres til bystyret, tidsfrist på 30 dager for saker og oppdatering av meldingen.

Saken kom senere opp i igjen i bystyret og det hadde vært enighet om å ta ut punkt 9. Videre at det var enighet om følgende to nye punkt:

1. *Rådmannen innhenter opplysninger fra de enkelte selskapene, som kommunen er eier i, om hvilke behov de har for kompetanse, kunnskaper osv. når det gjelder sammensetning av styret. Styrets komplementære kompetanse skal vektlegges. Rådmannen utarbeider en oversikt, de ulike kompetansekravene/behovene, som skal danne grunnlag for styrets sammensetning.*
2. *Det settes ned et utvalg av gruppelederne i bystyret, som får fullmakt til å foreslå medlemmer til de enkelte styrene. Tilbakemeldingene, som styrene har gitt i forkant, skal legges til grunn for utvelgelse av styremedlemmer. Bystyret oppnevner styremedlemmer til de ulike selskapene etter innstilling fra gruppelederne.*

I forhold til ÅRIM gikk det i eierskapsmeldingen kun fram følgende:

- *Ålesund kommune forventer at selskapet driver effektivt, og synliggjør stordriftsfordeler som tilsier at renovasjonsavgiften stort sett holdes på dagens nivå.*
- *Ålesund kommune ber selskapet være en pådriver for å få frem solid kunnskap om gode miljøløsninger. Det skal være grundige prosesser om endringer.*
- *Ålesund kommune og selskapet skal være bevisst på «lokomotivrollen» som kommunen har i regionen og arbeide for dette.*
- *Ålesund kommune skal, som eier, ikke blande eierrollene i Ålesundregionens Interkommunale Miljøelskap (ÅRIM) og Tafjord Kraft AS når det gjelder avfallsbehandling.*

Ålesund kommune har 5 av 16 representantskapsmedlemmer, og en eierandel på 44,8 % som justeres i tråd med folketallsutviklingen hvert fjerde år.

Vi skal videre kort gjengi deler av eierskapsmeldingen for de andre kommunene som eierskapet utøves sammen med. Stranda kommune utarbeidet sin første eierskapsmelding i 2007 og den ble oppdatert i 2014. Vestnes kommune utarbeidet sin i 2010, mens Sykkylven kommune utarbeidet sin i 2013. I sammenheng med kommunereformen utarbeidet Sandøy kommune sin i 2016, og i styringsgruppen for nye Ålesund kommune den 10.11.16 ble det konkludert med at også de andre skulle utarbeide en slik. Alle disse eierskapsmeldingene er korte i forhold i ÅRIM, og peker på at formålet med eierskapet i ÅRIM er effektivisering. I Sykkylven stod det også noe om at en måtte ha en tett oppfølging av driften i selskapet gjennom god kontakt med styret, samt å engasjere seg i sammenheng med møtene i representantskapet.

Strategiplan

Representantskapet i ÅRIM vedtok å legge fram strategiplanen for 2017 til 2025 til offentlig ettersyn den 28.10.16, med en frist satt til 20.02.17. Til strategiplanen lå det også ved et sett med grunnlagsdokumenter som gav en omfattende og ryddig informasjon om ÅRIM, avfalls- og slamhåndteringen i Ålesundregionen og de rammevilkår og regelverk som ÅRIM er omfattet av.

Det gikk fram av saksframstillingen til representantskapet at styret hadde indentifisert fem hovedsatsingsområder for perioden 2017 til 2025. Innenfor disse områdene var det identifisert følgende aktuelle tiltak:

1. Meir avfall til materialgjenvinning og gjenbruk		
1. Innføre henteordning for mat	2017 - 2019	Økning 150 kr
2. Innføre henteordning for glas- og metallemballasje	2017 - 2019	Inkludert i tiltak 1
3. Finne behandlingsløsning for matavfall	2017	Inkludert i tiltak 1
4. Ettersortering av restavfall for å utvinne flere ressursar	2017 - 2020	Generell ramme
2. Meir effektiv innsamling og betre lokalmiljø		
5. Meir avfall under bakken	2017 - 2020	Økning 50 kr
3: Mindre avfall - meir til gjenbruk		
6. Etablering av tilbod om levering til gjenbruk på miljøstasjonane	2017 - 2018	Generell ramme
7. Tiltak mot marin forspøpling	2017 - 2020	Næringsoverskudd
4: Betre kommunikasjon		
8. Informasjon om ny kjeldesorteringsløsning i ÅRIM	2017 - 2019	Inkludert i tiltak 1-4
9. Haldningsskapande arbeid, særleg mot barn og unge	2017 - 2020	Økning 50 kr
5: Evaluering og vidareutvikling av ÅRIM som organisasjon		
10. Redusere dobbeltarbeidet	2017 - 2018	Reduksjon 100 kr

Når det gjelder de strategivalgene som representantskapet trekker opp, synes det å være særlig tiltakene 1 og 2 som var gjenstand diskusjon.

Til en viss grad er det også registrert synspunkter, som vedrører i hvilken grad ÅRIM skal engasjere seg i, eller understøtte eventuelle nye løsninger for behandling matavfall. Det var også reist spørsmål om mengden av utsortert matavfall som legges til grunn for strategien var realistisk. En annen registrert diskusjon var i hvilken grad det er klimanytte av å sortere ut matavfall, samt markedsutviklingen for biogass.

I alle eierkommunene var strategiplanen gjenstand for politisk behandling og alle ga tilsvar. Videre ble det gitt en uttale fra noen andre interesseorganisasjoner, og det var gitt 10 uttalelser fra privatpersoner.

Strategiplanen ble behandlet i representantskapet den 25.04.17. I saksframstillingen ble det innledningsvis vist til et eget webområde med informasjon om høringsprosessen og de innkommende uttalelsene, samt noen bakgrunnsdokumenter.

Det ble gitt følgende hovedkonklusjon i forhold til høringen:

Det er gjennomgående støtte til dei tiltaka ÅRIM har foreslått i strategien, både blant fleirtalet av eigarkommunane og frå mange av dei andre som har levert uttale. Parallelt med høyringsprosessen har også sentrale styresmakter publisert føringar som eintydig støtter opp om strategien.

Når det gjelder hovedsatsingsområde 1, så var det tre eierkommuner: Haram, Vestnes og Norddal, som ikke ønsket oppstart av dette nå.

Det ble videre konkludert med en bred oppslutning til å utrede et regionalt ettersorteringsanlegg.

Det hadde blitt reist spørsmål om behovet en egen henteordning for glass- og metallemballasje, når det nå ble satt i gang metallgjenvinning fra bunnasken. Til dette viste ÅRIM til høye ryddekostnader ved dagens returpunkt, et behov for utsortering før ettersortering pga. stor slitasje, at gjenvinning fra bunnaske ikke er godkjent som materialgjenvinning i dag og at det metallet som miljømessig har størst verdi å gjenvinne - tynn aluminium - er det materialet som i størst grad blir forringet i forbrenning.

Det gikk videre fram at hovedsatsingsområde 2 får støtte fra alle.

Når det gjelder hovedsatsingsområde 3, hadde flere påpekt at avfallsreduksjon generelt og matkasting spesielt, bør få økt fokus i strategien, og at som en følge av dette ble det gjort en revidering av hovedsatsingsområde 4 om bedre kommunikasjon.

Når det gjelder hovedsatsingsområde 5, gav innspillene grunnlag for å revidere satsingsområdet, med sikte på å skille tydeligere mellom effektivisering av dagens oppgaver og vurdering av overføring av eventuelle nye oppgaver.

Det ble i saksframstillingen gitt en slik oppsummering:

1. *Gjennomføring av strategi for ÅRIM vil gjere det mogleg for Ålesundregionen å nå gjeldande nasjonale miljøkrav innan 2020.*
2. *Strategien må bli tydelegare i si prioritering av avfallsreduserande tiltak.*
3. *Tiltaka som blir gjennomførte vil ha høg miljønytte.*
4. *Tiltaka kan gjennomførast innanfor dei varsla økonomiske rammene.*

Representantskapet vedtok enstemmig strategiplanen slik den ble lagt fram av styret.

Etiske retningslinjer

KS anbefaler at det blir utarbeidet etiske retningslinjer, og i eierskapsmeldingen går det fram under hovedprinsipper for eierstyring punkt 4 at Ålesund kommune stiller krav om dette.

I styresak 14/2014 vedørende styreevaluering og oppdatering av styreinstruksen, ble administrasjonen i ÅRIM bedt om å forberede en sak om etiske retningslinjer. Disse ble lagt fram for styret i sak 27/2017 den 20.04.17, og styret vedtok dem.

ÅRIM har særlig utfordringer i å trekke opp gode retningslinjer i forhold til at ansatte ikke uten videre kan ta med seg det som blir kastet på miljøstasjonen. I de etiske retningslinjene er det tydelig presisert at alt avfall er ÅRIMs eiendom og den ikke skal ikke benyttes til private formål. Det ble også presisert at det ikke er anledning til å motta særfordeler ved private kjøp av varer og tjenester fra ÅRIMs leverandører. Det var også tydeliggjort at varsling er ønskelig.

Styringsdokumentene - Vurdering

Ålesund kommune har en god og omfattende eierskapsmelding. Den trekker opp generelle prinsipper, og gir en oversikt over alle selskapene som kommunen har en eierdel i. Det er mange selskaper og det gir en omfangsmessig begrensning i forhold til at den alene kanskje ikke er tilstrekkelig for å utøve eierskap for de større selskapene. Det som går fram om ÅRIM spesifikt, er en forventning om at selskapet driver effektivt, og synliggjør stordriftsfordeler som holder avgiften på dagens nivå. Videre at selskapet skal være en pådriver for å få frem solid kunnskap om gode miljøløsninger, og ha grundige prosesser når det gjelder endringer.

Representantskapet i ÅRIM la fram en langsiktig strategiplan. Den enkelte eierkommune og allmenheten, ble i denne prosessen involvert på en god måte i forhold til det å trekke de opp lange utviklingslinjer for avfallshåndtering for Ålesundsregionen. Strategiprosessen med en høringsrunde gav representantskapet et bredt beslutningsgrunnlag, og de valgte enstemmig en strategi som i all hovedsak var sammenfallende med vedtaket i bystyret.

Strategiplanen er etter vårt syn et egnet redskap for selskapsstyring. Eierskapsmeldingen og strategiplanen utfyller hverandre på en god måte i forhold til ÅRIM. En eierskapsmelding kan ikke være detaljert i forhold til hvert selskap. Det ville gitt et omfattende dokument, og kreve en uforholdsmessig kapasitet og kompetanse av de som skal utarbeide den. Etter vår vurdering er erfaringen med ÅRIMs strategiprosess, at det bør vurderes å stille krav til en strategiplan i eierskapsmeldingen for de selskap der kommunen har en vesentlig eierdel. Det er også viktig at denne strategiplanen forankres i det organ som utøver eierstyring for kommunen, altså bystyret.

Kommunikasjon

En eierskapskontroll er rettet inn mot hvordan Ålesund kommune har innrettet sin eierstyring av ÅRIM. Styringsorganene og styringsdokumentene er en sentral del av eierstyringen. En annen sentral del er styringskommunikasjonen. Når det gjelder ÅRIM, er det også identifisert visse utfordringer i forhold til det en kan kalle samarbeidskommunikasjon. I tillegg til å være en stor eier av ÅRIM, er kommunen også involvert i flere aktiviteter i forhold til selskapet.

ÅRIM er leverandør til kommunen knyttet til slam og husholdningsrenovasjon, og utgiftene inngår i selvkostregnskapene.

Kommunen er leverandør til ÅRIM av deponitjenester, sortering og behandlingstjenester og drift ved miljøstasjonen. Videre leier de ut miljøstasjonen med truck, vekt og dunklager samt de andre returpunktene. Det er også kommunen som leverer regnskaps-, innkjøps- og IKT-tjenester.

Kommunen har inngått en avtale med Rekom AS om mottak, sortering og pressing av papp, papir og plast. Rekom AS igjen, har inngått en avtale med ÅRIM.

I etterkant av vårt møte med Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet, fikk vi en tilbakemelding om at de ved flere tilfeller har registrert at kommunikasjonen mellom ÅRIM og virksomhet for VAR ikke er fullgod, og at:

Dette hemmar utviklinga i begge verksemdar så langt vi kan sjå.

Kommunerevisjon deler denne vurderingen. Vi har i rapporten framskaffet et omfattende materiale i forhold til styrings- og samarbeidskommunikasjon mellom ÅRIM og Ålesund kommune, samt kommunikasjon som vedrører Tafjord Kraftvarme AS.

I forhold til oppgavefordelingen mellom ÅRIM og Ålesund kommune, er det tre oppgaver som har vært gjenstand for en særlig diskusjon. Det er gjenvinningsstasjonen, næringsrenovasjonen og deponiet. Den førstnevnte er overført, og ÅRIM ønsker å få overført også de to andre grunnlagt i et ønske om samling av kompetanse, og reduksjon i belastning på husholdningen. En annen måte å se dette på, er at det kan gi en bedre konkurransekraft på Bingsa Næring.

I tillegg til oppgavefordelingen, har det vært konflikter i forhold til leverandør- og kunderollen. Det

har gitt seg utslag i problemer også i forhold til oppgjør av fakturaer, som igjen har gitt vanskeligheter ved avleggelsen av regnskapet til Ålesund kommune.

Vi har valgt en kronologisk form i år framstilling av kommunikasjonen mellom ÅRIM og Ålesund kommunen. Vi viser til rapporten, men vil her gi et noe omfattende sammendrag.

En sak om drift av gjenvinningsstasjonen på Bingsa ble fremmet for bystyret før sommerferien i 2012. Styret i ÅRIM hadde et ønske om at ÅRIM overtok all drift av de bemannede stasjonene. Det var to alternativer som ble drøftet. Det ene var utleie, mens det andre var at kommunen driver gjenvinningsstasjonen for ÅRIM, men at en da måtte ta sikte på å kanskje gjennomføre en anbudskonkurranse. Rådmannen anbefalte at ÅRIM ble tilbudt en leieavtale, slik at ÅRIM ville overta driften og de ansatte etter reglene for virksomhetsovertagelse. Videre anså rådmannen det som realistisk med en overgangsperiode på inntil 2 år hvor Ålesund kommune drev gjenvinningsstasjonen, og rådmannen ble gitt fullmakt til å inngå en slik avtale for en periode på inntil 2 år.

Det ble gjennomført et eiermøte med ÅRIM i begynnelsen av 2014, og om lag en måned i etterkant ble det sendt en epost fra virksomhetsleder for VAR der går fram rådmann og ordfører ber om en redegjørelse om hvorfor ÅRIM ikke skal overta driften av de andre gjenvinningsstasjonene. Og at det på bakgrunn av en slik redegjørelse vil bli vurdert hvorvidt saken bør opp til ny politisk behandling utfra at forutsetningene for vedtak om overtakelse var endret.

ÅRIM sendte et svar i en epost noen dager etterpå, som innleder med at det er ønskelig med en tettere dialog. Det ble vist til etableringen av en interngruppe etter bystyresaken i 2012 som fortløpende skulle drøfte saker av felles interesser. Det ble angitt at det var mulig det ville være hensiktsmessig å opprette en slik gruppe på nytt, alternativt at en finner en annen samarbeidsform. Det ble lagt ved et notat som skulle svare på spørsmålet som var stilt, og at det der gikk fram ÅRIM ikke så det slik at forutsetninger var endret. Det ble bedt om et oppstartsmøte snarest mulig for å komme i gang med ulike forhandlinger. Det ble til slutt vist til at et enstemmig representantskap hadde bedt om å prioritere forberedelsen av overtaking av miljøstasjonene høyt, med sikte på å holde den framdriften som er vedtatt. Og at ÅRIM oppfatter at denne framdriften er i samsvar med det som er skissert i vedtaket bystyret.

Det ble fremmet en sak for bystyret høsten 2014, som gjaldt en presisering av vedtak om utleie av gjenvinningsstasjonen i Bingsa. Bystyret vedtok å fortsette arbeidet med utforming av en utleieavtale for gjenvinningsstasjonen i Bingsa i forståelse med ÅRIM. Det ble forutsatt at ÅRIM overtok ansvaret for personellet som arbeidet på gjenvinningsstasjonen, og at nedstrømsløsningene for innlevert avfall fortsatt ble håndtert av Ålesund kommune. Det ble presisert i vedtaket at en eventuell overtakelse måtte skje i løpet av 1. halvår 2015, ellers vil vedtaket fra 2012 bortfalle.

I saksframstillingen går det fram en rekke forutsetninger fra Ålesund kommunes side som rådmannen mente bør ligge til grunn for en eventuell avtale. Vi viser her til rapporten.

Det ble inngått en leieavtale mellom ÅRIM og Ålesund kommune den 18.03.15. Avtalen angir at årsleien er basert på faktiske kostnader, jf. selvkostregelverket, og at det skal betales en leie på 75 000 kr per måned à konto.

Av dokumentene til representantskapets budsjettmøte høsten 2014, gikk det fram under et av hovedsatsingsområdene at ÅRIM vil arbeide videre for å synliggjøre og ta ut synergiene av å drive med husholdsrenovasjon og næringsrenovasjon. Og at:

Enkelte av eigarkommunane driv også næringsverksemd innan avfall. Ålesund kommune har t.d. i perioden 2011 til 2014 nytta ÅRIM til å samle inn avfall frå næringskundar. Frå 2015 etablerer kommunen eiga renovasjonsrute.

I forkant av årsmøtet våren 2015 innkalte kommunalsjef til et møte mellom fungerende ordfører, representantskapsmedlemmer fra Ålesund kommune og virksomhetsleder for VAR samt teamleder for avfall. Hensikten med møtet var å få en dialog mellom fagavdelingen og de folkevalgte representantene. Det ble utarbeidet et referat som ble sendt ut dagen før møtet, med kopi til ÅRIM ved

daglig leder.

I møtet ble det innledningsvis påpekt av fungerende ordfører at det bare er bystyret som kan gi føringer i forhold til representantskapsmedlemmenes holdning til saker på årsmøtet. Han uttrykte likevel viktigheten av en dialog med kommunens fagavdeling.

Av referatet går det fram tre tema. Det første tema var at det etter rådmannens oppfatning ikke er anledning til doble selvkostfond. Det andre tema vedrørte etterkalkyle for selvkost, og at kommunen har etterspurt en etterkalkyle som inneholder direkte driftskostnader, henførbare indirekte kostnader, kalkulatoriske rentekostnader, kalkulatoriske avskrivninger og andre inntekter fordelt på slam og renovasjon. Det siste tema gjaldt forholdet mellom Ålesund kommune og ÅRIM. Det stod følgende:

Det ble fra representantskapsleder uttrykt bekymring om "det dårlige forholdet mellom kommunen og administrasjonen i Årim". Fagavdelingen i Ålesund kommune ønsker et godt samarbeid, og mener at vi har fått til det gjennom de siste månedene. Kommunen vil følge opp dette inntrykket med Årim.

Representantskapet vedtok etter dette et tilleggsforslag fra Ålesund kommune, at i sammenheng med budsjettmøtet på høsten 2015, så ble styret bedt om å vurdere de doble fondene.

I dette budsjettmøtet ble det etter debatt gjort følgende enstemmig vedtak:

Representantskapet i ÅRIM ser med bekymring på at Ålesund kommune fra 2016 vil etablere eiga innsamlingsordning for renovasjonstenestene til sine kommunale bygg og institusjoner (kommunale verksemder) og at også andre kommuner nyttar andre løysingar enn ÅRIM. Dette vil på kort sikt føre til auka kostnader for dei kommunale verksemdene i dei andre ÅRIM - kommunane. Representantskapet ber difor Ålesund bystyre gjere ei ny vurdering av dette.

Representantskapet vil også oppmode alle kommunane om å halde fram med samarbeidet og bruken av ÅRIM som Ålesundregionens felles renovasjonsselskap.

Representantskapet vil oppmode styret i ÅRIM til å halde eit dialogmøte med dei aktuelle kommunane om innsamlingsordningar for kommunale bygg og verksemdar. Dialogmøta bør gjennomførast før budsjettbehandlingen i kommunane.

Det ble gjennomført et møte sent på høsten 2015, der ÅRIM var representert ved styreleder og daglig leder. Ålesund kommune var representert ved ordfører, varaordfører, rådmann, kommunalsjef, virksomhetsleder for VAR og fagansvarlig for Bingsa Næring. Møtet var innkalt av, og ble ledet av kommunalsjef. Innledningsvis gikk ÅRIM gjennom en presentasjon av historikk, formelle rammer og ÅRIM sitt syn på oppgavefordelingen.

I et møtereferat går det fram at det ble gjort noen avklaringer. Bl.a. stod det at Ålesund kommune v/Bingsa Næring arbeider med å ta over renovasjonsoppgavene, og at det står igjen noe arbeid når det gjelder ruteplanlegging. Videre at det er et klart signal fra representantskapet at Ålesund kommune ikke bør trekke oppgaver ut av ÅRIM. Og til slutt at:

Ålesund kommune vil gi eit skriftleg svar på henvendinga frå ÅRIM.

Styreleder og daglig leder sendte et oppfølgingsbrev til Ålesund kommune den 01.02.16, der det innledningsvis ble vist til vedtaket i representantskapet og at ÅRIM ikke hadde fått formell tilbakemelding fra Ålesund kommune etter møtet. Videre gikk det fram at:

Frå årsskiftet 2015 - 2016 har Bingsa Næring starta opp eit konkret arbeid med merking av dunkar, kartlegging av køyreruter og tømning av dunkar. Samstundes held ÅRIM fram med tømning av dei same dunkane.

I og med at kommunen hadde startet opp prosessen med å overføre næringsrenovasjonen, uten at det var gitt en skriftlig tilbakemelding, hadde ÅRIM behov for noen videre avklaringer. Til slutt i brevet signaliserte ÅRIM også et behov for mer vidtrekkende avklaringer i forhold til drift av deponi og farlig avfall. Det stod at:

ÅRIM ønsker ein dialog med Ålesund kommune om løysingar som kan styrke samarbeidet mellom Bingsa Næring og ÅRIM snarare enn «å drive partane frå kvarandre» gjennom etablering av parallelle system for avfallshandtering og parallelle kompetansemiljø. Det er klårt at den avfallsfaglege kompetansen Ålesund kommune har bygd opp i Bingsa, t.d. innan deponidrift og farleg avfall, er kompetanse som vil kunne nyttast i heile Ålesundregionen. Ei samordning av fagmiljøa vil gi vinstar for begge partar. Slik ÅRIM ser det, bør det også vere mogleg å samordne fagmiljøa på ein måte som sikrar Ålesund kommune ei rimeleg avkastning på dei næringsinvesteringane kommunen har gjort i anlegget i Bingsa.

Slik at:

ÅRIM ber difor Ålesund kommune om å vurdere si avgjerd om å ta renovasjonen for kommunale verksemdar ut av ÅRIM på nytt. ÅRIM ønsker også ein dialog med Ålesund kommune om tettare organisatorisk samordning av dei kommunalt eigde fagmiljøa innan avfall i Ålesundregionen.

Ålesund kommune med fagleider for næringsavfall, sendte så en epost til daglig leder i ÅRIM den 16.02.16 med kopi til virksomhetsleder for VAR. Det gikk fram følgende:

Vi har nå drevet næringsruten i snart 2 måneder, med oppstart 01.01.2016. Ruta for næringsrenovasjonen er blitt kvalitetssikret og husholdningsabonnenter er skilt ut.

(...)

Denne saken har vært diskutert i lang tid mellom Årim og Bingsa og dette er derfor ingen nyhet for noen av de berørte parter. Planen var som kjent at Bingsa skulle starte denne ruten allerede 01.01.2015 men har vært utsatt på månedlig basis det siste året.

Det ble sendt et brev til Ålesund kommune av 21.03.16. Innledningsvis blir det gitt en kort oppsummering av historikken fra vedtaket i representantskapet av 27.10.15, som avsluttes slik:

Etter oppfølgingsbrev 1. februar 2016 frå ÅRIM, sendte Ålesund 16. februar 2016 formell melding om overtaking av næringsrenovasjonen med verknad frå 1. april 2016. ÅRIM har ikkje motteke anna grunngjeving enn det som går fram av meldinga 16. februar.

I brevet blir det så redegjort for ÅRIM sin strategiprosess videre. Og at:

Styret i ÅRIM vil etter årsmøtet starte prosessen med å utforme ein strategi for ÅRIM for perioden 2017 - 2025. I dette strategiarbeidet vil det vere viktig at eigarkommunane avklarar sitt framtidige syn på kva oppgåver ÅRIM skal utføre.

Videre at:

Når det gjeld tilhøvet mellom ÅRIM og Ålesund kommune si verksemd innan avfall, Bingsa Næring, er dette særleg viktig å få avklart i strategiarbeidet. ÅRIM har innretta si verksemd ut frå ei strategisk målsetting om ei framtidig samanslåing av det fagmiljøet Ålesund kommune har samla i Bingsa Næring og det fagmiljøet Ålesund kommune har vore med på å byggje opp i ÅRIM.

Etter ÅRIMs syn var det flere grunner til at en slik sammenslåing er ønskelig. De viste til at de ville bli mer robuste, det vil bli mindre administrasjon og de ville bli en større del av verdikjeden. Det gikk likevel fram at det for styret var viktig å slå fast at ÅRIM ikke er avhengig av en slik sammenslåing med Bingsa Næring, da ÅRIM som selskap kan utvikles videre også i en situasjon der Bingsa Næring blir rendyrket som en næringsaktør.

Til slutt ble det vist til at det på årsmøtet ville bli lagt fram en sak om hvordan vedtaket på høsten 2015 hadde blitt fulgt opp og styret ønsket å gi Ålesund kommune anledning til å gi et innspill til saken før den ble lagt fram. Det ble også angitt at ÅRIM ønsket et dialogmøte med Ålesund kommune om en framtidig organisering av fagmiljøene.

Det ble gitt et svar fra Ålesund kommune i et brev av 30.03.16. Når det gjelder næringsrenovasjon, så ble det vist til møtet den 05.11.15 og at:

Etter Ålesund kommunes oppfatning ble det i dette møtet avklart at Ålesund kommune stod fast på sin intensjon om å ta over innsamling av næringsavfallet i egen regi fra 2016. Dette var også varslet lang tid i forveien og var omtalt i ÅRIM's budsjettdokumenter både høsten 2014 og 2015.

Når det gjelder begrunnelsen så knyttet den seg både til økonomiske forhold og til et ønske om å sikre et skille mellom næringsavfall og husholdningsavfall for å hindre krysssubsidiering. Det stod at:

Vi er av den oppfatning at dette skillet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det.

Det stod også at:

Ålesund kommune har aldri fattet politisk vedtak om at ÅRIM skal stå for innsamling av næringsavfallet. Det var en administrativ beslutning som i sin tid lå til grunn for avtalen om at ÅRIM skulle utføre denne oppgaven på vegne av Ålesund kommune. Det har hele tiden vært Ålesund kommune som har hatt ansvaret for å fakturere næringskundene og hatt den økonomiske risikoen ved dette.

Når det gjelder framtidig strategi for ÅRIM blir det avslutningsvis vist til kommunereformen.

I brevet av 30.03.16, går det altså fram at rådmannen er av den oppfatning at skillet mellom næringsavfall og husholdningsavfall ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det. Med dette som utgangspunkt gav ÅRIM en omfattende redegjørelse, i et brev av 15.04.16, for hvordan selskapet håndterer de regnskapsmessige forholdene knyttet til innsamling av avfall og næring på samme bil. Den juridiske vurderingen fra Deloitte Advokatfirma lå ved og den hadde følgende konklusjon:

Vår konklusjon er at det er anledning til å samle inn husholdningsavfall og næringsavfall på samme bil, så lenge det er tilfredsstillende rutiner og dokumentasjon på fordeling av kostnadene på hhv. husholdningsavfall (selvkost) og næringsavfall. Videre må det føres separate regnskaper for virksomhetsområdene

Innkallingen til årsmøtet for 2016 ble sendt ut 18.03.16. En ettersending om næringsrenovasjon ble sendt ut 15.04.16. Innledningsvis i saksframstillingen til denne saken ble det vist til vedtaket i budsjettmøtet høsten 2015. I saken ble følgende oversendt styret:

I lys av den pågående prosessen med kommunesammenslåing og diskusjon om innhenting av næringsavfall i Ålesund vil ÅRIM sitt representantskap sette i gang ei utgreiing om eigarstruktur og funksjonsfordeling for renovasjonsordninga i Ålesundsregionen. I dette arbeidet er det viktig at ein arbeider på ein måte som sikrar tillit til prosessane og at ein sikrar innsyn og forankring hjå eigarane.

Styret sendt et brev til Ålesund kommune på høsten om samling av kompetansemiljø innen avfall. Det ble innledningsvis vist til bystyresak i 2008 om stiftelsen av ÅRIM, hvor det bl.a. ble vedtatt at:

Selskapet skal vere eit rådgjevande organ og kompetansesenter for medlemskommunane.

Videre ble det vist til revisjon av kommuneplanens samfunnsdel hvor det bl.a. ble vedtatt at:

Ålesund kommune skal sikre et bærende kompetansemiljø innenfor avfallshåndtering.

Det ble så vist til brev av 21.03.16 hvor det gikk fram at ÅRIM har innrettet sin virksomhet ut fra en strategisk målsetning om en framtidig sammenslåing av fagmiljøet i Bingsa Næring og ÅRIM. Videre at dette har blitt løst ved at ÅRIM har inngått husleieavtale og samarbeidsavtaler knytt til drift av enkelte tjenester innen drift av miljøstasjon og behandling av avfall.

Det ble så vist til arbeidet med strategiplanen som en tok sikte på å behandle på årsmøtet i 2017. I

denne strategiplanen tok styret sikte på å legge opp til en strategi for ÅRIM der videreutvikling av ÅRIM som en regional kompetanseorganisasjon er ei hovedsatsing.

Det ble pekt på de tre grunnene til at en sammenslåing var ønskelig. Det ble videre gitt en redegjørelse om styret sitt arbeid med å endre selskapsavtalen og legge til rette for utbetaling av utbytte. Og at ÅRIM anerkjenner Ålesund kommunes behov for å sikre avkastning på de næringsrelaterte investeringene som kommunen har gjort. Styret hadde den vurdering at dagens modell neppe var bærekraftig over tid, og at en sammenslåing av Bingsa og ÅRIM var det beste alternativet.

Når det gjelder det å fortsette som to separate selskap så stod det:

Dersom Bingsa Næring blir etablert som ei selvstendig juridisk eining, eventuelt seld til ein annan aktør, er hensikt å nettopp å sikre at denne verksemda får eit eige kompetansemiljø. Det vil då vere nødvendig å gå gjennom dagens samarbeidsmodell med ÅRIM på nytt. Juridiske vurderingar tilseier at det i ein slik modell kan vere krevjande å vidareføre dagens samarbeidsavtalar innanfor rammene av regelverket om offentlege innkjøp. Konkret vil det vere behov for å skilje rollene tydelegare og avklare arealspørsmål knytt til drift av sjølvkostområdet hushaldsrenovasjon.

Når det gjelder en sammenslåing så stod det:

Ei samanslåing kan gjennomførast ved at verksemda til Bingsa Næring blir overdratt til ÅRIM. Dette vil vere ein modell som samsvarar med den modellen som er nytta for dei fleste interkommunale avfallsselskapa i Noreg. Ved ei slik løysing vil det vere nødvendig å gjennomføre ein teknisk og økonomisk gjennomgang (due diligence) av Bingsa Næring. Det må etablerast ein inngangsverdi for verksemda, denne er grunnlaget for sal eller leige av driftsmidlar frå Ålesund kommune til ÅRIM.

Brevet blir avsluttet med at:

Styret i ÅRIM vil be om eit dialogmøte med rådmannen for å drøfte vidare framdrift i arbeidet.

I forkant av budsjettmøtet høsten 2016 ble det fremmet en sak for formannskapet. I saksframstillingen var tre av sakene til representantskapet gjenstand for en drøftelse. Det var sakene om utbytte, budsjettet og høring av strategiplanen. I tillegg ble det gitt noen kommentarer til kommunereformen.

I forhold til strategiplanen ble det pekt på, og gjort en drøftelse av den konflikt som ligger i ÅRIMs ønske om å sortere ut metall før det går til forbrenning, og det nye anlegget som skal sortere ut metall fra asken. Under dette punktet stod det også følgende:

Rådmannen er enig med ÅRIM i at det må avklares en arbeidsdeling mellom de ulike aktørene. Men rådmannen er ikke nødvendigvis enig i at arbeidsdelingen skal være slik ÅRIM nå foreslår. I tillegg til strategidokumentet har ÅRIM ved brev av 6. oktober bedt om et møte med rådmannen for å drøfte et ønske om å overta alt arbeid Ålesund kommune i dag gjør i egen regi innenfor avfallshåndtering, herunder ønsker ÅRIM å overta Bingsa avfallsplass og den aktivitet Ålesund driver gjennom Bingsa Næring. Rådmannen vil selvsagt møte ÅRIM for å drøfte dette, men det vil være en rekke forutsetninger som må være til stede dersom dette skal bli aktuelt.

Videre at:

ÅRIM sitt forslag om å endre selskapsavtalen er åpenbart knyttet til et ønske om å øke engasjementet innen næringsrenovasjon.

Under denne drøftelsen av utbytte dukket også diskusjonen om krysssubsidiering opp igjen. Det stod at:

Et annet moment er at Ålesund kommune tidligere har kommentert at ÅRIM sin innsamlingsmodell der husholdningsavfall og næringsavfall hentes og blandes i samme bil, ikke sikrer et tilstrekkelig skille mellom de to typene avfall og dermed ikke gir tilstrekkelig

sikkerhet mot krysssubsidiering. Fordelingen må i dette tilfellet basere seg på fordelingsnøkler som i varierende grad vil være statiske og ikke nødvendigvis avspeiler den riktige fordelingen mellom de to avfallstypene.

Videre at:

ÅRIM har innhentet en uttalelse fra konsulentfirmaet Deloitte som konkluderer med at den modell ÅRIM praktiserer er tilstrekkelig til å tilfredsstille regleverket. En uttalelse fra konsulentfirmaet Momentum AS som rådgir og utfører selvkostberegninger for 270 kommuner konkluderer med at ÅRIMs modell ikke er tilfredsstillende. Det er med andre ord ulike tolkninger av regleverket på dette området, og det vil da være fornuftig å velge en innsamlingsmodell der vi er sikre på at regelverket tilfredsstilles. Dette gjøres i dag ved at Ålesund kommune selv samler inn næringsavfall fra kunder i kommunen på egne biler der det ikke skjer en blanding av husholdningsavfall og næringsavfall.

I forkant av formannskapsmøtet ble det sendt en epost fra ÅRIM til medlemmene i formannskapet og representantskapet med kopi til rådmannen. Det gikk fram at i forhold til at:

ÅRIM sitt forslag om å endre selskapsavtalen er åpenbart knyttet til et ønske om å øke engasjementet innen næringsrenovasjon.

Så vil:

ÅRIM vil streke under at selskapet i innstillinga til representantskapsmøtet ikkje har foreslått auka engasjement innan næringsrenovasjon. Ei eventuell satsing på dette området i ÅRIM, vil måtte avgjerast av eigarkommunane gjennom representantskapet.

Og at:

ÅRIM ønskjer å presisere bakgrunnen for å foreslå ei endring av selskapsavtalen. Selskapet ønskjer, som det går fram av saksframlegget og orientering til representantskapet i april 2016, å justere selskapsavtalen for å sikre at selskapet driv lovleg. Juridiske vurderingar tilseier at eit generelt utbytteforbod i selskap som driv næringsverksemd kan vere ein fordel i strid med reglane om offentleg støtte.

Når det gjelder spørsmålet om krysssubsidiering så stod det:

Når det gjeld rådmannen sine spørsmål om ÅRIM sine fordelingsnøklar mellom husholdsrenovasjon og næringsrenovasjon, bør dette kunne avklarast på administrativt nivå. ÅRIM deler ikkje rådmannen si oppfatning om at ÅRIM ikkje har tilstrekkelege rutiner mot krysssubsidiering.

Rådmannen fremmet så en innstilling hvor bl.a. at spørsmålet om endring av selskapsavtalen ble utsatt til etter at det er fattet vedtak om ny kommunestruktur. Formannskapet gikk imot dette, og vedtok at styret skulle arbeide videre med forslag til utbyttemodeller.

Det ble gjennomført et møte mellom rådmann og kommunalsjef i Ålesund kommune og styreleder og daglig leder for ÅRIM den 11.11.16. Møtet handlet i første rekke om kommunikasjon. Brevet om samling av kompetansemiljø ble også drøftet i dette møtet. Det ble anført at dagens deling mellom Bingsa Næring og ÅRIM medfører relativt høye transaksjonskostnader, og at ÅRIM ønsket en overføring av Bingsa. Rådmannen tok opp prosessen med kommunesammenslåing, og viste til at det var uavklart om samarbeidet i ÅRIM skal videreføres i eget selskap eller som vertskommune, og om det eventuelt kan være aktuelt å videreføre næringsvirksomhet i et eige selskap.

Både ÅRIM og rådmannen tilkjennega et ønske om en åpen dialog om faglige og økonomiske utfordringer og mål for framtidig avfallshandtering. Dette ble også koblet til den da pågående strategiprosessen.

ÅRIM gav i møtet uttrykk for at de opplevde samarbeidet som Bingsa Næring som vanskelig. Rådmannen gav uttrykk for at dette var en gjensidig opplevelse, ved at fagavdelingen i Ålesund

kommune følte seg overkjørt av ÅRIM i flere saker. Videre ble det gitt uttrykk for at det var nødvendig å få til en bedre styringsdialog.

Det ble i dette møtet også avtalt et møte for å gå gjennom strategiplanen til ÅRIM. Dette møtet ble gjennomført 08.12.16 og strategiplanen var da på høring. Dette møte var på administrativt nivå, og innledningsvis ble det gitt en presentasjon av strategien til ÅRIM. Dagen etter dette møtet ble det avtalt å ha et møte om selvkost. Dette møtet og diskusjonen i etterkant handlet om innsyn i selvkostregnskapet og fordeling av slamskostander.

Strategiplanen til ÅRIM ble fremmet som en sak for formannskapet tidlig i 2017. I saksframstillingen ble det innledningsvis pekt på kommunereformen, og vi viser her ellers til rapporten som gir en gjengivelse av saksframstillingen. I dette sammendraget skal vi gjengi følgende fra denne saksframstillingen. Det stod at Ålesund kommune:

... har, i tråd med intensjonen ved stiftelsen av Årim, hatt Årim som foretrukket leverandør for de lovpålagte oppgavene innenfor renovasjon og slam. Ålesund kommune har i dag et klart skille mellom selvkostregime og næringsdrift, i egne ansvarsområder, i tråd med gjeldende regelverk

Rådmannens innstilling til bystyret var:

1. *Ålesund kommune ønsker å avvente avgjørelse om eventuell separat innsamling av matavfall til detaljer rundt kostnader og avsetning for matavfall, hvor bruk av biorest og biogass samt mulige miljøpåvirkninger er utredet.*
2. *Ålesund kommune ønsker ikke innført separat innsamlingsordning for glass og metallemballasje, utover dagens returpunkter, ettersom dette vil undergrave kommunens investeringer i askesorteringsanlegg, samtidig som det kun gir marginal økning i gjenvinning.*
3. *Ålesund kommune ønsker ikke å delta i bygging av anlegg som er i konflikt med allerede etablerte løsninger i kommunens regi.*
4. *Ålesund kommune ønsker også flere nedgravde løsninger, i tråd med kommuneplanen. Finansiering må skje i tråd med lovverk.*
5. *Ålesund kommune ønsker økt fokus på avfallsreduksjon og gjenbruk, i tråd med nasjonale mål.*
6. *Ålesund kommune vil fortsette sitt arbeid mot marin forurensning i egen regi. Dette kan ikke dekkes innenfor selvkostområdene.*
7. *Ålesund kommune er enig med Årim i at holdningsskapende arbeid er viktig. Det er viktig at etablerte opplegg i kommunens regi opprettholdes, og at allerede utarbeidet materiell fra ulike organisasjoner benyttes framfor produksjon av eget informasjonsmateriell om samme tema.*
8. *Ålesund kommune ser det som mest hensiktsmessig at eventuelle endringer i fagmiljø og oppgaver som i dag ligger i kommunen, skjer i forbindelse med etablering av nye Ålesund kommune. Det vil være uheldig å foreta større organisatoriske endringer eller overføringer nå uten at dette er drøftet i samråd med de andre kommunene som skal utgjøre den nye storkommunen.*
9. *Ålesund kommune ønsker ikke at Årim skal opprette et eget næringssselskap i Ålesund og dermed bli en konkurrent til kommunens egen næringsdrift.*

I formannskapsmøtet ble det fremmet et alternativt forslag som ble vedtatt med 7 mot 6 stemmer:

1. *Ålesund kommune stiller seg i alt vesentleg grad bak strategidokumentet frå ÅRIM slik det er presentert i Strategi 2017 – 2025.*
 - a. *Tilbodet til innbyggjarane bør vidareutviklast for å sikre at det er i samsvar med nasjonale og lokale miljømål*
 - b. *Det er ei klar målsetting å redusere avfallsmengda og auke graden av gjenbruk*

- c. *Det bør arbeidast vidare i dialog mellom ÅRIM og eigarkommunane for å redusere dobbeltarbeid og effektivisere avfallshandteringa i kommunane.*
2. *Så snart nye Ålesund er etablert vil ein komme tilbake til ei ny vurdering når det gjeld overføring av ansvar til ÅRIM også for innhenting av næringsavfall innanfor nye Ålesund kommune sine grenser. Her må det takast omsyn til gjeldande regelverk, effektivitet og lønsemd.*
3. *For å nå strategimåla som elles er presentert i dokumentet stiller Ålesund kommune seg bak fylgjande tiltak i løpet av perioden:*
 - a. *Finne framtidsretta behandlingssløysing for matavfall og innføre henteordning for matavfall*
 - b. *Innføre henteordning for glas og metallemballasje i tillegg til den metallgjenvinninga av aske frå TK Kraftvarme, som skjer i Ålesund kommune sin regi på Bingsa.*
 - c. *Utgreie ettersortering av restavfall for å utvinne fleire ressursar*
 - d. *Samarbeide med kommunane for å etablere fleire renovasjonsløysingar under bakken*
 - e. *Etablere tilbod om levering av gjenstandar til gjenbruk på miljøstasjonane*
 - f. *Samarbeide med eigarkommunane og andre aktørar som Sunnmøre Friluftsråd for å redusere marin forsøpling i nærområda*
 - g. *Vidareutvikle kommunikasjonen med innbyggjarane om avfallsreduksjon, kjeldesortering og gjenbruk. Legge vekt på haldningsskapande arbeid særleg retta mot barn og unge*

Formannskapets innstilling ble vedtatt i bystyresak 016/17 den 09.03.17.

Både ved behandling i formannskapet og i kommunestyret ble det reist spørsmål vedørendende habiliteten til de som er medlemmer i representantskapet til ÅRIM. I protokollen går det fram at da formannskapet var usikre på hva som er riktig, avgjorde et enstemmig formannskap ut fra *føre var prinsippet* at de er inhabil til å delta i behandlingen av saken. Etter behandling i formannskapet ble det innhentet en vurdering fra kommuneadvokaten. I denne ble det konkludert med at det ikke foreligger særlige grunner som tilsier inhabilitet.

Kommunerevisjonen sendte den 10.03.17 en epost til politisk avdeling, der vi bad om å få oversendt kommuneadvokatens habilitetsvurdering av representantskapsmedlemmene. I samme epost ønsket vi også å bli opplyst om:

... det er gjort noe vurdering av habiliteten til saksbehandler i saken om ÅRIMs strategi i lys av at saksbehandler også sitter i styret i Tafford Kraftvarme AS. Dersom en slik vurdering foreligger, ber vi om å få denne oversendt.

Vi mottok svar den 13.03.17, der det stod følgende:

Vedlagt følger etterspurt habilitetsvurdering fra kommuneadvokat og KS.

Det er ikke gjort tilsvarende vurdering av saksbehandler. Det er rådmannen som legger fram saken, ikke saksbehandler.

Kommunikasjon - Vurdering

I rapporten har vi lagt våre vurderinger samlet til slutt. Det er vanskelig å gå inn i enkeltdeler av all kommunikasjonen som har vært mellom ÅRIM og Ålesund kommune. I våre vurderinger knyttet til kommunikasjon har vi pekt noen forhold som det kan være verdt å belyse.

I forhold til begrunnelsen for tilbakeføring av næringsrenovasjonen, blir det altså anført at rådmannen er av den oppfatning at dette skillet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det. Når det gjelder denne prosessen med å ta tilbake næringsrenovasjonen, så fremstår den etter vår vurdering som uryddig. Den diskusjon som var i denne saken, om skille mellom næring og drift, fremstår etter vårt syn konstruert.

I høringssvaret på strategiplanen går det fram at rådmannen har den oppfatning at det i dag et klart skille mellom selvkostregime og næringsdrift tråd med gjeldende regelverk. Videre går det fram som en forutsetning ved overdragelse av miljøstasjonen, at avfallet er fra det overtas av Bingsa Næring å regne som næringsavfall.

Kommunerevisjonen deler ikke den vurdering at det i Ålesund kommune nå er et klart skille mellom næring og husholdning. Når det gjelder husholdningsrenovasjon, er vi ikke kjent med at det er gjennomført en eneste konkurranse i forhold til tjenesteutvekslingen mellom ÅRIM, Ålesund kommune og Tafjord Kraftvarme AS. Kravet til dokumentasjon av selvkost for slike tjenesteutvekslinger, ble avklart av Miljøverndepartementet i 2006. Denne avklaringen er relevant også for renovasjonstjenester. En viktig del av problemene i forhold til oppgjørene mellom ÅRIM og Bingsa Næring, er at det er store mangler i forhold til Bingsa Nærings evne til å dokumentere selvkost. Dette igjen gir også konsekvenser for både regnskapet til Bingsa Næring og husholdningsrenovasjonen. Selvkost på tjenesteutvekslingen dokumenteres ikke fra Ålesund kommune, selv når det er avtafestet med ÅRIM.

Ålesund kommune skal også dokumentere selvkost i forhold til Tafjord Kraftvarme AS, både som følge av avtalen, men også som følge av regelverket. Når det gjelder tjenesteutvekslingen i forhold til levering av aske fra Tafjord Kraftvarme AS til Bingsa Næring, så er den etter vår oppfatning også omfattet av selvkost, altså at eventuelle gevinster av dette skal tilføres husholdningen.

Organiseringen av ÅRIM, Bingsa Næring, husholdningsregnskapet og Tafjord Kraftvarme AS, er etter vår vurdering kompleks. Et annet moment som er med på å vanskeliggjøre dette, er at det også er en del utfordringer i forhold til den regnskapsmessige håndteringen.

Videre er organiseringen kompleks i forhold til anskaffelsesreglene. Hvis det er ønskelig å videreføre denne modellen, må det gjøres en grundig gjennomgang av alle tjenester som utføres mellom aktørene, for å vurdere disse opp mot reglene.

Når det gjelder beskaftenheten til Bingsa Nærings regnskap, herunder regnskapet for husholdningene, så er den etter vår vurdering ikke tilstrekkelig per i dag. Bingsa Næring bør etter vår vurdering tilføres merkantile ressurser, som blir gitt opplæring i forhold til regelverket om selvkost. Dette vil etter vår vurdering også bedre kommunikasjonen med ÅRIM, som på sin side har bygd ut system og kompetanse innen merkantile felt som kontraktsoppfølging, økonomioppfølging og kommunikasjon.

ÅRIM har oppgitt at det i driftsavtalene for VAR de senere år, har vært en del uklarheter i forhold til avgrensinger av hva som ligger til ÅRIM og hva som ligger til Ålesund kommune. Særlig er dette knyttet til det overordnede endelige ansvaret for innsamling, gjenvinning og behandling av avfall. Det blir vist til forskrift om hushaldsavfall og slam.

Det kan godt være at driftsavtalene har hatt noen uklarheter, men det er Ålesund kommune som administrerer det som kommer i tillegg til de tjenestene som utføres av ÅRIM, som bl.a. forbrenningsavtalen med Tafjord Kraftvarme AS og forpliktelsene knyttet til eldre deponi og dagens deponi. Det er altså fortsatt Ålesund kommune, som er ansvarlig for selvkostregnskapet. Det siste og endelige ansvaret for gebyrfastsettelsen vil i alle tilfeller ligge til bystyret.

Dette reiser spørsmålet om ÅRIM er en underleverandør for Ålesund kommune, eller om det er ÅRIM som har fått ansvaret for de oppgavene som de utfører på vegne Ålesund kommune. Slik vi ser det er det ikke tydelige svar på dette, og bystyret bør få på plass en konkret avklaring.

I brev fra Ålesund kommune den 30.03.16 går det fram at:

Ålesund kommune har aldri fattet politisk vedtak om at ÅRIM skal stå for innsamling av næringsavfallet. Det var en administrativ beslutning som i sin tid lå til grunn for avtalen om at ÅRIM skulle utføre denne oppgaven på vegne av Ålesund kommune.

Vi leser dette brevet av slik, at fordi det var en administrativ beslutning å overføre næringsrenovasjonen, så er det ikke nødvendig med en politisk avklaring i forhold til å ta den tilbake.

Etter vårt syn kan slike manglende politiske avklaringer forklare deler av de vanskelighetene som har vært mellom ÅRIM og Ålesund kommune. Politiske avklaringer i bystyret om oppgavefordelingen, kan skape den nødvendig legitimitet, som gjør en ikke får en kamp mellom disse to miljøene, som begge nok ønsker å drifte mest mulig innen avfall.

Tafjord Kraftvarme AS

Ålesund kommune og Tafjord Kraftselskap inngikk en avtale i midten av 1980. Avtalen innebar at Tafjord Kraftselskap skulle bygge og drive et forbrenningsanlegg for avfall. Tafjord Kraftselskap forpliktet seg til, mot godtgjørelse, å motta alt avfall i Ålesund kommune som kan destrueres ved anlegget. Det gikk fram at anlegget også kunne betjene andre kommuner.

Ålesund kommune hadde etter avtalen en plikt til å levere husholdningsavfallet til anlegget, og ikke motta industriavfall på Bingsa hvis det kan nyttiggjøres ved anlegget. I avtalen går det også fram at gjenvinnbart avfall bør overlates andre interessenter for gjenvinning og resirkulering.

Tafjord Kraftselskap forpliktet seg også til i størst mulig utstrekning å utnytte den avgitte varme. Det ble inngått en avtale om fjernvarme mellom partene i 2003 som løp til 2012, da det ble inngått en ny avtale som løper fram til 2022.

Det går fram av avtalen av 1980 at den: *skal gjelde i 15 år fra det tidspunkt anlegget er i driftsklar stand.* Og at det etter denne tidsperioden så: *kan hver av partene når som helst si opp avtalen med 5 års varsel.* Det gikk også fram at: *anlegget forutsettes drevet uten fortjeneste (non profit basis).*

Høsten 2009 ble det gjennomført et møte mellom Ålesund kommune og Tafjord Kraftvarme AS, der en diskuterte at Ålesund kommune hadde sendt ut forespørsler på deponering av industriavfall som kunne gå til forbrenningsanlegget. Oppsigelsesfristen på fem år var også et tema på dette møtet. I et brev til kommunen i etterkant av møtet gikk det fram det hadde vært investert ca 300 mill kr i en ny ovnslinje de siste årene, og at en forutsetning for dette var at en hadde fem års avtaler med Ålesund og omliggende kommuner. Med dette som utgangspunkt kunne ikke Tafjord Kraftvarme AS, akseptere en kortere oppsigelsestid som er mindre enn fem år. Det ble signalisert at selskapet kunne inngå en avtale som var lik den som var i Sula kommune. Denne innebar at en anga et tidspunkt fire år fram i tid, og satt oppsigelsesfristen til ett år.

Våren 2010 fastsatte representantskapet til ÅRIM en framdriftsplan. I sammenheng med denne ble det sendt ut et brev til eierkommunene den 10.06.10 om samordning av avtalen om sluttbehandling av restavfallet. Representantskapet bad om at kommunene gjorde en vurdering i forhold til å si opp eksisterende avtaler og tiltransportere dem til ÅRIM. Det ble bedt om et svar innen 01.09.10. Denne sluttbehandling av restfallet inngår som en vesentlig del av gebyrgrunnlaget, og en samordning av avtalene er viktig om en ønsker at alle innbyggerne i Ålesundregionen skal stå ovenfor en mest mulig lik prisstruktur.

Denne forespørselen fra ÅRIM ble fremmet for formannskapet ved utgangen av 2010. I saken viste rådmannen til at deponering av husholdningsavfall ikke lenger var en tillatt i Europa, og at det hadde gitt en økning i kapasiteten i mange land som igjen hadde resultert i en internasjonal konkurranse. For noen hadde det resultert i vesentlig rimeligere løsninger enn de tidligere lokale. Dagens markedssituasjon vurderte rådmannen som uklar, og at det bare er en reell konkurranse som vil gi svar på om Ålesund kommune også ville få en rimeligere løsning. Det stod også at:

Prisnivået hos TKV er i senere tid redusert, og de har varslet ytterligere reduksjoner. Det ser derfor nå ut til at TKV's forbrenningspriser nærmer seg de priser som andre aktører i markedet opererer med.

Det stod følgende vedrørende selvkost:

TK's plikt etter avtalen til å drive forbrenningsanlegget etter selvkost har heller ikke vært dokumentert / oppfylt på lenge.

Det ble også vist til de tidligere drøftelser og tilbudet om å sette oppsigelsesfristen til 1 år.

Av saken gikk det også fram at:

Ved etableringen av ÅRIM ble det fokusert på at det ved en samlet konkurranseutsetting av innsamling og sluttbehandling av avfallet kunne oppnås vesentlige innsparinger. De kalkyler som ble fremlagt i den forbindelse la til grunn at særlig innsparingene knyttet til sluttbehandlingskostnadene kunne være betydelige.

I saken blir det gjort en drøftelse av de juridiske sidene i forhold til regelverket om anskaffelser, der konklusjonen var at avtalen måtte sies opp. I tillegg ble det anført at i forbindelse med opprettingen av ÅRIM så:

... ble det forutsatt at ÅRIM skal overta rettigheter og plikter etter de avtaler som er inngått mellom de deltakende kommuner og Taffjord Kraft. En slik endring av kontrakten vil kunne anses som en reforhandling av avtalen som kan være i strid med forbudet mot direkte anskaffelser. For å sikre en fremgangsmåte i samsvar med regelverket vil det trolig være ryddigst å legge forholdene til rette for å inngå nye avtaler etter hvert hvor ÅRIM er kontraktspart. Dette vil innebære at kommunene må si opp sine avtaler for å legge til rette for at ÅRIM kan inngå nye avtaler.

Under konklusjon ble det også vektlagt at:

Ved etableringen av ÅRIM ble det fokusert på at det ved en samlet konkurranseutsetting av innsamling og sluttbehandling av avfallet kunne oppnås vesentlige innsparinger. De kalkyler som ble fremlagt i den forbindelse la til grunn at særlig innsparingene knyttet til sluttbehandlingskostnadene kunne være betydelige.

Rådmannens innstilling var som følger:

Ålesund bystyre vedtar å si opp avtalen med Taffjord Kraft med virkning fra 01.01.2016.

ÅRIM overtar kommunens rettigheter og plikter etter avtalen for det som gjelder husholdningsavfallet med virkning fra 31.05.2011 fram til avtalen opphører.

Formannskapetets vedtak var slik:

Saken utsettes for å få en konsekvensutredning omkring virkningene av en eventuell oppsigelse av avtalen.

Det ble sendt et brev til Taffjord Kraftvarme AS i starten av 2011, hvor kommune viste til vedtaket i formannskapet og ønsket en vurdering om konsekvens av en oppsigelse.

I sitt svar noen uker senere ble det angitt at hvis Ålesund kommune sier opp avtalen, så må en regne med at dette også blir utfallet i de andre ÅRIM kommunene. Dette utgjør omlag 30 % av anlegget sitt avfallsgrunnlag. Det stod også at:

Dersom Taffjord Kraftvarme ikke vinn fram i ein konkurranse om avfallet frå Ålesund, så vil ikkje dette etter vår vurdering ha nokon stor verknad for selskapet eller for fjernvarmeforsyninga i Ålesund.

Taffjord Kraftvarme AS sin vurdering var at det ikke vil gi noen særlig økonomisk gevinst og de stilte spørsmål ved de miljømessige konsekvensene av å frakte søppel inn og ut av regionen. De pekte også på at det måtte bygges en ny omlastningsstasjon.

Det er etter vår vurdering ingenting i brevet som tydet på at Taffjord Kraftvarme AS hadde til hensikt å kreve erstatning om Ålesund sa opp avtalen i tråd avtalens oppsigelsesfrist på fem år.

I sammenheng med at ÅRIM ble etablert og at avtalen var oppe til politisk behandling, ble det forhandlet fram en fastpris per tonn for alle kommunene fra 2011. Denne har vært noenlunde den samme fram til i dag. Når det gjelder prisutvikling før 2011, så var det en noenlunde jevn årlig nedgang på 4,1 % fra 2004 og frem mot 2010.

ÅRIM gjennomførte en anbudskonkurranse i 2011 for fire av eierkommunene: Sykkylven, Sandøy, Giske og Vestnes. Det var Tafjord Kraftvarme AS som vant denne konkurransen. Åtte av eierkommunene: Ålesund, Sula, Haram, Skodje, Ørskog, Stordal, Norddal og Stranda, hadde inngått egne avtaler.

ÅRIM sendte et brev til kommunerevisjonen i midten av 2014, hvor de ønsket å drøfte en modell med viderefakturering fra kommunene til ÅRIM for de 8 som hadde en egen avtale. ÅRIM anså avtalestrukturen mellom ÅRIM, eierkommunene og Tafjord Kraftvarme AS som en utfordring som påfører kommunene og ÅRIM dobbeltarbeid. Videre at den gir utfordringer i forhold til å fordele kostandene rett. ÅRIM oppfattet det også slik at avtalestrukturen representerer et hinder for å gi ÅRIM totalansvaret for renovasjon i kommunen inkludert fakturering, for slik å få ut synergiene av samarbeidet som er etablert. Den ga også opphav til at en får to selvkostfond.

Daglig leder i ÅRIM og kommunerevisjonen gjennomført et møte med bakgrunn i brevet. Det var ønskelig fra begge side at det ble gjort en grundig juridisk vurdering av avtalene i forhold til reglene om offentlige anskaffelser.

Et par måneder senere forelå det en juridisk vurdering av Deloitte Advokatfirma AS på vegne av KS Advokatene. Et sentralt spørsmål var om kommunene som hadde egen avtale med Tafjord Kraftvarme AS var forpliktet til å si opp disse avtalene. Avtalene som ble vurdert var: Ålesund, Ørskog, Haram og Skodje som hadde en femårig oppsigelsesfrist, Stranda kommune som hadde en treårig oppsigelsesfrist og Sula som hadde en femårig oppsigelsesfrist, som var redusert til en ettårig ved en tilleggsavtale. Alle disse avtalene ble inngått på 1980-tallet eller tidlig 90-tallet, før dagens regelverk om offentlige anskaffelser trådte i kraft i 1994.

Deloitte Advokatfirma AS vurderte det dit hen at: *at kommunene har en rettslig forpliktelse til å si opp avtalene umiddelbart. Men at kommunene: må overholde de fastsatte oppsigelsesfristene som fremgår av de ulike avtalene.*

ÅRIM bad også om en vurdering om hvorvidt de kan bli holdt ansvarlig for brudd på regelverket som følge av kommunenes avtaler. Det gikk fram at: *Ved et eventuelt erstatningssøksmål fra en leverandør som mener seg forbigått vil det derfor også være en viss risiko for at ÅRIM kan bli erstatningsansvarlig på ulovfestet erstatningsrettslig grunnlag.*

Kommunerevisjonen sendte et brev til Ålesund kommune høsten 2016, der vi tok opp tre problemstillinger. Den første problemstillingen var om det er gjennomført en konsekvensutredning i tråd vedtaket i formannskapet i 2010. Det gikk fram at:

Det er ikke foretatt en formell konsekvensutredning med konklusjon slik vedtaket i formannskapet synes å forutsette.

Den andre problemstillingen var om avtalen er vurdert opp mot anskaffelsesregelverket. Rådmannens vurdering var at en eventuell oppsigelse:

... vil medføre konsekvenser og mulig erstatningsansvar tatt i betraktning graden av gjensidige forpliktelser.

Slik at:

... det ikke kan foreligge en plikt til å si opp avtalen, og som følge av dette er derfor avtalen ikke oppsagt.

Den tredje problemstillingen var knyttet til punktet i avtalen om at: *anlegget forutsettes drevet uten fortjeneste (non profit basis)*. Ålesund kommune viste da til at de: *har og har hatt den laveste gate-fee inn til anlegget til Tafjord Kraftvarme.*

Videre går det fram:

Det er vanskelig for ÅK å dokumentere om dette prisavslaget er av en slik størrelse at det medfører at Ålesund kommune kun betaler kostpris eller non-profit pris.

Dette har sammenheng med at:

Regnskapet til Tafjord Kraftvarme er ikke innordnet på en slik måte at det enkelt lar seg gjøre å dokumentere dette. Det skjer heller ingen avregning på slutten av året eller tilførsel/uttak fra et selvkostfond, slik det vanligvis gjøres for kommunale virksomheter som drives etter selvkostprinsippet.

I brevet går det likevel fram den oppfatning at: Ålesund kommune betaler en pris som ikke gir noe fortjeneste til Tafjord Kraftvarme AS. Dette tok utgangspunkt i en analyse av totalrentabilitet som viser at: det ikke vært noe avkastning utover det man får på en investering med liten eller ingen risiko. Den lave lønnsomheten skyldes etter vår vurdering for en stor del prisavslaget til Ålesund kommune.

Ved utgangen av 2016 ble Anskaffelsexperten bedt om å gjøre en vurdering for rådmannen av hvorvidt det er mulig å inngå en langsiktig samarbeidsavtale som vil videreføre de fire avtalene som var inngått med Tafjord Kraftvarme AS. Det blir gjennomført en grundig juridiske vurdering der det ble konkludert med at ut fra dagens rettskildebilde, vil det foreligge en plikt for kommunen til å si opp avtalen. I dette ligger det at avtalen fra 1980 må sies opp i løpet av 2017, men at den kan fortsette å løpe ut 2022.

I et brev fra Tafjord Kraftvarme AS av 16.06.17 viste de til oppsigelsestiden på 5 år, og at:

... de ikke vil akseptere kortere oppsigelsestid. Slik at matavfallet fra husholdningene i Ålesund dermed tidligst overlates til andre interessenter 5 år etter at avtalen er sagt opp.

Når det gjelder Sykkylven, Vestnes, Giske og Sandøy, så er det ÅRIM som fullt ut håndterer forbrenningen hos Tafjord Kraftvarme AS. Dette er det gjennomført konkurranse på, og da inngår kostandene direkte i selvkostregnskapet uten noen videre dokumentasjon. Norddal og Ørskog er aksjonærer i Tafjord Kraft AS, slik at de er litt i samme posisjon som Ålesund. Vi har fått en tilbakemelding på epost om at rådmannen har vurdert det slik at avtalen må sies opp. For begge, er avtalene likevel ikke sagt opp per i dag. Når det gjelder Sula, så hadde de opprinnelige en femårig oppsigelsesfrist, som ble redusert til ettårig i 2006, og ÅRIM håndterer dette nå. Haram og Stordal sine avtaler hadde en oppsigelsesfrist på fem år, og det er sendt en oppsigelse. Stranda og Skodje sine avtaler hadde en oppsigelsesfrist på tre år, og det er sendt en oppsigelse.

Tafjord Kraftvarme AS - Vurdering

Kommunerevisjonen vurderer det uheldig at saken ikke ble fulgt opp etter 2011. Det er uheldig av hensyn til representantskapet, som bør få tilbakemeldinger på slike henvendelser, men det er også uheldig i forhold til å sikre at husholdningene har tillit til forvaltningen. Vår vurdering er at avtalen skulle vært sagt opp i 2011, slik at Ålesund kommune var ute av denne avtalen i 2016. Dette burde vært gjort uavhengig av eventuelle økonomiske konsekvenser det har, eller måtte ha, for Tafjord Kraftvarme AS. Hensynet til at regelverket omkring gebyrene til husholdningene følges, har etter vårt syn forrang framfor eventuelt hensyn som majoritetseier.

Oppsummering

ÅRIM kan møte representanter fra Ålesund kommune i flere sammenhenger. Det reiser spørsmålet om det er tilstrekkelig forståelse for at disse representantene da opptrer i ulike roller.

Oppgavefordeling per i dag, er slik at Ålesund kommune ved virksomhet for VAR har ansvaret for næringsrenovasjon og deponi. Tafjord Kraftvarme AS har ansvaret for forbrenning av avfall. Virksomhetsleder for VAR er også styremedlem i Tafjord Kraftvarme AS. Videre synes virksomhetsleder å være sentral, både ved saksbehandlingen om eieroppfølgingen og ved oppfølgingen av kunde- og leverandørrelasjonen. I tillegg er virksomhetsleder for VAR tillagt et

ansvar i forhold til myndighetsutøvelse. Når vi spør om det er gjort en habilitetsvurdering, blir det vist til at det er rådmannen som legger fram saken. Kommunerevisjonen er en viktig del av kommunens egenkontroll, og har det syn at når vi reiser et slikt spørsmål, så kan det være gode grunner til å gjennomføre en slik vurdering om det ikke allerede er gjort. En tjenestemann har ikke anledning til å forberede en forvaltningssak, når han eller hun er styremedlem i et selskap. Dette vil ikke komme til anvendelse i de mer generelle spørsmål, men i forhold til strategivalg og oppgavefordeling mellom Bingsa Næring, Tafford Kraftvarme AS og ÅRIM, kommer det etter vårt syn til anvendelse og er egnet til å svekke den almene tilliten.

Det er liten tvil om at ÅRIM på den ene side, og Tafford Kraftvarme AS og Bingsa Næring på den andre side, ligger på to ulike framtidige strategivalg. I tillegg kommuniseres det dårlig. I høringssvaret til strategiplanen beskrives det at ÅRIM arbeider i retning av et sentralsorteringsanlegg uten at Ålesund er særlig involvert i det. Videre at Ålesund kommune har investert i sorteringsanlegg, inkludert askesorteringsanlegg og sorteringshaller, og er:

... er sterkt imot at Årim skal etablere eget sorteringsanlegg i konkurranse med kommunens eget anlegg. Dette er feil ressursbruk og vil føre til økonomisk tap for Ålesund kommune.

Kommunerevisjonen mener at det bør tas stilling til ÅRIM, Bingsa Næring og Tafford Kraftvarme AS samlet. Ålesund kommune bør ha et samordnet syn på de langsiktige strategiene til alle selskapene, og det må forankres i bystyret. Når det gjelder ÅRIM, synes strategivalgene å være avklart etter behandling av strategiplanen. Tilsvarende bør det trekkes opp klare strategivalg ovenfor Bingsa Næring og Tafford Kraftvarme AS.

Det ligger ikke til kontrollutvalget og kommunerevisjonen å angi hvordan en kommune organiserer seg innenfor gjeldende lover og regler. Dette er gjerne et politisk og skjønnsmessig spørsmål. Når det gjelder Bingsa Næring, er vi likevel ikke i tvil om at det må skje noe vesentlig ved måten denne virksomheten er organisert.

Konkretisering av anbefalinger

Når det gjelder eierstyringen av ÅRIM, så vurderer vi den som god. Vi vil her spesielt peke på strategiplanen som representskapet la fram. De utfordringer som er i eierstyringen av ÅRIM, er knyttet til samkoordinering, avklaringer og kommunikasjon med Ålesund kommune.

Kommunerevisjonen mener det nå må skje en avklaring av oppgavefordelingen mellom ÅRIM og Bingsa Næring.

Kommunerevisjonen mener at må skje noe vesentlig med organiseringen av Bingsa Næring

Det bør legges fram en sak om samordning av strategiene til ÅRIM, Bingsa Næring og Tafford Kraftvarme AS.

Rådmannen bør vurdere å ta et initiativ ovenfor Sunnmøre Regionråd med sikte på å gi dem en rolle i opplæringen av politikere som har verv i styrende organer. Videre vurdere i hvilken grad at de kan tilrettelegge for arenaer hvor eierskapsmeldingene kan utarbeides noe mer samordnet for eierkommune. I dette ligger også å ta stilling til hvordan eiermøter bør gjennomføres.

Med bakgrunn i de gode erfaringene med strategiplanen til ÅRIM, bør det vurderes å stille krav til en strategiplan i eierskapsmeldingen for de selskap der kommunen har en vesentlig eierdel. Det er også viktig at denne strategiplanen forankres i det organ som utøver eierstyring for kommunen, altså bystyret.

Innhold

1.	Innledning.....	1
2.	Om ÅRIM.....	3
2.1	Etablering i 2009	4
2.2	Videre utvikling fra 2009 og fram til i dag	6
2.3	Om selskapet i dag	7
2.4	Utviklingen videre i rammevilkår	8
2.5	Nærmere om selskapet	10
3.	Eierstyring	17
3.1	Styringsorganene.....	19
3.1.1	Representantskapet.....	19
3.1.2	Styret	21
3.1.3	Rådmannens rolle.....	24
3.2	Styringsdokumentene	25
3.2.1	Eierskapsmelding	25
3.2.2	Strategiplan.....	29
3.2.3	Etiske retningslinjer.....	32
3.3	Kommunikasjon	33
3.3.1	Saker om gjenvinningsstasjonen (11.06.12 og 02.10.14).....	33
3.3.2	Budsjettmøtet 2014 om næringsrenovasjon (22.10.14).....	38
3.3.3	Årsmøtet 2015 om utjevningsfond og etterkalkyle (28.04.15).....	39
3.3.4	Budsjettmøtet 2015 om næringsrenovasjon (27.10.15).....	40
3.3.5	Møte med ÅK om næringsrenovasjon (09.11.15).....	41
3.3.6	Brev til ÅK om næringsrenovasjon (01.02.16)	42
3.3.7	Epost fra ÅK om næringsrenovasjon (16.02.16).....	43
3.3.8	Eposter om pålegg (11.03 til 18.03.16)	43
3.3.9	Brev til ÅK om næringsrenovasjon (21.03.16)	45
3.3.10	Svar fra ÅK om næringsrenovasjon (30.03.16)	46
3.3.11	Notat fra Deloitte om næringsrenovasjon (06.04.16)	47
3.3.12	Møte med ÅK om oppgjør av faktura m.m. (08.04.16)	47
3.3.13	Brev til ÅK om næringsrenovasjon (15.04.16)	49
3.3.14	Årsmøtet 2016 om næringsrenovasjon (25.04.16)	49
3.3.15	Brev til ÅK om kompetansemiljø (06.10.16).....	51
3.3.16	Budsjettmøte 2016 og fsak om næringsrenovasjon m.m. (28.10.16).....	52
3.3.17	Møte med ÅK om kompetansemiljø m.m. (11.11.16)	56

3.3.18	Møte med ÅK om strategiplan (08.12.16)	56
3.3.19	Møte med ÅK om selvkostregnskap (13.12.16).....	59
3.3.20	Høringssvar om strategiplan fra ÅK (09.03.17).....	60
3.3.21	Brev til ÅK om vektsystem (14.03.17)	68
3.3.22	Styremøte om årsrapport VAR (15.03.17)	69
3.3.23	Epost til ÅK om oppgjør av faktura (28.04.17)	71
3.3.24	Eposter om næringsrenovasjon - komprimatorbiler (29.05 til 06.06.17).....	71
3.3.25	Epost fra virksomhetsleder for VAR til KOMREV3 (09.06.17).....	72
3.4	Tafjord Kraftvarme AS	75
3.4.1	Avtale av juli 1980	75
3.4.2	Brev fra ÅK til TKV av 16.09.09 om møte av 21.08.09	75
3.4.3	Representantskapet til ÅRIM – Framdriftsplan av 11.05.10.....	76
3.4.4	Formannskapet sak 132/10 av 20.12.10	76
3.4.5	Brev fra ÅK til TKV av 19.01.11.....	78
3.4.6	Avtale om fjernvarme av 29.05.12.....	80
3.4.7	Brev fra ÅRIM til KOMREV3 av 16.06.14	81
3.4.8	Juridisk vurdering fra Deloitte Advokatfirma AS av 15.08.14	81
3.4.9	Konkurranse om restavfall av 17.04.15.....	83
3.4.10	Avtaler om bunnaske og avfallsbehandling av 01.07.16.....	83
3.4.11	Brev fra ÅK til KOMREV3 av 18.11.16.....	84
3.4.12	Notat fra Anskaffelsexperten av 13.03.17.....	85
3.4.13	Brev fra TKV til ÅK av 16.06.17.....	87
3.4.14	Avtaler med andre kommuner.....	88
3.5	Vurdering	89
	Vedlegg	97
	Oppgavefordeling	97
	Høringsbrev - ÅRIM.....	103
	Høringsbrev – Ålesund kommune	109

1. Innledning

Kommunerevisjonen har gjennomført en selskapskontroll av Ålesundregionen interkommunale miljøsekskap IKS (ÅRIM) i tråd med en prosjektplan vedtatt av Ålesund kontrollutvalg.

En selskapskontroll blir innholdsmessig delt i to komponenter – eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Eierskapskontroll er den obligatoriske delen og innebærer vurderinger av eierskapsutøvelsen og forhold som vedrører rapportering og informasjonsflyt fra et eierperspektiv. Det er en kontroll rettet mot spørsmålet om Ålesund kommunes eierinteresser i ÅRIM blir ivaretatt på en god måte. Denne dreier seg primært om å kontrollere at den som utøver eierinteressene, utøver myndigheten på den måten som er fastsatt lov om interkommunale selskaper og i tråd med kommunens vedtak og forutsetninger, samt eventuelt andre lover, regler og føringer.

Forvaltningsrevisjon er den frivillige delen av en selskapskontroll. Den omfatter systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Vi har framstillet en figur som gir en kort skisse på selskapskontroll:

En selskapskontroll kan altså omfatte en forvaltningsrevisjon, og det ble vedtatt det skal gjennomføres ved selskapskontrollen av ÅRIM.

Eierskapskontrollen har følgende to hovedproblemstillinger:

- Fører kommunen kontroll med sine eierinteresser?
 - Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser?
 - Er rutinene gode nok, og blir de fulgt?
- Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Forvaltningsrevisjonen har følgende problemstillinger:

- Er håndteringen av selvkostfondene i tråd med regelverket? Herunder:
 - o Praktiseringen av flere selvkostfond
 - o Renter på selvkostfond
 - o Stabilitet (tre til fem års reglen)
- Gjennomfører selskapet systematiske undersøkelser for å sikre effektiv drift?

Det er den enkelte medlemskommune selv som har ansvaret for fastsettelsen av gebyrene for avfall og slam. Disse blir fastsatt av kommunestyret innen utgangen av året før.

Utøvelsen av eierskapet vil bli sammenholdt mot KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt eide selskaper og foretak.

Gjennomføring og rapportering av forvaltningsrevisjon skal skje i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, og det skal etableres revisjonskriterier. Revisjonskriterier er de normer som vi skal gjøre vurderinger opp mot. Den informasjon som vi samler inn, skal altså bli vurdert opp mot revisjonskriterier, som igjen skal utledes fra autorative kilder i tråd krav stilt i gjeldende revisjonsstandard. Disse kildene er lov og regelverk, samt allment aksepterte prinsipper. I tillegg er vedtekter, styringsdokument, vedtak og retningslinjer gode kilder. En særlig viktig kilde er *H-3/14 Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester*.

Denne gjennomgangen er i all hovedsak basert på skriftlige kilder.

Forvaltningsrevisjonen vil bli framstilt i en egen rapport.

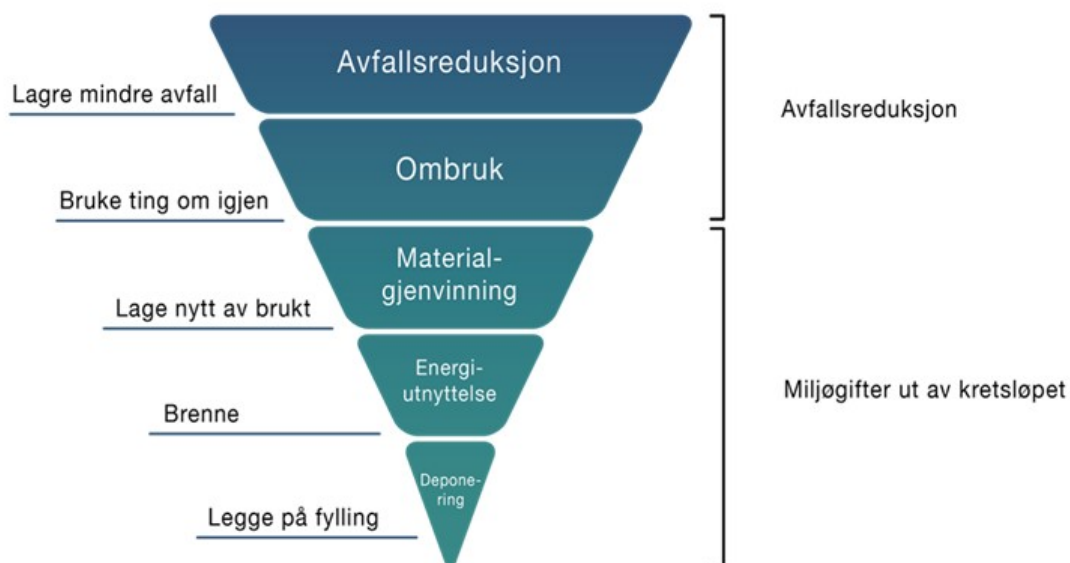
2. Om ÅRIM

Ålesundregionen Interkommunale Miljøselskap (ÅRIM) ble stiftet i februar 2009 av de tolv kommunene Giske, Haram, Norddal, Sandøy, Skodje, Stordal, Stranda, Sula, Sykkylven, Vestnes, Ørskog og Ålesund. Dato for vedtektene var 12.02.09, og er sammenfallende med dato for vedtak om selskapsavtalen i den siste kommunen. Stiftelsesmøtet var den 20.02.09.

Avfallsbransjen i Norge sørger for innsamling, behandling og gjenvinning av rundt 11-12 millioner tonn avfall. Bransjen sysselsetter åtte tusen personer og omsetter for over 22 milliarder kroner årlig.

Over de siste 30 årene har avfall gått fra å være et rent forurensingstema til å representere viktige råvarer, miljøvennlige energi- og varmekilder. Man har gått fra å snakke om *resirkulering og utnyttelse av avfallsstoffer* til *avfallsforebygging, kretsløp og fremtidens råvarer*. Dagens system for avfallshåndtering har blitt formet gjennom en rekke offentlige utredninger, stortingsmeldinger og politiske strategier. Avfall omtales i dag som en del av løsningen på fremtidens klimautfordringer.

Avfallshierarkiet er et rådende prinsipp for norsk avfallshåndtering. Det politiske knyttet til begrepet går ut på å behandle avfall så nær toppen av hierarkiet som mulig. Hierarkiet er av AvfallsNorge framstilt slik i en figur:

Utviklingstrekkene innenfor avfall går i retning av strengere krav til ombruk og materialgjenvinning, som igjen kan gi strengere krav til utsortering. EUs rammedirektiv om avfall forplikter Norge til å oppnå 50 % forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og liknende næringsavfall innen 2020. I et brev til Klima- og miljødepartementet av 24.01.17 går det fram at Miljødirektoratet har det syn: *at de mest styringseffektive virkemidlene er å forskriftsfeste krav om utsortering og materialgjenvinning av våtorganisk avfall og utvalgte typer plastavfall. Kravene bør rettes mot alle kommuner som innsamlere av husholdningsavfall.* Når det gjelder våtorganisk avfall går det fram at det her menes: *matavfall fra stor- og småhusholdninger og liknende avfall.*

2.1 Etablering i 2009

Prosessen med å stifte selskapet var forankret i Ålesundsregiones utviklingsselskap (ÅRU), nå Sunnmøre regionråd. I sluttrapporten som COWI AS utarbeidet for ÅRU, *Etablering av selskap for avfallshåndtering*, går det fram at interkommunalt samarbeid om avfallsinnsamling og avfallsbehandling har vært trenden fra 1985, og at i de fleste fylker er flertallet av kommunene medlemmer i interkommunale selskap, så også i vårt nærområde.

Videre går det fram at i Ålesundregionen var samarbeid utgreid og diskutert både i 1995 og i 2001, uten at dette resulterte i et bindende kontinuerlig samarbeid. Likevel hadde det vært prosjektsamarbeid både om innhenting av tilbud på diverse tjenester innen slam- og avfallsbehandling, og i form samarbeid om utarbeiding av avfallsplaner, senest en felles plan for perioden 2002 – 2005.

Representantskapet i ÅRU vedtok i 2003 å sette i gang et prosjekt for å utarbeide et detaljert forslag om etablering av et interkommunalt selskap organisert som et IKS, alternativt utarbeide forslag om oppretting av en egen permanent koordinatorstilling for avfall. Dette arbeidet stoppet opp inntil det ble tatt et initiativ til en videreføring tidlig i 2007.

En arbeidsgruppe med deltakere fra de tekniske virksomhetene i kommunene, gjennomførte i perioden fra mai 2007 til februar 2008 syv arbeidsmøter. I tillegg var de på besøk til Nordmøre (NIR), Romsdal (RIR) og Tafjord Kraftvarme AS som har et forbrenningsanlegg med energigjenvinning og fjernvarmelevering. Arbeidsgruppen vurderte et utvidet samarbeid i regi av ÅRU ved oppretting av en egen koordinatorstilling, men gikk inn for et mer bindende og forpliktende samarbeid ved etablering av et selskap som et IKS.

Arbeidsgruppen leverte sin rapport til styret i ÅRU i februar 2008, og det ble satt ned en styringsgruppe og gjort vedtak om å engasjere en ekstern rådgiver til det videre arbeidet.

Det ble lagt fram en sak 020/08 den 31.03.08 for komité for byutvikling og miljø, med sikte på å gi signaler om hvordan Ålesund kommune så på det videre utviklingsarbeidet. Av saken går det fram en slik vurdering:

Det er viktig at Ålesund kommune er med i interkommunalt samarbeid. Avfallsbehandling er et vanskelig fagområde hvor det settes krav til god kompetanse i årene fremover. Gode og effektive tjenester for brukerne, samt fremtidsretta miljøløsninger er stikkord. God rekruttering til dette arbeidet er en forutsetning for å lykkes, og samtlige ÅRU-kommuner ser at samarbeid er en faktor for å få en større bredde og bedre kvalitet. Det er allerede et samarbeid, for eksempel gikk nesten samtlige ÅRU kommuner sammen om anbudsarbeidet for innsamling av husholdningsavfall.

Videre:

Ålesund kommune som største kommunen i ÅRU samarbeidet, og det forplikter.

Og at:

Rådmannen har ikke alltid en ukritisk positiv innstilling til organiseringen av interkommunalt samarbeid som IKS. Styringen kan være litt perifer fra det øvrige politiske liv, og når det er mange kommuner sammen, kan det bli vanskelig å holde for eksempel trykket på gode miljøløsninger og gebyrpolitikken. Men det er nå ikke avklart hvor mange av tjenestene som skal legges inn i et IKS. Det er ikke forutsatt at fasteiendom skal bringes inn i et IKS, men det kan tenkes at for eksempel drift av Bingsa skal foregå i IKS regi.

Rådmannen konkluderte med at det er ønskelig å være aktivt med i den videre utredningen, og komitéen vedtok å sluttet seg til vurderingene fra rådmannen.

Sluttrapporten med forslag til korrigert selskapsavtale, ble lagt fram komitéen for byutvikling og miljø i sak 074/08 den 03.11.08, før den så gikk til bystyret som sak 137/08 den 20.11.08. Bystyret vedtok å godkjenne forslaget til korrigert selskapsavtale, og valgte medlemmer til representantskapet. I saken lå det ved et forslag til selskapsavtale, og det stod i saken at:

På møte 17.10.08 var alle ordførere og rådmenn i ÅRU-kommunene invitert, samtlige kommuner var representert, men noen stilte med representanter fra de tekniske tjenestene. På møtet ble det diskutert en mindre endring i §§ 3.7 og 8.4, og gjort vedtak om å anbefale den korrigerte selskapsavtalen for sine kommuner.

Videre at:

Det er foreslått å kalle selskapet ÅRIM, som er en forkortelse for ÅlesundRegionen Interkommunale Miljøsekskap, og hovedkontoret skal være i Ålesund kommune. Selskapet skal ta seg av lovpålagte oppgaver med innsamling av husholdningsavfall i 12 ÅRU-kommuner. Det er kun Norddal kommune som har egne ansatte til disse oppgavene, de andre kjøper tjenester fra private aktører, og det er meningen at kontraktene i første omgang skal overføres til det nye selskapet. Deretter vil det nye selskapet stå for tilbudsinnhenting av slike tjenester for hele regionen.

Den enkelte kommune skal selv vedta sine avfallsgebyrer og stå for innkreving av disse. Det legges opp til at kommunene skal fordele kostnadene til avfallsselskapet etter folketall.

Den enkelte kommune opptrer som myndighet etter forurensingsloven. Men meningen er at kommunene skal hente kompetansen i ÅRIM på det faglige området.

Rådmannen i Ålesund var leder av styringsgruppen og stilte seg bak de konklusjonene som var i sluttrapporten. Innledningsvis under rådmannens vurderinger blir det pekt på de kompetansemessige utfordringen som en stod ovenfor i 2009. Det stod:

Kommunene i ÅRU ligger dårligere an i gjenvinning av sitt avfall i forhold til andre kommuner i Møre og Romsdal og resten av landet. Dette er forhold som klart bør forbedres. Samtidig innser samtlige kommuner at oppgavene krever fagkompetanse som det vil være vanskelig å få tak i. Selv om Ålesund er den største kommunen, er ikke fagmiljøet i Ålesund kommune spesielt stort, og det kommer til å skje endringer i kravet til god avfallsbehandling i årene fremover. Det vil by på utfordringer av avfallsfaglig, miljømessig, teknisk og økonomisk karakter, og et sterkere fagmiljø og en sterkere organisasjon vil være en fordel.

En viktig del av å starte et nytt selskap er å konkretisere formålet. Det stod:

I selskapsavtalen vil derfor formålsparagrafen være vesentlig (§ 3). Det er forsøkt å lage en paragraf som er konkret, men som heller ikke vil kreve ny runde i samtlige 12 kommuner for hvert nytt spørsmål som vil dukke opp.

Videre stod det at:

Det har i de siste årene vært store mediasaker på landsplan og i den siste tiden også lokalt om interkommunale foretak som ikke har styring og kontroll på sin drift og økonomi. Det blir hevdet at slike selskap har et demokratisk underskudd, og aktivitetene er ofte skjermet for offentlig innsyn.

Styringsgruppa har i sitt arbeid vært opptatt av at oppdraget med å skape et felles avfallsselskap må sikres ved at det settes krav til styringsorganene. Et interkommunalt samarbeid har andre styringsorgan enn det tradisjonelle kommunestyret, og det er viktig at reell folkevalgt styring blir lagt til selskapet.

Og at:

Representantskapet skal være et aktivt styringsorgan som skal ikke bare gjøre de lovmessige vedtakene om godkjenning av regnskap og årsrapport. Det skal holdes minst 2 representantskapsmøter i året, og budsjett og strategi vil være viktige tema. Bystyret må derfor sende styringssignaler til de representantene som velges. Videre må representantskapet legge vekt på åpenhet både overfor eierkommunene, overfor brukerne og media. Det vil alltid være mange forretningsmessige saker også under strategivurderinger, men det bør ikke hindre åpenhet og god informasjon. Selskapet har alt å tjene på å få til et godt samarbeid og samspill med eierkommunene, og eierkommunene bør være aktive med krav og tilbakemeldinger.

I saksframstillingen var også forholdet til Bingsa viet noe oppmerksomhet. Det stod at:

Siden selskapet skal ha hovedkontor i Ålesund kommune har det vært diskutert bruken av Bingsa. Det vil være opp til selskapet selv å vurdere bruken av Bingsa. Det er imidlertid naturlig at Bingsa vil være viktig, men om det er behov for hele Bingsa, kan det ikke nå konkluderes på. (...). Ålesund kommune stiller Bingsa til disposisjon, og det beregnes en leie. Det vil ikke være aktuelt nå med noen formell overdragelse.

Avslutningsvis stod det at:

... det viktigste arbeidet gjenstår, det å få til et regionalt samarbeid med 12 kommuner hvor alle må legge sine kommunegrenser litt til side og tenke felles sak. Åpenhet og nytenkning, nøkternhet og kompetanse er stikkord som vil være nødvendige ved styring av et slikt selskap. Men oppgavene er så spennende at det bør være noen av de mest interessante verv som kommunen velger medlemmer til.

Ett er sikkert, dette er et område hvor det vil skje stor utvikling videre, og det er å håpe at det selskapet som stiftes, skal være en pådriver for ÅRU-regionen til å utvikle fagområdet videre.

2.2 Videre utvikling fra 2009 og fram til i dag

I grunnlagsdokument 1 i strategiplanen for 2017-2025 s. 3 blir det gitt en beskrivelse av den videre utvikling i ÅRIM fra 2009 og fram til i dag. Vi gjengir denne her:

Selskapet blei stifta i februar 2009, etter at alle dei tolv kommunestyra som saman etablerte ÅRIM hadde godkjend selskapsavtalen og oppnemnd representantskap.

Styret blei vald i mai 2009 og dagleg leiar starta i januar 2010. Representantskapet vedtok på årsmøtet i 2010 ein framdriftsplan for ÅRIM si overtaking av tenester frå eigarkommunane.

I oktober 2011 tok ÅRIM over ansvaret for innsamling av avfall i alle eigarkommunane. Fram til då hadde det vore relativt ulike innsamlingsordningar i dei tolv kommunane; frå 2011 blei det innført henteordning for papir og plastemballasje kvar fjerde veke og henting av restavfall kvar veke i heile regionen.

Frå 1. januar 2012 tok ÅRIM over ansvaret for drift av returpunkta (nærmiljøstasjonar) for glas- og metallemballasje. Det har i perioden 2012 – 2015 vore ei oppgradering av returpunkta, i tillegg til at det har blitt etablert nokre fleire, for å sikre innbyggjarane eit betre tilbod. Ideelle organisasjonar har i mange høve også etablert tilbod om levering av brukte tekstilar i tilknytning til ÅRIM sine returpunkt.

I 2013 tok ÅRIM over ansvar for tømminga av slam frå separate avløpsanlegg i heile regionen. Som ein del av tømminga av anlegga blir det også gjennomført ein visuell kontroll. Dette gir eit grunnlag for å kunne utbetre anlegg som representerer ein fare for lokal forureining.

Ved oppstarten av ÅRIM var det om lag 20 ulike lokale forskrifter som regulerte innsamling av

avfall og slam og tenestetilbodet til innbyggjarane i dei tolv kommunane i Ålesundregionen. For å sikre eit heilskapleg tilbod og meir effektiv drift, vedtok dei tolv kommunestyra ei ny felles forskrift om hushaldsavfall og slam i Ålesundregionen i 2013. Som ein del av dette fekk ÅRIM då mynde til å fatte vedtak på avgrensa område.

Det var store variasjonar i mengdene miljøfarleg avfall som blei levert inn til godkjend mottak i Ålesundregionen. Som ein del av ein nasjonal kampanje om miljøfarleg avfall, etablerte ÅRIM i 2014 ein årleg mobil innsamlingsaksjon for miljøfarleg avfall.

I tillegg til innsamlingsordning for avfall og slam og returpunkt, er miljøstasjonstilbodet viktig for innbyggjarane. Etter ein omfattande prosess, tok ÅRIM frå 2015 over ansvaret for dei ti bemanna miljøstasjonane i Ålesundregionen.

Som følgje av Miljødirektoratet sine avklaringar, har det i 2015 og 2016 blitt arbeidd med å etablere eit heilskapleg og likeverdig tilbod om fritidsrenovasjon i heile Ålesundregionen; tidlegare var dette berre eit tilbod i enkelte kommunar.

2.3 Om selskapet i dag

ÅRIM har i dag ansvaret for innsamling av avfall og slam fra i overkant av 100 000 innbyggere.

I grunnlagsdokument 1 i strategiplanen for 2017-2025 s. 4 stod det at:

Oppgåvene til selskapet blir utført i samsvar med lover, forskrifter, selskapsavtalen, budsjett og andre vedtak og retningslinjer som er fastlagde av representantskapet.

Videre går det fram at for ÅRIM har det vært viktig:

... å på ein kostnadseffektiv måte sikre eit likeverdig og miljømessig betre tilbod til innbyggjarane i Ålesundregionen. Det har også vore viktig å auke innbyggjarane sin kjennskap til rett sortering og gjenvinning av avfall.

Videre stod det at: *For å sikre dette har nokre prinsipp blitt slått fast i representantskapet, som er det øvste styrande organet i ÅRIM:*

- *ÅRIM skal ha lik pris for likt tilbod, uavhengig av kvar i regionen tenestene blir utført.*
- *Det skal vere eit mest mogleg likt sorteringstilbod for alle innbyggjarar.*
- *ÅRIM bør handtere alle delar av tilbodet innan avfall og slam for innbyggjarane i Ålesundregionen.*
- *Tilbodet til innbyggjarane skal vidareutviklast for å sikre at det er i samsvar med nasjonale og lokale miljømål.*

Videre at: *Selskapet skal vere miljøbevisst, effektivt, serviceinnstilt og kunnskapsrikt og har følgjande mål i 2016:*

6. *ÅRIM skal ha kostnadseffektiv drift.*
7. *ÅRIM skal ha tilfredse kundar, og eit positivt og truverdig omdøme*
8. *ÅRIM skal gi innbyggjarane god informasjon om tenestetilbod og miljø.*
9. *ÅRIM skal velje miljøeffektiv teknologi som gir best mogleg utnytting av tid og ressursar.*
10. *ÅRIM skal vere ei regional kompetansebedrift med medarbeidarar som er stolte av å arbeide i ÅRIM.*

Selskapet har en stor oppgaveportefølje, og vi viser til vedlegg som angir oppgavefordelingen per 01.06.16, slik den går fram av strategiplanen.

Av årsrapport for 2016 går det fram at det var rundt 23 ansatte i ÅRIM. Selskapet er organisert med en daglig leder og fire avdelingsledere. De ansatte er fordelt med 12 på driftsavdelingen, 5 på kundeavdelingen, 2 på slamavdelingen og 3 på økonomiavdelingen. De ansatte som arbeider i driftsavdelingen er lokalisert til Bingsa i Ålesund og Nøsa i Haram.

Nedenfor gjengir vi tjenestene som ÅRIM leverer, slik de gikk fram av årsrapport 2016.

Renovasjon: ÅRIM hentar restavfall, papir og plast heime hos om lag 37 000 kundar i tolv kommunar i Ålesundregionen. Selskapet har kontrakt med RenoNorden, som hentar avfallet i alle kommunane. Restavfallet blir levert til forbrenning til Tafford Kraftvarme. Papiret blir sendt vidare til gjenvinning i Tyskland og Nederland på gassdrivne fraktebåtar frå Ålesund. Plastemballasjen blir sendt til plastsorteringsanlegg i Noreg, Sverige og Tyskland.

Slam: ÅRIM tømmer om lag 10 000 slamtankar, rundt om i kommunane som eig selskapet. Slammet blir brukt til å lage kompost. I dag skjer dette på Vestnes, Vigra, Harøya og i Ålesund. Tankane blir kontrollert ved tømning. Kundar som har feil ved anlegga får informasjon om dette. ÅRIM har kontrakt med Miljøservice, som tømmer alle tankane.

Miljøstasjon: ÅRIM har ansvar for ni miljøstasjonar i Ålesundregionen. Her kan innbyggjarar levere alle typar avfall til gjenvinning. Avfallet som blir levert inn blir trygt behandla og materialgjenvunne i størst mogleg grad. ÅRIM har egne tilsette på Bingsa og i Haram. I dei andre kommunane har selskapet avtalar med ulike aktørar som utfører oppgåvene.

Mobil miljøstasjon: I første halvår køyrer ÅRIM sin mobile miljøstasjon og samlar inn miljøfarleg avfall der folk bur. Bilen stoppar på tettstadar og ved butikkar. Selskapet har også ein mobil miljøstasjon som hentar avfall heime hos folk i Stordal og bygdene Norddal, Eidsdal og Geiranger. Innbyggjarane bestiller henting på nettsida til ÅRIM, så kjem den mobile miljøstasjonen på avtalt dag.

Returpunkt: ÅRIM har om lag hundre returpunkt for glas og metall plassert rundt omkring i kommunane. Punkta blir plassert nær der folk ferdast, nær butikkar, skular, og andre sentrale møtepunkt.

Informasjon og haldningsskapande arbeid: Selskapet driv eit aktivt informasjonsarbeid retta mot fleire målgrupper. Informasjonen gjer folk kjent med tenestetilbodet, og har som mål å få mest mogleg avfall til gjenvinning. ÅRIM har også noko haldningsskapande arbeid, blant anna retta mot framandspråklege, barn og unge.

2.4 Utviklingen videre i rammevilkår

I brev til Klima- og miljødepartementet av 24.01.17 fra Miljødirektoratet stod det at:

Gjennom EUs rammedirektiv om avfall er Norge i dag forpliktet til å oppnå 50 % forberedelse til ombruk og materialgjenvinning av husholdningsavfall og liknende næringsavfall innen 2020. Det gjeldende direktivet sier også at landene skal sikre separat innsamling og miljømessig forsvarlig behandling av biologisk avfall, herunder våtorganisk avfall, når dette er relevant.

Videre at:

I EU-kommisjonens foreslåtte pakke for sirkulær økonomi foreslås nye bindende materialgjenvinningsmål for 2025 og 2030, på henholdsvis 60 % og 65 % materialgjenvinning i rammedirektivet.

Miljødirektoratet: *understreker at målene for 2025 og 2030 ikke er vedtatt, og at vi forventer at EU vil vedta nye mål i løpet av første halvdel av 2018.*

I brevet går det fram innledningsvis at:

For å utløse alle de tiltakene som er påkrevd for at Norge skal kunne oppfylle våre internasjonale forpliktelser om materialgjenvinning, er det nødvendig å innføre styringseffektive virkemidler.

Og at:

Vi mener at de mest styringseffektive virkemidlene er å forskriftsfeste krav om utsortering og materialgjenvinning av våtorganisk avfall og utvalgte typer plastavfall. Kravene bør rettes mot alle kommuner som innsamlere av husholdningsavfall og alle virksomheter som genererer og håndterer næringsavfall som likner husholdningsavfall.

Når det gjelder våtorganisk avfall går det fram at det her menes matavfall fra stor- og småhusholdninger og liknende avfall.

Miljødirektoratet angir at et forskriftskrav:

... bør føre til tryggere rammebetingelser for virksomheter som ønsker å satse på etablering av biologiske behandlingsanlegg og sentralsorteringsanlegg i Norge.

Det går så fram at:

Innføring av krav om kildesortering og materialgjenvinning av våtorganisk avfall kan medføre økte kostnader til innsamling, transport og behandling, sammenliknet med dagens situasjon der dette avfallet samles inn og leveres til forbrenning.

Det blir lagt til grunn at:

Foreslåtte virkemidler forventes å utløse tiltak som gir en økning på ca. 120 000 tonn materialgjenvunnet våtorganisk avfall i 2020 og ca. 260 000 tonn i 2030.

Videre blir det lagt til grunn:

... en økt kostnad på 627 kr/tonn avfall for innsamling og behandling av våtorganisk avfall fra utvalgte næringer og 825 kr/tonn avfall fra husholdningene.

Slik at:

Samlet økning i årlige kostnader er grovt anslått å være rundt 90 mill. kr i 2020 og kan forventes å stige til 282 mill. kr i 2030 som en følge av økt materialgjenvinning.

En har da også lagt: *til grunn at utsortert våtorganisk avfall behandles i biogassanlegg med produksjon av biogass og nyttbar biogjødsel.*

Miljødirektoratet viser til beregninger fra Østlandsforskning der virkemidlene med tiltak er:

... estimert til å ha en samlet kostnad på omkring 2 000 kr/tonn reduksjon i CO₂-utslippene i Norge i 2030.

Videre at:

Dette er innenfor et kostnadsspenn for tiltak som vil kunne bli aktuelle for Norge for å nå klimaforpliktelser mot 2030.

Men at:

På grunn av den store usikkerheten knyttet til kostnadsanslagene, er det i forbindelse med utarbeidelse av en forskrift nødvendig å gjennomgå disse kalkylene på nytt.

2.5 Nærmere om selskapet

ÅRIM er som virksomhet regulert av en rekke andre lover, regler og føringer enn lov om interkommunale selskaper. Basert på styrets egenerklæringer og drøftinger med daglig leder, vil vi videre kort redegjøre for status på enkelte områder.

Daglig leder

I lov om interkommunale selskaper § 14 går det fram at:

Selskapet skal ha en daglig leder som settes av styret med mindre det er fastsatt i selskapsavtalen at daglig leder settes av representantskapet.

Videre at:

Daglig leder forestår den daglige ledelse av selskapet og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret har gitt. Og at: Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller av stor betydning. Slike saker kan den daglige leder bare avgjøre når styret i den enkelte sak har gitt daglig leder myndighet til det, eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapets virksomhet. Styret skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.

Det er utarbeidet en instruks for daglig leder som ble vedtatt i ÅRIMs styre den 24.08.13 som sak 52/2013. Den er sist endret den 12.03.15 som sak 20/2015. Vi gjengir denne nedenfor:

Dagleg leiar har hovudansvaret for den daglege leiinga av ÅRIM. Det vil seie at dagleg leiar:

- 1) *Skal stå for den daglege leiinga av selskapet og utøve og følgje dei verdiane og målsettingane som styret har gjeve, jf. § 11 i selskapsavtalen*
- 2) *Har ansvaret for at den daglege drifta av selskapet er innanfor rammene av IKS-lova, arbeidsmiljølova og anna relevant regelverk.*
- 3) *Førebu sakene som skal handsamast av styret og representantskapet og iverksette vedtaka.*
- 4) *Skal sørje for at selskapet sin rekneskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltninga er ordna på ein betryggande måte.*
- 5) *Skal minst kvart kvartal gi styret skriftleg informasjon om selskapet sin aktivitet, stilling og rekneskap.*
- 6) *Skal representere selskapet utad, overfor eigarane, samarbeidspartar og media*
- 7) *Har fullmakter iht. vedtak gjort i styret. Fullmaktene eksisterer innanfor eit system der prinsipielle eller strategiske avgjerder uansett skal løftast opp på styrenivå. Det same gjeld saker av uvanleg art eller viktige saker. Styret kan når som helst endre fullmaktene eller be om å få ei konkret sak til behandling. Fullmaktene er vidare knytt til at det ligg føre vedtak om budsjett og økonomiplan.*
- 8) *Skal initiere strategiarbeid, herunder leggje fram forslag om vidareutvikling av selskapet for avgjerd i styret*

I instruksen ligger det også ved en detaljert fullmaktstruktur knyttet til personal, varekost, driftskostnader, investeringer iht. budsjett og lån. Den angir også videredelegeringer fra daglig leder til avdelingslederne.

Når det gjelder avtaler over 2 mill kr angir den konkret at fullmakten ligger til styret.

Fullmaktsstruktur ÅRIM 2015	Styret	Daglig leder	Avdelingsleder økonomi	Avdelingsleder drift	Avdelingsleder kunde	Kunde-konsulent
Personal						
Tilsetting i henhold til budsjett		x				
Lønnsjusteringer		x				
Velferdspolis opp til 12 dager		x				
Personalkostnader iht budsjett		x	x	x	x	
Varekost						
Inngå avtaler inntil 2 mill kr iht budsjett		x				
Inngå avtaler over 2 mill kr	x					
Varekost innsamling iht budsjett:						
- innkjøp av utstyr, dunker, etc		x		x		
- innsamling		x		x		
- gjenvinning/sluttbehandling		x		x		
- slam		x				
Varekost ikke iht budsjett		x				
Bestilling av ekstratømminger, nødoppgaver opptil 50 000 kr					x	
Driftskostnader						
Kontorrelaterte kostnader (husleie, kontorutstyr, telefoni, internett, etc)		x	x			
IT drift		x	x			
IT programvare		x	x			
Innkjøpte tjenester iht budsjett		x	x	x	x	
Møte, kurs inntil 20 000 kr per person pr år		x	x	x	x	
Reise i hht normal tjeneste og kurs		x	x	x	x	x
Porto, reklame, annonser, trykksaker, aviser og tidsskrift, kontingenter		x			x	
Andre kostnader		x				
Investeringer iht. budsjett						
Investeringer over 15 000		x				
Lån						
Låneavtaler		x				

Styret delegerer fullmakter til dagleg leiar. Dagleg leiar delegerer fullmakter vidare i organisasjonen.

Regnskap og økonomisk stilling

Vi har framstilt regnskapet og de økonomiske nøkkeltallene slik de gjerne publiseres offentlig:

Nøkkeltall (1 000 kr)	2016	2015	2014
Resultatregnskap:			
Driftsinntekter	115 862	105 855	85 364
Driftsresultat	8 921	4 483	808
Årsresultat	9 135	4 659	849
Resultatgrad %	7,70 %	4,24 %	0,95 %
Balanseregnskap:			
Sum eiendeler	76 866	57 358	44 187
Egenkapital	35 062	25 413	20 754
Sum gjeld	41 803	31 944	23 433
Likviditetsgrad	2,32	2,60	2,31
Egenkapitalandel	45,60 %	44,30 %	47,00 %
Gjeldsgrad	1,19	1,26	1,13
Totalrentabilitet	11,90 %	8,10 %	2,20 %

Selskapet har en stor egenkapitalandel. Dette må sees i sammenheng med det selskapet omtaler som justeringsfond. Dette justeringsfondet er knyttet til reglene om selvkost som selskapet er omfattet av, og som dermed er en slags gjeld til abonnentene gjennom kommunene.

Uttevningsskjøtet var på 13 988 902 kr ved utgangen av 2015, og økte til 19 738 440 kr ved utgangen av 2016. Selvkostskjøtet som ÅRIM har for Skodje og Sandøy var på 2 039 567 kr ved utgangen av 2016.

Årsregnskapet for 2016 er innlevert til Brønnøysund innen frist.

Regnskapet er revidert av Kommunerevisjonsdistrikt nr. 3 i Møre og Romsdal IKS. Det er samme selskap som gjennomfører denne eierskapskontrollen. Det er utført oppgaver utover pliktig revisjon og godtgjøringen gikk fram av årsmeldingen. Selskapet har ikke mottatt nummererte brev, andre merknader eller negative tilbakemeldinger fra revisor.

Framtidsutsikter

Når det gjelder det som er viktig for selskapets videre drift, oppgir daglig leder to politiske forutsetninger. De er:

- 1) *Norske kommunar sitt lovpålagde ansvar for innsamling og behandling av hushaldsavfall.*
- 2) *Eigarkommunane sitt val om å etablere eit felles selskap for å oppfylle dei lovpålagde pliktene*

Videre gikk det fram at: *Selskapet ser ikkje at det pågår prosessar som vil føre til at desse føresetnadene vil bli endra.* Når det gjelder forhold som tilsier en mulig forverring av selskapets drift gikk det fram at:

Selskapet har i hovudsak aktivitet innanfor lovpålagde sjølvkostområde, tenester det er nødvendige å levere som ein del av grunnleggjande samfunnsinfrastruktur.

Selskapet prioriterer å vere rusta til å handtere dei endringane i avfallsmengder, avfallssamansetning og endringane i regulatoriske krava til behandling som kan ventast i åra framover.

I årsmeldingen for 2016 stod det følgende under framtidsutsikter:

ÅRIM sitt mål er å drive så kostnadseffektivt som mogleg, samtidig som selskapet tek miljøomsyn. Det viktigaste for å få på plass dette er at oppgåver blir gjort ein gong på ein stad, å ha gode støttesystem, likt tenestetilbod og fokus på hovudtenestene.

Videre at:

Styret i ÅRIM foreslo i 2016 strategi for ÅRIM for perioden 2017 - 2025. Som ein del av strategien blir det foreslått å innføre henteordningar for matavfall og for glas- og metallemballasje. Målsettinga med strategien er å oppfylle dei nasjonale måla om at 50 % av avfallet i 2020 skal gå til materialgjenvinning og gjenbruk. Forslaget til strategi blir behandla av eigarane i 2017.

I årsmeldingen for 2015 stod bl.a. også følgende under framtidsutsikter:

I desember 2015 kom EU med nye og meir ambisiøse krav til materialgjenvinning og gjenbruk av avfall. Det vil vere nødvendig å gjere store endringar i ÅRIM sine avfallsløysingar i åra framover for å tilpasse seg til dei nye krava. Selskapet har i 2015 hatt dialog med Søre Sunnmøre Reinholdswerk IKS og Volda Ørsta Reinholdswerk IKS for å utvikle felles avfallsløysingar. Dette arbeidet vil halde fram i 2016.

Anskaffelser

Styret forutsetter av regelverket om offentlige anskaffelser blir fulgt. Når det gjelder de større innkjøp, så blir de styrebehandlet, mens de øvrige er delegert til administrasjonen.

Daglig leder har oversendt en leverandøroversikt med omsetning fra 2012 til og med 2015. I den samme oversikten er det gitt en kort kommentar i forhold til anskaffelsesreglene for alle leverandører som samlet over perioden hadde utgifter på 180 000 kr eller mer. Videre gikk det fram at leverandøren hadde vært gjenstand for en konkurranse i tråd med anskaffelsesreglene.

Selskapet samarbeider videre med *Innkjøpssamarbeidet for Sunnmøre* om kunngjøring av aktuelle konkurranser og deltagelse i sentrale rammeavtaler.

Kommunerevisjonen har ikke gjort noen videre undersøkelser i forhold til reglene om offentlige anskaffelser. Selskapet virker bevisst på anskaffelsesreglene og har en klar intensjon om å overholde regelverket. Vi er ikke kjent med forhold som tilsier at det er tilstede en risiko for systematiske brudd på anskaffelsesreglene.

Offentlighetsloven

Styret forutsetter av offentlighetsloven blir fulgt, og viser til en egen styresak om dette i 2010.

Selskapet er også i ferd med å tilrettelegge for publisering av offentlig journal på sine web-sider.

Praksis vedrørende nærstående og inhabilitet

Styret oppga at det ikke hadde vært noen spørsmål eller saker som reiste habilitetsspørsmål eller nærståendeproblematikk i den løpende styreperioden. Styret viste til styreinstruksen der det gikk fram av punkt I-b at:

Styremedlemmene og dagleg leiar melder frå til styret dersom dei direkte eller indirekte har ein vesentleg interesse i ein avtale som blir inngått av selskapet.

Og punkt I-c der det stod at:

I saker der det på førehand er kjend at styremedlemmer er ugilde, skal desse ikkje ha tilsendt saksdokumenta for den aktuelle saka.

Risikoforholdene rundt dette er kartlagt og håndtert i tråd regler og retningslinjer. Det er videre ikke registrert noen brudd i forhold til nærstående og habilitet.

Straffbare eller irregulære handlinger

I egenerklæringen oppga styret at det ikke var kjent med at det hadde foregått straffbare eller irregulære handlinger i selskapet. Det ble også vist til årsrapporten for 2015 der samfunnsansvar blir omtalt, bl.a. i forhold til at selskapet forplikter seg til å følge opp også underleverandører.

Skatteattest

Det er lagt fram skatte- og merverdiavgiftsattest per 08.09.16 uten forfalte restanser.

Juridisk forhold

Selskapet har ingen tvister for domstolene og har heller ikke pågående konflikter med samarbeidspartnere.

Miljø og konsesjoner

Når det gjelder miljøforurensing så angir daglig leder at: *ÅRIM sin aktivitet er avfallshandtering. Potensialet for uønskja forureining er tilstades. Slik at: Det blir gjennomført ei rekkje tiltak for å forebygge uønska utslepp.*

Daglig leder angir også at:

Miljørisiko og det å redusere miljøulemper er ein vesentleg del av drifta til selskapet, og var også ein viktig motivasjonsfaktor ved opprettinga av ÅRIM.

Selskapet har konsesjon for drift av Kjølen miljøstasjon. For de andre anleggene foreligger det eldre løyver hvor dette har vært et krav. Det pågår en dialog med fylkesmann i forhold til å oppdatere de eldre løyvene.

Det var ingen åpne pålegg fra offentlige instanser til ÅRIM per dato for vår forespørsel.

Helse, miljø og sikkerhet

Styret forutsetter at regelverket for helse, miljø og sikkerhet blir fulgt. Dette har også vært tema i forbindelse med at ÅRIM i 2016 ble sertifisert som Miljøfyrtårn. Videre blir det i kvartalsrapportene fra administrasjonen opplyst om aktuelle hendelser i forhold til dette.

Det er opplyst at selskapet ikke har pågående konflikter med ansatte, og at alle har avklarte arbeidsforhold.

Selskapet har utviklet en egen rutine for varsling.

Det er opprettet et arbeidsmiljøutvalg som følger opp og sikrer at kravene til HMS blir overholdt. Videre er selskapet knyttet til en bedriftshelsetjeneste, og det er utarbeidet en handlingsplan for HMS-arbeid som vektlegger å forebygge sykdom og øke trivsel.

Det har videre vært noen utfordringer i forhold å utarbeide en beredskapsplan knyttet til Bingsa deponi, hvor en del ansatte har sitt arbeidsted. Dette har sammenhengen med overføringen av ansatte fra Ålesund kommune til ÅRIM knyttet til overtakelsen av gjenvinningsstasjonen. Dette skal nå være i orden.

Av årsmelding 2015 gikk det fram at:

I 2015 blei det med bistand frå verne- og helsetenesta avdekka at støytilhøva på Bingsa miljøstasjon i Ålesund var uakseptable. Selskapet har sett i verk tiltak for å redusere støybelastninga for dei tilsette.

Og at:

Det er ikkje registrert skadar eller ulukker, verken personskadar eller materielle skadar.

Av kvartalsrapport for 2016 til styret, er det registrert en arbeidsulykke.

Av årsmelding 2016 gikk det fram at:

ÅRIM er knytt til ei verne- og helseteneste. Det er utarbeid ein handlingsplan for HMS-arbeid i ÅRIM med vekt på å forebygge sjukdom og auke trivsel.

Det er gjennomført ulike former for HMS-opplæring i selskapet i 2016, og i 2016 oppretta ÅRIM eige arbeidsmiljøutval. Ved framlegginga av årsrekneskapet blir arbeidsmiljøet vurdert som tilfredsstillande.

Det blei i løpet av 2016 registrert 2 personskader som førte til sjukmelding.

Avvikshåndtering

Selskapet har en prosedyre for hvordan melding av avvik og uønskede hendelser fra de ansatte, skal gjennomføres. Av denne gikk det fram at:

Det kan meldes fra om alle forhold som du ikke er fornøyd med ved ÅRIM. Det er viktig å melde fra om alle forhold som oppfattes som å kunne være i strid med lover, regler eller interne retningslinjer.

Dette kan gjøres i ÅRIM sitt digitale avvikshåndteringssystem, eller på et eget skjema for de som ikke har direkte tilgang til datasystemet.

Det er også utarbeidet en prosedyre knyttet til: Avvikssystem, korrigerende og forebyggende tiltak, hvor det gikk fram at:

Prosessens hensikt er at vi identifiserer og rapporterer faktiske og potensielle avvik, og at disse blir behandlet med mål om å unngå problemer før de oppstår, og at avvikende produkter blir behandlet i henhold til krav. Prosedyren beskriver også vår metode for opprettelse av tiltak og risikovurdering av disse når nødvendig. Hensikten er også å forsikre oss om at forbedringsforslag ikke blir glemt.

Videre at:

Avvik er misligholdelse av lovbestemt krav, kundekrav, egne krav eller andre krav, samt andre hendelser som negativt påvirker Miljø, HMS eller selskapet økonomisk, omdømmemessig eller på annen måte.

Forsikringer

Selskapet har forsikring i tråd med tariffavtalen og det som vanligvis blir forsikret. Det er videre regelmessige gjennomganger av grunnlaget med forsikringsleverandørene.

Lønn og godtgjøring til ledende ansatte

Retningslinjer for lokal lønnspolitikk er vedtatt av styret den 10.02.14. Det gikk fram at ÅRIM ikke skal være ledende når det gjelder lønnsnivå, men selskapet skal ha konkurransedyktige betingelser.

Lønn og godtgjøring til ledende ansatte er på et moderat nivå og det er ingen bonusordninger.

Eksterne rådgivere

Selskapet benytter eksterne rådgivere knyttet til juridiske tjenester, IKT-løsninger, kildesorteringsløsninger, bedriftshelsetjeneste og bedriftsrådgivning. Fra 2015 og fram til midten av 2016 utgjorde dette i underkant av 1,3 mill kr.

I forhold til selskapets omfattende oppgaver vurderes dette å være moderat.

3. Eierstyring

I forskningsrapporten *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap* har Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) undersøkt i hvilken grad og hvordan norske kommuner ivaretar hensynet til god folkevalgt styring over den delen som er organisert i fristilte selskaper. Rapporten utgjør en vesentlig del av grunnlaget for de nye anbefalingene fra KS av 2015. Både rapporten og de nye anbefalingene er sentrale i drøftelsen av eierstyringen i NOUen som danner grunnlaget for den nye kommuneloven.

God folkevalgt styring blir i rapporten til NIBR definert som ivaretagelse av fire normer:

- *Pålitelig styre* innebærer at folk har tillit til folkevalgtes redelighet og styringsorganenes virkemåte.
- *Ansvarlig styre* innebærer at innbyggerne har mulighet til å følge med i politikken og stille de styrende til ansvar.
- *Borgernært styre* innebærer at innbyggerne har mulighet for å delta i og påvirke politikken også i periodene mellom valg.
- *Effektivt styre* forstås både som kommunens evne til å levere tjenester i samsvar med innbyggernes behov, og som kommunepolitikernes evne til å styre kommunen på en hensiktsmessig måte.

Bystyret har som det øverste organ, og som innbyggernes representanter, ansvaret for å sikre at disse normene blir ivare tatt. Det er likevel ikke til hinder for at bystyret delegerer oppgaver i forhold eierstyringen til underordnede organ eller administrasjonen.

Normen om borgernært styre, er knyttet til den politiske siden av selskapsstyringen. Hvis det skal gi mening å sikre at innbyggerne har mulighet for å delta og påvirke politikken, også i periodene mellom valg, må det finnes politiske valg å påvirke. Det er viktig å få frem hva innholdet i den politiske del er, og NIBR drøfter hvordan en kan ivareta denne. Det stod at:

... den politiske komponenten i eierskapet er sammensatt. Selskapet kan etableres med et politisk formål. Strategiske endringer i selskapet kan vise seg å ha politiske implikasjoner, som må identifiseres og håndteres politisk. Samfunnsendringer og endringer i selskapets omgivelser kan føre til at selskapets nye politiske premisser aktualiseres i forhold til selskapets strategi. Og noen ganger brukes selskapene relativt kortsiktig til å nå politiske mål.

Etter NIBRs oppfatning er det:

... spesielt viktig for god, folkevalgt styring at disse politiske innslagene i eierstyringen identifiseres og tas opp til politisk debatt. Det er ikke gitt at selskapets egne organer fanger opp eventuelle politiske implikasjoner av egen strategi og drift, eller forstår samspillet mellom selskapets utvikling og nye sider ved en kommunepolitikk i utvikling. Dette er først og fremst en politisk funksjon som eierkommunen må ta ansvar for.

I NIBR rapporten gikk det også fram at deres undersøkelse gav et:

... klart inntrykk av at den folkevalgte styringsrollen er konsentrert rundt et mindre antall politiske aktører. Ordfører, formannskap, eventuelle folkevalgte styremedlemmer og kontrollutvalget har viktige roller. Men menige folkevalgte fremstår ofte som marginaliserte og uinformerte. Dette kan være en villet situasjon av ulike grunner, men en årsak kan også være at eierstyringen er til dels kompleks og at mange folkevalgte mangler forutsetningene for å sette seg inn i det. Konsentrasjonen kan medføre at kommunen ikke utnytter sin samlede folkevalgte kapasitet til å identifisere og diskutere

de politiske sidene ved selskapene. Samtidig vises det hvordan rådmannen og kommuneadministrasjonen kan utføre en svært viktig støttefunksjon for de folkevalgte, men ikke alle kommuner benytter seg av dette.

I NOU 2016:4: Ny kommunelov er kommunenes styring og kontroll med ekstern virksomhet et tema. Når det gjelder Innholdet i og formålet med eierstyring i kommunen gikk det fram at:

Ved selskapsorganisering i selvstendige rettssubjekter er både hensikten og konsekvensen at selskapets ledende organer skal ha betydelig grad av frihet til å drive virksomhetene, og at det er grenser for hvor mye kommunen som eier kan og bør involvere seg i selskapets daglige drift. Samtidig har kommunestyret det overordnede ansvaret for hele kommunens virksomhet, også den som drives av kommunalt eide selskaper.

Eierstyringen er således delvis den samme som for andre eiere i selskaper, samtidig som det at selskaper er opprettet av og driver på oppdrag fra et folkevalgt organ, innebærer at det også kan være aktuelt å ivareta politiske formål.

Eierstyring i kommunale selskaper er således mer kompleks enn eierstyring i private selskaper. Samtidig er mange sider av eierstyringen felles for private og kommunalt eide selskaper.

Og at:

Etter NIBRs oppfatning er økt bevissthet rundt formål og hensyn bak eierstyringen viktig, og kommunale styringsdokumenter bør skille mellom de ulike formål og hensyn som styringen skal ivareta.

En eierskapskontroll er ikke rettet mot å evaluere ÅRIM ved daglig leder, men å evaluere eierstyringen. Kommuneloven regulerer ikke eierstyringen direkte. Den formaliserte delen av eierstyringen, som gjelder for alle eiere, reguleres av lov om interkommunale selskaper som har bestemmelser om selskapsavtalen og om representantskapsmøtene. Den delen av kommunens eierstyring som kommer i tillegg til dette, er direkte kontakt med selskapet gjennom eiermøter og utarbeidelse av styringsdokumenter som prinsipper for eierstyring, eierstrategi og eierskapsmelding. Dette er ikke lovregulert.

KS Eierforum ble initiert våren 2007, og i begynnelsen av 2008 forelå det en: *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak*. Ved utgangen av 2015 forelå det en oppdatert og gjennomarbeidet versjon: *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*¹ Et utvalg av disse anbefalingen vil fungere som kriterier i den videre drøftelsen.

I dette kapittelet skal vi videre gå gjennom styringsorganene, styringsdokumentene og kommunikasjonen mellom ÅRIM og Ålesund kommune. Vi vil se på både styrings- og samarbeidskommunikasjonen. I forhold til sistnevnte tenker vi på samarbeid som følge av at ÅRIM og Ålesund kommune, begge har leverandør- og kunderoller ovenfor hverandre. Vi skal også se på kommunikasjonen som har vært i forhold til Taffjord Kraftvarme AS, som sammen med ÅRIM og Ålesund kommune er sentrale innenfor avfallshandtering i Ålesundsregionen.

¹ <http://www.ks.no/faqomrader/samfunn-og-demokrati/lokaldemokrati-og-folkevalgt/egenkontroll-og-eierskap/anbefalinger-om-eierstyring-selskapsledelse-og-kontroll/>

3.1 Styringsorganene

Styringsorganene i ÅRIM er representantskapet og styret. Vi skal i denne delen drøfte disse to organene. Til slutt vil vi også gjøre en kort drøftelse av rådmannens rolle i forhold til dem.

3.1.1 Representantskapet

Lov om interkommunale selskaper gir i §§ 6-9 regler for representantskapet. Det går fram av § 7 at: *Deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet. Videre at: Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.*

Ålesund kommune med Tore Johan Øvstebø er leder av representantskapet og Eva Hove fra Stordal kommune er nestleder. I tillegg til leder, er Ålesund kommune representert ved Anne Kristin Bryne, Anita Sætremyr, Jarle Steffenssen og Børge Wiig. De andre, med unntak av Giske og Stranda, er representert med ordføreren. Giske og Stranda er representert med henholdsvis Olav Sindre Roald og Frank Sve. Av de fem som er medlemmer i representantskapet for Ålesund, er fire faste medlemmer av formannskapet.

Representantskapet i ÅRIM møttes normalt to ganger i året, ved årsmøtet og budsjettmøtet.

Selskapsavtalen gir i §§ 7-8 nærmere regler for representantskapet i ÅRIM. Det går fram av § 7 at organet skal se til at selskapet blir drevet etter formålet, og i samsvar med lover forskrifter og selskapsavtalen. Videre går det fram av § 8 at lederen skal kalle inn til møte når det er ønskelig for å gi ei orientering eller drøfte saker som kan ha interesse for selskapet, eller når det er nødvendige etter lov eller selskapsavtalen. Videre skal det kalles inn til møte når styret, revisor, minst en av medlemskommunene, eller minst en tredjedel medlemmene krever det.

Det skal innkalles til årsmøte hvert år innen utgangen av mai. Årsmøtet skal bl.a. behandle en skriftlig årsmelding og et revidert årsregnskap, som begge skal være avlagt av styret.

Videre skal representantskapet behandle:

- Budsjett og økonomiplan, inkludert satsene for kommunene si innbetaling til selskapet.
- Strategi for selskapet, og eventuell felles avfallsplan for kommunene.
- Eventuelle forslag om endring av selskapsavtalen.
- Fullmakter til styret.
- Eventuelle andre saker som styret vil ha behandlet i representantskapet.

Innkalling til møte skal skje med minst 4 ukers varsel. Innkallingen skal inneholde saksliste og eventuelle saksdokument. Hver medlemskommune skal med samme frist varsles om innkallingen og sakslisten.

KS sin anbefaling 1 vedrørende **Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte** angir at: *Kommunene bør som en del av sitt folkevalgtprogram gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales også at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Det anbefales at kommunestyret gis tid til kompetanseutvikling (...) gjennom opplæring eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i løpet av de første 6 månedene og etter 2 år.*

KS sin anbefaling 6 vedrørende **Eiermøter** angir at: *KS anbefaler at det jevnlig gjennomføres eiermøter for å bidra til god eierstyring og kommunikasjon med selskapet. Et eiermøte er et møte mellom representanter fra kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Noen ganger har eierne behov for å diskutere strategier seg imellom uten å treffe formelle beslutninger, og dette bør kunne gjøres uten å måtte innkalle til møte i representantskapet etter de formelle reglene i loven. Et eiermøte er ikke lovregulert og er bare en uformell arena der det ikke skal treffes vedtak. I tillegg bør det ikke legges føringer eller «gis signaler» i eiermøtene som kan anses å gripe inn i styrets myndighetsområde. Eiermøtene er uforpliktende for eierne og for selskapet.*

KS sin anbefaling 7 vedrørende **Eierorganets sammensetning og funksjon** angir at: *Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *For selskapsformene AS og IKS bør det for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet, etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyre og eierorganet som forankres i eierskapsmeldingen. Oppnevning av sentrale folkevalgte til eierorganet vil bidra til å forenkle samhandlingen og kommunikasjonen mellom kommunestyret og eierorganet.*

KS sin anbefaling 8 vedrørende **Gjennomføring av representantskapsmøter** angir at: *De formelle eiermøtene er representantskap. Det er styret som innkaller. Bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *For interkommunale selskap har styrets leder og daglig leder plikt til å være tilstede på representantskapsmøtet. Dette gjelder ikke for revisor, men det anbefales å følge aksjelovens regler på dette punkt.*

KS sin anbefaling 10 vedrørende **Valgkomite og styreutnevnelser** angir at: *Ved valg av styrer til kommunalt eide selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomite.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Ordningen med valgkomite er ikke lovregulert, og den bør derfor (...) nedfelles i selskapsavtalen. Videre anbefales det at det utarbeides retningslinjer som regulerer deres arbeid.*

I Ålesund kommune blir det gitt en generell opplæring av de folkevalgte etter hvert valg. Når det gjelder de folkevalgte i styringsorganene, så mottar de ikke noen opplæring i forhold til det å utøve slike verv. I løpet av de siste årene har det vært gjort valg i retning av at de som velges ut til styrene ikke skal være folkevalgte. Det vil naturligvis redusere behovet for opplæring noe.

Når det gjelder representantskapsmedlemmene for Ålesund kommune i ÅRIM, så er det sentrale folkevalgte som har vært i disse vervene, men det signaliseres likevel at det er behov for bedre opplæring i forhold til de formelle strukturene. En annen utfordring for medlemmene er at avfallsbransjen i de senere år har vært gjenstand for et høyt utviklingstempo, og at regelverk rundt selvkost kan være noe utfordrende å sette seg inn. I forhold til det faglige, så fikk de tilbud om å være med på et fagseminar i regi av ÅRIM, og det ble oppfattet som positivt og nyttig.

Det er lite uformell kontakt mellom representantskapsmedlemmene for Ålesund og medlemmene som representerer de andre eierkommunene. I de andre kommunene er det i stor grad ordførere som representerer, og det kan lette barrierene noe i forhold til uformelle kontakt, da disse gjerne møtes ofte.

Når det gjelder den formelle kommunikasjonsform mellom bystyret og representantskapet, så har Ålesund kommune utarbeidet en eierskapsmelding. Vi vil gå gjennom denne senere.

Når det gjelder innkallingsfrist, så gikk den fram av selskapsavtalens § 8.3, og er satt til minst 4 ukers varsel. Videre gikk det fram av § 8.1, at på årsmøtet skal representantskapet velge medlemmer i valgkomiteen. Av § 8.2 gikk det fram de skal være minst 3 medlemmer og velges for 2 år av gangen. Det er ikke laget retningslinjer for arbeidet til valgkomiteen.

3.1.2 Styret

Lov om interkommunale selskaper gir i §§ 10-13 regler for styret. Det går fram av § 13 at: *Forvaltningen av selskapet hører under styret, som har ansvar for en tilfredsstillende organisasjon av selskapets virksomhet.* Videre at: *Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets årsbudsjett og andre vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet, og skal sørge for at bokføringen og formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll.* Og at: *Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.*

Selskapsavtalen gir i §§ 9-10 nærmere regler for styret. Det går fram av § 9 at styret i selskapet skal ha 7 medlemmer som er oppnevnt av representantskapet. Styreleder er Reidar Andresen og nestleder er Linda Johanne Strand Kjerstad. Videre består styret av Bente Bruun, Knut Flølo, Annik Magerholm Fet, Monica Busengdal og Sveinung Valderhaug. Det ligger til styret å gi innstilling i de saker som legges fram for representantskapet.

Det ligger til styret å ansette daglig leder og føre tilsyn med daglig leder sin ledelse av selskapet. Daglig leder er Øystein Solevåg.

Det går fram av § 10 at styreleder kaller inn til styremøte når styreleder anser det nødvendig, eller når et medlem eller daglig leder ber om det. Innkalling skal skje med minst 5 dagers varsel, og den skal inneholde sakliste og eventuelle saksdokument. Det skal førest møteprotokoll som skal underskrives av de medlemmene som er til stede.

KS sin anbefaling 9 vedrørende **Sammensetningen av styret (kompetanse)** angir at: *Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Styret skal gjenspeile og representere selskapets behov og bør ha forskjellig og supplerende kompetanse innen økonomi, organisasjon og om markedet som selskapet opererer i. Videre bør styret inneha faglig innsikt og ha en interesse for selskapets formål. (...) Det er viktig å oppnevne styremedlemmer som kan sikre styrets kontrollfunksjon overfor daglig leder.*

Videre er det gjort følgende presisering: *Styreverv i selskaper er et personlig verv. Medlemmer av selskapsstyret representerer bare seg selv, ikke noen av eierne, og skal ivareta selskapets interesser til det beste for alle eierne. Det betyr at man ikke representerer verken partier, kommunen eller andre interessenter, men ivaretar selskapets interesser og eierne kollektivt på best mulig måte, ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer.*

KS sin anbefaling 12 vedrørende **Rutiner for å sikre riktig kompetanse i selskapsstyrene** angir at: *Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. Eier bør også anbefale styret selv jevnlig å vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Det er derfor anbefalt flere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *For å sikre utvikling av nødvendig kompetanse i styret anbefales det at styret etablerer følgende rutiner:*

- *Fastsetter styreinstruks og instruks for daglig leder med særlig vekt på en klar intern ansvars- og oppgavefordeling.*

- Foretar en egenevaluering hvert år.
- Vurderer behovet for ekstern styreopplæring. Nye styremedlemmer skal gis opplæring om ansvar, oppgaver og rollefordeling.
- Gjennomfører egne styreseminarer om roller, ansvar og oppgaver.
- Fastsetter en årlig plan, herunder møteplan, for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- Gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse i en årsrapport.

KS sin anbefaling 16 vedrørende **Godtgjøring av styreverv** angir at: Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Denne bør danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar.

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: Styremedlemmer bør ikke påta seg særskilte oppgaver for det aktuelle selskapet i tillegg til styrevervet. (...). Godtgjørelsen bør reflektere styrets økonomiske og strafferettslige ansvar, i tillegg til kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet. (...) Det anbefales at selskapene gjør en konkret vurdering av behovet for styreforsikring for styremedlemmene

KS sin anbefaling 17 vedrørende **Registrering av styreverv** angir at: Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregisteret.no.

Styret i ÅRIM har en bred og supplerende kompetanse. På årsmøtet gav lederen av valgkomiteen en grundig redegjørelse til innstillingen på valg av styret.

Det er utarbeidet en styreinstruks, sist vedtatt og revidert den 18.11.16. Denne ble lagt fram til orientering for representskapet den 17.03.17 i sak 11. Ved sist revisjon ble det lagt til et vedlegg med retningslinjer for utbetaling av tapt arbeidsfortjeneste. Vi gjengir styreinstruksen nedenfor:

I Registrering av styreverv og andre interesser

- a) Styremedlemmene og dagleg leiar skal registrere verv og økonomiske interesser i Styrevervregisteret til KS.
- b) Styremedlemmene og dagleg leiar melder frå til styret dersom dei direkte eller indirekte har ein vesentleg interesse i ein avtale som blir inngått av selskapet.
- c) I saker der det på førehand er kjend at styremedlemmer er ugilde, skal desse ikkje ha tilsendt saksdokumenta for den aktuelle saka.

II Teieplikt

- a) Styremøta til ÅRIM er i utgangspunktet ikkje opne for ålmenta.
- b) Styredokumenta til ÅRIM er organinterne dokument som i utgangspunktet ikkje er offentlege, heller ikkje saklister og protokollar.
- c) Styremedlemmene har teieplikt om opplysningar dei får som følgje av vervet sitt.

III Saksbehandlinga i styret

- a) Dagleg leiar har innstillingsrett i alle saker som skal behandlast i styret og kan be om at ei sak blir drøfta i styret.
- b) Styret og dei enkelte styremedlemmene kan krevje at dagleg leiar gir styret ei orientering om ei sak.
- c) Styret kan samrøystes vedta at eit møte blir gjennomført med skriftleg saksbehandling eller på telefon / video. Ved styremøte som blir avvikla med skriftleg saksbehandling eller på telefon / video, skal kopiane av saksdokumenta sendast samstundes til alle styremedlemmene.

- d) Ein representant for dei tilsette har møte og talerett når styret behandler saker som gjeld forholdet mellom ÅRIM som arbeidsgiver og dei tilsette. Konkret gjeld dette m.a. lokal lønspolitikk, organisering av administrasjonen og kompetansestrategi for ÅRIM.

IV Saker styret skal behandle

- a) Styret skal motta rapportar med periodisert rekneskap og budsjett minst fire ganger i året
- b) Som ein del av orienteringssakene i styremøta skal administrasjonen presentere ein oversikt over vedteke, enda ikkje effektuerte saker, samt ei oversikt over status for arbeidet i selskapet sett i forhold til årshjulet.
- c) Styret skal årleg vurdere eigen kompetanse i forhold til formålet med selskapet. Det vil seie at styret skal vurdere om oppgåvene til styret er godt nok definerte, om grunnlaget for styret sitt arbeid er tilstrekkeleg, om styret har tilstrekkeleg fokus på strategi, risiko og kontroll, om samansetting og kompetanse i selskapet kan bli betre i høve dei oppgåvene styret skal løyse og om vedtaka til styret blir følgd opp på ein tilfredsstillande måte.
- d) Styret skal fastsette ein årleg plan for arbeidet sitt, med særleg vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- e) Styret skal ha eit årleg møte med revisor i samband med framlegginga av rekneskapen for selskapet. Styret kan ta avgjerd om at dagleg leiar ikkje skal vere til stades på møta med revisor.

V Tilhøvet til representantskapet

- a) For å få ein god dialog, kan styret arrangere møte med eigarane, til dømes interkommunale formøte for representantskapsmøta, eller møte for å drøfte ein sak utan at det blir gjort formelle vedtak.

VI Tilhøvet til dagleg leiar

- a) Styret fastset instruksen for dagleg leiar.

Det går fram av styreinstruksen punkt IV-c at styret skal gjennomføre egenevalueringer. Videre går det fram av IV-d at styret skal fastsette en årlig plan for arbeidet sitt, med særleg vekt på mål, strategi og gjennomføring. Det går fra av egenerklæring at: *Styret gjennomfører årlege samlingar der dette blir gjennomført.*

Årsrapportene fra styret gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse.

I forhold til opplæring om ansvar, oppgaver og rolle, så er det ved to anledninger gjennomført styrekurs, og medlemmene får tilbud om deltaking på ulike faglige arrangement på avfallsfeltet. Det gjennomføres også en årlig intern evaluering med særleg vekt på slike spørsmål.

Ålesund bystyre vedtok i sak 066/07 den 03.05.07 et reglement for registrering av styreverv og økonomiske interesser mm. Det går fram av § 1-3 at:

Registreringen av folkevalgte, ansatte og styremedlemmer skjer på frivillig basis og etter at den som lar seg registrere har gitt sitt samtykke gjennom en skriftlig, frivillig, uttrykkelig og informert erklæring, ...

Folkevalgte og ledende ansatte oppfordres i hhv. § 2-1 og § 2-2 til å la seg registrere. Det går videre fram av § 2-3 at:

Aksjeselskaper og interkommunale selskaper må selv vedta om de vil knytte seg til registeret og oppfordre styremedlemmer og daglig leder om å la seg registrere. Selskapene blir da behandlingsansvarlig og må oppnevne kontaktperson på tilsvarende måte ...

Politisk sekretær er kontaktperson med ansvar for registrering og oppdatering av opplysningene

om folkevalgte mens personalsjef er kontaktperson og har tilsvarende ansvar for det som gjelder ansatte. I § 4-5 stod det:

Den som oppnevnes til verv i folkevalgt organ eller styre nevnt i § 2-1 får i oppnevningensbrevet informasjon om Styrevervregisteret og oppfordring til frivillig registrering. Vedkommende må innen 1 måned etter at informasjonen er mottatt, gi tilbakemelding om han eller hun vil la seg registrere eller ikke. Tilbakemeldingen skjer

Vi viser her til styreinstruksen ovenfor hvor det i punkt I-a stod at:

Styremedlemmene og dagleg leiar skal registrere verv og økonomiske interesser i Styrevervregisteret til KS.

Daglig leder og alle styremedlemmene samt vara, er registret i styrevervregisteret per 21.08.17.

Når det gjelder godtgjøring av styreverv går det fram av årsrapporten for 2016, at den utgjorde 434 400 kr i 2016, en nedgang fra 642 400 kr i 2015. Videre at i 2016 så var 107 800 kr honorar til styreleder, der 23 000 kr var for tapt arbeidsfortjeneste. Det er heller ikke bonusordninger.

Når det gjelder styreansvarsforsikring så vedtok styret i sak 46/2013, å ikke tegne en slik.

3.1.3 Rådmannens rolle

KS sin anbefaling 20 angir at en ved opprettelsen av kommunale foretak bør diskutere rådmannens rolle ovenfor daglig leder. Dette har nok sammenheng med at rådmannen kan instruere daglig leder om at iverksettelsen av en sak utsettes til bystyret har behandlet den aktuelle saken. Videre at i saker som behandles i bystyret, så har rådmannen en rett til å uttale seg før styret i foretaket treffer vedtak. Når det gjelder interkommunale selskap er det ikke gitt tilsvarende særregler. Hvilken rolle, om noen, går ikke fram av lover og forskrifter.

Lover og forskrifter om de ulike selskapsformene inneholder regler som skal være med på å sikre en ansvarlig og pålitelig styring. Ett av temaene i rapporten fra NIBR, var rådmannens rolle og posisjon i eierstyringen. Det stod at selv om rådmannen ikke har noen formell rolle, så hadde:

... mange informanter fremhevet at det å ha en aktiv, systematisk og organisert oppfølging av selskapene fra kommuneadministrasjonens side, er et svært viktig ledd i den folkevalgte styringen. Men siden selskapene er løftet ut av den vanlige styrings- og kontroll-linjen, hvor rådmannen har det overordnede ansvaret overfor folkevalgt nivå, dreier dette seg ikke om en styringsfunksjon i vanlig forstand. Rådmannens og kommuneadministrasjonens rolle skal heller betegnes som en støttefunksjon til politisk ledelse.

Et viktig tema i forhold til eierstyringen er å sikre en god kontinuitet. Gjennomgangen til NIBR viste en tendens til konsentrasjon av den folkevalgte styringsrollen og at eierstyringen kan være informasjonskrevende. Videre at eierstyringen lett knyttes til enkeltpersoner som ordfører, som gjerne blir byttet ut ved jevne mellomrom, slik at strukturen i eierstyringen da kan forsvinne.

Etter NIBRs oppfatning:

... representerer fraværende eller mangelfull oppfølging av selskapene fra rådmannens og kommuneadministrasjonens side en betydelig risiko for at normene om ansvarlig og pålitelig styre ikke ivaretas godt nok.

Og at det:

Ikke minst i mindre kommuner med mange selskaper og eierposter, vil det være svært krevende for en folkevalgt med mange ulike roller og forpliktelser å holde seg godt nok orientert om selskapets virksomhet uten støtte fra administrasjonen.

3.2 Styringsdokumentene

I dette kapittel skal vi gå gjennomgå den sentral styringsdokumentene som er eierskapsmeldingen, strategiplanen og etiske retningslinjer. Disse styringsdokumentene skal understøtte selskapets formål, som går fram av selskapsavtalens § 3, der det står følgende:

1. *Å utføre kommunane sine lovpålagde oppgåver innan innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam i samsvar med sentrale og lokale miljømål.*
2. *Selskapet skal legge vekt på miljøvenleg drift i alle ledd i avfallsbehandlinga.*
3. *Selskapet avgjer i kva grad drifta skal skje ved bruk av eigne anlegg, utstyr og mannskap, eller ved avtalar med medlemskommunane, andre selskap, eller private næringsdrivande.*
4. *Å gje eit tilbod om innsamling, gjenvinning og behandling av næringsavfall der selskapet finn dette miljømessig ønskjeleg og økonomisk forsvarleg.*
5. *Selskapet skal vere eit rådgjevande organ og kompetansesenter for medlemskommunane. Selskapet skal i nært samarbeid med kommunane drive eit aktivt informasjonsarbeid for å auke innbygarane sin kunnskap om avfallsreduksjon og miljøvenleg avfallsbehandling.*
6. *Selskapet kan søkje samarbeid med andre kommunar, regionar og selskap der dette er naturleg, og selskapet kan vere eigar eller medeigar i andre selskap.*
7. *Å utføre eventuelle andre oppgåver som kommunane er samde om at selskapet skal utføre.*

3.2.1 Eierskapsmelding

Det er mye som tyder på at det i ny kommunelov vil komme et krav om eierskapsmelding, og kanskje også et krav om innhold.

KS sin anbefaling 4 vedrørende **Utarbeidelse av eierskapsmeldinger** angir at: *Kommunestyrene bør hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper. Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at eierskapsmeldingen bør minimum ha disse hovedpunktene:*

6. *Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid.*
7. *Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring*
8. *Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.*
9. *Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene.*
10. *Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.*

Videre går det fram at det anbefales at: *Det bør også utarbeides en felles eierskapsmelding hvis kommunen er medeier i flere selskaper sammen med andre kommuner. En slik eierskapsmelding vil sikre felles føringer fra eierne der det er mulig.*

KS sin anbefaling 5 vedrørende **Utarbeidelse og revidering av styringsdokumenter** angir at: *Kommunestyret skal utarbeide og bør jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Kommunen bør ha en åpen og klart uttrykt eierstrategi for sitt eierskap i ulike selskaper. Videre at: For å underbygge selskapsavtalen og regulere styringen kan det være hensiktsmessig å utarbeide andre styringsdokumenter. Disse er ikke lovfestet, men er ment å sikre bevist eierstyring og å tilstrebe åpenhet og gjennomsiktighet i kommunal tjenesteproduksjon når den er organisert i selskaper.*

Ålesund kommune utarbeidet en eierskapsmelding første gang i 2011. Utkastet til denne ble behandlet i bystyret den 10.03.11 som sak 027/11, og ble sendt over til selskapene for uttalelse. I bystyret den 16.06.11 som sak 066/11 ble det så vedtatt en endelig melding med hovedprinsipper for eierstrategien, samt en eierstrategi for hvert selskap. I tillegg ble det vedtatt rapporteringsrutiner og rutiner for oppfølging av eierskapsmeldingen.

Nåværende eierskapsmelding var til behandling i formannskapet som sak 028/15 den 24.03.15, før den gikk til bystyret som sak 034/15 den 09.04.15. Det ble da fattet et slikt vedtak:

Sak 34/15 utsettes og fremlegges på nytt for bystyret juni 2015.

Eierskapsmeldingen må være mer konkret på hvordan en skal ivareta det enkeltes selskaps interesse, samt ha en klar strategi for prosessen ved utvelgelse av styremedlemmer. Ved utvelgelse av styremedlemmer skal styrets komplementære kompetanse vektlegges.

Det settes ned en arbeidsgruppe som består av ordfører, rådmann og en representant fra de tre største partiene for å tilføre innspill i prosessen, frem mot bystyremøtet i juni.

Bakgrunnen for utsettelsen, var et forslag fra rådmann om at politikerne ikke skal sitte i styrene. Dette gikk fram at punkt 9 i rådmannens forslag til hovedprinsipper for eierstrategi.

Innledningsvis under hovedprinsippene, stod det at selskapene sine strategiske mål fram til nå i stor grad vært utformet av selskapet selv. Videre at:

Denne meldingen har som intensjon å definere selskapene sine hovedmål ut fra kommunens krav som eier.

Styrene sine oppgaver blir derfor å videreutvikle strategien og arbeide for å realisere selskapene sine formål.

Rådmannen foreslo at en oppdatert eierskapsmelding blir lagt fram en gang i valgperioden. I mellomperioden kan endringer i eierstrategier bli behandlet som egne saker i politiske organ.

Rådmannen foreslo opprinnelig følgende hovedprinsipper for eierstyring:

3. *Det skal være åpenhet om kommunens eierinteresser i alle selskaper knyttet til Ålesund kommune og eierposter skal fremgå av regnskapet.*
4. *Prinsippet om meroffentlighet skal gjennomføres i alle selskaper når ikke annen lovgivning, forretningsmessige eller andre forhold tilsier at informasjon skal være unntatt offentlighet.*
5. *Ålesund kommune skal være en tydelig eier og fremme eierkrav basert på nærmere definert formål og mål med eierskapet i det enkelte selskap.*
6. *De enkelte selskapene skal ha etiske retningslinjer og disse skal følges fullt ut. Kommunens etiske retningslinjer skal benyttes i de selskaper hvor kommunen er eneeier.*
7. *Det skal settes et nøkternt nivå på lederlønninger, pensjoner, styrehonorar og annen godtgjørelse i selskapene, og det skal være stor åpenhet rundt disse forholdene. Styrene skal rapportere til eier på disse forholdene.*
8. *Kommunens arbeidsgiverpolitikk skal gjelde for selskaper hvor kommunen er eneeier.*
9. *Rolle- og ansvarsfordeling mellom eier, styre og daglig ledelse skal være klargjort og følge prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse.*
10. *Ålesund kommune vil tilstrebe en jevnere kjønnsbalanse i styrene. Målsetningen er å få en 50/50 representasjon. Det er ønskelig å få frem flere kvinnelige styreledere. En vil ikke benytte kvoteringsregler for å oppnå denne målsetningen.*

11. *For å unngå habilitets- og interessekonflikt skal bystyremedlemmer ikke velges inn på vegne av kommunen i bedriftsforsamlinger eller i styrene til aksjeselskaper hvor kommunen har eierinteresser, uavhengig av kommunen sin eierandel.*
12. *Det skal foretas evaluering av styrene – fungerer styrene som gruppe og løser de sine styreoppgaver på best mulig måte?*
13. *Styret skal sørge for at det gjennomføres en oppfølgingssamtale med daglig leder i kommunens selskaper en gang i året.*
14. *Det skal gjennomføres folkevalgtopplæringen ved oppstart av hver valgperiode og kommunens eierskap i ulike selskap skal være blant temaene.*
15. *Det skal gjennomføres styreseminar med oppdatering av regelverk, eierrolle, styrerolle i starten av hver kommunestyreperiode.*
16. *En gang i året skal de største av kommunens selskaper inviteres til bystyret og orientere om selskapets strategi og andre viktige tema.*
17. *Saker til generalforsamlingen skal sendes, med forslag til sakliste og alle relevante saksdokumenter, til ordfører og rådmann med en tidsfrist på 30 dager.*
18. *Oppdatert eierskapsmelding skal en gang i kommunestyreperioden legges fram for bystyret.*

Saken kom opp igjen i bystyret som sak 066/15 den 18.06.15, og av saksframstillingen går det fram at: Arbeidsgruppen, som bystyret oppnevnte, hadde møte 11. mai 2015, at det var enighet om å ta ut punkt 9, samt to avsnitt som var knyttet til dette punktet i eierskapsmeldingen. Videre at det var enighet om følgende to nye punkt:

19. *Rådmannen innhenter opplysninger fra de enkelte selskapene, som kommunen er eier i, om hvilke behov de har for kompetanse, kunnskaper osv. når det gjelder sammensetning av styret. Styrets komplementære kompetanse skal vektlegges. Rådmannen utarbeider en oversikt, de ulike kompetansekravene/behovene, som skal danne grunnlag for styrets sammensetning.*
20. *Det settes ned et utvalg av gruppelederne i bystyret, som får fullmakt til å foreslå medlemmer til de enkelte styrene. Tilbakemeldingene, som styrene har gitt i forkant, skal legges til grunn for utvelgelse av styremedlemmer. Bystyret oppnevner styremedlemmer til de ulike selskapene etter innstilling fra gruppelederne.*

Under bystyrets behandling ble punkt 18 gjenstand for en diskusjon, som slik vi oppfatter det, var knyttet til at det ikke var enighet i ordlyden til dette punktet.

De overordnede prinsipp som eier går fram av punkt 2.14. Det var listet opp en rekke tema med som var gitt en kort beskrivelse. Disse tema var: *Åpenhet – Valgnemnd – Godtgjørelser i selskap – Felles arbeidsgiverpolitikk – Kunnskap om selskapene, eierstrategi – Mål for selskapene – Kommunen i ulike roller som eier og samarbeidspartner/kunde - Endringer av eierskap og selskapsstruktur - Eier/generalforsamlingens rolle – Styrets sammensetning og uavhengighet, herunder habilitet – Kontrollutvalget – Folkevalgtopplæring*

De overordnede krav overfor det enkelte selskap går fram av punkt 2.15. Det var også her listet opp en rekke tema som var gitt en kort beskrivelse. Disse tema var: *Formål og vedtekter - Økonomi og utbytte (Herunder Samfunnsansvar - Informasjon og kontakt med eier).*

Under punkt 4.2 vedørende *Eierstrategi for det enkelte selskap*, går det fram under punkt 4.2.4 vedrørende *Ålesundregionen Interkommunale Miljøselskap (ÅRIM)* at:

- *Ålesund kommune forventer at selskapet driver effektivt, og synliggjør stordriftsfordeler som tilsier at renovasjonsavgiften stort sett holdes på dagens nivå.*
- *Ålesund kommune ber selskapet være en pådriver for å få frem solid kunnskap om gode miljøløsninger. Det skal være grundige prosesser om endringer.*
- *Ålesund kommune og selskapet skal være bevisst på «lokomotivrollen» som kommunen har i regionen og arbeide for dette.*
- *Ålesund kommune skal, som eier, ikke blande eierrollene i Ålesundregionens Interkommunale Miljøselskap (ÅRIM) og Tafjord Kraft AS når det gjelder avfallsbehandling.*

Ålesund kommune har 5 av 16 representantskapsmedlemmer, og en eierandel på 44,8 % som justeres i tråd med folketallsutviklingen hvert fjerde år. Vi skal videre kort gjengi deler av eierskapsmeldingen for de andre kommunene som eierskapet utøves sammen med.

Stranda kommune utarbeidet sin første eierskapsmelding i 2007 og den ble oppdatert i 2014, Vestnes kommune utarbeid sin i 2010, mens Sykkylven kommune utarbeidet sin i 2013. I sammenheng med kommunereformen utarbeidet Sandøy kommune sin i 2016, og i styringsgruppen den 10.11.16 ble det konkludert med at også de andre skulle utarbeide en slik.

Når det gjelder Stranda, så er eierstrategien for ÅRIM formulert ut slik: *Stranda kommune si deltaking i selskapet er motivert ut i frå eit ønske om effektivisering av tenesteproduksjonen.*

Når det gjelder Sykkylven, så var det gjort følgende vurderinger om ÅRIM:

ÅRIM vart etablert som nytt interkommunalt selskap i 2010. Naturleg nok har ein måtte bruke noko tid for å få etablert ein organisasjon som er tilpassa den planlagde aktiviteten. Det har i 2012 vore ein del støy i selskapet i samband med kostnadsnivået og avgiftsnivået for tenestene som er lagt til selskapet. Det kan sjå ut som det politiske engasjementet som har vore i 2012 har gjort at ein har greidd å «stake ut» kursen betre. Men det vil vere viktig for kommunen at ein får ein gevinst på å etablere eit så stort selskap. Dersom dette ikkje skjer må kommunen vurdere om ein skal drifte tenestene i eigen regi. Men ein må gje selskapet meir tid før ein konkluderer med dette.

I forhold til eierstrategi stod det følgende:

Tett oppfølging av drifta i selskapet gjennom god kontakt med styret, samt engasjere seg i samband med møta i representantskapet. Sette klare krav til drifta slik at innbyggjarane i Sykkylven opplever at det er eit rett og fornuftig grep å delta i dette samarbeidet. ÅRIM skal drive kostnadseffektivt samtidig som ein tek miljøomsyn.

Når det gjelder Vestnes, så stod det følgende under eierstrategi og forventninger til selskapet:

Effektivisering av drift. Samfunnsøkonomisk perspektiv.

Når det gjelder ulike motiv for eierskap går det innledningsvis fram at et av flere motiv er: *Samfunnsøkonomi og regionalpolitisk posisjonering:*

Selskap der motivet er å posisjonere kommunen og regionen. Slike selskap kan også medføre nasjonale satsingar og utløyse statlege verkemiddel og nasjonale prioriteringar. Typisk døme her er eigarskap i samferdselselskap.

Eierskapsmeldingen til Sandøy har mye til felles med Vestnes sin, og det stod det samme under eierstrategi og forventninger til selskapet.

3.2.2 Strategiplan

Representantskapet i ÅRIM vedtok å legge fram strategiplanen for 2017 til 2025 til offentlig ettersyn den 28.10.16, med en frist satt til 20.02.17. Til strategiplanen lå det også ved et sett med grunnlagsdokumenter som gav en omfattende og ryddig informasjon om ÅRIM, avfalls- og slamhåndteringen i Ålesundregionen og de rammevilkår og regelverk som ÅRIM er omfattet av.

Det gikk fram av saksframstillingen til representantskapet at styret hadde indentifisert fem hovedsatsingsområder for perioden 2017 til 2025. Innenfor disse områdene var det identifisert følgende aktuelle tiltak:

1. Meir avfall til materialgjenvinning og gjenbruk		
1. Innføre henteordning for mat	2017 - 2019	Økning 150 kr
2. Innføre henteordning for glas- og metallemballasje	2017 - 2019	Inkludert i tiltak 1
3. Finne behandlingsløyising for matavfall	2017	Inkludert i tiltak 1
4. Ettersortering av restavfall for å utvinne fleire ressursar	2017 - 2020	Generell ramme
2. Meir effektiv innsamling og betre lokalmiljø		
5. Meir avfall under bakken	2017 - 2020	Økning 50 kr
3: Mindre avfall - meir til gjenbruk		
6. Etablering av tilbod om levering til gjenbruk på miljøstasjonane	2017 - 2018	Generell ramme
7. Tiltak mot marin forspøpling	2017 - 2020	Næringsoverskudd
4: Betre kommunikasjon		
8. Informasjon om ny kjeldesorteringsløyising i ÅRIM	2017 - 2019	Inkludert i tiltak 1-4
9. Haldningsskapande arbeid, særleg mot barn og unge	2017 - 2020	Økning 50 kr
5: Evaluering og vidareutvikling av ÅRIM som organisasjon		
10. Redusere dobbeltarbeidet	2017 - 2018	Reduksjon 100 kr

Når det gjelder: *Meir avfall til materialgjenvinning og gjenbruk* går det fram saksframstillingen at det viktigste tiltaket: *er å innføre ei ny kjeldesorteringsløyising for ÅRIM*. Videre at:

Ålesundregionen sine prestasjonar innan gjenvinning er svake i nasjonal samanheng. For å kunne nå måla om auka gjenvinning, er det nødvendig å innføre kjeldesortering av matavfall. Dette vil krevje endringar i dei daglege rutinene til innbyggjarane i Ålesundregionen. Selskapet har vurdert korleis ei slik endring skal gjennomførast, og konkluderer med at det vil vere fornuftig å kombinere innføring av kjeldesortering av matavfall med innføring av kjeldesortering av glas- og metallemballasje.

Videre at:

Med den nye kjeldesorteringsløyisinga vil store delar av Nordvestlandet, frå Nordfjord til Nordmøre, ha relativt like avfallsløyisingar. Dette gir grunnlag for betre samordning på tvers av dei interkommunale avfallsselskap, både når det gjeld informasjon til innbyggjarane og når det gjeld behandling av ulike avfallstyper.

Når det gjelder: *Meir avfall til materialgjenvinning og gjenbruk* så stod det at:

Dagens innsamlingsordning for avfall krevjer mykje arbeidskraft. Det skjer eit skifte i avfallsbransjen, mot meir mekanisering og mindre manuelt arbeid. Busettingstrenden i heile ÅRIM er også at fleire bur tettare, noko som gjer det nødvendig å ta i bruk fellesløyisingar for renovasjon. Å delta i dette skiftet, er hovudsatsingsområde 2 i strategien. Dei nye løysingane bidrar også til mindre tungtrafikk i bustadområde.

Når det gjelder: *Evaluering og videreutvikling av ÅRIM som organisasjon* så stod det at:

ÅRIM har sidan selskapet blei etablert teke ansvar for dei områda selskapet blei oppretta for å handtere. Det er no viktig at eigarkommunane vurderer korleis selskapet kan nyttast til å løyse avfallsutfordringane mest mogleg effektivt. Dette er hovudsatsingsområde 5 i strategien. ÅRIM og eigarkommunane bør saman finne ut kva som er mest hensiktsmessig oppgåvefordeling og bruk av kommunale ressursar. I dag skjer det for mykje dobbeltarbeid; det er identifisert eit betydeleg effektiviseringspotensiale på dette feltet.

Det går også fram at: *ÅRIM ønskjer å nytte høyringsprosessen i eigarkommunane til å få presentere selskapet generelt og strategien spesielt.*

Når det gjelder de strategivalgene som representantskapet trekker opp, synes det å være særlig tiltakene 1 og 2 som var gjenstand diskusjon.

ÅRIM har framstilt en figur som illustrerer hvordan det nye tilbudet er tenkt lagt opp:

Til en viss grad er det også registrert synspunkter, som vedrører i hvilken grad ÅRIM skal engasjere seg i, eller understøtte eventuelle nye løsninger for behandling matavfall. Det ligger et dilemma i tiltakene 1 og 3, om hva en skal gjøre først. På den ene side anføres det at det ikke er nødvendig å skille ut matavfallet før en har på plass gode løsninger for behandling av det, mens det på den andre side kan anføres at en utvikling av gode lokale løsninger forutsetter at Ålesundsregionen er villige til å sortere ut matavfallet. Det er også reist spørsmål om hvorvidt mengden av utsortert matavfall som legges til grunn for strategien er realistisk. En annen registrert diskusjon er i hvilken grad det er klimanytte av å sortere ut matavfall og markedsutviklingen for biogass.

I alle eierkommunene var strategiplanen gjenstand for politisk behandling og alle ga tilsvar. Videre ble det gitt en uttale fra Møre og Romsdal fylkeskommune, Nordfjord Miljøverk IKS, Syklus (samarbeid mellom Syklus Glass AS og Norsk Metallgjenvinning AS), Norsk Industri (NHO). Tafjord Kraftvarme AS gav også en egen uttale.

I tillegg ble det gitt 10 uttalelser fra privatpersoner.

Strategiplanen ble behandlet i representantskapet den 25.04.17. I saksframstillingen ble det innledningsvis vist til et eget webområde med informasjon om høringsprosessen og de innkommende uttalelsene, samt noen bakgrunnsdokumenter.

I saken var det også lagt ved brevet av 24.01.17 fra Miljødirektoratet som konkluderte med at de: mener at de mest styringseffektive virkemidlene er å forskriftsfeste krav om utsortering og material-gjenvinning av våtorganisk avfall og utvalgte typer plastavfall. Det lå også ved et oppdatert forslag til strategi.

Det ble gitt følgende hovedkonklusjon i forhold til høringen:

Det er gjennomgående støtte til dei tiltaka ÅRIM har foreslått i strategien, både blant fleirtalet av eigarkommunane og frå mange av dei andre som har levert uttale. Parallelt med høyringsprosessen har også sentrale styresmakter publisert føringar som eintydig støtter opp om strategien.

Når det gjelder hovedsatsingsområde 1, så var det tre eierkommuner: Haram, Vestnes og Norddal, som ikke ønsket oppstart av dette nå.

Haram: *ønsker å avvente etablering av lokalt behandlingsanlegg for matavfall før utsortering blir innført.* Til dette ble det kommentert at: *dersom ÅRIM ikkje startar utsortering av matavfall, er det ingen aktørar som kan ta risikoen ved å etablere eit slikt anlegg.* Dette er derfor: *en føresetnadene for at det skal vere mogleg å etablere eit regionalt behandlingsanlegg for matavfall.*

Vestnes: *ønsker å vente med å innføre utsortering av matavfall til det ligg føre eit nasjonalt pålegg om slik utsortering.* Til dette ble det kommentert at en da ikke vil: *nå målet om 50 % til materialgjenvinning og gjenbruk innan 2020.* Videre at det er juridiske, økonomiske og praktiske utfordringer i forhold til ny renovasjonskontrakt for perioden 2019 – 2026 om en må: *ta høyde i ny kontrakt for å gjere vesentlege endringar i renovasjonsordninga,*

Norddal: *er kritiske til kostnadsauken innføring av kjeldesortering av matavfall kan medføre.*

Det ble videre konkludert med: *brei oppslutning til forslaget om å greie ut om det er aktuelt å etablere eit regionalt ettersorteringsanlegg for restavfall.*

Når det gjelder: *behov for ei eiga henteordning for glas- og metallemballasje når det i 2017 blir sett i drift metallgjenvinning frå botnaska frå restavfallsforbrenninga,* påpekte ÅRIM i punkt 1 de høye ryddekostnader ved dagens returpunkt. I punkt 2 at det er: *Behov for utsortering av glas- og metallemballasje før ettersortering da dette gir stor slitasje i ettersorteringsprosessen.* I punkt 3 at: *Gjenvinning av materialar frå botnaska er ikkje godkjend som materialgjenvinning etter dagens avfallsregelverk.* Men at: *Dei endringsprosessane som pågår i EU tilseier at gjenvinning av metall vil bli godkjend i nytt regelverk, medan gjenvinning av mineralar ikkje vil bli godkjend.* Til slutt i punkt 4 stod det at: *Det metallet som miljømessig har størst verdi å gjenvinne i glas- og metallemballasje, tynn aluminium, er det materialet som i størst grad blir forringa i forbrenningsprosessen, og som dermed kan ventast å gi lågast gjenvinningsgrad.*

Det går videre fram at hovedsatsingsområde 2: *får støtte frå alle høyringsinstansar.*

Når det gjelder hovedsatsingsområde 3, påpekte flere at: *avfallsreduksjon generelt og matkasting spesielt bør få auka fokus i strategien,* og som en følge av dette ble det gjort en revidering av hovedsatsingsområde 4 om bedre kommunikasjon.

Når det gjelder hovedsatsingsområde 5, gav innspillene: *grunnlag for å revidere satsingsområdet, med sikte på å skille tydelegare mellom effektivisering av dagens oppgaver og vurdering av overføring av eventuelle nye oppgaver.*

Det ble i saksframstillingen gitt en slik oppsummering:

5. *Gjennomføring av strategi for ÅRIM vil gjere det mogleg for Ålesundregionen å nå gjeldande nasjonale miljøkrav innan 2020.*
6. *Strategien må bli tydelegare i si prioritering av avfallsreduserande tiltak.*

7. Tiltaka som blir gjennomførte vil ha høg miljønytte.
8. Tiltaka kan gjennomførast innanfor dei varsla økonomiske rammene.

Styret sitt forslag til vedtak var:

Styret ber representantskapet i ÅRIM vedta strategi for ÅRIM 2017 – 2025.

Av protokoll går det fram at:

Dagleg leiar og styreleiar orienterte om høyringsprosessen som er gjennomført.

Det kom spørsmål om korleis ÅRIM vil disponere innsamla matavfall. ÅRIM svarte at det vil bli gjennomført ein konkurranse mellom aktuelle behandlingsanlegg. ÅRIM svarte også på spørsmål om forventa avfallsmengder og miljørekneskap for vald løysing.

Det kom vidare spørsmål om framtidige renovasjonskontraktar for Ålesundregionen, og konsekvensar av endra eigarsamansetning i ÅRIM. Representantskapet vil få til behandling ein sak om nye renovasjonskontraktar på sitt møte hausten 2017.

Leiar i representantskapet foreslo følgjande forslag til vedtak: «Representantskapet vedtar strategi for ÅRIM 2017 – 2025 slik han er framlagd av styret.»

Enstemmig vedtak ble:

Representantskapet vedtar strategi for ÅRIM 2017 – 2025 slik han er framlagd av styret.

3.2.3 Ethiske retningslinjer

KS sin anbefaling 19 vedrørende **Utarbeidelse av etiske retningslinjer** angir at: *Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider, og jevnlig reviderer, etiske retningslinjer for selskapsdriften.*

Under drøftelsen av denne anbefalingen går det fram at: *Etikk er en viktig del av de vurderinger som gjøres i forbindelse med det å drive et selskap, fordi de etiske holdningene legger grunnlaget for hvordan man faktisk handler. Ethiske retningslinjer bør derfor utarbeides i det enkelte selskap. Retningslinjene bør diskuteres og eventuelt revideres årlig.*

I eierskapsmeldingen går det fram under hovedprinsipper for eierstyring punkt 4 at:

De enkelte selskapene skal ha etiske retningslinjer og disse skal følges fullt ut. Kommunens etiske retningslinjer skal benyttes i de selskaper hvor kommunen er eieier.

I styresak 14/2014 vedørende styreevaluering og oppdatering av styreinstruksen ble administrasjonen i ÅRIM bedt om å forberede en sak om etiske retningslinjer. Disse ble lagt fram for styret i sak 27/2017 den 20.04.17, som vedtok dem.

ÅRIM har særlig utfordringer i å trekke opp gode retningslinjer i forhold til at ansatte ikke uten videre kan ta med seg det som blir kastet på miljøstasjonen. I de etiske retningslinjene er det tydelig presisert at:

Avfall er ÅRIM sin eiendom og skal ikke benyttes til private formål

Det er også presisert at det ikke er anledning til å motta særfordeler ved private kjøp av varer og tjenester fra ÅRIMs leverandører. I forhold til varsling går det fram at:

Vi har mot til å varsle. Ledelsen skal ivareta den som varsler, og ta ansvar for at kritikkverdige forhold blir rettet opp. Den som varsler, skal ikke utsettes for gjengjeldelse.

3.3 Kommunikasjon

En eierskapskontroll er rettet inn mot hvordan Ålesund kommune (ÅK) har innrettet sin eierstyring av ÅRIM. Styringsdokumentene gjennomgått i kapittel 3.2, er en sentral del av eierstyringen. En annen sentral del er styringskommunikasjonen.

Når det gjelder ÅRIM er det også identifisert visse utfordringer i forhold til det en kan kalle samarbeidskommunikasjon. I tillegg til å være en stor eier av ÅRIM, er ÅK også involvert i flere aktiviteter i forhold til selskapet.

ÅRIM er leverandør til ÅK for om lag 2,0 mill kr knyttet til slam og 31,1 mill kr knyttet til husholdningsrenovasjon. Disse utgiftene til ÅK inngår i selvkostregnskapene.

ÅK er leverandør til ÅRIM av deponitjenester for farlig avfall, sortering og behandlingstjenester, samt drift ved miljøstasjonen. Dette utgjorde om lag 11,0 mill kr i 2016.

ÅK er også utleier av miljøstasjonen på Bingsa med truck, vekt og dunklager samt de andre returpunktene. Dette utgjorde om lag 1,8 mill kr i 2016.

ÅK er også leverandør av regnskaps-, innkjøps- og IT-tjenester for om lag 0,6 mill kr i 2016.

ÅK ved Bingsa næring har inngått en avtale med Rekom AS om mottak, sortering og pressing av papp, papir og plast. Denne avtalen trådte i kraft i 2016. Rekom AS igjen, har inngått en avtale med ÅRIM. Strukturene i denne avtalen er at Bingsa fakturerer Rekom AS som igjen fakturerer ÅRIM med den samme prisen. Denne avtalen vedrører altså husholdningsavfallet og utgjorde om lag 1,4 mill kr i 2016.

I eierskapsmeldingen under: *Kommunen i ulike roller som eier og samarbeidspartner/kunde* er det identifisert noen skjæringspunkter, der ÅK både er eier og har et samarbeid. Det nevnes også kort at reglene om offentlige anskaffelser kan legge begrensninger på det lokalpolitiske handlingsrommet i forhold til et lokalt ønske om samarbeid. Noen nærmere prinsippl om hvordan en forholder seg til slike situasjoner blir likevel ikke trukket opp.

3.3.1 Saker om gjenvinningsstasjonen (11.06.12 og 02.10.14)

En sak om drift av gjenvinningsstasjonen på Bingsa ble fremmet for komité for byutvikling og miljø i sak 036/12 den 11.06.12, før den så gikk til bystyret i sak 076/12 den 21.06.12. Innledningsvis ble det gitt en kort historikk som vi gjengir nedenfor:

Høsten 2008 ble Ålesundregionens Interkommunale Miljøsekskap IKS (ÅRIM) stiftet med alle kommunene på Nordre Sunnmøre som eiere. Dette selskapet er nå i full drift med innsamling av husholdningsavfall (henteordningene) fra 01.06.2011, og i 2012 tok de over ansvaret for de såkalte bringeordningene, dvs de ubemanna returpunktene som i Ålesund kommune kalles miljøstasjoner. I og med at plusten fra høsten 2011 blir hentet samtidig med papir ved husstanden, så omfatter tilbudet retur av glass og metall og brukte klær og sko ved disse returpunktene.

Det er Ålesund kommune som utfører jobben for ÅRIM og dette inkluderer også kommunene Sula og Giske. Dette er en avtale som gjelder for 2012, og den ble inngått uten konkurranse for det var viktig å få til en tjeneste som skulle skape minst mulig endring for innbyggerne.

Etter 2012 vil tjenesten enten bli utlyst eller ÅRIM vil drive det selv.

I bringeordningene ligger også driften av de bemanna miljøstasjonene. I Ålesund kommune er det kun Bingsa gjenvinningsstasjon som har den statusen. Det gjelder den delen av Bingsa hvor innbyggerne og mindre næringslivskunder kan levere avfall og grovsortere det selv.

Betaling skjer etter veiing av bil inn og ut. Det er bemanna stasjoner i flere av kommunene hvor ÅRIM opererer, og tanken er at ÅRIM skal drifte disse. Det er stasjoner som har en relativt begrenset åpningstid.

Styret i ÅRIM har ønske om at ÅRIM overtar all drift av de bemanna stasjonene. Dette er begrunnet med at selskapet kan skape et kompetansemiljø, og en kan lettere styre driften av de ulike stasjonene slik at det blir et bedre tilbud med tanke på tilgjengelighet og kunnskap. Slik sett er fagmiljøet ved gjenvinningsstasjon på Bingsa viktig å kunne bygge videre på.

Det ble vist til sak 137/08 i bystyret om etableringen av ÅRIM, der det i saksframstillingen var et eget avsnitt om driften av Bingsa, men ikke et eget vedtakspunkt på den delen. Det stod at:

Det var da også diskutert hvorvidt ÅRIM skulle etablere seg med sin administrasjon på Bingsa. Samtidig som det var tanken at gjenvinningsdelen skal driftes av ÅRIM siden det ligger inn under de 'lovpålagte oppgavene for innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam i samsvar med sentrale og lokale miljømål'.

Det sistnevnte refererer til punkt 1 i selskapets formål slik det går fram av selskapsavtalen.

Det var to alternativ som ble drøftet. Det ene var utleie. Det andre var at kommunen driver gjenvinningsstasjonen for ÅRIM, men at en da måtte ta sikte på å kanskje gjennomføre en anbudskonkurranse. Det gikk fram at:

Rådmannen vil anbefale at ÅRIM tilbys en leieavtale med Ålesund kommune for gjenvinningsstasjonen på Bingsa. ÅRIM vil da overta driften av stasjonen og overta de ansatte etter reglene for virksomhetsovertagelse.

(...)

Tidspunktet for overtakelse må planlegges grundig, og dette kan tidligst skje 01.01.2013. Rådmannen ser det som realistisk at det kan være en overgangsperiode på inntil 2 år hvor Ålesund kommune driver gjenvinningsstasjonen på Bingsa. (...)

Det ble fattet følgende vedtak i tråd med rådmannens innstilling:

- 1. Ålesund bystyre vedtar å leie ut gjenvinningsstasjonen på Bingsa til ÅRIM. ÅRIM vil ta over driften etter arbeidsmiljølovens regler for virksomhetsovertagelse. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtale for det som gjelder personalet, overgangstidspunkt, leie av maskiner og andre kurante praktiske forhold, eventuelt inklusivt ansvaret for kontrakten om drift av gjenbruksmottak/gjenbruksbutikk.*
- 2. Ålesund bystyre vedtar at leieavtalen med ÅRIM for bruk av gjenvinningsstasjon på Bingsa legges frem for Ålesund formannskap for godkjenning. Ålesund formannskap kan bestemme hvilke fullmakter rådmannen kan få ved fremtidige endringer av avtalen.*
- 3. Ålesund bystyre er opptatt av at fremtidig bruk av Bingsa blir sikret og utviklet for moderne avfallsbehandling til beste for innbyggerne og for næringslivet i regionen. Bystyret ber derfor om at kontrakter og avtaler også ivaretar et godt samarbeid om bruken av arealet.*
- 4. Ålesund bystyre åpner for muligheten for at Ålesund kommune driver gjenvinningsstasjonen for ÅRIM for en periode dersom dette er praktisk og juridisk mulig. I så fall vil rådmannen ha fullmakt til å inngå en slik avtale for en periode på inntil 2 år.*

Det ble gjennomført et eiermøte med ÅRIM den 23.01.14, og i etterkant ble det sendt en epost den 04.03.14 fra virksomhetsleder for VAR til ÅRIM. Det stod:

Jeg viser til vår diskusjon i etterkant av møtet i dag.

Bakgrunnen for diskusjonen i Ålesund var oversikten som ble framlagt på eiermøtet i januar der det framgikk at Bingsa var den eneste miljøstasjonen som skulle drives av Årim fra 1.1.2015 (så fra møtet i dag at Årim også skal forhandle om å drive gjenvinningsstasjonen på Nøsa).

Fra Rådmann/Ordfører i Ålesund blir det bedt om at ÅRIM kommer med en redegjørelse om hvorfor ÅRIM ikke skal overta driften av de andre gjenvinningsstasjonene. På bakgrunn av en slik redegjørelse vil det fra Ålesund kommune sin side bli vurdert hvorvidt saken bør opp til ny politisk behandling utfra at forutsetningene for vedtak om overtakelse er endret.

Vi har følgelig blitt bedt om å avvente å gjøre videre avtaler.

ÅRIM sendte følgende svar per epost den 07.03.14. Det stod at:

ÅRIM ser at det er ønskeleg med tettare dialog med Ålesund kommune.

I forkant av at bystyret behandla si sak i 2012 var det etablert ei intern gruppe i Ålesund kommune som fortløpande drøfta saker av felles interesse med ÅRIM. Det er mogleg det vil vere hensiktsmessig å opprette ei slik gruppe på nytt, alternativt bør vi finne ein annan samarbeidsform.

Videre stod det følgende i et brev av samme dag, som lå som vedlegg til denne eposten:

Ålesund kommune har hatt ei viktig rolle i etableringa og utviklinga av ÅRIM. Ålesund kommune har vore ein viktig pådrivar for å bidra til at ÅRIM har fått på plass dei tenestene selskapet i dag leverer til eigarkommunane. Det er viktig for den framtidige utviklinga av ÅRIM å sikre eit vidare godt samarbeid.

Videre at:

ÅRIM har lagt ved eit notat som svar på denne eposten. Som det går fram av notatet vurderer ÅRIM det ikkje slik at føresetnader er endra i høve tidlegare signal frå ÅRIM, verken før bystyrebehandlinga i 2012 eller seinare. Tvert om meiner ÅRIM at innstillinga frå selskapet er i tråd med vedtaket i sak 76/12 i bystyret i Ålesund kommune om val av løysing når det vedkjem Ålesund.

Og at:

ÅRIM ber om eit oppstartsmøte snøggast råd, med sikte på å kome i gang med forhandlingar om følgjande tema:

- 1) Leige av areal til miljøstasjonsdrift på Bingsa frå 1. januar 2015*
- 2) Overdraging av tilsette frå Ålesund kommune til ÅRIM – planlegging av prosessen knytt til oppfølging av krava i kapittel 16 i arbeidsmiljølova*
- 3) Kjøp eller leige av eksisterande utstyr knytt til miljøstasjonsdrifta*
- 4) Samarbeid mellom ÅRIM og Bingsa Næring frå 1. januar 2015*

ÅRIM legg opp til at dagleg leiar og styreleiar vil stille frå ÅRIM på eit slikt oppstartsmøte.

Til slutt stod det at:

ÅRIM vil elles vise til at eit samrøystes representantskap har bede selskapet om å

prioritere ei førebuing av overtaking av miljøstasjonane høgt, med sikte på å halde den framdrifta som er vedteke. Vi oppfattar at denne framdrifta også er i samsvar med det som er skissert i vedtaket i Ålesund bystyre.

Det ble fremmet en sak 105/14 for formannskapet den 23.09.14, som gikk til bystyret som sak 116/14 den 02.10.14. Saken gjaldt en presisering av vedtak om utleie av gjenvinningsstasjonen i Bingsa. En presentasjon fra eiermøtet i ÅRIM den 23.01.14 lå ved saken som uttrykt vedlegg.

Innledningsvis i saksframstillingen stod det følgende:

En saksopplysning som lå i vedtaket fra 2012 var at Årim skulle overta drift av alle de bemanna miljøstasjonene i Årim-området. Dette har ikke skjedd. Det foreligger pr. i dag planer om overtakelse av miljøstasjonen på Nøsa, Stordal og Nordal i tillegg til Bingsa. Resterende stasjoner skal fortsatt drives av kommunene eller private i samme form som tidligere. Det vises til vedlagte oversikt framlagt av Årim i møte med kommunene tidlig 2014.

Og at:

Administrasjonen i Ålesund har stilt spørsmål om begrunnelse for dette til Årim. Svar fra Årim er vedlagt.

Videre stod det at:

I forbindelse med samtalene med Årim om utleie av gjenvinningsstasjonen har det kommet opp flere problemstillinger som trenger politisk avklaring.

Ålesund kommune ved VAR har sammen med Rådmann gått igjennom driftsforhold i Bingsa og formulert en del forutsetninger som fra Ålesund sin side bør ligge til grunn for en eventuell avtale.

Disse forutsetningene går fram under vurderingene og vi gjengir dem delvis nedenfor:

Saken gjelder drift av gjenvinningsstasjonen i Bingsa. Alle driftsavtaler og tillatelser forblir som i dag liggende på Ålesund kommune. ÅRIM inngår avtale med Ålesund kommune om mottak og sortering av grovavfall fra husholdning, (...). Driftstillatelsen for avfallsplassen i Bingsa forblir uendret.

Årim skal kun drive mottak av husholdningsavfall. Årim skal ikke på noen tidspunkt drive næringsvirksomhet på Bingsa. Et konkurranseforhold mellom Ålesund sin næringsvirksomhet og Årim sin aktivitet vil redusere begges troverdighet og mulighet for inntjening. (...).

Det er ønskelig at alt avfall som går igjennom stasjonen tilhører Ålesund kommune på ethvert tidspunkt. (...).

(...). Avfallet er fra det overtas av Bingsa Næring å regne som næringsavfall.

Alle nedstrømsløsninger (hva som skjer med de ulike avfallsfraksjoner etter sortering) for innlevert avfall skal fortsatt håndteres av Ålesund kommune (...). Unntatt her er EE-avfall fra husholdningskunder, som Årim har avtale på å levere.

Årim skal leie areal og bygninger. (...).

Framleie skal ikke skje uten skriftlig godkjenning fra Ålesund kommune. (...).

(...)

Ålesund kommune ved Bingsa Næring skal eie alt utstyr som benyttes i drift av gjenvinningsstasjonen. (...).

Gjensidig oppsigelsestid for leiekontrakt for utleie av gjenvinningsstasjonen i Bingsa er 1 år. Dette er det samme som oppsigelsestiden for medlemskap i Årim.

Vekt og data med programvare eies og driftes av Ålesund Kommune. (...).

Hageavfallsmottak drives videre av Ålesund Kommune i egenregi. (...).

Farlig avfallsmottak eies og driftes av Ålesund Kommune. (...).

Alle tjenester som Bingsa Næring /Ålesund Kommune utfører for Årim og omvendt skal prises etter selvkost.

Innsamling, mottak og håndtering av næringsavfall er ikke lovpålagte tjenester, og skal derfor ikke omfattes av denne avtalen. (...).

Ansvar for HMS, internkontroll, risikovurderinger og beredskap for all aktivitet innenfor portene i Bingsa tilligger Ålesund kommune. (...).

(...)

Kommunens administrative ledelse har ikke oppfattet at en overtakelse gjenvinningsstasjonen i Bingsa er kritisk for Årim sin framtid i regionen, men er innforstått med at Årim kan hente fordeler ved å kunne drive flere gjenvinningsstasjoner.

(...)

Kommunerevisjonen har anmodet om bedre skille mellom innkommet avfall fra husholdning og næring. Dette for å sikre mot mulig kryss-subsidiering mellom selvkost og næring. Det kan derfor bli aktuelt å bygge et eget mottak for næringskunder i Bingsa, som driftes av Ålesund kommune.

(...)

Ålesund kommune har brukt store ressurser på å bygge opp Bingsa sin kompetanse og navn i markedet. Forholdet til fylkesmannens miljøavdeling er svært godt, delvis på grunn av at Bingsa ligger i forkant når det gjelder miljøtiltak og gjør at Ålesund kan framstå som en foregangskommune innen avfallsbehandling. Dette er noe som ikke kan prissettes. Det er derfor viktig for fagavdelingen at en overdragelse av miljøstasjonen i Bingsa til Årim sikrer at kommunen beholder eiendomsretten til avfallet og den videre behandling.

Til slutt gjøres det en oppsummering i form av en konklusjon med begrunnelse:

Av hensyn til ansatte og praktiske forhold, gis Årim en tidsfrist for å gjennomføre en eventuell overtakelse. Dersom overtakelse innen denne tidsfristen ikke gjennomføres, vedtas det at ansvaret for driften av gjenvinningsstasjonen i Bingsa forblir på Ålesund kommune.

Servicenivå og bemanning må opprettholdes på et slikt nivå at kødannelse utenfor området holdes på et minimum.

Vekt, farlig avfallsmottak og hageavfallsmottak forblir i Ålesund kommunes egenregi.

Eiendomsretten til avfallet forblir eller overtas av Ålesund kommune etter at avfallet er sortert og er kommet i container eller annen emballasje.

Årim skal ikke drive næringsvirksomhet i Bingsa ettersom dette vil redusere både Årim og kommunen sin troverdighet.

Bystyret vedtok i tråd med formannskapet og rådmannens innstilling følgende:

Ålesund kommune fortsetter arbeidet med utforming av utleieavtale for gjenvinningsstasjonen i Bingsa i forståelse med Årim. Det forutsettes i avtalen at Årim overtar ansvar for personell som i dag arbeider på gjenvinningsstasjonen, og at nedstrømsløsningene for innlevert avfall fortsatt håndteres av Ålesund kommune.

Alle tjenester som Bingsa Næring /Ålesund Kommune utfører for Årim og omvendt skal prises etter selvkost.

En eventuell overtakelse av Bingsa Gjenvinningsstasjon av Årim må skje i løpet av 1. halvår 2015, ellers vil vedtaket fra 2012 bortfalle.

Det ble inngått en leieavtale mellom ÅRIM og ÅK den 18.03.15. Under punkt 8 om leiesum, stod det under punkt 1 at:

Årsløien er basert på faktiske kostnader, jf. selvkostregelverket. Dette inkluderer kapitalkostnader (kalkulatoriske renter), vedlikeholdskostnader og andre driftskostnader, herunder strøm, vann, avløp, vakthold, overvåking, vask og rekvisita. Avregning skjer årlig i forbindelse med årsoppgjør og etterkalkyle for selvkost.

Under punkt 2 stod det at:

Det skal betales à konto leie månedlig.

Leietaker betaler i 2015 et å konto-beløp på NOK 75 000 i månedsleie. Utleier oppgir innen 1. september å konto-beløp som skal betales påfølgende år. Leietaker betaler angitt beløp innen den 10. hver måned.

Under punkt 5 stod det at:

Eventuelle drifts- og vedlikeholdskostnader, herunder også kalkulatoriske renter og avskrivning på nye investeringer i leieobjektet innberegnes årlig.

Under punkt 10 om leietakers benyttelse av leieobjekt, stod det under punkt 2 at:

Leietaker plikter å sette seg inn i og følge offentlige forskrifter og vedtekter, samt instruksjer, driftsmanualer og ordensregler o.l. som angis av utleier, herunder HMS- og beredskapsplaner. Leietaker er ved revisjoner fra offentlige myndigheter pålagt å bistå og samarbeide med utleier.

3.3.2 Budsjettmøtet 2014 om næringsrenovasjon (22.10.14)

Budsjett og økonomiplan for 2015 - 2018 ble behandlet i representantskapet den 22.10.14. I denne går det fram at ÅRIM hadde følgende tre hovedsatsingsområder:

1. *Overtaking av ansvaret for dei bemanna miljøstasjonane*
2. *Vidareutvikling av tenestetilbudet til ÅRIM*
3. *Vidareutvikling av renovasjonstilbudet i Ålesundregionen*

Under hvert punkt var det listet opp en omfattende og nærmere konkret spesifisering. Under punkt 2 under Næringsverksemd under Eige tilbod til kommunale verksemdar stod det at:

Etter § 27 tredje ledd i forureiningslova blir avfall frå kommunale verksemdar og institusjonar rekna som næringsavfall. Når ÅRIM samlar inn slikt næringsavfall frå verksemdar i eigarkommunane, er dette å sjå på som innsamling i eigenregi, og prisen verksemdene betalar skal reflektere kostnadene ÅRIM har ved tilbodet. Eigarkommunane bør leggje til rette for at alle kommunale verksemdar nyttar ÅRIM sitt innsamlings- og miljøstasjonstilbod. ÅRIM vil leggje til grunn at verksemdar som har renovasjonsavtale med ein eigarkommune vil få same pris som kommunale verksemdar.

Videre går det fram under punkt 3 under Vidare arbeid med næringsavfall at:

Selskapsavtalen til ÅRIM seier dette om næringsavfall (frå føremålet): «Å gje eit tilbod om innsamling, gjenvinning og behandling av næringsavfall der selskapet finn dette miljømessig ønskeleg og økonomisk forsvarleg.» I dag samlar ÅRIM inn næringsavfall frå om lag 1000 kundar, medan selskapet har i overkant av 30 000 hushaldskundar. I praksis er næringsrenovasjonen i ÅRIM tilpassa dei kundane som kan klare seg med eit

tilbod tilsvarande det tilbodet hushaldskundane får. Ved overtakinga av miljøstasjonane vil ÅRIM få ansvar for ytterlegare næringsavfall.

ÅRIM vil arbeide vidare for å synleggjere og ta ut synergiane av å drive med hushaldsrenovasjon og næringsrenovasjon. ÅRIM driv ikkje aktivt salsarbeid, men gir tilbod til verksemdar som tek kontakt.

Og at:

Enkelte av eigarkommunane driv også næringsverksemd innan avfall. Ålesund kommune har t.d. i perioden 2011 til 2014 nytta ÅRIM til å samle inn avfall frå næringskundar. Frå 2015 etablerer kommunen eiga renovasjonsrute.

ÅRIM sitt tilbod bør vere eit supplement og ikkje eit konkurrerende tilbod til eigarkommunane si næringsverksemd. Styret vil vurdere framtidig strategi for næringsavfall ut frå dette.

3.3.3 Årsmøtet 2015 om utjevningsfond og etterkalkyle (28.04.15)

I forkant av årsmøtet 2015 den 28.04.15 innkalte kommunalsjef til et møte mellom fungerende ordfører, representantskapsmedlemmer fra ÅK og virksomhetsleder for VAR med teamleder for avfall. Hensikten med møtet var å få en dialog mellom fagavdelingen og de folkevalgte representantene. Det ble utarbeidet et referat som ble sendt ut dagen før møtet, med kopi til ÅRIM ved daglig leder.

I møtet ble det innledningsvis påpekt av fungerende ordfører at det bare er bystyret som kan gi føringer i forhold til representantskapsmedlemmenes holdning til saker på årsmøtet. Han uttrykte likevel viktigheten av en dialog med kommunens fagavdeling.

Av referatet går det fram tre tema Det første tema var knyttet til doble selvkostfond. Det ble i referatet først gitt en innføring i regelverket, slik ÅK oppfattet det. Det stod at:

Det er ikke anledning til dobbelt selvkostfond for lovpålagte tjenester. Dette må enten ligge på kommunen eller på IKS. Ettersom Ålesund bærer risiko ved innkreving av renovasjonsgebyr, samt risiko ved drift av IKS (som ikke kan gå konkurs), er det anbefalt at selvkostfondet ligger hos kommunen. IKS skal tilstrebe å gå i balanse hvert år, evt redusere/øke gebyr påfølgende år utfra etterkalkylen. Kommunens fond skal utjevne denne variasjonen i forhold til innbyggernes gebyr.

Årim opererer med "utjevningsfond" i sitt regnskap for de kommunene som ikke har overlatt sitt selvkostfond til Årim (gjelder ifølge regnskapet bare Sandøy).

Regnskapsnote 10 - Egenkapital sier: "... Utjamningsfond er abonnentane sine midler. Eit overskot eller underskot skal betalast tilbake eller krevjast inn, over ein periode på inntil 5 år ...".

Selvkostfond kan jevnes ut over 5 år.

Ålesund kommune er usikker på hva som ligger i definisjonen av "utjevningsfond" og hvordan regelverket er for slike utjevningsfond i forhold til kommunens selvkostfond.

Videre gikk det fram av referatet at:

[Representantskapsleder] slo fast at utjevningsfond er det samme som selvkostfond, og at Årim må få beskjed om at de må avvikle disse utjevningsfondene.

[Representantskapsleder] ba administrasjonen bistå i lage forslag til formulering for vedtak i årsmøtet (som sak under eventuelt).

Referatet hadde så følgende forslag til formulering:

I tråd med regelverk skal selvkostfond for en tjeneste ligge enten i kommune eller i IKS, ikke i begge. For de kommuner som krever inn renovasjonsgebyret selv, skal selvkostfondet ligge i kommunen.

Årim må snarest mulig utvikle utjevningsfond for de kommunene som har selvkostfond for renovasjon, og fakturering til kommunene skal være i tråd med faktiske kostnader. Justering av kostnad på grunnlag av etterkalkyle skal skje så snart denne er klar. Renteinntekter ved for høye innkrevde gebyr føres som inntekt på området og tas inn i etterkalkylen.

Det andre tema vedrørte etterkalkyle for selvkost. Det det stod at:

Ifølge selvkostregelverket skal det utføres en etterkalkyle for alle kostnader som inngår i selvkost. Kommunens abonnenter har på forespørsel krav på å få se denne etterkalkylen.

Ålesund kommune har etterspurt en etterkalkyle fra Årim som inneholder direkte driftskostnader, henførbare indirekte kostnader, kalkulatoriske rentekostnader, kalkulatoriske avskrivninger og andre inntekter fordelt på slam og renovasjon for Ålesund kommune.

Og at:

[Representantskapsleder] sa at han vil følge opp at dette blir utarbeidet og oversendt i henhold til forespørsel.

Det siste tema gjaldt forholdet mellom administrasjonen i ÅK og administrasjonen i Årim. Det stod følgende:

Det ble fra representantskapsleder uttrykt bekymring om "det dårlige forholdet mellom kommunen og administrasjonen i Årim". Fagavdelingen i Ålesund kommune ønsker et godt samarbeid, og mener at vi har fått til det gjennom de siste månedene. Kommunen vil følge opp dette inntrykket med Årim.

I representantskapsmøtet i sak 3 om godkjenning av årsmelding for 2014 ble det gjort følgende enstemmig vedtak:

Årsmøtet godkjenner ÅRIM si årsmelding med rekneskap for 2014.

I samband med budsjettet for 2016 blir styret bedt om å vurdere tilhøvet mellom justeringsfond i selskapet og selvkostfond i kommunane.

Siste avsnitt var et tilleggsforslag fra leder i representantskapet som representerer Ålesund kommune.

3.3.4 Budsjettmøtet 2015 om næringsrenovasjon (27.10.15)

Budsjett og økonomiplan for 2016 - 2019 ble behandlet i representantskapet den 27.10.15. I denne sammenheng ble det fremmet følgende tilleggsforslag:

Vårt felles renovasjonsselskap ÅRIM som inkluderer 12 kommuner vart i 2008 etablert på ei solidarisk plattform basert på kostnadsutjamning over kommunegrensene og med etablering av hovudanlegg og arbeidsplassar i Ålesund. Føremålet med selskapet er å utføre kommunane sine lovpålagde oppgåver innan innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam på ein felles kostnadseffektiv måte i samsvar med sentrale og lokale miljømål.

Det er med sterk uro for selskapet si framtid og det interkommunale

renovasjonssamarbeidet at representantskapet registrerer at Ålesund kommune frå 2016 vil etablere eiga innsamlingsordning for renovasjonstenestene til sine kommunale bygg og institusjonar (kommunale verksemder). Dette vil på kort sikt føre til auka kostnader for dei kommunane verksemdene i dei andre Årim-kommunar, og er i strid med intensjonen for selskapet slik desse går fram av § 1 i selskapsavtalen.

Representantskapet ber Ålesund kommune om å halde fram med samarbeidet og bruken av ÅRIM som Ålesundregionens felles renovasjonsselskap og ikkje etablere eiga innsamlingsordning for kommunale verksemder i Ålesund fom. 2016.

Representantskapet ber også ÅRIM v/styret om å fremje ei presisering i renovasjonsforskrifta § 2 som tydeleggjer at renovasjonstenestene overfor kommunale bygg/ institusjonar er inkludert i ÅRIM sitt virkeområde.

Etter debatt i møtet ble forslaget trukket til fordel for følgende enstemmig vedtak:

Representantskapet i ÅRIM ser med bekymring på at Ålesund kommune frå 2016 vil etablere eiga innsamlingsordning for renovasjonstenestene til sine kommunale bygg og institusjonar (kommunale verksemder) og at også andre kommunar nyttar andre løysingar enn ÅRIM. Dette vil på kort sikt føre til auka kostnader for dei kommunale verksemdene i dei andre ÅRIM -kommunane. Representantskapet ber difor Ålesund bystyre gjere ei ny vurdering av dette.

Representantskapet vil også oppmode alle kommunane om å halde fram med samarbeidet og bruken av ÅRIM som Ålesundregionens felles renovasjonsselskap.

Representantskapet vil oppmode styret i ÅRIM til å halde eit dialogmøte med dei aktuelle kommunane om innsamlingsordningar for kommunale bygg og verksemder. Dialogmøta bør gjennomførast før budsjettbehandlinga i kommunane.

3.3.5 Møte med ÅK om næringsrenovasjon (09.11.15)

Det ble gjennomført et møte den 09.11.15, der ÅRIM var representert ved styreleder og daglig leder. ÅK var representert ved ordfører, varaordfører, rådmann, kommunalsjef, virksomhetsleder for VAR og fagansvarlig for Bingsa Næring. Møtet var innkalt av, og ble ledet av kommunalsjef. Innledningsvis gikk ÅRIM gjennom en presentasjon av historikk, formelle rammer og ÅRIM sitt syn på oppgavefordelingen.

I et møtereferat går det fram at det ble gjort følgende avklaringer:

- 1. Ålesund kommune har innanfor rammene av selskapsavtalen høve til å velje om kommunen vil bruke ÅRIM eller ikkje til innsamling av avfall frå kommunale verksemder.*
- 2. Bruken av ÅRIM er i samsvar med regelverket om offentlege innkjøp og forureiningsloven sine reglar om forbod mot kryssubsidiering mellom næringsverksemd og handtering av hushaldsavfall. ÅRIM sine budsjett og rekneskap skal vere transparente på dette området.*
- 3. Det er ikkje ein intensjon at ei kommunal verksemd (som ÅRIM) skal tene pengar på å samle inn avfall frå ei anna kommunal verksemd (som ein skule). Dei merknadene som m.a. Ålesund kommune hadde i 2013 har no i stor grad blitt innarbeidd i ÅRIM sine system for handtering av kommunale verksemder.*
- 4. Ålesund kommune v/Bingsa Næring arbeider med å ta over renovasjonsoppgåvene, det står att noko arbeid når det gjeld ruteplanlegging.*
- 5. Det er eit klart signal frå representantskapet at Ålesund kommune ikkje bør trekke oppgåver ut av ÅRIM.*

Og til slutt at:

Ålesund kommune vil gi eit skriftleg svar på henvendinga frå ÅRIM.

3.3.6 Brev til ÅK om næringsrenovasjon (01.02.16)

Styreleder og daglig leder sendte et oppfølgingsbrev til ÅK den 01.02.16, der det innledningsvis ble vist til vedtaket i representantskapet den 27.10.15. Det gikk fram at:

Bakgrunnen for vedtaket var at Ålesund kommune sommaren 2014 varsla ÅRIM om at kommunen ønskja å overta drifta av næringsrenovasjon med egne tilsette og eige utstyr. Dette vil då fungere som eit parallelt innsamlingsstilbod til det tilbodet ÅRIM har i Ålesund.

Representantskapet i ÅRIM vedtok i oktober 2014 følgjande: 'Eigarkommunane bør leggje til rette for at alle kommunale verksemdar nyttar ÅRIM sitt innsamlings- og miljøstasjonstilbod.'

ÅRIM og Ålesund kommune hadde som oppfølging av vedtaka i representantskapet eit møte 9. november 2015. I møtet blei det varsla at Ålesund kommune ville gi ei skriftleg tilbakemelding på henvendinga frå ÅRIM. ÅRIM har ikkje fått formell tilbakemelding frå Ålesund kommune etter møtet 9. november 2015.

Videre går det fram at:

Frå årsskiftet 2015 - 2016 har Bingsa Næring har starta opp eit konkret arbeid med merking av dunkar, kartlegging av køyreruter og tømning av dunkar. Samstundes held ÅRIM fram med tømning av dei same dunkane.

I og med at kommunen hadde startet opp prosessen med å overføre næringsrenovasjonen, uten at det var gitt en skriftlig tilbakemelding, hadde ÅRIM behov for noen videre avklaringer. Disse var listet opp i fem punkt merket fra a) til e).

De to første punktene a) og b) var knyttet til RenoNorden, som samler inn avfallet for ÅRIM. Vedrørende nedbemanning stod det at:

RenoNorden vil måtte gjennomføre nedbemanning og kapasitetsinnskrenking som følgje av endra oppdragsomfang i Ålesund. Det er viktig både for ÅRIM og for RenoNorden at dette blir gjort på ein ryddig måte, og det er uheldig at det i halvanna år no har vore usikkerheit om desse arbeidsplassane. ÅRIM må difor ha ei skriftleg tilbakemelding frå Ålesund kommune om kva tid overgangen faktisk skal skje. Denne tilbakemeldinga må kome i god tid (minst tre månader) før faktisk overgang skjer.

Deretter vedrørende ruteendringer, stod det at:

Som følgje av lågare bemanning og redusert bilkapasitet vil RenoNorden måtte gjennomføre ruteendringar for hushaldsrenovasjonen i Ålesund. Desse ruteendringane vil kunne få konsekvensar for fleire tusen menneske, og må difor kommuniserast tydeleg og i god tid. Dette informasjonsarbeidet vil medføre tilleggskostnader.

De to neste punktene c) og d) var avklaringer i forhold til overføring av ansvar for kundesenter og vedlikehold av register for næringskundene. I det siste punktet e) stod det:

Enkelte av næringskundane har ÅRIM-dunkar. Dersom Ålesund kommune skal ta over innsamlinga, vil ÅRIM ta vekk desse dunkane. I januar 2016 har Ålesund kommune merka enkelte ÅRIM-dunkar med Ålesund kommune. Desse klistremerka har avgrensa levetid (enkelte har allereie løst), slik at dette ikkje kan vere ei permanent løysing.

I tillegg til å ta opp behovet for formaliserte avklaringer ved en eventuell overtakelse av næringsrenovasjonen, signaliserte ÅRIM til slutt i brevet også et behov for mer vidtrekkende avklaringer i forhold til drift av deponi og farlig avfall. Det stod at:

ÅRIM ønskjer ein dialog med Ålesund kommune om løysingar som kan styrke samarbeidet mellom Bingsa Næring og ÅRIM snarare enn «å drive partane frå kvarandre» gjennom etablering av parallelle system for avfallshandtering og parallelle kompetansemiljø. Det er klårt at den avfallsfaglege kompetansen Ålesund kommune har bygd opp i Bingsa, t.d. innan deponidrift og farleg avfall, er kompetanse som vil kunne nyttast i heile Ålesundregionen. Ei samordning av fagmiljøa vil gi vinstar for begge partar. Slik ÅRIM ser det, bør det også vere mogleg å samordne fagmiljøa på ein måte som sikrar Ålesund kommune ei rimeleg avkastning på dei næringsinvesteringane kommunen har gjort i anlegget i Bingsa.

Slik at:

ÅRIM ber difor Ålesund kommune om å vurdere si avgjerd om å ta renovasjonen for kommunale verksemdar ut av ÅRIM på nytt. ÅRIM ønskjer også ein dialog med Ålesund kommune om tettare organisatorisk samordning av dei kommunalt eigde fagmiljøa innan avfall i Ålesundregionen.

3.3.7 Epost fra ÅK om næringsrenovasjon (16.02.16)

Det ble sendt en epost til daglig leder i ÅRIM den 16.02.16 fra fagleder for næringsavfall, med kopi til virksomhetsleder for VAR. Det gikk fram følgende:

Vi har nå drevet næringsruten i snart 2 måneder, med oppstart 01.01.2016. Ruta for næringsrenovasjonen er blitt kvalitetssikret og husholdningsabonnenter er skilt ut.

Vi tømmer i dag ca. 80 % av kundemassen, resterende kunder er kunder som har låste avfallsrom eller avtale om konkret tid for tømning.

Vi ønsker derfor overlevert nøkler fra Reno Norden til de avfallsrom som krever nøkler, slik at denne kundegruppen også inngår i vår rute.

Ut fra vårt møte mellom Bingsa ved undertegnede og Årim ved Øystein Solevåg ga Ålesund kommune aksept på at Reno Norden skulle betales for sitt oppdrag ut mars 2016. Dette for at begge parter ønsker ett ryddig og rent kunde/leverandørforhold til Reno Norden.

Denne saken har vært diskutert i lang tid mellom Årim og Bingsa og dette er derfor ingen nyhet for noen av de berørte parter. Planen var som kjent at Bingsa skulle starte denne ruten allerede 01.01.2015 men har vært utsatt på månedlig basis det siste året.

Til slutt stod det:

Når det gjelder vedlikehold av kundeopplysninger og fakturagrunnlag ber vi om at denne informasjonen blir gitt konsulent hos oss som vil ha ansvaret for fakturering og kundeinformasjon. Vi ber derfor om at all kundekontakt som gjelder næringskunder i Ålesund, rettes direkte til Bingsa v/ konsulent på telf. 70 16 46 31 eller på mail bingsa.nering@alesund.kommune.no.

På samme måte retter vi i dag spørsmål om husholdning til ÅRIM.

3.3.8 Eposter om pålegg (11.03 til 18.03.16)

Virksomhetsleder for VAR sendte den 11.03.16 en epost til daglig leder i ÅRIM, med kopi til blant andre kommunalsjef og kommuneadvokat. Tema for eposten var en misforståelse mellom

ÅRIM og en som hjalp ÅRIM med avviksbrevene for alle kommunene. Dette hadde medført at noen få avviksmeldinger også var sendt til abonnementer i ÅK.

Innledningsvis stod det:

Det vises til epost fra oss den 24. juni 2014, til diskusjon på eiermøte i Årim og til flere telefonsamtaler vedrørende håndtering av data fra Ålesund sine abonnenter.

Ålesund kommune sin fagavdeling må behandle alle saker som går ut til våre abonnenter og til enhver tid være informert om hva som skjer ute.

Videre ble det sitert fra eposten fra 2014, hvor det stod at:

Ålesund kommune ønsker selv å kontakte egne abonnenter i tilfelle avvik ved tanker som oppdages ved tømming. Avvik håndteres i eget system. Vi ønsker ikke at Årim skal gjøre henvendelser til abonnenter i Ålesund, men at mangellister oversendes til VAR.

Vi forutsetter samtidig at kostnadene ved slikt arbeid i andre kommuner ikke inngår i gebyrgrunnlag som belastes abonnenter i Ålesund.

Videre at:

Vi konstaterer at brevene som nå er sendt ut inneholder en del feilinformasjon i forhold til saksgang i Ålesund kommune, og at flere abonnenter der slamavskiller skal fjernes, nå har fått melding fra Årim om utbedring.

Det mest alvorlige sett fra kommunen sin side, er at Ålesund kommune har en pågående rettstvist ang avløpsanlegg med en av mottakerne av siste utsendte brev fra Årim. Det er svært uheldig for denne saken at et slikt brev ble sendt.

Ålesund kommune ved VAR ber om at Årim sender brev til alle mottakere av brev i Ålesund kommune der innholdet i brevet kanselleres og der det informeres om at saken vil bli fulgt opp av Ålesund kommune sin fagavdeling. Dette må gjøres umiddelbart, ettersom fristen som Årim har satt for tiltak, som ikke er i tråd med kommunens praksis, snart går ut.

Det ble omgående svart følgende fra daglig leder i ÅRIM:

Beklager feilen.

Vi vil rette opp dette i tråd med dykkar epost.

I perioden 16.03.16 til 18.03.16 gikk det så noen eposter fram og tilbake mellom antatte i ÅRIM og VAR-avdelingen. Dette endte til slutt med en epost fra virksomhetsleder for VAR til daglig leder i ÅRIM. Epostene hadde sitt opphav i en SMS fra daglig leder i ÅRIM. Det stod:

Jeg er enig i at det har blitt mye negativ epostkommunikasjon i det siste.

Når jeg ser igjennom e-postene slår det meg imidlertid at disse epoststrengene bunner i hendelser der Årim har tråkket over grenser i forhold til utøvelsen av det mandat Årim har, og at første epost ganske nøkternt beskriver dette, hvorpå det følger en ansvarsfraskrivelse fra Årim sin side som deretter blir fulgt opp fra kommunen. Viser her til de to siste konkrete sakene som eksempel: 1) næringskunder på miljøstasjonen klager på at levert "vrakvare" gis ut til andre kunder/tas med av ansatte, 2) Årim sender ut brev til slamabonnenter i Ålesund på tross av uttrykkelig beskjed om ikke å gjøre dette.

Personlig vil jeg si at hadde jeg eller noen i min organisasjon fått liknende meldinger som de vi har sendt dere, på liknende bakgrunn, så ville jeg bedt dem om å ta tak i det påpekte problemet, og svare konkret på spørsmål som ble stilt, og ellers forholde seg tause eller legge seg flate...

Når Årim i andre konkrete diskusjoner som går på praktisk forhold i gjennomføring av tjenester velger å sende kopi til politikere i Ålesund, så er det betimelig å spørre hva som er målet med dette?

VAR har over tid benektet et dårlig forhold til Årim, og vi har latt være å svare med konkrete eksempler og saker når vi blir spurt om et påstått dårlig forhold, der det også antydes at dette skyldes VAR. Dette har vi gjort fordi vi mener det er til begge parter beste. Vi skulle gjerne sett at denne praksisen også ble fulgt opp av Årim.

Dette ble fulgt med en ny epost fra virksomhetsleder for VAR til daglig leder i ÅRIM, om lag 11 minutt senere, og som også hadde opphav i en SMS fra daglig leder i ÅRIM. Det stod:

Et konkret eksempel på meldinger som sendes med kopi til politikere er diskusjonen om praktiske forhold rundt overføring av næringsrenovasjon. Her har jeg fått tilbakemelding fra politisk hold på at de mener dette burde ordnes praktisk uten at de trenger å involveres.

I en epost fra virksomhetsleder for VAR til oss av 09.06.17 går det fram at:

Når det gjelder slam, så er det avtalt med og meddelt Årim at alle meldinger når det gjelder ikke-fungerende anlegg skal meldes til kommunen, som skal ha kontakten med abonnentene (det blir i slike tilfeller vurdert om utslippstillatelsen skal sies opp, ofte er disse anleggene gamle, underdimensjonerte og klare for utskiftning). I de andre Årim-kommunene melder tømmefirma/Årim fra til abonnenter som reparerer i ulik grad. Rutinene for å oversende slike meldinger til kommunen har fungert i varierende grad.

Deretter vises det til epostkorrespondanse delvis gjengitt ovenfor.

3.3.9 Brev til ÅK om næringsrenovasjon (21.03.16)

Det ble sendt et brev til ÅK den 21.03.16. Innledningsvis blir det gitt en kort oppsummering av historikken fra vedtaket i representantskapet av 27.10.15, som avsluttes slik:

Etter oppfølgingsbrev 1. februar 2016 frå ÅRIM, sendte Ålesund 16. februar 2016 formell melding om overtaking av næringsrenovasjonen med verknad frå 1. april 2016. ÅRIM har ikkje motteke anna grunngjeving enn det som går fram av meldinga 16. februar.

I brevet blir det så redegjort for ÅRIM sin strategiprosess videre. Det stod at:

Styret i ÅRIM vil etter årsmøtet starte prosessen med å utforme ein strategi for ÅRIM for perioden 2017 - 2025. I dette strategiarbeidet vil det vere viktig at eigarkommunane avklarar sitt framtidige syn på kva oppgåver ÅRIM skal utføre. Dette omfattar m.a. fleire oppgåver der oppgåvene i dag framleis dels blir løyst av ÅRIM, dels av eigarkommunane, mellom anna fakturering av abonnentar, handtering av avtalar om energigjenvinning av restavfall, mottak og innsamling av næringsavfall frå kommunale og private verksemdar, handtering av gate- og friluftsenovasjon og marin forsøpling.

Videre at:

Når det gjeld tilhøvet mellom ÅRIM og Ålesund kommune si verksemd innan avfall, Bingsa Næring, er dette særleg viktig å få avklart i strategiarbeidet. ÅRIM har innretta si verksemd ut frå ei strategisk målsetting om ei framtidig samanslåing av det fagmiljøet Ålesund kommune har samla i Bingsa Næring og det fagmiljøet Ålesund kommune har vore med på å byggje opp i ÅRIM.

Etter ÅRIMs syn var det flere grunner til at en slik sammenslåing er ønskelig. For det første viste de til at de blir mer robuste. Det stod at:

Med dagens utvikling veks det fram to parallelle kommunalt eigde fagmiljø innan avfall i Ålesund. Begge miljøa yter tenester til eit større område enn Ålesund kommune. Desse fagmiljøa er likevel kvar for seg relativt små og kan i nokre høve vere for lite robuste. Med ei samling av fagmiljøa vil det vere rom for meir fagleg spesialisering av kritiske funksjonar, t.d. innan farleg avfall. Fagmiljøet vil også vere mindre sårbart ved t.d. langvarig sjukdom på nøkkelpersonell eller andre større hendingar.

For det andre viste de til mindre administrasjon. Det stod at:

Det å byggje opp to organisasjonar med to separate administrasjonar gir i utgangspunktet høgare kostnader og lågare avkastning til eigarane. Det blir brukt mykje ressursar både i ÅRIM og i Bingsa Næring på transaksjonar mellom organisasjonane. Dette er ressursar som burde kunne frigjerast og nyttast til å utvikle nye og betre løysingar til beste for eigarkommunane og innbyggjarane i regionen.

For det tredje viste de til at de ville bli en større del av verdikjeden. Det stod at:

Ei samanslåing vil gi større forutsigbarheit om framtidige avfallsstrømmer og betre grunnlag for å gjere rasjonelle val for regionen sett under eitt.

Det gikk så likevel fram at:

Det er viktig for styret å slå fast at ÅRIM ikkje er avhengig av ei slik samanslåing med Bingsa Næring. ÅRIM som selskap kan utviklast vidare også i ein situasjon der Bingsa Næring blir reindyrka som ein næringsaktør. Dette vil imidlertid medføre nokre endringar i dagens samarbeidsformar.

Videre stod det at:

Styret i ÅRIM ser det uansett, i ein situasjon der fleire næringsaktivitetar blir overførte til ÅRIM, som naturleg å be representantskapet revurdere dagens forbod mot utbetaling av utbytte frå selskapet; det er naturleg for ein eigar å ta ut utbytte frå eit selskap som driv næringsdrift. Ei slik endring kan representantskapet vedta etter reglane i paragraf 19 i selskapsavtalen.

Til slutt at:

ÅRIM arrangerer årsmøte 25. april 2016. På årsmøtet vil styret leggje fram ei sak om korleis vedtaket 27. oktober 2015 har blitt følgt opp og om konsekvensar for selskapet og eigarkommunane av utviklinga. Styret ønskjer å gi Ålesund kommune høve til å gi eit innspel til saka før ho blir lagt fram for representantskapet. Det er ønskeleg med slik tilbakemelding innan 10. april for å få med alle moment i saksframlegget til årsmøtet.

ÅRIM ønskjer også eit dialogmøte med Ålesund kommune om framtidig organisering av fagmiljøa innan avfall og gjenvinning.

3.3.10 Svar fra ÅK om næringsrenovasjon (30.03.16)

Det ble gitt et svar fra ÅK i et brev av 30.03.16. Når det gjelder næringsrenovasjon, så ble det vist til møtet den 05.11.15 og at:

Etter Ålesund kommunes oppfatning ble det i dette møtet avklart at Ålesund kommune stod fast på sin intensjon om å ta over innsamling av næringsavfallet i egen regi fra 2016. Dette var også varslet lang tid i forveien og var omtalt i ÅRIM's budsjett-dokumenter både høsten 2014 og 2015.

Når det gjelder begrunnelsen så knyttet den:

... seg både til økonomiske forhold og til et ønske om å sikre et skille mellom

næringsavfall og husholdningsavfall for å hindre kryssubsidiering. Vi er av den oppfatning at dette skillet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det.

Videre at:

I selskapsavtalen fremgår det at ÅRIM's hovedoppgave er å ivareta kommunenes lovpålagte oppgaver, hovedsakelig innsamling av husholdningsavfall. Innsamling og behandling av næringsavfall er ikke en slik lovpålagt oppgave. ÅRIM kan tilby en slik tjeneste, men har ingen forpliktelse til dette.

Og at:

Ålesund kommune har aldri fattet politisk vedtak om at ÅRIM skal stå for innsamling av næringsavfallet. Det var en administrativ beslutning som i sin tid lå til grunn for avtalen om at ÅRIM skulle utføre denne oppgaven på vegne av Ålesund kommune. Det har hele tiden vært Ålesund kommune som har hatt ansvaret for å fakturere næringskundene og hatt den økonomiske risikoen ved dette.

Når det gjelder framtidig strategi for ÅRIM og forholdet til Bingså Næring, blir det avslutningsvis vist til kommunereformen. Med bakgrunn i denne: finner rådmannen det vanskelig å gå i dialog om den videre utvikling av ÅRIM før intensjonsavtalen er behandlet i de aktuelle kommunene og vi vet hvilke kommuner som evt. går videre i en sammenslåingsprosess.

3.3.11 Notat fra Deloitte om næringsrenovasjon (06.04.16)

Med bakgrunn i brevet fra ÅK av 30.03.16, ble det utarbeidet et notat den 06.04.16 av Deloitte Advokatfirma AS på vegne av KS Bedrift. Innledningsvis stod det at:

ÅRIM har mottatt et brev fra rådmannen i Ålesund kommune hvor det fremgår at kommunen ønsker å selv ta hånd om innsamling av næringsavfallet i kommunen. Begrunnelsen knytter seg til økonomiske forhold og til et ønske om å sikre et skille mellom næringsavfall og husholdningsavfall for å unngå kryssubsidiering. Rådmannen er av den oppfatning at dette skillet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil. Saken er også omtalt i to reportasjer i Sunnmørsposten. ÅRIM er på sin side av den oppfatning at ordningen er i samsvar med gjeldende rett og praksis i resten av landet, så langt en følger reglene om separat regnskapsplikt i avfallsforskriften kap. 15.

Og at:

Vår konklusjon er at det er anledning til å samle inn husholdningsavfall og næringsavfall på samme bil, så lenge det er tilfredsstillende rutiner og dokumentasjon på fordeling av kostnadene på hhv. husholdningsavfall (selvkost) og næringsavfall. Videre må det føres separate regnskaper for virksomhetsområdene. Vi er også av den oppfatning at det å legge innsamling av næringsavfall inn i kommunens egen virksomhet kan være i strid med forbudet mot statsstøtte i EØS-avtalens art 61.

3.3.12 Møte med ÅK om oppgjør av faktura m.m. (08.04.16)

Det ble gjennomført et driftsmøte mellom ÅRIM og ÅK den 08.04.16. Ifølge samarbeidsavtaler skal det regelmessig avholdes slike driftsmøter på Bingså. Dette var det første kontaktmøte siden høsten 2015. I løpet av vinteren 2016 var også den uformelle dialogen på et minimum. Det er videre opplyst til oss at det ikke er avholdt slike møter etter dette møtet den 08.04.16.

ÅK laget et detaljert referat fra møtet som ble sendt ut den 12.04.16. Dagen etter sendte ÅRIM over et notat som, dels fremstår som et møterefertat og dels omhandler tema som ÅRIM har

behov for avklaringer i forhold til. Disse tema var langt på vei relaterte til de tema som var tatt opp på møtet. I oversendelsesbrevet ble det vist til avklaringer som skulle foreligge den 15.04.16, og at:

Det er difor behov for et nytt møte snøggast råd etter denne dato. Vi ber om forslag til tidspunkt.

Formålet med møtet, slik ÅRIM oppfattet det, var å gjennomgå noen omstridte fakturaer. Det møtte opp flere fra ÅK, og det ble drøftet flere saker enn det ÅRIM så for seg i utgangspunktet.

I tråd med avtalen om leie av gjenvinningsstasjonen, skal ÅRIM betale akonto 75 000 kr per måned, i alt 900 000 kr i året. Videre skal det gjøres en avregning i forbindelse med årsoppgjøret og etterkalkylen for selvkost. I januar 2016 mottok ÅRIM en avregning for 2015 på om lag 400 000 kr som altså kom i tillegg til beløpet på 900 000kr. Denne leien skal være basert på selvkost, og skal beregnes i tråd med retningslinjene for kapitalkostnader. Dette igjen er basert på de de historiske utgiftene ved oppføring av gjenvinningsstasjonen.

I tillegg til kapitalkostnadene skal deler av drifts- og vedlikeholdskostnadene også fordeles. ÅRIM ønsket en nærmere orientering av grunnlaget for de ulike fordelingsnøkler. I notatet til ÅRIM stod det at:

I møtet kom det fram at Bingsa Næring i dag ikkje har full oversikt over kva kapitalkostnader som skal belastast ÅRIM. Det blir henta inn ekstern kompetanse for å bistå Bingsa Næring; eit utgangspunkt for diskusjon blei varsla klart 15. april 2016.

Det er også inngått en avtale om drift av mottak for farlig avfall for husholdningene. Det blir betalt et beløp akonto på 75 000 kr per måned, i alt 900 000 kr i året. I tråd med avtalen skal dette være basert på selvkost, og det skal gjøres en årlig avregning basert på faktiske kostnader. I januar 2016 mottok ÅRIM en faktura på om lag 880 000 kr knyttet til håndtering av farlig avfall fra de andre miljøstasjonene. I notatet går det fram at ÅRIM i møtet registrerte at:

At Bingsa Næring ikkje har full oversikt over kva kostnader knytt til farleg avfallsmottaket som faktisk skal belastast ÅRIM for 2015. Det blir henta inn ekstern kompetanse for å bistå Bingsa Næring; eit utgangspunkt for diskusjon blei varsla klart 15. april 2016.

I møtereferatet fra ÅK går det tydelig fram at når det gjelder farlig avfall fra de andre miljøstasjonene, så var dette gjenstand for en betydelig irritasjon fra begge parter som resulterte i en heving av møtet.

Videre er det inngått en avtale om drift av gjenvinningsstasjonen på Bingsa. Denne var ikke tema på møtet, men problemstillingene går fram av notatet til ÅRIM. I januar 2016 ble det sendt ut en faktura for denne tjenesten for 2. halvår 2015. I alt hadde ÅK fakturert ut om lag 1,6 mill kr for nedtømming og andre hjullastertjenester på Bingsa i 2015. Det var ønskelig for ÅRIM om mer utfyllende informasjon om de faktiske kostnader for den aktuelle tjenesten. Det var også ønskelig å drøfte oppgjørsformen på nytt.

Ved inngangen av 2016 var det altså tre faktura på i alt omlag 2,1 mill kr for 2015 som var omstridt og som var inntektsført i regnskapet til ÅK. I en epost til oss fra virksomhetsleder for VAR av 09.06.17 gikk det fram at:

Årim og Bingsa Næring har kontrakter på arbeid som skal leveres imellom selskapene. Like fullt bruker vi hver måned mange timer på å gå gjennom fakturagrunnlag og faktura med Årim, med pruting og diskusjoner på om arbeidet virkelig tok så mye tid, og om betalingsmodellen virkelig er riktig, trass i at dokumentasjon er framlagt. Fortsatt står fakturaer for arbeid kommunen gjorde for Årim i 2015 ubetalt.

I tillegg til problemstillingene knyttet til fakturaer og oppgjør av disse, var det også drøftet en

del andre tema som vi raskt lister opp her: Avfallsaksjonen 2016, sosiale fellesarrangement, dataopplæring, fagbrev, månedlig rapportering, næringskort utstedt av ÅRIM, næringsavfall levert på husholdningskort og ulike drøftelser omkring regelverket for mottak av farlig avfall.

I en epost fra virksomhetsleder for VAR til oss av 09.06.17 går det fram at:

Årim er ofte raske med å skrive referat fra møter der de og kommunen deltar. Dette gjøres uoppfordret, men det er et dilemma at innholdet i referatet ofte ikke reflekterer det vi kan huske at ble gjennomgått i møtet, men heller ser ut til å være en oppsummering av hva Årim mener er viktig å få fram. Dette har blitt tatt opp muntlig flere ganger, og skriftlig ved minst en anledning. Ifølge samarbeidsavtaler mellom Årim og Ålesund kommune, skal det avholdes regelmessige driftsmøter i Bingsa. Siste driftsmøte mellom Årim og VAR ble avholdt i Bingsa den 8. april 2016. Ålesund kommune skrev og sendte ut et detaljert referat fra møtet den 12. april. Den 13. april mottok vi referat fra Årim fra samme møte.

Deretter vises det til de to møterreferatene som ble lagt ved eposten.

3.3.13 Brev til ÅK om næringsrenovasjon (15.04.16)

I brevet fra ÅK av 30.03.16 går det fram at rådmannen er av: *den oppfatning at dette skillet mellom næringsavfall og husholdningsavfall ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det.*

Med dette som utgangspunkt gav ÅRIM en omfattende redegjørelse, i et brev av 15.04.16, for hvordan selskapet håndterer de regnskapsmessige forhold knyttet til innsamling av avfall og næring på samme bil.

Den juridiske vurderingen fra Deloitte Advokatfirma AS av 06.04.16 lå ved dette brevet.

3.3.14 Årsmøtet 2016 om næringsrenovasjon (25.04.16)

Innkallingen til årsmøtet for 2016 ble sendt ut 18.03.16. En ettersending om næringsrenovasjon ble sendt ut 15.04.16. Innledningsvis i saksframstillingen til denne saken ble det vist til vedtaket av 27.10.15, og det ble gitt en kort historikk av prosessen fram til dette tidspunktet.

I saken var det to spørsmål som ble drøftet nærmere. Det første var: *Spørsmål om krysssubsidiering ved innsamling av næringsavfall og husholdningsavfall på same bil*, mens det andre var: *Tilhøvet mellom ÅRIM og Ålesund kommune si verksemd innan avfall og omsynet til statsstøttareglane.*

Når det gjelder spørsmålet om krysssubsidiering som ble tatt opp av ÅK i brev av 30.03.16, så ble det gjort rede for dette i saken. Det stod følgende:

ÅRIM har innhenta fråsegn frå Deloitte Advokatfirma AS. Denne ligg ved, og er forelagt Kommunerevisjonsdistrikt nr. 3 i Møre og Romsdal IKS som sluttar seg til konklusjonen.

Det ble så vist til konklusjonen til Deloitte som var:

... at det er anledning til å samle inn husholdningsavfall og næringsavfall på samme bil, så lenge det er tilfredsstillende rutiner og dokumentasjon på fordeling av kostnadene på hhv. husholdningsavfall (selvkost) og næringsavfall. Videre må det føres separate regnskaper for virksomhetsområdene.

(...)

Vår anbefaling er at ÅRIM redegjør overfor Ålesund kommune for hvordan innsamlingen foregår og hvordan kostnadsfordelingen foretas og dokumenteres i

praksis.»

Deretter stod det i saken at:

ÅRIM har i eige brev til Ålesund kommune gjort greie for dette. Brevet ligg ved.

Når det gjelder spørsmålet om forholdet mellom ÅRIM og Bingsa, så ble det vist til følgende i brev av 30.03.16 fra ÅK:

Når det gjelder videre utvikling av ÅRIM og forholdet til Bingsa Næring viser rådmannen til intensjonsavtalen om etablering av Regionkommunen Ålesund som nylig ble underskrevet.

Videre ble det vist til NOU 2016:4 Ny kommunelov og utvalget sin vurdering at det er behov for å gjøre noe med det norske regelverket for å sikre at statsstøtteregelverket overholdes. Og at:

Det vil ta noe tid å få på plass et regelverk som skal hindre at kommunene utøver økonomisk aktivitet i strid med statsstøtteregelverket. Det er også knyttet usikkerhet til hvordan dette regelverket vil bli. Utvalget mener likevel at kommunene allerede nå bør starte prosessen med å tilpasse den økonomiske aktiviteten til statsstøtteregelverket. Et første skritt kan være å kartlegge om økonomisk aktivitet kommunene er involvert i, kan være i strid med statsstøtteregelverket.

Det ble i saken deretter vist til notatet fra Deloitte hvor det stod at:

Vi er også av den oppfatning at det å legge innsamling av næringsavfall inn i kommunens egen virksomhet kan være i strid med forbudet mot statsstøtte i EØS-avtalen art. 61.

Til slutt i saken stod det at:

Sidan 2009 har eigarkommunane til ÅRIM lagt ned store ressursar i å få etablert eit selskap som leverer gode tenester til over 100 000 innbyggjarar. Det har vore ei målsetjing å etablere likeverdige tenester, på tvers av kommunegrensene.

Styret i ÅRIM ser det som viktig at desse omsyna blir vurdert i den vidare diskusjonen om kommunestruktur og organisering av tenestetilbod i regionen.

Styret sitt forslag til vedtak:

- 1) Representantskapet vil i dei pågåande prosessane om kommunereformen oppmode eigarkommunane om å sikre eit velfungerande renovasjonssamarbeid i tråd med formålet som er slått fast i selskapsavtalen for ÅRIM.*
- 2) Representantskapet viser til dei utgreiingane Deloitte Advokatfirma har gjort om kommunal og interkommunal næringsverksemd, og ber om at det blir teke omsyn til dei vurderingane som kjem fram her i dei prosessane eigarkommunane til ÅRIM no tek del i.*

Det ble fremmet forslag til et nytt punkt 3 som var slik:

I lys av den pågåande prosessen med kommunesammenslåing og diskusjon om innhenting av næringsavfall i Ålesund vil ÅRIM sitt representantskap sette i gang ei utgreiing om eigarstruktur og funksjonsfordeling for renovasjonsordninga i Ålesundsregionen. I dette arbeidet er det viktig at ein arbeider på ein måte som sikrar tillit til prosessane og at ein sikrar innsyn og forankring hjå eigarane.

Av protokoll går det fram at:

Etter ein debatt i representantskapet, blei forslaget omarbeidd til eit oversendingsforslaget til styret.

Det blei i diskusjonen også presisert at omsynet til næringsverksemd og eventuelt utbytte frå dette skulle vere ein del av ei utgreiing.

Styrets forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt, og følgende ble oversendt styret:

I lys av den pågåande prosessen med kommunesammenslåing og diskusjon om innhenting av næringsavfall i Ålesund vil ÅRIM sitt representantskap sette i gang ei utgreiing om eigarstruktur og funksjonsfordeling for renovasjonsordninga i Ålesundsregionen. I dette arbeidet er det viktig at ein arbeider på ein måte som sikrar tillit til prosessane og at ein sikrar innsyn og forankring hjå eigarane.

3.3.15 Brev til ÅK om kompetansemiljø (06.10.16)

På vegne av styret ble det sendt et brev til ÅK den 06.10.16 om samling av kompetansemiljø innen avfall. Det ble innledningsvis vist til bystyresak 137/08 om stifting av ÅRIM hvor det bl.a. ble vedtatt at:

Selskapet skal vere eit rådgjevande organ og kompetansesenter for medlemskommunane.

Videre ble det vist til bystyresak 02/16 om revisjon av kommuneplanens samfunnsdel hvor det bl.a. ble vedtatt at:

Ålesund kommune skal sikre et bærende kompetansemiljø innenfor avfallshåndtering.

Det ble så vist til brev av 21.03.16 til ÅK hvor det stod at:

ÅRIM har innretta si verksemd ut frå ei strategisk målsetting om ei framtidig samanslåing av det fagmiljøet Ålesund kommune har samla i Bingsa Næring og det fagmiljøet Ålesund kommune har vore med på å bygge opp i ÅRIM.

Videre stod det at: Dette har blitt løyst ved at ÅRIM har inngått:

- a) *Ein husleigeavtale med Ålesund kommune der selskapet leiger tilgang til miljøstasjon*
- b) *Samarbeidsavtaler med Ålesund kommune knytt til drift av enkelte tenester innan drift av miljøstasjon og behandling av avfall.*

Det ble så vist til arbeidet med strategiplanen som en tok sikte på å behandle på årsmøtet i 2017. I denne strategiplanen tok styret sikte på å legge opp:

... til ein strategi for ÅRIM der vidareutvikling av ÅRIM som ein regional kompetanseorganisasjon er ei hovudsatsing.

Det ble pekt på tre grunner til at en sammenslåing er ønskelig. Vi gjengir disse nedenfor:

Den første hadde overskrift *Meir robust* og det stod følgende:

Med dagens utvikling veks det fram to parallelle kommunalt eigde fagmiljø innan avfall i Ålesund . Begge miljøa yter tenester til eit større område enn Ålesund kommune . Desse fagmiljøa er likevel kvar for seg relativt små og kan i nokre høve vere for lite robuste. Med ei samling av fagmiljøa vil det vere rom for profesjonalisering og meir fagleg spesialisering innan kritiske funksjonar, t.d. innan farleg avfall. Slik ÅRIM ser det, vil dette kunne gi eit innovativt fagmiljø som blir eit regionalt kraftsenter i arbeidet med å vidareutvikle ÅRIM som eit miljøsekskap, til beste for innbyggjarane og eigarkommunane. Fagmiljøet vil også vere mindre sårbart ved t.d. langvarig sjukdom på nøkkelpersonell eller andre større hendingar.

Den andre hadde overskrift *Mindre administrasjon* og det stod følgende:

Det å byggje opp to organisasjonar med to separate administrasjonar, to datasystem, to økonomisystem osv. gir i utgangspunktet høgare kostnader og lågare avkastning til eigarane. Det blir brukt mykje ressursar både i ÅRIM og i Bingsa Næring på transaksjonar mellom organisasjonane.

Dette er ressursar som burde kunne frigjerast og nyttast til å utvikle nye og betre løysingar til beste for eigarkommunane og innbyggjarane i regionen.

Den tredje hadde overskrift *Større del av verdikjeden* og det stod følgende:

Ei samanslåing vil gi større forutsigbarheit om framtidige avfallsstrømmar og betre grunnlag for å gjere rasjonale val for regionen sett under eitt. Vidareutvikling av avfallstilbodet i regionen krev tilgang til både kompetanse, utstyr og areal. Her vil Bingsa Næring og ÅRIM supplere kvarandre på ein god måte .

Det ble gitt en redegjørelse av styret sitt arbeid med å endre selskapsavtalen og legge til rette for utbetaling av utbytte. Videre stod det at:

ÅRIM vil streke under at selskapet anerkjenner Ålesund kommune sitt behov for å sikre avkastning på dei næringsrelaterte investeringane kommunen har gjort.

Styret hadde den vurdering, at dagens modell: *er neppe berekraftig over tid, og at en sammenslåing av Bingsa og ÅRIM er det beste alternativet.* Når det gjelder det å fortsette som to separate selskap så stod det:

Dersom Bingsa Næring blir etablert som ei sjølvstendig juridisk eining, eventuelt seld til ein annan aktør, er hensikt å nettopp å sikre at denne verksemda får eit eige kompetansemiljø. Det vil då vere nødvendig å gå gjennom dagens samarbeidsmodell med ÅRIM på nytt. Juridiske vurderingar tilseier at det i ein slik modell kan vere krevjande å vidareføre dagens samarbeidsavtalar innanfor rammene av regelverket om offentlege innkjøp. Konkret vil det vere behov for å skilje rollene tydelegare og avklare arealspørsmål knytt til drift av sjølvkostområdet hushaldsrenovasjon.

Når det gjelder en sammenslåing så stod det:

Ei samanslåing kan gjennomførast ved at verksemda til Bingsa Næring blir overdratt til ÅRIM. Dette vil vere ein modell som samsvarar med den modellen som er nytta for dei fleste interkommunale avfallsselskapa i Noreg. Ved ei slik løysing vil det vere nødvendig å gjennomføre ein teknisk og økonomisk gjennomgang (due diligence) av Bingsa Næring. Det må etablerast ein inngangsverdi for verksemda, denne er grunnlaget for sal eller leige av driftsmidlar frå Ålesund kommune til ÅRIM.

Brevet blir avsluttet med at:

Styret i ÅRIM vil be om eit dialogmøte med rådmannen for å drøfte vidare framdrift i arbeidet.

3.3.16 Budsjettmøte 2016 og fsak om næringsrenovasjon m.m. (28.10.16)

Det ble sendt ut en innkalling den 16.09.16 til et møte i representantskapet den 28.10.16. Med utgangspunkt i denne innkallingen ble det fremmet en sak 097/16 i formannskapet den 25.10.16. Det gikk fram innledningsvis at:

I tråd med kommunens eierskapsmelding bør saker som skal behandles på generalforsamlinger eller representantskapsmøter i selskap der Ålesund kommune er medeier, så langt mulig behandles i folkevalgte organ i kommunen for å sikre politisk forankring av de saker som skal behandles.

Videre blir det vist til punkt 2.12.2 i eierskapsmeldingen hvor det stod følgende:

Eierorganene har den myndighet som er gitt i lov (gjelder aksjeselskaper og interkommunale selskaper) og vedtektene eller selskapsavtalen. Kommunens styringsmulighet blir avgrensa av disse rammene og av eierandelen i selskapet eller organisasjonen. Dessuten er det helt avgjørende at møtene i eierorganene blir innkalt i så god tid i forvegen at kommunen får mulighet til å drøfte de sakene eiermøtet skal behandle, før møtet. Da kan kommunen gi sine utsendinger eller medlemmer i eierorganet bundet mandat eller andre instruksjoner om kommunens eierinteresser. Hvis så ikke skjer, vil utsendingene eller medlemmene på selvstendig grunnlag måtte delta i beslutningene organet skal fatte.

Og at:

Dette er bakgrunnen for at rådmannen nå legger fram sak knyttet til innkallingen til representantskapsmøtet i ÅRIM. Av tidsmessige årsaker er det ikke mulig å legge saken fram for bystyret innen datoen for representantskapsmøtet. Den legges derfor bare fram for formannskapet som må gi sine føringer for de sakene som skal behandles.

Det gikk så fram at: Rådmannen vil knytte kommentarer til tre saker som skal behandles i representantskapsmøtet. Dette er:

Sak 3: Opning for utbetaling av utbytte – endring av selskapsavtalen til ÅRIM

Sak 5: Budsjett og økonomiplan 2017 – 2020

Sak 6: Strategi for ÅRIM 2017 – 2025: Utlegging til offentlig ettersyn

Og at: I tillegg vil rådmannen også knytte noen kommentarer til kommunereformen og interkommunale samarbeid. Vedrørende dette, så ble det vist til intensjonsavtalen mellom Sandøy, Skodje og Ålesund hvor det i forhold til interkommunalt samarbeid stod at: Eitt av måla med å gå saman om å etablere ein ny kommune er at den nye kommunen skal kunne ta på seg oppgåvene på eiga hand utan interkommunalt samarbeid. Det ble også vist til at det på dette tidspunktet var en del usikkerhet med hensyn til hvem som ender opp med å slå seg sammen med hvem, og at derfor: bør det ikke fattes beslutninger i de interkommunale samarbeidene som binder eller vanskeliggjør framtidige forhandlinger om endringer i selskapsavtalene. Dette bør også gjelde for ÅRIM.

Til sak 5 ble det opplyst at det legges opp til å redusere abonnementsprisen noe neste år. Videre at prisen for inneværende år blir justert ned fordi det tidligere år har vært et overskudd som må tilbakeføres kundene gjennom lavere priser. Det stod også at: Økonomiplanen for ÅRIM er i begrenset grad detaljert ut over 2017. Det avgrenser seg her til en presentasjon av hvilke tiltak selskapet ser for seg å gjennomføre i de kommende årene. Disse tiltakene er nærmere presentert i saken om strategi for selskapet, ...

Til sak 6 ble det listet opp ÅRIMs hovedsatsingsområder og de aktuelle tiltakene. Det stod så at:

ÅRIMs forslag til strategi foreslås lagt ut på høring med frist for uttale 31.01.17. Det vil være naturlig for Ålesund å avgi en detaljert høringsuttalelse i denne prosessen, og rådmannen vil komme tilbake med egen sak på dette. Det er likevel på sin plass å trekke fram noen generelle moment i drøftingen av en framtidig strategi for ÅRIM.

Det ble videre pekt på, og gjort en drøftelse av den konflikt som ligger i ÅRIMs ønske om å sortere ut metall før det går til forbrenning, og det nye anlegget som skal sortere ut metall fra asken. Under dette punktet stod det også følgende:

Rådmannen er enig med ÅRIM i at det må avklares en arbeidsdeling mellom de ulike aktørene. Men rådmannen er ikke nødvendigvis enig i at arbeidsdelingen skal være slik ÅRIM nå foreslår. I tillegg til strategidokumentet har ÅRIM ved brev av 6. oktober bedt om et møte med rådmannen for å drøfte et ønske om å overta alt arbeid Ålesund kommune i dag gjør i egen regi innenfor avfallshåndtering, herunder ønsker ÅRIM å

overta Bingsa avfallsplass og den aktivitet Ålesund driver gjennom Bingsa Næring. Rådmannen vil selvsagt møte ÅRIM for å drøfte dette, men det vil være en rekke forutsetninger som må være til stede dersom dette skal bli aktuelt.

Og til slutt at:

Avfallsområdet er i stadig utvikling. Nye løsninger kommer til og vurderingene av hva som vil være de miljømessig gode løsningene utvikler seg over tid. Det er derfor viktig at man i strategiarbeidet tar seg nødvendig tid til å finne de beste løsningene. Her må det også legges vekt på forholdet mellom kostnader og nytte.

Når det gjelder sak 3 om å endre selskapsavtalen for å åpne for at ÅRIM kan betale ut utbytte, så stod det innledningsvis at:

Styret i ÅRIM forslår nå at selskapsavtalens § 13 endres slik at det åpnes for at ÅRIM kan betale utbytte til eierne. Det er i gjeldende selskapsavtale klart slått fast at det ikke skal betales utbytte til eierne. Så langt rådmannen er kjent med var dette begrunnet med at ÅRIM i all hovedsak skulle arbeide med husholdningsavfall, noe som skal drives til selvkost og ikke kan gi grunnlag for utbytte. Det er i selskapsavtalen likevel åpnet for at ÅRIM i avgrenset omfang kan tilby innsamling og behandling av næringsavfall dersom dette vurderes som miljømessig og økonomisk forsvarlig. Det var dog ikke intensjonen at ÅRIM skulle drive næringsvirksomhet som en sentral del av sin aktivitet.

Videre at:

ÅRIM sitt forslag om å endre selskapsavtalen er åpenbart knyttet til et ønske om å øke engasjementet innen næringsrenovasjon.

Videre går det også fram at:

Rådmannen har forståelse for at ÅRIM ønsker å drive næringsrenovasjon for de kommunene i samarbeidet som av ulike årsaker ønsker dette. Det kan være rasjonelt for mange kommuner at dette utføres sammen med det arbeidet ÅRIM gjør med husholdningsrenovasjon for de samme kommunene. For Ålesund er næringsrenovasjon av et slikt volum at det er økonomisk rasjonelt å drive dette i egen regi.

Rådmannen påpekte videre: at det i forslaget til ÅRIM ikke går fram hvordan eventuelt utbytte skal fordeles, og at prinsipper i forhold til fordeling bør være på plass før en åpner for utbytte. I saken var der også en drøftelse av hvorvidt endringen vedrører selskapets formål, og således er av en slik art at endringen må vedtas i kommunestyret til alle eierkommunene.

Under drøftelsen av utbytte dukket også diskusjonen om kryssubsidiering opp igjen. Det stod at:

Et annet moment er at Ålesund kommune tidligere har kommentert at ÅRIM sin innsamlingsmodell der husholdningsavfall og næringsavfall hentes og blandes i samme bil, ikke sikrer et tilstrekkelig skille mellom de to typene avfall og dermed ikke gir tilstrekkelig sikkerhet mot kryssubsidiering. Fordelingen må i dette tilfellet basere seg på fordelingsnøkler som i varierende grad vil være statiske og ikke nødvendigvis avspeiler den riktige fordelingen mellom de to avfallstypene.

Videre at:

ÅRIM har innhentet en uttalelse fra konsulentfirmaet Deloitte som konkluderer med at den modell ÅRIM praktiserer er tilstrekkelig til å tilfredsstille regleverket. En uttalelse fra konsulentfirmaet Momentum AS som rådgir og utfører selvkostberegninger for 270 kommuner konkluderer med at ÅRIMs modell ikke er tilfredsstillende. Det er med andre ord ulike tolkninger av regleverket på dette området, og det vil da være fornuftig å velge en innsamlingsmodell der vi er sikre på at regelverket tilfredsstilles. Dette gjøres i dag ved at Ålesund kommune selv samler inn næringsavfall fra kunder i kommunen på

egne biler der det ikke skjer en blanding av husholdningsavfall og næringsavfall.

Under konklusjon med begrunnelse så stod det:

På bakgrunn av det ovenstående vil rådmannen tilrå at kommunens representanter på ÅRIMs representantskapsmøte fremmer følgende synspunkt:

Spørsmålet om endring av selskapsavtalen utsettes til etter at Stortinget har fattet vedtak om ny kommunestruktur. Dette begrunnes i at selskapsavtalen da uansett må reforhandles og det vil være uheldig at det legges føringer eller bindinger på de kommende forhandlingene. Videre må det foreligge et eller flere forslag til utbyttemodell før man tar stilling til om det skal åpnes for dette i selskapsavtalen.

Det ble sendt en epost den 21.10.16 fra ÅRIM til medlemmene i formannskapet og representantskapet med kopi til rådmannen vedr. *Tilbakemelding fra ÅRIM på saksframlegg til f-sak 097/16: Representantskapsmøte i ÅRIM 28. oktober.* Det gikk fram at i forhold til at:

ÅRIM sitt forslag om å endre selskapsavtalen er åpenbart knyttet til et ønske om å øke engasjementet innen næringsrenovasjon.

Så vil:

ÅRIM vil streke under at selskapet i innstillinga til representantskapsmøtet ikkje har foreslått auka engasjement innan næringsrenovasjon. Ei eventuell satsing på dette området i ÅRIM, vil måtte avgjerast av eigarkommunane gjennom representantskapet.

Og at:

ÅRIM ønskjer å presisere bakgrunnen for å foreslå ei endring av selskapsavtalen. Selskapet ønskjer, som det går fram av saksframlegget og orientering til representantskapet i april 2016, å justere selskapsavtalen for å sikre at selskapet driv lovleg. Juridiske vurderingar tilseier at eit generelt utbytteforbod i selskap som driv næringsverksemd kan vere ein fordel i strid med reglane om offentleg støtte.

Videre var det sitert fra *Høringsnotat om endringer i lov om interkommunale selskaper.* Når det gjelder om hvorvidt representantskapet har kompetanse til å endre selskapsavtalen på dette punktet, så ble det tilkjennegitt at styret i ÅRIM mener at de har det.

Når det gjelder spørsmålet om krysssubsidierting så stod det

Når det gjeld rådmannen sine spørsmål om ÅRIM sine fordelingsnøklar mellom hushaldsrenovasjon og næringsrenovasjon, bør dette kunne avklarast på administrativt nivå. ÅRIM deler ikkje rådmannen si oppfatning om at ÅRIM ikkje har tilstrekkelege rutiner mot krysssubsidierting.

Rådmannen fremmet følgende innstilling:

Formannskapet anmoder Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet i ÅRIM å fremme følgende synspunkt og forslag på representantskapsmøtet 28. oktober 2016:

- *Spørsmålet om endring av selskapsavtalen utsettes til etter at Stortinget har fattet vedtak om ny kommunestruktur. Dette begrunnes i at selskapsavtalen da uansett må reforhandles og det vil være uheldig at det legges føringer eller bindinger på de kommende forhandlingene. Videre må det foreligge et eller flere forslag til utbyttemodell før man tar stilling til om det skal åpnes for utbytte i selskapsavtalen.*
- *Forslag til strategi for ÅRIM for perioden 2017 – 2025 er forutsatt lagt ut på høring. Rådmannen vil legge fram sak til politisk behandling i høringsperioden slik at bystyret i Ålesund får anledning til å komme med sine merknader til strategien. Skal høringen være reell er det viktig at ÅRIM ikke fatter vedtak om igangsetting av tiltak før strategien har vært til behandling i kommunene.*

Rådmannens forslag til kulepunkt 2 ble enstemmig vedtatt. Når det gjelder kulepunkt 1 så ble følgende forslag vedtatt med 10 mot 3 stemmer

- *Ålesund formannskap er opptatt av at ÅRIM blir driftet mest mulig effektivt til beste for eiere og abonnenter. ÅRIM bør i tillegg ha en langsiktig strategi i sitt arbeid for å nå nasjonale måltall for materialgjenvinning og reduksjon av restavfall.*

Formannskapet ber Ålesund kommune sine medlemmer i representantskapet ta initiativ til at styret arbeider videre med forslag til utbyttemodeller, og at Ålesund formannskap får anledning til å uttale seg om disse før de eventuelt blir endelig bestemt.

3.3.17 Møte med ÅK om kompetansemiljø m.m. (11.11.16)

Det ble gjennomført et møte mellom rådmann og kommunalsjef i ÅK og styreleder og daglig leder for ÅRIM den 11.11.16. Det foreligger ikke møtereferat, kun notater fra daglig leder.

Møtet handlet i første rekke om kommunikasjon, etter det som bli omtalt som flere uheldige saker. Det refereres her bl.a. til avisoppslag knyttet til beredskapsplan for Bingsa som ÅRIM gjentatte ganger hadde etterlyst over nesten to år. Den ble sendt over få dager etter møtet.

Det var også en diskusjon om medieoppslag fra ÅRIM om ny løsning i for kildesortering i Ålesundsregionen. En ny løsning for kildesortering var på tidspunktet et forslag på høring.

Brev til ÅK av 15.04.16 fra styret i ÅRIM om samling av kompetansemiljø, ble også drøftet i dette møtet. Det ble anført at dagens deling mellom Bingsa Næring og ÅRIM medfører relativt høye transaksjonskostnader, og at ÅRIM ønsket en overføring av Bingsa.

Rådmannen tok opp prosessen med kommunesammenslåing, og viste til at det var uavklart om samarbeidet i ÅRIM skal videreføres i eget selskap eller som vertskommune, og om det eventuelt kan være aktuelt å videreføre næringsvirksomhet i et eige selskap.

Både ÅRIM og rådmannen tilkjennega et ønske om en åpen dialog om faglige og økonomiske utfordringer og mål for framtidig avfallshandtering. Dette ble også koblet til den da pågående strategiprosessen.

Det var ønske fra rådmannen om å avvente mulige modeller for organisatoriske løsninger, samt at det var ønskelig at også Tafjord Kraftvarme AS var med i diskusjonen i forhold til dette.

ÅRIM gav i møtet uttrykk for at de opplevde samarbeidet som Bingsa Næring som vanskelig. Rådmannen gav uttrykk for at dette var en gjensidig opplevelse, ved at fagavdelingen i ÅK følte seg overkjørt av ÅRIM i flere saker. Videre ble det gitt uttrykk for at det var nødvendig å få til en bedre styringsdialog.

Det ble i dette møtet også avtalt et møte for å gå gjennom strategiplanen til ÅRIM.

3.3.18 Møte med ÅK om strategiplan (08.12.16)

Det ble gjennomført et møte den 08.12.16 på rådhuset om strategiplanen til ÅRIM, som da var på høring. Dette møte var på administrativt nivå, og fra ÅK møtte kommunalsjef, virksomhetsleder for VAR, teamleder for VAR og teamleder for Bingsa Næring. Innledningsvis ble det gitt en presentasjon av strategien til ÅRIM. Det ble sendt et referat til styret. Under overskriften diskusjon stod det:

[ÅK] starta med å avgrense diskusjonen; møtet skulle ikkje vere ein diskusjon om næringsverksemd og tilhøvet mellom Bingsa Næring og ÅRIM eller om forslaget frå ÅRIM om overtaking av Bingsa. [ÅK] uttalte at det kunne vere like hensiktsmessig om Ålesund kommune tok over ÅRIM.

[ÅK] spurte om biogassproduksjon av matavfall var rekna som materialgjenvinning.
[ÅRIM] svarte at det var det, vi produserer biogjødsel.

[ÅK] gjorde det klart at det heller ikkje var nødvendig å diskutere dei overordna målsettingane om gjenvinning (50 % - 60 % - 65 %). Desse og avfallshierarkiet ligg fast, men han ville diskutere vegen fram til å nå desse måla. Som del av dette streka [ÅK] under at god energigjenvinning kunne vere betre enn dårleg materialgjenvinning.

[ÅK] streka vidare under at det er ein samanheng mellom tre viktige aktørar i det vidare arbeidet: Ålesund kommune – Tafjord Kraftvarme og ÅRIM. Samarbeidet mellom desse er ikkje optimalt i dag. Sjølv om Ålesund kommune også ser at krav til utsortering av mat truleg vil kome, er det viktig å ta omsyn til Tafjord kraftvarme i denne prosessen. TKV har påtatt seg plikter i høve fjernvarmeleveranser i kommunen, og kommunen stiller krav ved enkelte prosjekt om å tilknytte seg fjernvarmenettet.

[ÅK] peika på at det er viktig at bystyrerepresentantane får god informasjon om framtidig effekt på gebyret, det er stor merksemd om samla kommunale avgifter i Ålesund. [ÅK] spurte vidare kor bindande eit strategivedtaket i representantskapet ville vere i forhold til dei tiltaka som er foreslått i strategien? Blir alle tiltakene iverksatt, og på den måten som de er beskrevet, om strategien blir vedtatt?

[ÅRIM] streka under at det saman med ei oppsummering av høyringsrunden for strategien blir utforma forslag til budsjett og investeringsramme som representantskapet må ta stilling til. [ÅK] streka under at eigarstyring har høgare fokus i kommunen no enn tidlegare. Det er eit mål at bystyret eller formannskapet i framtida skal behandle store saker som kjem til behandling i dei ulike selskapa Ålesund kommune har eigarinteresser i. Dette skal gjerast som eit ledd i å forbetre eigarstyringa som kommunen skal utøve og for å sjå til at representantane fra Ålesund kommune i dei ulike selskapa handlar i tråd med kva bystyret har bestemt, og ikkje handler i egen interesse.

Videre stod det at: Det blei lite diskusjon om matavfall og biogass. Og at det først og fremst var tre områder som ble dekket. Dette var: Betre innsamlingsløysingar i tett by – Separat innsamling av glas- og metallemballasje – Ettersortering av restavfall.

Når det gjelder Betre innsamlingsløysingar i tett by stod det:

[ÅK] understreka at Ålesund truleg har større utfordringar enn andre kommunar. Typer dunk, hentefrekvens, avfallsbrønner på Aspøya er vanskelig å få til, siden der ligger mye rør i bakken, dette er enklere på nye byggeprosjekter. [ÅRIM] peika på at det allereie med dagens innsamlingsløysing er store utfordringar på Aspøya. Han la også vekt på at det er viktig å ha ein tett dialog med Ålesund kommune om moglege løysingar på dette. [ÅRIM] sa at dette er hovudgrunnen til at Ålesund kommune uansett er den siste kommunen som vil få ei ny kjeldesorteringsløysing. [ÅK] påpeika at Ålesund er variert, og at dette i delar av Ålesund er enklare, i andre område er vanskeleg. Han var også opptatt av at det ved ei eventuell etablering av samlepunkt i bysentrum ikkje blir så lang avstand til samlepunktet at innbyggjarane i staden velger å «miste avfallet» på vegen (auka forsøpling).

[ÅRIM] viste til den rapporten ÅRIM har fått utarbeidd av NTNU-studentar i sommar og varsla at det ville bli eit eige møte med Ålesund kommune med gjennomgang av denne rapporten.

Når det gjelder Separat innsamling av glas- og metallemballasje stod det:

Ved ei eventuell innføring av kjeldesortering av glas- og metallemballasje har ÅRIM eit mål om å få ut om lag 4 - 500 tonn meir glas- og metallemballasje av restavfallet enn i

dag.

Ålesund kommune setter før jul i drift eit askesorteringsanlegg i Bingsa. [ÅK] peika på at det berre er to andre anlegg i Noreg som har like omfattande ettersortering av aske som dette anlegget; på dei øvrige energigjenvinningsanlegga har berre ei grovare utsortering av metall frå botnaska.

[ÅK] var av den oppfatning at den andelen av glas som i dag går i restavfallet, trengs for å kunne ettersortere botnaska i anlegget som er under oppføring i Bingsa. [ÅK] meinte at ÅRIM, ved å ta ut meir glass- og metallemballasje frå restavfallet, vil undergrave heile askesorteringsfabrikken. Glaset som er i aska virker som strukturmiddel på asken og gjør at denne kan behandles i sorteringsanlegget. Metallet ville la seg gjenvinne.

[ÅRIM] peika på at det er fagleg usemje om denne løysinga er den beste for metallemballasje, særleg den delen som er aluminium, [ÅK] var enig i at det er fagleg usemje på feltet. [ÅRIM] streka under at det vil vere uheldig dersom det kjem eit råd frå Ålesund kommune til innbyggjarane i Ålesundregionen om å slutte å sortere ut glas- og metallemballasje, eventuelt utsegn som kan tolkast på ein slik måte av publikum, utan at dette er godt fagleg fundert. Det er ingen andre avfallsselskap i Noreg som kommuniserer ein slik strategi, sjølv om dei fleste er gjenvinning av metall frå botnaska.

Det er viktig å få avklart dette punktet fagleg i forkant av behandling i bystyre; det vil gi bystyret eit betre beslutningsgrunnlag. [ÅK] etterlyste da også miljøregnskapet i strategiforslaget frå ÅRIM.

Når det gjelder Ettersortering av restavfall stod det:

[ÅRIM] streka under at den kjeldesorteringsløysinga ÅRIM skisserer i strategien kanskje vil gjere det mogleg for Ålesundregionen å nå det vedtekne målet om 50 % materialgjenvinning og gjenbruk. Skal det vere mogleg å nå dei meir ambisiøse måla EU har foreslått for 2025 og 2030 vil det sannsynlegvis vere nødvendig å sette i verk tekniske tiltak for å hente ut meir ressursar av det som blir levert som restavfall (grådunken) eller som brennbart eller ikkje-brennbart avfall (grovavfall) på gjenvinningsstasjonane. Her delar Ålesundregionen og dei andre renovasjonsselskapa i fylket nokre felles utfordringar, og det er etablert ein dialog om det er mogleg å få på plass ettersorteringsanlegg i regionen. Som kjent arbeider Trøndelagsregionen med eit anlegg.

[ÅRIM] skisserte eit arbeid der ÅRIM ønskjer å involvere Taffjord Kraftvarme og Ålesund kommune, og der det både blir sett på teknologi for å ettersortere avfallet i grådunken, grovavfallet frå gjenvinningsstasjonane og finstoff som blir utsortert før ettersortering i dei to øvrige fraksjonane.

Eit slik samarbeid blei ikkje ytterlegare konkretisert i møtet.

Under punktet oppfølging stod det:

ÅRIM vil ta initiativ til eit møte med berørte kommunale verksemder der resultata frå Aspøya-prosjektet blir presentert og drøfta.

Når det gjeld glas- og metallemballasje er det etter ÅRIM si oppfatning nødvendig å forsøke å etablere ei semje om tilhøvet mellom kjeldesortering og ettersortering av glas- og metallemballasje.

ÅRIM vil forsøke å etablere ein dialog om ettersortering.

I en epost fra daglig leder i ÅRIM til oss av 30.05.17 går det fram at:

På dette møtet i desember var det ein diskusjon om ulike element i strategien til ÅRIM, m.a. innføring av sortering av matavfall og glas- og metallemballasje, samt utfordringar ved innsamlingsløysinga i Ålesund sentrum. Det var semje om å ha vidare dialog om dette.

Når det gjeld dei faglege spørsmåla knytt til innføring av sortering av fleire fraksjonar sendte ÅRIM eit innspel som ikkje blei besvart. I staden la rådmannen fram eit saksframlegg for politisk behandling som var gjennomgåande negativt. Etter dette har ÅRIM ikkje hatt dialog med administrasjonen.

Når det gjeld spørsmålet knytt til innsamlingsløysinga i Ålesund sentrum har ikkje ÅRIM hatt kapasitet til å følgje opp dette med Plan og Bygning. Her er det neppe fagleg usemje mellom ÅRIM og Ålesund kommune, og det blir lagt opp til å følgje opp dette i tida framover.

3.3.19 Møte med ÅK om selvkostregnskap (13.12.16)

Dagen etter møtet om strategien den 08.12.16, ble det avtalt å ha et møte om selvkost den 13.12.16. Et tema på møtet den 08.12.16 var selvkostregnskapet. Det ble sendt en epost fra ÅRIM til teamleder VAR den 09.12.16, hvor det innledningsvis står at:

De ville gjerne ha litt meir informasjon om talgrunnlaget. Både det som gjeld kostnader i kommunane og ÅRIM og det som gjeld sjølvkost for slam.

Eg ser litt på korleis vi kan presentere dette. Utfordringa har vore at vi er litt usikre på kva detaljnivå vi skal bruke, og at det er ein del samanhenger som er litt komplekse. Eg prøvde å lage ein overordna oversikt over sjølvkostfordelinga på slam (sjå under), men her trur eg vi saman må prøve å finne ein form.

Videre at:

Eg legg også ved samandraget av benchmarking-rapporten, vi kan godt tenke oss å gå litt meir i detalj i denne, men då må vi prøve å finne ut kva som er mest interessant.

Vi har også eit arbeid med å synleggjere ulike oppgåver vi gjer for ulike kommunar. Dette kan vi gå gjennom i møtet, førebels er det berre eit utkast til ei matrise.

I svar fra ÅK til ÅRIM den 09.12.16 stod det:

Dette er interessant, og det er rett at vi bad om innsyn i sjølvkostregnskapet.

Men eg spurte også etter den undersøkelsen det er henvist til på side 17 i Strategidokumentet som viser at det er eit årlig potensial på innsparing av 100 kr pr abonnement per år dersom ein reduserer dobbeltarbeid.

Kan du sende meg denne?

I svar tilbake fra ÅRIM til ÅK den 09.12.16 stod det:

Det kjem fram i detaljane i benchmarkinga, kan vi ta det tysdag?

I epost fra ÅK den 16.12.16 til ÅRIM stod det:

Viser til møtet vårt 13. des 2016.

Her kom det frem at Ålesund kommune på lik linje med de andre kommunene i ÅRIM betaler for oppfølging og saksbehandling i forbindelse med avvik (slam) – ref. vedlagt tabell som jeg fikk på møtet.

Dette er en tjeneste Ålesund kommune ikke benytter seg av og det var enighet om å rette opp dette, slik at Ålesund kommune ikke blir fakturert for denne tjenesten i fremtiden.

Ålesund kommune vil også at denne feilen blir rettet opp for gjeldende år og de foregående årene, slik at selvkostregnskapet vårt for slam blir korrekt.

I svar fra ÅRIM den 20.12.16 til ÅK stod det:

Vi har merka oss disse synspunkta, og vil ta med dette innspelet i det framtidige budsjettarbeidet i ÅRIM.

I en epost fra virksomhetsleder for VAR til oss av 09.06.17 går det fram at:

Ifølge selvkostregelverket skal husholdningsrenovasjonen utføres til selvkost uavhengig av om det er kommunen eller et IKS som utfører tjenesten. VAR har ved flere anledninger, muntlig og skriftlig, bedt om et fullstendig selvkostregnskap (ala det Envidan Momentum setter opp for VAR) for de lovpålagte tjenestene som Årim utfører for Ålesund kommune.

Vi har blitt lovet dette, sist i møte med Årims leder og kommunalsjef i Ålesund i desember 2016, men vi har aldri mottatt et slikt regnskap.

Det stod også at:

VAR ba i fjor om en redegjørelse for hvordan kostnader innenfor slamområdet fordeles, og fikk vite at vi belastes likt som de andre kommunene per abonnent, noe som blir feil i forhold til selvkost.

I det andre avsnittet vises det også til det første avsnittet, og de vedlagte epostene som er gjengitt ovenfor, og som:

... viser at Ålesund faktisk blir belastet for en tjeneste vi ikke mottar. Anmodning om at dette blir rettet opp, er ikke blitt fulgt opp fra Årim.

3.3.20 Høringssvar om strategiplan fra ÅK (09.03.17)

Strategiplanen til ÅRIM ble fremmet som sak 010/17 for formannskapet den 24.01.17. I saksframstillingen blir det innledningsvis pekt på kommunereformen, og et sitat fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal som angir at: *Reforma tar utgangspunkt i generalistkommuneprinsippet, som tilseier at alle kommunar sjølve skal kunne løyse sine lovpålagde oppgaver.*

Det stod også at:

Årim har levert et omfattende arbeid med ny strategi. Kommunen vil i dette dokumentet ta for seg hovedpunktene i strategien slik den er framlagt og så godt det lar seg gjøre, redegjøre for mulige konsekvenser av de ulike punktene for Ålesund sin økonomi og for kommunen sine innbyggere.

Som det går fram ovenfor, ble hvert enkelt av de 5 hovedmålene, og hvert enkelt av de 10 tiltakene kommentert.

Hovedmål 1 angir at: *Avfallet frå innbyggjarane i Ålesundregionen skal gjenvinnast i tråd med EU sine krav for 2020, 2025 og 2030.* Kommentar til dette var:

Vedtatte mål i kommuneplan for Ålesund fra 2016 sier at ressursene i avfallet skal utnyttes best mulig og i tråd med nasjonale og lokale miljømål. Dette må være førende.

Hovedmål 2 angir at: *Talet på hushald som samarbeider om kjeldesorteringsløyisingar skal auke.* Kommentar til dette var:

Ålesund kommune støtter dette prinsippet.

Hovedmål 3 angir at: Årim skal vere eigarkommunane sin foretrukne leverandør for alle oppgaver innan avfall og slam. Kommentar til dette var:

Ålesund kommune har, i tråd med intensjonen ved stiftelsen av Årim, hatt Årim som foretrukket leverandør for de lovpålagte oppgavene innenfor renovasjon og slam. Ålesund kommune har i dag et klart skille mellom selvkostregime og næringsdrift, i egne ansvarsområder, i tråd med gjeldende regelverk. I påvente av ny lov for IKS, er det ikke hensiktsmessig for Ålesund kommune å overføre oppgaver til Årim som ikke er dekket innenfor selvkostbelagte tjenester.

Hovedmål 4 angir at: Årim skal ha ein kostnadseffektivitet i renovasjonstenesta på minst 85 %. Kommentar til dette var:

Dette referer til nasjonal benchmarking, og er målt i forhold til den virksomheten som brukte minst ressurser på å løse oppgavene. For Ålesund sin andel av Årim sine renovasjonskostnader tilsvarer 15 % i overkant av 4,5 millioner kroner. Høy kostnadseffektivitet i renovasjonstjenesten er også i Ålesund kommune sin interesse.

Hovedmål 5 angir at: Årim skal ha ein kundetilfredsheit på minst 80 %. Kommentar til dette var:

Ålesund kommune er også opptatt av en høy kundetilfredshet.

Når det gjelder tiltak 1: **Innføre henteordning for matavfall**, ble det vist til at:

Det er i dag ikke opparbeidet mottaksløsninger (omlastingsstasjoner) for matavfall i regionen. Det er heller ingen biogassanlegg som kan ta i mot matavfall i Møre og Romsdal i dag. Flere anlegg er imidlertid i tidlig planleggingsfase.

Videre stod det følgende om økning i transport:

Årim anslår årlig utsortering av matavfall til ca 8000 tonn for hele Årim, noe som tilsvarer i underkant av 4000 tonn fra Ålesund. Ved å starte separat innsamling før et anlegg er etablert i regionen tilsier dette en utskipning av oppimot 160 lastebiler per år, eller 5 biler i uka fra Ålesund utfra Årim-tall.

Videre om biorest og biogassanlegg så stod det at:

Det er omdiskutert hvorvidt biorest fra matavfall er attraktivt som jordforbedringsprodukt pga innhold av mikroplast og miljøgifter. Avsetningen på en biorest fra biogassproduksjon er avhengig av jordbruksarealer som kan ta imot, eller av etterbehandling for å produsere jordprodukter ved kompostering el.

Et biogassanlegg må dimensjoneres for tilgjengelig mengde bioavfall. Tilstrekkelig avfallsmengde er kritisk for å oppnå lønnsomhet. Det er her viktig at dette ikke kommer i konflikt med målet om avfallsminimering, som ligger øverst i avfallspyramiden.

Og til slutt at:

Fremtiden i Våre Hender jobber aktivt med et holdningsprosjekt for å minimere matsvinn, der Ålesund og Årim deltar.

I forhold til tiltak 1 var konklusjonen at:

Ålesund kommune mener at dagens situasjon når det gjelder lokalt mottak, forskning og lovgivning tilsier at en bør vente med å innføre kostnadsdrivende tiltak, som en slik separat matinnsamlingsordning vil være.

Når det gjelder tiltak 2: **Innføre henteordning for glas- og metallemballasje**, ble det vist til at:

Ålesund kommune startet innsamling av glass og metall på returpunkt allerede på 90-tallet. Kommunen er positiv til denne formen for kildesortering selv om innsamling via

kildesortering gir en fraksjon som har mye forurensing i form av feilsortering og matrester.

Videre at:

Årim gjenvinner glass og metall gjennom Syklus, og mottar vederlag for dette.

Mens:

Ålesund kommune tar ut metaller fra bunnasken fra forbrenningsanlegget.

Og:

... vil ha inntekter på det solgte metallet. I bunnaske fra 1000 kg forbrent husholdningsavfall vil Bingsa ta ut aluminium for ca 26,4 kr, ...

Ved innføring av sentralsortering:

... vil totalt aluminiumsutttak kunne økes til ca 32 kroner (i økningen er ikke kostnader med feilsorteringer i avfallet fra sentralsortering eller ny kildesortering medtatt). Denne økningen vil ikke dekke kostnadene for foreslått tiltak fra Årim, og samtidig gi liten effekt i form av økt materialgjenvinning.

Når det gjelder glassemballasje:

... vil hele denne fraksjonen materialgjenvinnes fra bunnasken. Krystallisert glass gir bedre bindeevne i slagget/asken, som brukes til vegbygging i flere europeiske land. Syklus gjenvinner innsamlet glass til glassopor som benyttes til veibyggning.

I forhold til tiltak 2 var konklusjonen at:

Ålesund kommune foreslår derfor, utfra økonomiske og miljømessige grunner, at innsamling av denne fraksjonen beholdes slik den er i dag, gjennom bruk av returpunkt og utsortering av metaller fra asken.

Når det gjelder tiltak 3: **Finne behandlingsløsning for matavfall**, stod det at:

Ålesund kommune er enig i at matavfallet skal gjenvinnes. Dette gjøres i dag gjennom energigjenvinning hos TKV. Hverken utvinning av energi gjennom forbrenning eller produksjon av biogass er å regne som materialgjenvinning, og kan dermed ikke regnes inn i nasjonale mål for materialgjenvinning.

Videre at:

Biogassanlegg for avfall har ifølge Avfall Norge en biologisk rest på typisk 50 % i forhold til tilført biologisk materiale. Fullstendig anaerob nedbrytning vil gi en biorest på ca 10 %. Bioresten regnes i dag som materialgjenvinning, begrunnet i innholdet av næringsstoffene nitrogen og fosfor. I hele Europa forskes det på gjenvinning av fosfor. Tyske forbrenningsanlegg gjenvinner i dag fosfor fra bunnaske. Det er et kjent faktum at grunnstoff ikke forsvinner.

Ålesund kommune er kjent med at flere biogassanlegg er under planlegging, men er ikke involvert eller informert om hvordan noen av disse er tenkt å skulle fungere. Kommunen trenger derfor detaljert informasjon om etablering, kostnader og miljøgevinst av et slikt anlegg før en beslutning om eventuell deltakelse kan bli tatt.

For å minimere unødvendig transport av avfall, samt å utnytte våre lokale ressurser i avfallsbehandlingen, mener Ålesund kommune at inntil lokale løsninger er på plass avventes innføring av utsortering av matavfall.

I forhold til kostnadene ved tiltakene 1, 2 og 3, så stod det at:

Årim kalkulerer kostnaden ved tiltak 1, 2 og 3 til kroner 150,- pr abonnent i 5 år. For Ålesund sin del vil dette gi en total kostnad på ca 10 millioner kroner over perioden.

Utfra Årim sin beskrivelse av ettersorteringsanlegget (tiltak 4), framstår dette som et sentralsorteringsanlegg. Et sentralsorteringsanlegg vil trolig overflødiggjøre separat innsamling av flere fraksjoner.

Når det gjelder tiltak 4: **Ettersortering av restavfall for å utvinne flere ressursar**, stod det at:

Ålesund kommune er kjent med at Årim sammen med flere interkommunale selskap er i gang med prosjektering og utvikling av et sentralsorteringsanlegg. Kommunen har ikke mottatt noe informasjon om dette, og imøteser en redegjørelse om prosjektet.

Og at:

Ålesund kommune har investert i overkant av 100 millioner kroner i sorteringsanlegg for næringsavfall og grovavfall fra husholdning gjennom de siste 5-10 årene, inkludert askesorteringsanlegg og sorteringshaller. Bingsa Næring arbeider kontinuerlig med nye materialgjenvinningsløsninger og har et meget nært samarbeid med Tafford Kraftvarme (TKV). Utfra dette, anser Ålesund at det mest hensiktsmessige vil være å utvide allerede eksisterende løsninger med eventuelle ekstra trinn.

Ålesund kommune er sterkt imot at Årim skal etablere eget sorteringsanlegg i konkurranse med kommunens eget anlegg. Dette er feil ressursbruk og vil føre til økonomisk tap for Ålesund kommune. Bingsa Næring mottar og sorterer alle typer avfall fra næringsvirksomheter og miljøstasjoner. Grovavfallet fra ÅRIM sorteres av Bingsa Næring i dag.

Når det gjelder tiltak 5: **Meir av avfallet må under bakken**, gikk det fram at:

Dette er i tråd med vedtatt kommuneplan fra 2016. Ålesund kommune ønsker å involvere alle tekniske virksomheter for å kunne kartlegge de muligheter som finnes til løsninger for en sikker og god avfallshåndtering i Ålesund. Dette må også vurderes ut fra eksisterende infrastruktur, samtidig som en tar hensyn til brukerne. Ålesund kommune støtter Årim i at alle nye byggefelt bør planlegges med nedgravde løsninger.

Men at:

Årim angir at tiltaket vil medføre en årlig gebyrøkning på kr 50,- pr. abonnent. Kommuneadvokaten stiller spørsmål ved lovligheten av å innføre et generelt gebyr for å etablere nedgravde løsninger som ikke kommer allmennheten, men kun enkeltabonnenter, til gode. Dette må avklares.

Når det gjelder tiltakene 6 til 9, så er ikke disse særlig omstridte, og det blir gitt en tilslutning til dem og en kort gjennomgang av hva Bingsa Næring gjør i forhold til disse i dag. I forhold til bedre kommunikasjon stod det at:

Ålesund kommune støtter Årim i at kommunikasjon med innbyggere, og ikke minst med eierkommunene sine virksomheter innenfor avfall og slambehandling, bør bli bedre.

Når det gjelder det femte hovedsatsingsområde 5: **Evaluering og videreutvikling av Årim som organisasjon**, med tilhørende tiltak 10: **Redusere dobbeltarbeid**, blir det igjen vist til sitatet fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal og at:

Som en følge av dette vil flere interkommunale selskaper i Norge bli overført til kommunale virksomheter for å få en bedre politisk styring og mer robuste nye storkommuner.

Videre at:

Ny IKS-lov er under arbeid. Denne har vært ute på høring og forventes vedtatt i løpet av 2017. Den nye loven vil trolig forby blanding av husholdnings- og næringsavfall i samme selskap.

Utfra dette mener Ålesund kommune at det er feil tidspunkt å gå inn i en så omfattende strategiutvikling for Årim. Dette synet er også tidligere blitt formidlet til Årim både fra rådmann og fra kommunalsjef i Ålesund.

Når det gjelder det å redusere dobbeltarbeid stod det at:

Årim hevder i strategidokumentet at unødig dobbeltarbeid har en kostnad på 100,- kroner per abonnent per år, som kan unngås ved å overlate kommunale oppgaver til Årim. Ingen av de praktiske oppgavene som Årim nevner inngår i selvkostområdene renovasjon eller slam. Når det gjelder fakturering, så mottar Ålesund kommune filer fra Årim, som trenger minimal bearbeiding før fakturaer sendes ut. Kommunens regnskapskontor følger opp innbetalinger sammen med andre kommunale gebyr. Dette gir allerede en samordningsgevinst for kommunen.

I saksframstillingen ble det så framstilt et kakediagram som viser at ÅK kun belaster gebyret med 4 %. I forhold til diagrammet så stod det at:

Kostnadene fra Årim inkluderer innsamlingskostnader fra innleid kontraktør, drift av gjenvinningsstasjon samt administrasjon. Kostnadene fra TKV gjelder forbrenning av avfall. Ålesund sine kostnader inkluderer fakturering, gebyrinnkreving, fakturabehandling, oppfølging av selvkostregelverk, kapitalkostnader på tidligere investeringer, samt myndighetsutøvelse innenfor renovasjon. Ingen av oppgavene som Ålesund kommune utfører blir gjort som dobbeltarbeid i forhold til Årim sine oppgaver.

Slik at:

Det er derfor vanskelig å se et innsparingspotensiale på 100,- kr/abonnent for kommunen sine kostnader.

Videre at:

Ålesund kommune reduserte ved Årim sin overtakelse av administrative oppgaver (oppfølging av innhenting etc) i 2011 renovasjonsstaben med 1 stilling. Renovasjon husholdning og slamtømming beslastes i dag for faktisk brukte timer. Det ligger ikke potensiale for videre reduksjon i stab ved overføring av oppgaver. Da Årim i 2015 overtok driften av gjenvinningsstasjonen i Bingsa, gikk de ansatte som jobbet på stasjonen over til Årim.

Det ble så vist til følgende fra strategiplanen til ÅRIM:

Det er ei lang rekke ulike ordninger for renovasjon langs gater, i friområda og opprydding av marin forsøpling i dei tolv eigarkommunane, mange kommunale etatar og verksemdar er involverte.

Dette ble kommentert slik:

Kommunene har plikter etter forurensningsloven og er myndighet på dette området. Dette er ikke overført til Årim, og er heller ikke innenfor selvkostområdet.

Det ble vist til følgende fra strategiplanen til ÅRIM:

Det finst nedlagde avfallsdeponi og ulovlege avfallsdeponi i alle eigarkommunane. Oppfølging av forureiningssaker og etterdrift er ulik, og eigarkommunane er i stor grad avhengig av konsulenttenester for å handtere sine plikter på feltet. Dette er eit område Årim har kompetanse til å handtere.

Dette ble kommentert slik:

Ålesund kommune besitter denne kompetansen selv. I de tilfellene det blir brukt konsulenttjenester er det etter anbud eller rammeavtaler. Om Årim har kompetanse og kapasitet kan de delta i konkurranse med andre tilbydere.

Det ble vist til følgende fra strategiplanen til ÅRIM:

Regjeringa har foreslått ei utviding av kommunane si plikt til å ha oversikt over vassforsyningsanlegg. Dette er informasjon det har stor verdi å kople til oversikta over kvar det er separate avløpsanlegg, ei oversikt Årim vedlikeholder i dag.

Dette ble kommentert slik:

Dette vil gjelde private brønner og mindre vannverk, resten har Mattilsynet kontroll med. I Ålesund er det noen få mindre private vannforsyningsanlegg. Vannforsyning ligger langt fra ÅRIM sitt kjerneområde. Kommunen har kartverk beregnet for denne type data.

Miljøservice som er Årim sin underleverandør har og vedlikeholder oversikten over separate avløpsanlegg i Ålesund. Kommunen har anmodet om å få oversendt denne informasjonen for innlegging i Gemini. Det er viktig for å kunne være operative i alle situasjoner at kartverket som brukes er oppdatert.

Det ble vist til følgende fra strategiplanen til ÅRIM:

Ved å overføre alle avfallsrelaterte oppgaver til ÅRIM sikrar eigarkommunane eit sterkare kompetansemiljø og betre og meir effektive tenester til innbyggjarane.

Dette blir kommentert slik:

I dag har Ålesund kommune det største fagmiljøet innenfor avfall og slam i regionen. Et aktuelt spørsmål knyttet til Årim sitt forslag, vil være hva som i så fall skal skje med de kommunalt ansatte som jobber på disse områdene i dag.

Situasjonen i Ålesund i dag er at Ålesund Havnevesen, Ålesund Parkering, VAP, VAR og TKV har et positivt og konstruktivt samarbeid om renholdet i Ålesund.

VAP drifter i dag renhold i parker, grøntarealer og badestrender, mens Bingsa Næring rydder opp ved forurensningssaker, tømmer dunker i bysentrum mm. Kommunen mener dette er en god og velfungerende ordning som tar hensyn til aktiviteter som foregår på disse arealene. I tillegg utfører både VAP og Bingsa ekstraordinært renhold i bysentrum når det foregår spesielle arrangement, samt kosting av gater med nylig innkjøpt kostebil. Bingsa Næring utfører arbeid med bystøvsuger, i tillegg har VAP en 50 % stilling til daglig søppelplukking i sentrum, noe som utløste miljøprisen i Ålesund i 2015. Disse tiltakene inngår i det generelle driftsbudsjettet til VAP og Bingsa Næring uten at det er avsatt spesielle midler til dette.

Samarbeidet «Kjærlighet til Ålesund - REN BY» er et samarbeid mellom TKV, Bingsa Næring, Ålesund havnevesen og Ålesund Parkering, der Parkeringen og Havnevesenet rydder, Bingsa samler inn og støvsuger byen og TKV dekker kostnadene med forbrenning.

Etter denne gjennomgangen av de 5 hovedmålene, og de 10 tiltakene, er det en lagt inn en drøftelse under overskriften: Oppretting av nytt næringssselskap under Årim, hvor det innledningsvis går fram at:

Årim fronter i sitt notat at et nytt næringssselskap som inkluderer Bingsa bør bygge videre på Årim sitt fundament.

Notatet som det vises til, er brev av 06.10.16 om samling av kompetansemiljø. Det gikk fram at:

Rådmannens anbefaling er at Ålesund kommune bør vente med å ta stilling til endringer i organiseringen av renovasjonstjenesten i regi av Årim til etter kommunereformen er nærmere fastsatt og gjennomført og etter at den nye IKS-loven er vedtatt.

Ålesund kommune har også allerede investert i nødvendig infrastruktur for å håndtere næringsavfall gjennom deponiet og mottaket på Bingsa.

Videre var det en drøftelse i forhold til et mål om 50 % materialgjenvinning, og det gjøres noen nøkkeltallsanalyser, som slik vi oppfatter det, skal vise at en ikke er langt unna dette målet på 50 % når en regner inn metalgjenvinningen fra asken, samt andre tiltak.

Når det gjelder juridiske konsekvenser så stod det at:

Kommunen har legalpant som sikrer krav om abonnementsgebyr. Tidligere juridiske vurderinger på fylkesmanns- og direktoratsnivå slår fast at legalpanten ikke kan overføres til IKS.

Ålesund kommune mener at skillet mellom næring og husholdning utfra selvkostprinsippet og prinsippet om at forurenser betaler er bedre ivarettatt i dagens organisering i Ålesund hvor Årim står for de lovpålagte tjenestene, mens egen avdeling i Ålesund kommune utfører næringsvirksomhet. Det er ikke ønskelig å innføre ordninger som gir dårligere sikring mot kryss-subsidiering.

Når det gjelder andre driftsmessige eller organisatoriske konsekvenser så stod det at:

Ålesund kommune har i dag det største fagmiljøet innenfor avfall og slam i regionen. Dersom Årim skal overta oppgaver knyttet til administrasjon av oppgaver knyttet til renovasjon og slam, samt drift av Bingsa Avfallsplass, vil et svært aktuelt spørsmål være hva som i så fall skal skje med de kommunalt ansatte som jobber på disse områdene i dag.

Til slutt i saksframstillingen blir det gitt følgende konklusjon med begrunnelse:

Ålesund kommune er opptatt av å finne de mest miljøeffektive løsningene for avfallshåndteringen i kommunen. Håndteringen må skje innenfor gjeldende lovverk, samtidig som abonnentene ikke belastes med kostnader utover det som er nødvendig.

Rådmannens anbefaling er at Ålesund kommune bør vente med å ta stilling til endringer i organiseringen av renovasjonstjenesten til etter kommunereformen er nærmere fastsatt og gjennomført. Det vil være uheldig å gjøre vedtak som kan virke begrensende på den nye kommunestrukturen nå før denne er kjent.

Rådmannens innstilling til bystyret:

10. Ålesund kommune ønsker å avvente avgjørelse om eventuell separat innsamling av matavfall til detaljer rundt kostnader og avsetning for matavfall, hvor bruk av biorest og biogass samt mulige miljøpåvirkninger er utredet.
11. Ålesund kommune ønsker ikke innført separat innsamlingsordning for glass og metallemballasje, utover dagens returpunkter, ettersom dette vil undergrave kommunens investeringer i askesorteringsanlegg, samtidig som det kun gir marginal økning i gjenvinning.
12. Ålesund kommune ønsker ikke å delta i bygging av anlegg som er i konflikt med allerede etablerte løsninger i kommunens regi.
13. Ålesund kommune ønsker også flere nedgravde løsninger, i tråd med kommuneplanen. Finansiering må skje i tråd med lovverk.

14. Ålesund kommune ønsker økt fokus på avfallsreduksjon og gjenbruk, i tråd med nasjonale mål.
15. Ålesund kommune vil fortsette sitt arbeid mot marin forurensning i egen regi. Dette kan ikke dekkes innenfor selvkostområdene.
16. Ålesund kommune er enig med Årim i at holdningsskapende arbeid er viktig. Det er viktig at etablerte opplegg i kommunens regi opprettholdes, og at allerede utarbeidet materiell fra ulike organisasjoner benyttes framfor produksjon av eget informasjonsmateriell om samme tema.
17. Ålesund kommune ser det som mest hensiktsmessig at eventuelle endringer i fagmiljø og oppgaver som i dag ligger i kommunen, skjer i forbindelse med etablering av nye Ålesund kommune. Det vil være uheldig å foreta større organisatoriske endringer eller overføringer nå uten at dette er drøftet i samråd med de andre kommunene som skal utgjøre den nye storkommunen.
18. Ålesund kommune ønsker ikke at Årim skal opprette et eget næringsselskap i Ålesund og dermed bli en konkurrent til kommunens egen næringsdrift.

I møtet ble det fremmet et alternativt forslag som ble vedtatt med 7 mot 6 stemmer. Dette var:

4. Ålesund kommune stiller seg i alt vesentleg grad bak strategidokumentet frå ÅRIM slik det er presentert i Strategi 2017 – 2025.
 - a. Tilbodet til innbyggjarane bør vidareutviklast for å sikre at det er i samsvar med nasjonale og lokale miljømål
 - b. Det er ei klar målsetting å redusere avfallsmengda og auke graden av gjenbruk
 - c. Det bør arbeidast vidare i dialog mellom ÅRIM og eigarkommunane for å redusere dobbeltarbeid og effektivisere avfallshandteringa i kommunane.
5. Så snart nye Ålesund er etablert vil ein komme tilbake til ei ny vurdering når det gjeld overføring av ansvar til ÅRIM også for innhenting av næringsavfall innanfor nye Ålesund kommune sine grenser. Her må det takast omsyn til gjeldande regelverk, effektivitet og lønsemd.
6. For å nå strategimåla som elles er presentert i dokumentet stiller Ålesund kommune seg bak fylgjande tiltak i løpet av perioden:
 - a. Finne framtidssretta behandlingssystem for matavfall og innføre henteordning for matavfall
 - b. Innføre henteordning for glas og metallemballasje i tillegg til den metallgjenvinninga av aske frå TK Kraftvarme, som skjer i Ålesund kommune sin regi på Bingsa.
 - c. Utgreie ettersortering av restavfall for å utvinne fleire ressursar
 - d. Samarbeide med kommunane for å etablere fleire renovasjonsløysingar under bakken
 - e. Etablere tilbod om levering av gjenstandar til gjenbruk på miljøstasjonane
 - f. Samarbeide med eigarkommunane og andre aktørar som Sunnmøre Friluftsråd for å redusere marin forurensning i nærområda
 - g. Vidareutvikle kommunikasjonen med innbyggjarane om avfallsreduksjon, kjeldesortering og gjenbruk. Legge vekt på haldningsskapande arbeid særleg retta mot barn og unge

Saken ble satt opp som bystyresak 007/17 den 02.02.17, men ble utsatt på grunn av tidsmessige hensyn. Formannskapetets innstilling ble vedtatt i bystyresak 016/17 den 09.03.17.

Både ved behandling i formannskapet og i kommunestyret ble det reist spørsmål vedørende habiliteten til de som er medlemmer i representantskapet til ÅRIM. I protokollen går det fram at da formannskapet var usikre på hva som er riktig, avgjorde et enstemmig formannskap ut fra *føre var prinsippet* at de er inhabil til å delta i behandlingen av saken. Etter behandling i formannskapet ble det innhentet en vurdering fra kommuneadvokaten. I denne ble det konkludert med at det ikke foreligger særlige grunner som tilsier inhabilitet.

Kommunerevisjonen sendte den 10.03.17 en epost til politisk avdeling, der vi bad om å få oversendt kommuneadvokatens vurdering. I samme epost ønsket vi også å bli opplyst om:

... det er gjort noe vurdering av habiliteten til saksbehandler i saken om ÅRIMs strategi i lys av at saksbehandler også sitter i styret i Tafjord Kraftvarme AS. Dersom en slik vurdering foreligger, ber vi om å få denne oversendt.

Vi mottok svar den 13.03.17, der det stod følgende:

Vedlagt følger etterspurt habilitetsvurdering fra kommuneadvokat og KS.

Det er ikke gjort tilsvarende vurdering av saksbehandler. Det er rådmannen som legger fram saken, ikke saksbehandler.

3.3.21 Brev til ÅK om vektsystem (14.03.17)

ÅRIM sendte et brev til ÅK den 14.03.17 om: *Effektivisering av vekt- og kortlesersystem for husholdskunder på Bingsa miljøstasjon*. Bakgrunnen for brevet var at ÅRIM benytter et annet datasystem ved registrering på sine miljøstasjoner, enn det ÅK benytter ved sine registreringer på Bingsa. Det hadde blitt utviklet en måte å integrere disse to systemene, og med brevet ville:

ÅRIM vil varsle at vi er klare til å installere den oppgraderte løsinga. Denne løsinga vil kunne settast opp på to veters varsel. Om ein ønskjer ei kontunuerleg datautveksling mellom systema vil det krevje noko meir arbeid. Dette tilpassingsarbeidet er kostnadsberekna til 70 000 kroner. Imidlertid vil installasjon av ny løysing krevje aktiv deltaking både frå ÅRIM og frå Ålesund kommune, samt frå eksterne samarbeidspartar. I henhold til avtale mellom Ålesund kommune VAR og ÅRIM, vil ÅRIM dekke kostnadene for denne tilpassinga.

Det er nødvendig å tydeleggjere ansvars- og oppgavefordeling for dette arbeidet i form av ein felles avtale. ÅRIM har difor utarbeidd forslag til tilleggsavtale til gjeldande samarbeidsavtale 19. mars 2015 mellom Ålesund kommune VAR og ÅRIM. Når denne er signert, kan vi saman starte arbeidet med installasjon av ny løysing.

Slik ÅRIM vurderer saken, vil oppgradert registreringsløysing gi eit effektiviseringspotensial for Ålesund kommune. Vi håper difor på rask behandling av avtaleforslaget.

I brev av 07.04.17 fra ÅK går det fram at: Vi vil trenge noe lenger tid på å besvare dette.

I epost til oss av 09.06.17 fra virksomhetsleder for VAR, går det fram at:

Årim bestemte seg for å innføre nye vektsystemer for husholdningskunder, på tross av at de gjennom kontrakt hadde bundet seg til å bruke eksisterende systemer i Bingsa. Dette innebærer mye ekstraarbeid for de som jobber i vekta (ansatte i Bingsa Næring).

3.3.22 Styremøte om årsrapport VAR (15.03.17)

I styremøtet den 15.03.17 var det satt opp en rekke orienteringssaker. En av dem vedrørte årsrapporten for VAR i 2016 som også omfattet årsrapporten for Bingsa Næring. Denne ble lagt fram for formannskapet i møte den 07.03.17.

I forhold oppgjør av fakturaer stod det i orienteringssaken følgende:

I januar 2016 sendte Bingsa Næring fakturaer på til saman 2,1 MNOK til ÅRIM, gjeldande for 2015. ÅRIM var usamd i grunnlaget for desse fakturaene, og varsla Ålesund kommune om at dei difor ikkje ville bli betalte. I løpet av året har ÅRIM arbeidd for å få til semje om desse. Det har blitt oppnådd skriftleg semje om ein av fakturaene, som gjeld farleg avfall, tidleg i juli 2016. ÅRIM har per 1. mars 2017 framleis ikkje motteke kreditnota som avtalt. I fjerde kvartal blei det oppnådd munnleg semje om ytterlegare ein av fakturaene frå 2015, men det har ikkje vore mogleg å få dette stadfesta skriftleg.

I årsrapporten for 2016 frå VAR blir dei uavslutta tilhøva frå 2015 ikkje omtalt.

I årsrapporten fra VAR om næringsrenovasjon stod det at:

Næringsrenovasjon er utført i egenregi fra 1.1.2016. Årim hadde tidligere gjort dette gjennom sin avtale med husholdningsrenovator, uten at det var gjort politisk vedtak eller inngått avtale om dette. Årim ble varslet flere ganger, i 2014 og i 2015 om at kommunen ville gjøre arbeidet i egenregi, og dette ble også diskutert i møter. Årim bestred likevel at det var kjent, og fakturerte for årets 3 første måneder (selv om dunkene da faktisk ble tømt av kommunen).

Dette utgjør totalt ca 1 million kroner.

I forhold til dette stod det i orienteringssaken til styret at:

ÅRIM kjenner seg ikkje igjen i denne omtalen. ÅRIM tok etter avtale med Ålesund kommune over innsamling av avfall frå verksemdar i samband med oppstart av innsamling i 2011. ÅRIM mottok varsel om at kommunen ville ta over næringsrenovasjonen sjølv, innarbeidde dette i budsjett og andre planar, og etterlyste gjentatte ganger skriftleg tilbakemelding om kva tid Ålesund kommune var klare til å ta over den praktiske tenesta, sist i brev 1. februar 2016. Svaret frå Ålesund kommune 16. februar 2016 er tidlegare formidla til styret og representantskapet.

Videre blir det vist til at det i dette svaret fra ÅK av 16.02.16 stod at:

Ut fra vårt møte mellom Bingsa ved undertegnede og Årim ved Øystein Solevåg ga Ålesund kommune aksept på at Reno Norden skulle betales for sitt oppdrag ut mars 2016. Dette for at begge parter ønsker ett ryddig og rent kunde/leverandørforhold til Reno Norden.

I årsrapporten fra VAR om driften av miljøstasjonen stod det at:

Kommunen har fått en stor økning i kostnader for bruk av miljøstasjonen i Bingsa for næringskunder i forhold til budsjett. Kostnader fra Årim for næringskunders bruk av miljøstasjonen faktureres etter vekt, med tilnærmet samme kostnad som kommunen fakturerer kunde.

I forhold til dette stod det i orienteringssaken til styret at:

Det er Ålesund kommune sjølv som setter pris ut til kundane. I samarbeidsavtale inngått mellom rådmannen i Ålesund kommune og styreleiar i ÅRIM i mars 2015 heiter det:

3 NÆRINGSKUNDER PÅ MILJØSTASJONEN

Som del av sin næringsvirksomhet tilbyr Ålesund kommune sine kunder som ikke er husholdning å sortere sitt avfall på miljøstasjonen i Bingsa. Årim skal i disse tilfeller bistå og rettlede Ålesund kommune sine næringskunder på lik linje med sine egne husholdningskunder.

Årim fakturerer Ålesund kommune en pris per tonn næringsavfall som blir sortert på miljøstasjonen. For 2015 er prisen NOK 1 350 per tonn. Fakturering skjer månedlig. Som grunnlag for faktura skal Årim daglig motta vektrapport fra Ålesund kommune. Rapporten skal inneholde tidspunkt for registrering (dato og klokkeslett) samt inn og utvekt for levering.

Og at:

Ålesund kommune har ikke på noko tidspunkt varslet ÅRIM om at dei er usamde i denne avtalen eller prisnivået, og ÅRIM har lojalt følgd opp formuleringane i avtalen. Det er viktig å vere klar over at inntektene per tonn som ÅRIM fakturerer Bingsa Næring korresponderer med at ÅRIM betaler Bingsa Næring ein tonnpris for alt avfall som Bingsa Næring henter frå miljøstasjonen og sluttbehandlar. Desse «nedstrømsprisane» blei i tråd med avtalen justert opp i 2016, utan at ÅRIM justerte vår pris tilsvarande.

I årsrapporten fra VAR ble det varslet om et nytt tiltak. Det stod at:

Innføring av ny miljøstasjon for næringskunder. Dette er anbefalt av Momentum Selvkost, samt påpekt av kommunerevisjonen i 2013/14, for å oppnå bedre skille mellom næring og husholdning. Disse kundene bruker i dag miljøstasjonen som driftes av Årim. Foruten å gi et bedre lovpålagt skille mellom næring og husholdning, vil en egen miljøstasjon for disse kundene gi en økonomisk innsparing for kommunen.

I forhold til dette stod det i orienteringssaken til styret at:

ÅRIM er usamd i at dette tiltaket er nødvendig for å forebygge krysssubsidiering. Etter ÅRIM si innføring av miljøstasjonskort er det god kontroll med kven som leverer avfall på gjenvinningsstasjonen på Bingsa. ÅRIM er også usikker på kva økonomisk vinst Ålesund kommune venter å oppnå med eit slikt tiltak; det er neppe mogleg å hente ut stor fortjeneste frå ein gjenvinningsstasjon for næringskundar. Dagens miljøstasjonstilbod i ÅRIM går med underskot, det gjorde også miljøstasjonsverksemda når Ålesund kommune sjølv hadde driftsansvaret.

Dette er dessutan eit tema som etter ÅRIM si oppfatning er omfatta av samarbeidsavtalen mellom Ålesund kommune og ÅRIM. I denne avtalen heiter det:

6 INNKJØP AV UTSTYR

Ålesund kommune ved Bingsa Næring skal eie alt utstyr som brukes i drift en av gjenvinningsstasjonen. Data- og kommunikasjonsutstyr og mindre utstyr er her unntatt.

I forkant av større investeringer (> NOK 100 000) som gjelder drift av gjenvinningsstasjonen skal den part en som planlegger investeringen ta den andre parten med på råd i forhold til å identifisere aktuelle behov og alternative løsninger.

Og at:

I 2016 utgjorde næringskundane om lag 25 % av kundane på gjenvinningsstasjonen i Bingsa. Dersom Ålesund kommune etablerer ein eigen gjenvinningsstasjon, og besøket på ÅRIM sin stasjon som følgje av dette blir redusert, vil det vere nødvendig for ÅRIM å vurdere bemanningssituasjonen. Det er difor viktig at avtalen blir etterlevd på dette punktet.

3.3.23 Epost til ÅK om oppgjør av faktura (28.04.17)

Det ble sendt en epost fra ÅRIM til ÅK den 28.04.17 om utestående, hvor det stod at:

I samband med ein gjennomgang av utestående går det fram at fakturaen som ligg ved ikkje er betalt. Denne gjelder 2016.

ÅRIM har ikkje motteke melding om at denne har vore omstridd, og vil sende purring.

Denne fakturaen gjelder hovedsakelig oppgjør for drift av miljøstasjonen for næringskundene samt salg av papp, plast m.m. Dette var en faktura av 16.01.17 med forfall den 15.02.17 mottatt 18.01.17. Håndteringen av denne faktura hadde følgende flyt:

31.01.17: Flyttes til 2017 for behandling i hht rutine.

31.01.17: Sendt sidelengs til kontering

16.02.17: Sendt forover til attestasjon

31.03.17: Parkert for gjennomgang

24.04.17: Sendt forover til anvisning

24.04.17: Sendt bakover til attestasjon - Er du virkelig sikker på at denne nå er riktig?

28.04.17: Purret av ÅRIM

07.05.17: Sendt sidelengs til attestasjon

08.05.17: Avklart ført på 2016

Vi har satt opp fakturen i en tabell

Oppgjør Bingsa Miljøstasjon Q4 - 2016 Sjå vedlegg

BESKRIVELSE	ANTALL	PRIS	MVA %	BELØP INKL. MVA
NÆRINGSKUNDER MILJØSTASJON Kjøp av timer fra Årim	1	39 960,00	25,00	49 950,00
NÆRINGSKUNDER MILJØSTASJON Næringsavfall - Bingsa Næring sine kundar	1	1 180 094,40	25,00	1 475 118,00
NÆRINGSKUNDER MILJØSTASJON Næringsavfall - Årim Næring. Gjeld også etterfakturerte mengder for Q2 og Q3 2016	1	26 831,25	25,00	33 539,06
SALG AVFALL MILJØSTASJON HUSHOLDNING Salg av folieplast, miljøstasjonspapp, metall og dekk med følg. Feilfakturert miljøstasjonspapp og PCB Vindu er også inkludert her.	1	142 777,80	25,00	178 472,25
SALG AVFALL MILJØSTASJON NÆRING	1	37 953,60	25,00	47 442,00

I en epost til oss fra regnskapsansvarlig av 02.05.17 går det fram at:

Det er ikke avklart hva som er årsaken til hvorfor denne ikke er betalt, om det er uenighet om leveransen eller for holde igjen betaling pga at ÅRIM ikke har gjort opp en faktura andre veien. Det er usikkert om jeg får et svar på dette raskt nok og blir derfor nødt til å kostnadsføre hele beløpet i 2016.

Når det gjelder NÆRINGSKUNDER MILJØSTASJON, som er det vesentlige av denne faktura, så er utfaktureringen basert på en fastsatt omforent pris på 1 350 kr per tonn. Når det gjelder mengden, så er dette basert på tall som er produsert av Bingsa selv, for så å bli sendt over til ÅRIM som fakturere dette ut til Bingsa. ÅRIM hadde ikke merknader til mengden.

Slik vi har forstått det gjelder dette langt vei også de andre postene i denne fakturaen.

3.3.24 Eposter om næringsrenovasjon - komprimatorbiler (29.05 til 06.06.17)

Det ble sendt en epost fra ÅRIM til kommunalsjef og innkjøpssjef den 29.05.17 med kopi til rådmannen. Emne var: *Kjøp av komprimatorbilar - forslag til alternativ løsning* og det stod:

Nytt i Uka hadde 24. mai 2017 eit oppslag om Ålesund kommune si leige av komprimatorbilar for innsamling av avfall. Her blir det varsla eit planlagd kjøp av slike bilar i 2017. Hensikta med kjøpet er å sikre innsamling av næringsavfall frå kommunale verksemdar, samt andre verksemdar som har avtale med kommunen om innsamling av avfall.

ÅRIM har i dag det praktiske ansvaret for innsamling av avfall frå kommunale verksemdar og andre næringsverksemdar i dei elleve andre ÅRIM-kommunane. Når ÅRIM utfører denne typen oppgåver for eigarkommunane, er det næringsverksemd som blir rekna som utført i eigenregi, jf. § 3-1 i forskrift om offentlege anskaffelser. Prisen ÅRIM fakturerer for tenestene blir fastsett av representantskapet som del av budsjettet for selskapet, og prisen reflekterer dei kostnadene selskapet har ved å utføre tenestene.

Det er, slik ÅRIM ser det, mange fordelar med denne løysinga:

- ÅRIM tømmer i dag om lag 1000 renovasjonsdunkar i timen. Selskapet er eigarkommunane sitt leiande kompetansemiljø innan innsamling av avfall. Dette gjer det mogleg å hente ut stordriftsfordelar gjennom bruk av eksisterande innsamlingssystem.
- Kostnaden blir forutsigbar for kommunen og verksemdene samstundes som skiljet mellom lovpålagde sjølvkosttenester og skattepliktig næringsverksemd blir dokumentert.
- ÅRIM skal innføre ny kjeldesorteringsløysing. Av pedagogiske grunnar er det er bra å samstundes få innført denne ordninga i skular og barnehagar i eigarkommunane.

ÅRIM vil oppmode Ålesund kommune til å vurdere dette som eit alternativ til innkjøp av egne komprimatorbilar.

I ÅK sitt svar av 06.06.17 går det fram at:

Som tidligere bekreftet i møte og brev, ønsker Ålesund kommune selv å ta hånd om næringsavfallet.

Slik at:

Kjøp av komprimatorbiler er en konsekvens av denne beslutningen.

Dette svaret fra ÅK ble av daglig leder sendt videre til styreleder og representantskapsleder.

3.3.25 Epost fra virksomhetsleder for VAR til KOMREV3 (09.06.17)

I møtet av 11.11.16 gav ÅRIM uttrykk for at de opplever samarbeidsdialogen som vanskelig, og kommunen gav uttrykk for at det er en gjensidig opplevelse. I en epost til oss fra virksomhetsleder for VAR ble det gitt en nærmere konkretisering av hva disse vanskelighetene bestod av, sett fra deres side. Innledningsvis går det fram at:

VAR og Årim opererer innenfor samme fagfelt når det gjelder slam fra små private anlegg og husholdningsrenovasjon. Årim driver gjenvinningsstasjonen på kommunens anlegg i Bingsa. Ifølge kontrakt mellom partene skal Årim ikke motta næringsavfall fra andre enn Bingsa Næring på gjenvinningsstasjonen i Ålesund. VAR er ansvarlig for tjenestene til innbyggerne, og fakturerer for disse, Årim administrerer tømming og innsamling. Samtidig er kommunen forurensningsmyndighet, og dette ligger hos VAR som fagenhet. Når det gjelder slam fra private anlegg, så skal dette leveres i Bingsa. Innsamlet husholdningsavfall leveres direkte til Tafjord Kraftvarme på Grautneset, som fakturerer Ålesund kommune for faktisk levert mengde.

Miljødepartementet har uttalt at en kommune ikke kan organisere seg bort fra

selvkostreglementet ved å etablere et IKS. Veilederen til selvkostregelverket slår fast at hvert selvkostområde kun skal ha ett selvkostfond, og at dette fortrinnsvis bør ligge hos gebyrinnkrever, dvs kommunen.

Kontrakt mellom kommunen og Årim sier at tjenester som utføres for den andre, gjensidig skal faktureres etter selvkost. Leiekontrakten Årim har med Ålesund kommune for bruk av miljøstasjonen på Bingsa avfallsplass, samt garderobe, spiserom og et kontor i administrasjonsbygget, er også basert på selvkost, inkludert kapitalkostnader og driftskostnader.

Papp, papir og plast fra innsamling leveres til Bingsa Næring som har kontrakt på videre håndtering med Rekom som vant anbudet hos Årim. Grovavfall fra miljøstasjonen i Bingsa og andre miljøstasjoner som Årim driver, håndteres av Bingsa Næring. Farlig avfallsmottaket og hageavfallsmottaket i Bingsa drives av Ålesund kommune i egen regi, og faktisk levert mengde fra husholdningskunder fra Sula, Skodje og Ålesund faktureres Årim.

Årim er ifølge kontrakt med Ålesund kommune bundet til å benytte vektsystemet som er i Bingsa.

Videre når det gjelder samarbeid: så er dette godt internt på Bingsa, spesielt på operatørnivå.

Når det gjelder en nærmere konkretisering av hva vanskelighetene bestod av, var det listet opp 14 punkt. Vi har forsøkt, der det lar seg gjøre, å ta inn disse punktene der de hører til. De som vi ikke har integrert inn gjengir vi nedenfor.

Et av punktene angir at:

Selv om det er kontraktsfestet at Årim ikke skal motta næringsavfall på gjenvinningsstasjonen i Ålesund annet enn fra Bingsa Næring (alle næringskunder er Bingsa Næring sine kunder) for ikke å skape unødig konkurranse mellom partene, skjer dette stadig. Dette er flere ganger tatt opp med Årim.

I saken om overføringen av gjenvinningsstasjonen den 02.10.14, stod det i saksframstillingen at en av forutsetningene var at:

Årim skal kun drive mottak av husholdningsavfall. Årim skal ikke på noen tidspunkt drive næringsvirksomhet på Bingsa. Et konkurranseforhold mellom Ålesund sin næringsvirksomhet og Årim sin aktivitet vil redusere begges troverdighet og mulighet for inntjening.

I forhold til næringsrenovasjon var det to punkt. Det første var:

Forandring av mening, uten at dette blir meddelt direkte, vedrørende Ålesund kommunes egendrift av næringsrenovasjon i kommunen – jf Årim sin årsrapport 2014 vs 2015 og direkteinnspill til administrasjon i mai/juni 2017.

Det andre punktet var:

Fakturert for ikke utført oppdrag næringsrenovasjon januar-mars 2016. Nektet å utlevere nøkler til avfallsrom. Dårlig gjennomføring av lovte oppgaver i forbindelse med overføring av næringsrenovasjon.

Det var også pekt på at ÅRIM framstår lite raus i forhold til å gi anerkjennelse til fagmiljøet i ÅK i forbindelse med medieoppslag, eksempelvis ved Rusken 2017.

Et punkt omhandler i utredninger som ÅRIM har fått utført og at disse

... ville vært svært nyttige for Ålesund kommune å lese.

Og at:

Slik det er i dag, må Ålesund kommune kjøpe de samme utredningene i markedet dersom vi ønsker denne kunnskapen.

Punktet var knyttet til innsynsbegjæringer og Ålesund kommunes innsynsrett som eier.

Det var også et punkt i forhold til kommunikasjon, og de to ulike retningsvalgene som ÅRIM og Bingsa Næring representerer. Det ble vist til ÅRIM sin:

Innføring av separat glass og metaldunk uten å informere Ålesund kommune om at dette var intensjonen før etter at kommunen sitt anlegg for metallsortering var bestilt og grunnarbeid påbegynt. Vi mener dette blir en meningsløs kamp om ressursene i avfallet, der det er åpenbart at vi heller burde samarbeidet.

Avslutningsvis blir det vist til en rapport fra Envidan Momentum hvor det stod at:

Praksisen for sortering av grovavfall i dag er at kundene veies inn over vekt og gir beskjed til vektpersonalet om disse er privathusholdninger eller næringsdrivende. Deretter registreres vekten på avfallet til vedkommende før det blir egensortert på miljøstasjonen. Husholdningsavfallet og næringsavfallet blir sortert og lagt i samme container.

Dette innebærer at:

... at Bingsa Næring vet totalmengden husholdningsavfall og næringsavfall som er levert for egensortering, men vet eksempelvis ikke mengden husholdningsavfall for de ulike fraksjonene, eksempelvis impregnert trevirke, papp eller restavfall. Det er store prisforskjeller for gjenvinning av de ulike avfallsfraksjonene.

Slik at en:

... må benytte samme fordelingsnøkkel på alle nedstrømskostnadene.

Konsulentselskap hadde den oppfatning er dette ikke en holdbar løsning. Det blir foreslått å:

... ha egne containere for sortering av næringsavfall.

Dette for å:

... lettere kunne fordele kostnader til husholdningsabonnentene, samt forhindre en krysssubsidiering mellom husholdningene og næringslivet.

Virksomhetsleder for VAR vurderer det dit hen, at dette nødvendiggjør tiltak på anlegget, og ber om kommunerevisjonens vurderinger rundt dette.

3.4 Tafjord Kraftvarme AS

3.4.1 Avtale av juli 1980

Ålesund kommune og Tafjord Kraftselskap inngikk en avtale i juli 1980, der formålet var at en på lokalt plan skulle prøve å realisere noen av de tanker som bl.a. kom til uttrykk i *NOU 1979: 33 - Energiplanlegging lokalt*.

Avtalen innebar at Tafjord Kraftselskap skulle planlegge, finansiere, bygge og drive et forbrenningsanlegg for avfall i Ålesund kommune, jf. punkt 1.

Tafjord Kraftselskap forpliktet seg til, mot godtgjørelse, å motta alt avfall i Ålesund kommune som kan destrueres ved anlegget, jf. punkt 2. Det går videre fram at avtalepartene var innforstått med at anlegg også skulle betjene andre kommuner etter særskilt avtale, men at disse ikke måtte inngås i et slikt omfang at det ble problemer med kapasiteten i forhold til å motta avfall fra Ålesund kommune.

Videre hadde Ålesund kommune etter punkt 8, en plikt til å levere husholdningsavfallet til anlegget, og ikke motta industriavfall som kan nyttiggjøres ved anlegget på eget deponi. Men det stod også at etter nærmere avtale, så bør gjenvinnbart avfall eventuelt overlates andre interesser for gjenvinning og resirkulering.

Etter punkt 9 har Tafjord Kraftselskap en rett, men ikke plikt, til å levere slagg fra anlegget til Bingsa mot betaling til enhver tid gjeldende pris pr. tonn fyllmasse, eventuelt at pris fastsettes etter særskilt avtale.

I punkt 3 går det fram at Tafjord Kraftselskap forplikter seg til i størst mulig utstrekning å utnytte den avgitte varme. Etter punkt 4 går det fram at Ålesund og Sula elverk skal stå for utbygging av distribusjonsnett og detaljlevering, som Tafjord Kraftselskap skal levere varme engros til. Det ble inngått en avtale om fjernvarme mellom partene i 2003 som løp til 2012. I tillegg skal det ha vært inngått eldre avtaler om fjernvarme, blant annet en avtale om fjernvarme til Moa svømmehall som skal være inngått i 1986/1987.

Ålesund kommune skal etter punkt 7, som offentlig reguleringsmyndighet arbeide aktivt for at det blir benyttet varmt vann fra anlegget som oppvarmingskilde.

Punkt 15 angir at: *avtalen skal gjelde i 15 år fra det tidspunkt anlegget er i driftsklar stand. Og at det etter denne tidsperioden så: kan hver av partene når som helst si opp avtalen med 5 års varsel. Videre at: I forbindelse med investeringer som skaper behov for lengre avskrivningstid enn 5 år, tas det opp nærmere forhandlinger mellom partene.*

I punkt 5 går det fram at: *anlegget forutsettes drevet uten fortjeneste (non profit basis).* Der også inntekten ved salg av energi etter avtalens punkt 3 skal inntektsføres.

3.4.2 Brev fra ÅK til TKV av 16.09.09 om møte av 21.08.09

Det ble gjennomført et møte mellom Ålesund kommune (ÅK) og Tafjord Kraftvarme AS (TKV) den 21.08.09, hvor det var drøftet tre temaer. Det ene tema var at TKV hadde sendt ut forespørsler på deponering av slam (jf. punkt 9), mens det andre var at ÅK hadde sendt ut forespørsler på deponering av industriavfall som kan gå til forbrenningsanlegget (jf. punkt 8). Det tredje tema var oppsigelsesfristen på 5 år (jf. punkt 15), og i et brev fra TKV til ÅK av 16.09.09 går det fram at:

Sula Kommune har inngått en tilleggsavtale til avtalen fra 1980 som sier at fra et angitt tidspunkt fire år frem i tid, så skal den gjensidige oppsigelsesfristen være ett år.

Videre at:

Tafford Kraftvarme har de siste årene investert ca 300 mill kr i en ny ovnslinje ved forbrenningsanlegget. Ovnslinjen settes i drift i disse dager. Bakgrunnen for investeringen er at en ønsker å videreutvikle fjernvarmesystemet i Ålesund og forsyne mest mulig av byen og omliggende områder med fjernvarme, slik at Ålesund kan fremstå med en mest mulig miljøriktig energiforsyning. En forutsetning for den satsingen en nå foretar, er at en har nok avfall til ovn 2. Som en del av avfallsgrunnlaget ved beslutningen om utbygging lå fem års avtaler med Ålesund og omliggende kommuner.

Slik at:

Tafford Kraftvarme AS har basert sin virksomhet på at en i de neste fem årene skal motta husholdningsavfallet fra Ålesund kommune og kan derfor ikke akseptere en reell oppsigelsestid som er mindre enn fem år.

Til slutt stod det at:

Dersom det er tjenlig for kommunen kan vi inngå en tilleggsavtale som den som er inngått med Sula kommune, der en angir et tidspunkt 4 år fram i tid, endrer oppsigelsesfristen til ett år. En ber om tilbakemelding dersom dette er ønskelig.

3.4.3 Representantskapet til ÅRIM – Framdriftsplan av 11.05.10

Representantskapet til ÅRIM vedtok den 11.05.10 en framdriftsplan. I sammenheng med denne planen sendte ÅRIM et brev til eierkommunene den 10.06.10 om samordning av avtalen om sluttbehandling av restavfallet. I brevet ble det vist til ÅRIM skal starte opp et arbeidet med å utforme et grunnlag for konkurranse, og hadde behov for å få en oversikt over restavfallet som skulle omfattes av en ny avtale.

Det gikk fram at ÅRIM:

... ber konkret kommunane vurdere om dei ønskjer å seie opp eksisterande avtalar eller om dei ønskjer å transportere avtalane til ÅRIM.

Videre at de også ser:

... at dette er vurderingar som i nokre høve kan krevje meir omfattande saksbehandling i kommunane. Det vil likevel vere bra om kommunane kan kome med eit svar innan 1. september.

Denne sluttbehandling av restfallet inngår som en vesentlig del av gebyrgrunnlaget, og en samordning av avtalene er viktig om en ønsker at alle innbyggerne i Ålesundregionen skal stå ovenfor en mest mulig lik prisstruktur. Vi vil her vise til vår forvaltningsrevisjonsrapport som vil bli avlagt senere.

Representantskapet fattet altså vedtak den 11.05.10, med tilbakemeldingsfrist innen 01.09.10.

3.4.4 Formannskapet sak 132/10 av 20.12.10

Denne forespørselen fra ÅRIM ble fremmet for formannskapet i sak 132/10 den 20.12.10. Det går fram innledningsvis at avtalen:

... har vært til stor miljømessig nytte for mange kommuner i regionen i over 20 år. Ved at energien i stadig sterkere grad også har kommet til nytte som fjernvarme, har dette tiltaket vært med på å oppfylle nasjonale målsettinger om avfallsbehandling og energiforsyning.

Videre at:

I mange år har det ikke eksistert andre lokale alternativer til en slik form for avfallsbehandling i regionen. Deponering av husholdningsavfallet har vært det rådende alternativet for de kommuner som ikke har hatt avtale med Taffjord Kraftselskap om forbrenning.

Når det gjelder konkurransen om sluttbehandling av husholdningsavfall så stod det at:

Deponering av husholdningsavfall er ikke lenger en tillatt sluttbehandlingsløsning i Europa, og som følge av dette har forbrenningskapasiteten i mange land blitt vesentlig utvidet de senere år. Dette har resultert i at det er internasjonal konkurranse om sluttbehandling av husholdningsavfall, noe som for mange har resultert i vesentlig rimeligere løsninger enn de tidligere lokale. Flere forskningsrapporter har konkludert med at miljøulempene med ekstra transport er minimale (ofte returtransport), og at de ofte mer enn veies opp med høyere grad av energigjenvinning.

Når det gjelder prisnivået knyttet til avtalen så stod det at:

Dagens markedssituasjon mht til priser er uklar og det er bare en reell konkurranse som vil gi svar på dette. Vi har likevel registrert en betydelig lavere behandlingskostnad (inkl. transport) for forbrenning av husholdningsavfall i Sverige de siste år sett i forhold til den pris som TKV (Taffjord Kraftvarme) har operert med. Prisen hos TKV er i senere tid redusert, og de har varslet ytterligere reduksjoner. Det ser derfor nå ut til at TKV's forbrenningspriser nærmer seg de priser som andre aktører i markedet opererer med.

Når det gjelder tidligere drøftinger om avtalen så stod det at:

Spørsmål om det avtalemessige forhold til TK har vært drøftet administrativt tidligere, uten at det har resultert i konkret sak om oppsigelse. I drøftingene har det ligget tilbud fra TKV om å endre oppsigelsesfristen slik at gjensidig oppsigelsesfrist skulle være 1 år fra et tidspunkt 4 år fram i tid. I avtalen er oppsigelsesfristen satt til løpende 5 år.

Når det gjelder avtalens plikter og rettigheter så stod det at:

TK's rett til å få deponere slagg fra forbrenningen på deponiet i Bingsa, blir ikke lenger benyttet som følge av at dette ble konkurranseutsatt med det resultat at det, uten reelle forhandlinger, ble valgt å levere dette til deponi på Vestnes.

Videre stod det følgende vedrørende selvkost:

TK's plikt etter avtalen til å drive forbrenningsanlegget etter selvkost har heller ikke vært dokumentert / oppfylt på lenge.

Videre at:

Et annet punkt det har vært dissens om er spørsmålet om TKV har rett til det brennbare restavfallet fra Bingsa. På tross av en del uenighet om forståelsen av avtalens innhold og spørsmål om tolking av anskaffelsesregelverket, har vi ikke konkludert med å klage på svikt i anskaffelsesprosedyrer eller vurdere oppsigelse av avtalen. Heller ikke har det noen gang vært aktuelt å bringe uenighet om forståelse av avtalens punkter etter avtalens pkt. 16 inn for voldgift.

I saksframstillingen gikk det også fram at:

Ved etableringen av ÅRIM ble det fokusert på at det ved en samlet konkurranseutsetting av innsamling og sluttbehandling av avfallet kunne oppnås vesentlige innsparinger. De kalkyler som ble fremlagt i den forbindelse la til grunn at særlig innsparingene knyttet til sluttbehandlingskostnadene kunne være betydelige.

I saksframstillingen ble det gjort en drøftelse av de juridiske sidene i forhold til regelverket om anskaffelser, der konklusjonen var at avtalen måtte sies opp. I tillegg ble det anført at i forbindelse med opprettingen av ÅRIM så:

... ble det forutsatt at ÅRIM skal overta rettigheter og plikter etter de avtaler som er inngått mellom de deltagende kommuner og Tafford Kraft. En slik endring av kontrakten vil kunne anses som en reforhandling av avtalen som kan være i strid med forbudet mot direkte anskaffelser. For å sikre en fremgangsmåte i samsvar med regelverket vil det trolig være ryddigst å legge forholdene til rette for å inngå nye avtaler etter hvert hvor ÅRIM er kontraktspart. Dette vil innebære at kommunene må si opp sine avtaler for å legge til rette for at ÅRIM kan inngå nye avtaler.

Under konklusjon ble det også vektlagt at:

Ved etableringen av ÅRIM ble det fokusert på at det ved en samlet konkurranseutsetting av innsamling og sluttbehandling av avfallet kunne oppnås vesentlige innsparinger. De kalkyler som ble fremlagt i den forbindelse la til grunn at særlig innsparingene knyttet til sluttbehandlingskostnadene kunne være betydelige.

Rådmannens innstilling var som følger:

Ålesund bystyre vedtar å si opp avtalen med Tafford Kraft med virkning fra 01.01.2016.

ÅRIM overtar kommunens rettigheter og plikter etter avtalen for det som gjelder husholdningsavfallet med virkning fra 31.05.2011 fram til avtalen opphører.

Formannskapetets vedtak var slik:

Saken utsettes for å få en konsekvensutredning omkring virkningene av en eventuell oppsigelse av avtalen.

3.4.5 Brev fra ÅK til TKV av 19.01.11

Det ble sendt et brev til TKV den 19.01.11, som oppfølging av saken i formannskapet. Saken med vedtak og vedlegg ble oversendt, og det stod at:

Som grunnlag for at saka skal opp til ny behandling, ynskjer vi TK sin vurdering av kva konsekvensar ei slik oppseiing kan få.

ÅK fikk svar i et brev av 01.02.11, der det gikk fram at:

Dersom Ålesund kommune vel å seie opp avtalen om avfallshandsaming, så må ein rekne med at dette og vert utfallet i dei andre ÅRIM-kommunane som har avtalar om levering av restavfall til Tafford Kraftvarme. Den avtalefesta årlege avfallsmengda til forbrenningsanlegget kan då frå 2016 verte redusert med om lag 25 tusen tonn årleg. I 2016 reknar ein med at forbrenningsanlegget vil handsame om lag 80 tusen tonn restavfall. Ei konkurranseutsetjing av 25 tusen tonn vil utgjere omlag 30 % av anlegget sitt avfallsgrunnlag. Dersom Tafford Kraftvarme ikkje vinn fram i ein konkurranse om avfallet frå Ålesund, så vil ikkje dette etter vår vurdering ha nokon stor verknad for selskapet eller for fjernvarmeforsyninga i Ålesund. Det at vi må hente inn avfall frå andre delar av landet samstundes som avfall frå regionen kan verte frakta til Sverige er ei miljømessig dårleg løysing som kan bli resultatet.

Når det gjelder gevinst ved konkurranseutsetting så stod det at:

Ei av grunngjevingane for å seie opp avtalen, er at en kan oppnå ein stor økonomisk vinst ved å konkurranseutsette handsaming av restavfall frå kommunen. Vi trur ikkje det er rett, og meiner at ei slik vurdering ikkje bør vere grunnlaget for oppseiing av avtalen. Kostnaden for brenning av det kommunale avfallet utgjorde i 2011 omlag 31 %

av heile renovasjonskostnaden i kommunen. Til samanlikning utgjør drift av ÅRIM 17 % av renovasjonskostnaden. Vi har vore gjennom ein periode med finanskriser og mindre verksemd særleg i Sverige, noko som har ført til mindre avfall. Svenske forbrenningsanlegg har henta inn avfall frå Noreg til svært lave prisar for å kunne produsere fjernvarme. Det vi no ser er at aktiviteten aukar noko som gjev meir avfall. Avfall vert og frakta over lengre avstandar enn før. Forbrenningsanlegg i Oslo skal brenne 200 tusen tonn avfall frå Napoli. Anlegget i Fredrikstad har og fått løyve til å brenne italiensk avfall. Det ein no ser, er at slutthandsamingskostnadene i dei siste avtalane inngått sentralt på Austlandet er i området 450 - 500 kr/tonn. Legg ein så til 350 kr/tonn i transportkostnad frå Ålesund til Oslo og 50 kr/tonn i omlasting, så vert denne prisen 850 til 950 kr/tonn sett frå Ålesund. Til samanlikning betaler Ålesund kommune i 2011 - 780 kr/tonn for brenning av restavfall på Grautneset. Vi kan i dag ikkje sjå noko som dei neste fem åra kan redusere prisen i marknaden mykje frå det ein har i dag.

I sammenheng med at ÅRIM ble etablert og at avtalen var oppe til politisk behandling, ble det forhandlet fram en fastpris per tonn for alle kommunene fra 2011. Denne har vært noenlunde den samme fram til i dag. Når det gjelder prisutvikling før 2011, så var det en noenlunde jevn årlig nedgang på 4,1 % fra 2004 og frem mot 2010.

Videre stod det i brevet at:

Dersom avtalen blir sagt opp og avfallshandsaminga vert konkurranseutsett frå 2016, trur vi at Tafford Kraftvarme vil vinne denne konkurransen. ÅRIM kan og til ein viss grad styre dette gjennom dei kriteria en legg til grunn for konkurransen. Stabilitet, krav til miljøsertifisering, miljøpåverknader ved transport og anna.

Om ikkje Tafford Kraftvarme vinn, vert det ein del endringar i avfallshandsaminga frå det ein har i dag.

Det ble også vist til at:

Det må byggjast ein omlastingsstasjon for omlasting av om lag 25 tusen tonn avfall i kommunen. I papira frå konkurranseutsetjing av innsamling av restavfall utarbeidd av ÅRIM er det sett opp to leveringsstader: Grautneset og Bingsa. Slik vi ser det, er då Bingsa den mest aktuelle staden for omlasting av avfall.

Når det gjelder den konkurranseutsettingen som det vises til, så vedtok styret i ÅRIM å inngå en avtale om mottak og gjenvinning av brennbart restavfall. Fullmakt ble gitt til styrelederen og kontrakten ble senere signert. Denne avtalen ble gjort etter en anbudskonkurranse i 2011 for fire av eierkommunene: Sykkylven, Sandøy, Giske og Vestnes. Åtte av eierkommunene: Ålesund, Sula, Haram, Skodje, Ørskog, Stordal, Norddal og Stranda, hadde inngått egne avtaler.

Videre i svarbrevet stod det at:

Vi ser og at ei slik auka verksemd med omlasting av avfall i Bingsa kan kome i strid med at kommunen no legg ut nye bustadområde nært opp til Bingsa. Tafford Kraftvarme AS har sidan 1987 motteke restavfall frå kommunen utan nokon form for stans. Ein slik stabilitet vil ein vanskeleg kunne oppnå dersom avfallet skal omlastast og transporterast vekk. Dette inneber at ein i periodar må ha plass til å lagre noko hushaldsavfall i Bingsa.

Videre stod det at:

Ålesund kommune har i dag ein særskild rett til å levere avfall til forbrenningsanlegget om det vert kapasitetsproblem ved anlegget. Om avtalen vert oppsagt, fell denne retten vekk, og Tafford Kraftvarme må prioritere dei leverandørane ein har avtale med.

Deretter at:

Dersom ein skal vurdere avtalen opp mot dei kommunale innkjøpsforskriftene, og om ei vidareføring av avtalen er i strid med desse, så vil ikkje Tafjord Kraftvarme ha noko spesiell meining om dette. Det som er klart er at ved inngåing av avtalen i 1981, sa var det ei rein tildeling av avfall til Tafjord Kraft frå "Tafjord-kommunane" som la grunnlaget for forbrenningsanlegget på Grautneset. I dei 30 åra som har gått er del mykje som har endra seg. Kommunale innkjøpsforskrifter har kome til, mange av dei andre "Tafjordkommunane" har selt seg ut av selskapet som eig forbrenningsanlegget. Avfallet frå Ålesund kommune utgjer i dag og ein vesentleg mindre del av avfallsmengda enn det gjorde ved oppstarten av anlegget i 1987. Om ei vidareføring av avtalen er i strid med dei kommunale innkjøpsforskriftene, får ein fyrst svar på om avtalen vert klaga inn for KOFA. Om kommunen med forsett har brote dei kommunale innkjøpsreglane og bryt desse no, har samanheng med om kommunen stendig reknar avtalen som eit dokument for tildeling av avfall eller ikkje.

Når det gjelder overføring av avtalen til ÅRIM stod det:

Tafjord Kraftvarme er ein av to partar i ein avtale. Dersom Ålesund kommune ynskjer å overføre avtalen til ÅRIM, så må Ålesund kommune og Tafjord Kraftvarme AS bli samde om juridiske og økonomiske forhold som ligg i avtalen på ein slik måte at Tafjord Kraftvarme AS er sikra alt avfallet frå kommunen og betaling for dette i resten av avtaleperioden, sjølv om avtalen vert overført til ÅRIM.

Vi kan ikkje sjå at det er naudsynt at avtalen vert overført til ÅRIM. Vi er einige i at om dette skal gjennomførast, så må avtalen seiast opp. Vel kommunen å seie opp avtalen, så ser vi ikkje vanskar med å vidareføre avtalen mot Ålesund kommune i tidsrommet fram til 2016. Det praktiske arbeidet knytt til avtalen er i dag ein faktura kvar månad frå Tafjord Kraftvarme AS til Ålesund kommune.

Til slutt stod det at:

Tafjord Kraftvarme AS takkar for at kommunen har retta seg mot oss for å få vårt syn i denne saka. Selskapet ynskjer og i framtida å kunne brenne restavfallet frå Ålesund kommune, slik at det kan kome til nytte som fjernvarme og straum i vart nærområde.

3.4.6 Avtale om fjernvarme av 29.05.12.

Det ble inngått en avtale mellom ÅK og TKV den 29.05.12 om levering og bruk av fjernvarme til tekniske installasjoner i bygg som kommunen eier mer enn 50 % av. Avtalen løper fra 01.01.13 til 31.12.22, og det går fram at partene i 2022 skal tilstrebe å videreføre avtalen. Det følger av avtalens punkt 4 at TKV skal montere og bekoste nødvendig utstyr for levering av fjernvarmeenergien og at kommunen skal levere nødvendig elektrisk energi til drift av reguleringssystemet. Avtalen inneholder videre bestemmelser om prising av energien, drift og vedlikehold av kundesentralen.

Denne avtalen er en videreføring av en avtale om fjernvarme mellom partene som ble inngått i 2003 og løp til 2012. I tillegg skal det ha vært inngått eldre avtaler om fjernvarme, bl.a. en avtale om fjernvarme til Moa svømmehall som skal være inngått i 86/87.

Det ovenfor nevnte er basert på et notat av 13.03.17 fra Anskaffelsexperten, hvor det det blir lagt til grunn at avtalen inngått i 2012 er en presisering av avtalen fra 1980 og ikke en selvstendig avtale. Det blir vist til at avtalen fra 1980 i punkt 3 og 4 har bestemmelser om at det skal inngås en egen avtale om levering av fjernvarme. De første avtalene om fjernvarme ble inngått bare noen få år etter avtalen av 1980.

3.4.7 Brev fra ÅRIM til KOMREV3 av 16.06.14

ÅRIM sendte et brev til kommunerevisjonen den 16.06.14, hvor det de ønsket å drøfte en modell med viderefakturering fra kommunene til ÅRIM for de 8 kommunene som hadde en egen avtale med TKV. Det var videre ønskelig å foreslå en slik ordning senest 01.09.14.

Det gikk fram innledningsvis at:

ÅRIM samlar årleg inn om lag 22 000 tonn restavfall som går til energigjenvinning i Tafford Kraftvarme AS sitt anlegg på Grautneset i Ålesund. Avtalestrukturen mellom ÅRIM, eigarkommunane og Tafford Kraftvarme i dag er ei utfordring som påfører kommunane og ÅRIM dobbeltarbeid.

I brevet gikk det også fram at:

Utfordringa med forbrenningstenestene, er at det er her er mange avtalar, alle med levering av avfallet til Tafford Kraftvarme, utan at det alltid er like rett å fordele kostnadene.

Når det gjelder ÅK gikk det fram at: ÅRIM må kvar månad trekke ut avfall frå returpunkt slik at dette blir fakturert særskilt. Når det gjelder Norddal, Stordal, Skodje, Sula og Haram gikk det fram at: ÅRIM må kvar månad trekke ut avfall frå næring slik at dette blir fakturert særskilt.

Når det gjelder prisen knyttet til de ulike avtalene gikk det fram at:

Det skal nemnast at tonnprisen, altså den prisen som blir betalt til Tafford Kraftvarme for levering av eit tonn restavfall til forbrenning, er lik, uavhengig av kommune og rekningsmottakar.

Utfordringene med avtalestrukturene er at de:

.... fører til at ÅRIM må bruke betydelege ressursar på å gjennomføre fordelingar og 12 ulike vurderingar, som til slutt uansett viser seg å vere skjønnsbaserte. Kommunane har dessutan avgrensa høve til å kontrollere faktura frå Tafford Kraftvarme, i og med at det er ÅRIM som leverer avfallet på vegne av kommunen. Det hindrar også eit ønskje enkelte kommunar har om at ÅRIM skal ta over totalansvaret for renovasjon i kommunen, inkludert fakturering av hushaldskundane, for dermed å få ut synergiane av samarbeidet som er etablert.

Og at:

Spørsmålet om sjølvkostfond blir også todelte; dersom ÅRIM har totalansvaret, både for kostnader og for inntekter på renovasjonsområdet, så vil det vere naturleg at ÅRIM har sjølvkostfondet for den aktuelle kommunen. Så lenge ansvaret er delt, oppstår eit behov for anten to fond eller utstrakt avregning, noko som er arbeidskrevjande.

Daglig leder i ÅRIM og kommunerevisjonen gjennomført et møte den 30.06.14. Det var ønskelig fra begge side at det ble gjort en grundig juridisk vurdering av avtalene i forhold til reglene om offentlige anskaffelser.

3.4.8 Juridisk vurdering fra Deloitte Advokatfirma AS av 15.08.14

Deloitte Advokatfirma AS gjorde en juridisk vurdering og utarbeidet et notat datert 15.08.14 på vegne av KS Advokatene.

Et sentralt spørsmål var om kommunene som hadde egen avtale med TKV var forpliktet til å si opp disse avtalene. Avtalene som ble vurdert var: Ålesund, Ørskog, Haram og Skodje som hadde en femårig oppsigelsesfrist, Stranda kommune som hadde en treårig oppsigelsesfrist og Sula som hadde en femårig oppsigelsesfrist, som var redusert til en ettårig ved en tilleggsavtale.

Alle disse avtalene ble inngått på 1980-tallet eller tidlig 90-tallet, før dagens regelverk om offentlige anskaffelser trådte i kraft i 1994.

Vurderingen var at:

Avtalene med Tafjord er oppsigelige, noe som klart taler i retning av at kommunene har plikt til å si dem opp.

Videre ble det vist til at:

... at formålene bak anskaffelsesregelverket blant annet er likebehandling og å sikre konkurranse i markedene, og da er det nødvendig at løpende avtaler konkurranseutsettes med jevne mellomrom. Avtalene med Tafjord har ingen fastsatt sluttdato – de fortsetter å løpe inntil de blir sagt opp. Avtalene har allerede vært i kraft i 20-30 år. Alt dette taler for at avtalene må sies opp, slik at tjenestene deretter kan konkurranseutsettes.

Slik at:

På bakgrunn av det ovennevnte er vår vurdering at kommunene har en rettslig forpliktelse til å si opp avtalene umiddelbart.

Men at:

... kommunene i utgangspunktet må overholde de fastsatte oppsigelsesfristene som fremgår av de ulike avtalene. Dette stiller seg annerledes dersom Tafjord selv aksepterer kortere oppsigelsesfrist, men etter hva vi forstår er det lite trolig at Tafjord vil akseptere kortere oppsigelsesfrist enn fastsatt i avtalene.

Når det gjelder i hvilken grad ÅRIM kan inngå en avtale med TKV uten anbudskonkurranse, så var konklusjonen at:

... ÅRIM må konkurranseutsette tjenestene vedrørende levering av restavfall og forbrenning som Tafjord i dag leverer til kommunene. Dette må gjøres i god tid før nåværende avtaler går ut. Alternativt må ÅRIM selv anskaffe et forbrenningsanlegg.

Et forhold som ÅRIM ønsket en vurdering av, var i hvilken grad ÅRIM kan bli holdt ansvarlig for brudd på regelverket som følge av kommunenes avtaler med TKV. Det gikk fram at:

På bakgrunn av den avtalekonstruksjonen som foreligger, hvor ÅRIM igjen kjøper tjenestene fra Tafjord fra kommunene, kan det imidlertid stilles spørsmål ved om ÅRIM i realiteten må anses som "oppdragsgiver" som følge av avtalen med kommunene. I så tilfelle vil Tafjord anses som underleverandør til kommunene, og det er da risiko for at ÅRIM kan bli holdt ansvarlig for at anskaffelsesregelverket ikke blir fulgt, ved at kommunene som leverandører unnlater å si opp avtalene med underleverandøren Tafjord og gjennomføre ny anbudskonkurranse.

Deretter at:

Det samme kan følge av omgåelsesbetraktninger – dvs. at en søker å omgå anskaffelsesregelverket ved å tildele en kontrakt til en leverandør som igjen tildeler/viderefører en kontrakt som skulle ha vært konkurranseutsatt. Kommunene vil kunne holdes ansvarlig, men det kan ikke med sikkerhet utelukkes at KOFA/domstolene også kan komme til at ÅRIM anses som ansvarlig oppdragsgiver og fastslå at ÅRIM skulle avholdt eller besørget at kommunene avholdt anbudskonkurranse.

Tilslutt at:

Et tredje spørsmål er om alminnelige erstatningsrettslige prinsipper om solidaransvar eller medvirkning også kan føre til ansvar for ÅRIM.

Slike prinsipper innebærer at man kan bli medansvarlig dersom man har medvirket til den skade som har oppstått. Dersom ÅRIM kjøper disse tjenestene fra kommunene kan man legge til grunn at ÅRIM i praksis medvirker til at det rettsstridige avtaleforholdet med Taffjord består. ÅRIM er dessuten klar over det rettsstridige avtaleforholdet mellom kommunene og Taffjord, noe som kan tale for at ÅRIM også kan anses for å opptre ansvarsbetingende.

Ved et eventuelt erstatningssøksmål fra en leverandør som mener seg forbigått vil det derfor også være en viss risiko for at ÅRIM kan bli erstatningsansvarlig på ulovfestet erstatningsrettslig grunnlag.

3.4.9 Konkurransen om restavfall av 17.04.15

ÅRIM gjennomførte en konkurranse med kunngjøring 06.03.15 og tilbudsfrist den 17.04.15. I styresak 05/15 om: *Tilhøvet til Taffjord Kraftvarme AS*, ble det vedtatt i punkt 1 at:

ÅRIM lyser ut konkurranse om mottak og gjenvinning av innsamla restavfall med avtaletid 1 + 1 + 1 + 1 år. I konkurransegrunnlaget blir det teke høyde for at flere kommunar kan avslutte sine avtaler i avtaleperioden.

Under punkt 2 ble det vedtatt at:

Administrasjonen gjer vidare utgreiingar om eventuell tildeling av enerett for energigjenvinning av innsamla restavfall.

I konkurransepapirene gikk det fram at:

Basert på historiske restavfallsmengder, se vedlegg til konkurransegrunnlaget, så ble det levert ca. 4924 tonn i 2014. Dette er kun historiske tall, som kun er ment for å gi leverandørene en pekepinn på omfanget av avtalen. Omfanget på avtalen vil kunne avvike fra dette i avtaleperioden. Oppdragsgiver er ikke bundet av det oppgitte historiske omfanget

Avtalens varighet er 1 år fra avtaleoppstart, med mulighet for Oppdragsgiveren til å forlenge avtalen i 1 + 1 + 1 år.

Kontrakten ble tildelt TKV og ble forlenget første opsjonsår. Når det gjelder en vurdering av enerett, så ligger den til vurdering i administrasjonen til ÅRIM. Det er ønskelig å se dette i sammenheng med forslaget i strategien om etablering av et ettersorteringsanlegg.

3.4.10 Avtaler om bunnaske og avfallsbehandling av 01.07.16

De ble inngått to avtaler den 01.06.16 mellom TKV og ÅK ved Næringsdrift avfall. Dette gjelder for det første en avtale om mottak og sluttbehandling av bunnaske. Bakgrunnen var at ÅK hadde bygget et metallsorteringsanlegg for behandling av bunnaske. TKV forpliktet seg til å levere all bunnaske fra forbrenningsanlegget til ÅK som mottar, sorterer og sluttbehandler den.

Avtaleperioden er fra 01.07.16 til 30.06.22, men begge parter har rett til å kreve avtalen forlenget for en periode på ett år, og den kan også forlenges ytterligere ut over dette.

Samme dag som avtalen om mottak og sluttbehandling av bunnaske ble inngått, ble også avtale om mottakskontroll og behandling av avfall inngått mellom de samme partene. Bakgrunnen for denne avtalen er et prøveprosjekt vedrørende mottak, mottakskontroll og videre behandling av næringsavfall før forbrenning. Prosjektet hadde som mål å utvikle en metode for å skape et bedre brensel for TKV og prosjektet var vellykket. I henhold til avtalen skal TKV levere næringsavfall til ÅK som skal stå for mottak, kontroll, sortering og klargjøring av næringsavfall for sluttbehandling.

Det ovenfor nevnte er basert på et notat av 13.03.17 fra Anskaffelsekperthen.
Næringsdrift avfall hadde i 2016 inntekter fra TKV på om lag 5,8 mill kr.

3.4.11 Brev fra ÅK til KOMREV3 av 18.11.16

Kommunerevisjonen sendte et brev til ÅK den 14.10.16, der vi tok opp tre problemstillinger. Vi fikk svar den 18.11.16. Den første problemstillingen var om det er gjennomført en konsekvensutredning i tråd med vedtak i F-sak 132/10 av 20.12.10. Det gikk fram at:

Det er ikke foretatt en formell konsekvensutredning med konklusjon slik vedtaket i formannskapet synes å forutsette.

Den andre problemstillingen var om avtalen er vurdert opp mot anskaffelsesregelverket. I brevet fra ÅK ble det innledningsvis vist til at avtalen:

... ble inngått i 1980, og Eu-direktiv og Lov om offentlige anskaffelser var derfor ikke førende ved avtaleinngåelsen.

Etter at EU-direktivene og Lov om offentlige anskaffelser trådte i kraft, har avtalen vært oppe til vurdering både politisk og administrativt i kommunen. I hovedtrekk har det vært vurdert om det foreligger en plikt til å si opp avtalen og konsekvenser som følge av å si opp avtalen

ÅKs vurdering var at en eventuell oppsigelse:

... vil medføre konsekvenser og mulig erstatningsansvar tatt i betraktning graden av gjensidige forpliktelser.

Slik at:

... det ikke kan foreligge en plikt til å si opp avtalen, og som følge av dette er derfor avtalen ikke oppsagt.

Denne vurderingen bygde på at en ikke har en plikt til å si opp slike avtaler, hvis en oppsigelse har økonomiske konsekvenser for partene, altså ÅK og TKV. Det stod følgende:

Med utgangspunkt i EF-domstolens avgjørelse i sak C-76/97 (Togel) foreligger det ingen plikt til å terminere kontrakter som er inngått før regelverkets ikrafttredelse, da regelverket om offentlige anskaffelser ikke kan få anvendelse på bestående rettsforhold. Senere avgjørelser (herunder kofasak 2009/144 - Oslo kommune) har likevel vurdert at det kan foreligge en plikt til å konkurranseutsette kontrakter der det foreligger andre konkurransedyktige løsninger og aktører i markedet, samtidig som en oppsigelse ikke har økonomiske konsekvenser for partene.

Det ble også vist til at avtalen:

... har flere særtrekk som gjør at den ikke er sammenlignbar med andre kontrakter innenfor samme ansvarsområde. Ulike utredninger, Kofa-avgjørelser og avgjørelser i EU- domstolen gir ikke entydig svar på om «vårt tilfelle» er lovlig eller ulovlig.

Videre stod det at:

Den saken vi kjenner til som ligger nærmest vår sak er Kofa 2010/4 (Askøy kommune) I denne saken uttalte Kofa at det i 2010 ikke forelå en plikt for Askøy kommune til å terminere kontrakten som var inngått med Herdla gård i 1992 om innhenting og behandling av septikslam. Bakgrunnen for dette var at en oppsigelse ville pådratt Askøy kommune utgifter for å erstatte Herdla gårds investeringer.

Videre når det gjelder økonomiske konsekvenser for TKV, så stod det:

Det er en forutsetning at Tafford mottar tilstrekkelig avfall fra kommunen for å forsvare investeringene til anlegget. Per i dag leverer ÅK i overkant 50 000 tonn husholdningsavfall til anlegget pr år. Total kapasitet er i underkant av 100 000 tonn. En oppsigelse av avtalen ville medføre en vesentlig reduksjon av råvaretilgangen og risiko for begrensninger i kapasitetsutnyttelsen ved anlegget.

Gjennom avtalen har TK forpliktet seg til i størst mulig utstrekning å utnytte den avgitte varme. Overskuddsvarmen skal leveres som fjernvarme til anlegg i kommunen eller omformes til elektrisk kraft. Bygninger og infrastruktur i kommunen har blitt innrettet etter dette og utgjør også i den senere tid en betydelig investering, hovedsakelig fra TK sin side. ÅK har også pålagt utbyggere over en viss størrelse å knytte seg til fjernvarmetilbudet i sine byggevilkår.

Når det gjelder økonomiske konsekvenser for ÅK, så var det ikke anført noen. En må her likevel påpeke at TKV sine økonomiske konsekvenser, er grunnlaget for en eventuell erstatningsplikt.

Den tredje problemstillingen var knyttet til punktet i avtalen om at: *anlegget forutsettes drevet uten fortjeneste (non profit basis)*. Det ble vist til at:

Ålesund kommune har og har hatt den laveste gate-fee inn til anlegget til Tafford Kraftvarme. I følge våre beregninger så betaler Ålesund kommune pr. dato ca. ... kr mindre per tonn enn antatt markedspris.

Videre går det fram:

Det er vanskelig for ÅK å dokumentere om dette prisavslaget er av en slik størrelse at det medfører at Ålesund kommune kun betaler kostpris eller non-profit pris.

Dette har sammenheng med at:

Regnskapet til Tafford Kraftvarme er ikke innordnet på en slik måte at det enkelt lar seg gjøre å dokumentere dette. Det skjer heller ingen avregning på slutten av året eller tilførsel/uttak fra et selvkostfond, slik det vanligvis gjøres for kommunale virksomheter som drives etter selvkostprinsippet.

I brevet går det likevel fram den oppfatning at: *Ålesund kommune betaler en pris som ikke gir noe fortjeneste til Tafford Kraftvarme AS*. Dette tok utgangspunkt i at:

Man kan ved å analysere regnskapet til Tafford Kraftvarme AS gjøre seg opp en formening om hvordan det står til med selskapets lønnsomhet. Tafford Kraftvarme har imidlertid tre inntektsområder, som i Avtalen beskrives som anlegget, som alle påvirker både topplinje og bunnlinje i regnskapet. Gate fee avfallsmottak er en av disse inntektsområdene.

Det ble vist til at en analyse av totalrentabilitet for 2015 og gjennomsnittet for de siste 11 år (som er offentlig tilgjengelige tall), som viser at:

... det ikke vært noe avkastning utover det man får på en investering med liten eller ingen risiko. Den lave lønnsomheten skyldes etter vår vurdering for en stor del prisavslaget til Ålesund kommune.

3.4.12 Notat fra Anskaffelseexperten av 13.03.17

Anskaffelseexperten ble den 28.12.16 bedt om å foreta en vurdering av hvorvidt det er mulig å inngå en langsiktig samarbeidsavtale som vil videreføre de fire avtalene som var inngått med TKV. Det blir gjennomført en grundig juridiske vurdering som fremgår av et notat av 13.03.17.

I notatet gjennomføres en drøfting knyttet til i hvilken grad kjøp av tjenester fra ÅK med TKV er å anse som utvidet egen regi. Dette krever kontroll, og at omsetningen er slik at TKV må utføre mer enn 80 prosent av sin aktivitet for ÅK. Det blir ikke tatt endelig stilling til om det foreligger nødvendig kontroll, da omsetningsvilkåret ikke er tilstede.

Det skal være opplyst følgende om omsetningen rettet mot ÅK:

- Avfall: 22.8 millioner = 36% for 2016 økes til 53% fra 2017
- Strøm: 9,6 millioner = 100%
- Fjernvarme: 5,9 millioner = 12%

Et sentralt tema i den juridiske vurderingen fra Anskaffelseseksperten er spørsmålet om kommunen har en plikt til å si opp avtalen med TKV. Innledningsvis under dette går det fram at:

Forbrenningsanlegget, som er det sentrale i avtalen av 1980, drives av TKV. Driften av forbrenningsanlegget og fjernvarmeproduksjon ble sammen med avtalene, overført til TKV i 1997. Jeg nevner for ordens skyld at jeg ikke har fått fremlagt dokumentasjon på at avtalen fra 1980 formelt er overdratt til TKV. Dette kan uansett ikke være avgjørende. Siden forbrenningsanlegget og fjernvarmeproduksjonen drives av TKV, må avtalen anses å være overført til TKV i 1997.

Når det gjelder det som taler mot en plikt til å si opp avtalen så stod det at:

Avtalen mellom Ålesund kommune og TKV har nå løpt i 37 år, noe som må anses som relativ lang tid også for en avtale av denne art. Det er imidlertid ikke grunnlag for å anse kontraktperioden som åpenbart lengre enn hva som er forretningsmessig forsvarlig og det kan derfor ikke anføres at anskaffelsene som ligger til grunn for kontrakten, er unndratt markedet i uforholdsmessig lang tid. Dette taler for at det pr. i dag ikke foreligger noen plikt til å si opp avtalene.

Og at:

(...) det så sent som om 2012 ble inngått en avtale om levering av fjernvarme, jfr. 1980-avtalen punkt 3 og 4. TKV har dermed investert i fjernvarmeanlegg i tillit til at avtalen(e) mellom partene skal bestå og dersom Ålesund kommune sier opp avtalene nå, vil dette kunne medføre krav om erstatning fra TKV. Dette trekker i retning av at avtalen ikke skal kunne sies opp i en periode. Dette er imidlertid også regulert i 2012-avtalen hvor det fremkommer at denne ikke kan sies opp før 31. desember 2022. Dette kan dermed også tilsi at avtalen fra 1980, som avtalen i 2012 må sees i sammenheng med, jfr. ovenfor om dette, ikke skal kunne sies opp før tidligst 31. desember 2022.

Men at:

Dette medfører imidlertid ikke noen rett til å fortsette avtalen ut over 2022.

Det gjøres til slutt følgende oppsummering av saken:

Det er også grunn til å påpeke at forholdet mellom partene endret seg underveis. Fra å være en avtale inngått mellom et interkommunalt selskap og en kommune er det nå en avtale mellom en markedsaktør (som kommunen antagelig ikke kan anses å ha kontroll over) og en kommune. Området avtalen gjelder har også blitt konkurranseutsatt på en helt annen måte enn det som var tilfellet i 1980. Videre ble avtalen overført fra [Tafjord Kraft AS] til TKV i 1997, noe som også kan spille inn i den totalvurderingen som må foretas. Jeg mener imidlertid det må legges avgjørende vekt på at avtalen ikke inneholder bestemmelser om rett til oppsigelse og at en oppsigelse i dag vil kunne påføre Ålesund kommune et erstatningsansvar ovenfor TKV. Avtalen inneholder derimot en bestemmelse om rett til å si opp avtalen fra 1. januar 2023 og jeg mener det ut fra dagens rettskildebilde, vil foreligge plikt for kommunen til å si avtalen opp i

henhold til denne bestemmelsen. I dette ligger det at avtalen fra 1980 må sies opp i løpet av 2017, men at den kan fortsette å løpe ut 2022. Når det gjelder avtalen om fjernvarme, forstår jeg denne slik at denne vil avsluttes ved utløpet av 2022 dersom den faktisk ikke forlenges.

Når det gjelder avtalen om fjernvarme så blir det også bemerket følgende:

Det er en mulighet for at ny avtale om levering av fjernvarme kan inngås med TKV uten konkurranse. Dette forutsetter at det kun er TKV som er leverandør av fjernvarme i området, og at det fremstår kun som en teoretisk mulighet at kommunen skal få dekket forsyningsbehovet fra andre leverandører uten å måtte bytte oppvarmingssystem

Og at:

Hvorvidt det foreligger en reell eneleverandørsituasjon må imidlertid vurderes når utløpet av avtalen nærmer seg og det evt. er naturlig å starte en konkurranse om leveransen (dersom konkurranse er mulig). Slik regelverket er å forstå i dag, vil ikke kommunen så langt jeg kan vurdere, være tvunget til å gå over til andre type energikilder for å skape konkurranse, så lenge dette krever investeringer (av betydning) i byggene.

3.4.13 Brev fra TKV til ÅK av 16.06.17

TKV sendte et brev til ÅK den 16.06.17 med tittel: *Håndtering av husholdningsavfall i Ålesund kommune*. Brevet viser til kommuneplanen hvor det stod at:

Ålesund kommune skal sikre et bærende kompetansemiljø innenfor avfallshåndtering. Ressursene i avfallet skal utnyttes best mulig og i tråd med nasjonale og lokale miljømål. Andelen av avfallet som blir sortert til materialgjenvinning skal økes til 50 % i 2020. Beste tilgjengelige løsninger for innsamling av avfall skal velges. Fellessystemer for innsamling av avfall, slik som nedgravde løsninger, skal foretrekkes i tettbygde strøk.

Videre at:

Ålesundregionens Interkommunale Miljøselskap har lagt frem en strategi for 2017 – 2025. Bystyret behandlet strategien i mai og gikk inn for formannskapetets tilråding om å i det vesentlige stille seg bak denne. Bystyrets vedtak handler blant annet om å støtte ÅRIM i å videreutvikle tilbudet til innbyggerne der en klar målsetting er å redusere avfallsmengden og øke graden av gjenbruk, herunder blant annet å finne fremtidsrettet behandlingsløsning for matavfall og innføre henteordning for matavfall.

Med bakgrunn i dette:

... finner Tafjord Kraftvarme AS det nødvendig å gjøre rådmannen i Ålesund kommune oppmerksom på at Ålesund kommune er forpliktet til å levere husholdningsavfallet i kommunen til energigjenvinningsanlegget på Grautneset.

Det vises så til punkt 8 i avtalen hvor det stod at:

ÅK forplikter seg til å levere det kommunale avfall (husholdningsavfall) til forbrenningsanlegget, og vil ikke ved fyllplasser e.l. ta imot industriavfall som kan nyttiggjøres ved anlegget.

Etter nærmere avtale mellom TK og ÅK bør gjenvinnbart avfall eventuelt overlates andre interessenter for gjenvinning og resirkulering.

Brevet avsluttes slik:

Taffjord Kraftvarme har forstått det slik at Ålesund kommune vurderer å si opp avtalen for å kunne følge opp ovenfor nevnte del av kommuneplanen og bystyrevedtak. Avtalen har en oppsigelsestid på 5 år, jf. punkt 15.

Det varsles allerede nå om at Taffjord Kraftvarme AS ikke vil akseptere kortere oppsigelsestid. Matavfallet fra husholdningene i Ålesund kommune kan dermed tidligst overlates til andre interessenter 5 år etter at avtalen er sagt opp.

Jeg ber om en tilbakemelding på ovenfor nevnte, samt en avklaring og bekreftelse på at Ålesund kommune vil forholde seg lojalt til avtalen.

I Sunnmørsposten den 23.06.17 går det fram at selskapet trenger tid til omstilling, og forholder seg til avtalen av rent forretningsmessige grunner. Det siteres følgende fra selskapet:

Vi har foretatt store investeringer for å få et effektivt anlegg, med optimal og miljøvennlig rensing. Anlegget er optimalisert av tilgang og sammensetning av avfallet. Viss mengden eller sammensetninga blir endret, vil dette få dramatiske konsekvenser for drifta.

Ovnene er bygget for å takle lav brennverdi, og matavfallet bidrar til å holde brennverdien nede.

Videre at:

Vi innser at matavfallet vil forsvinne og at vi må bytte det med anna fuktig avfall. Vi jobber med å finne erstatning for matavfallet, men dette må testes ut for å finne ut hva som er gunstig. Og det tar tid.

I samme artikkel siteres ÅRIM slik:

Dette er en avtale mellom Ålesund kommune og Taffjord, så får kommunen spørre oss hvordan vi vil håndtere dette. Her er mye som må avklares, så jeg kan ikke kommentere dette nå.

3.4.14 Avtaler med andre kommuner

Når det gjelder Sykkylven, Vestnes, Giske og Sandøy, så er det ÅRIM som fullt ut håndterer forbrenningen hos Taffjord Kraftvarme AS. Dette er det gjennomført konkurranse på, og da inngår kostandene direkte i selvkostregnskapet uten noen videre dokumentasjon.

Norddal og Ørskog er aksjonærer i Taffjord Kraft AS, slik at de er litt i samme posisjon som Ålesund. Vi har fått en tilbakemelding på epost av hhv. 03.10.16 og 05.10.16, om at rådmannen har vurdert det slik at avtalen må sies opp. For begge, er avtalene likevel ikke sagt opp per i dag.

Når det gjelder Sula, så hadde de opprinnelige en femårig oppsigelsesfrist, som ble redusert til ettårig ved en tilleggsavtale av 16.02.06. Avtalen med Taffjord Kraftvarme AS ble sagt opp den 27.06.16, og ÅRIM har håndtert dette fra 27.06.17.

Haram og Stordal sine avtaler hadde en oppsigelsesfrist på fem år, og det ble sendt en oppsigelse hhv. 08.12.16 og 16.02.17. Stordal signaliserte også et ønske om å avslutte avtalen på et tidligere tidspunkt.

Stranda og Skodje sine avtaler hadde en oppsigelsesfrist på tre år, og det ble sendt en oppsigelse hhv. 22.06.16 og 07.10.16. Begge signaliserte et ønske om å avslutte avtalen på et tidligere tidspunkt.

3.5 Vurdering

Kommunerevisjonen vurderer det slik, at fra dannelsen av ÅRIM i 2009 og fram til i dag, så har selskapet i all hovedsak utviklet seg i tråd med intensjonene. En viktig årsak til opprettelsen av selskapet, var at en så for seg at framtiden for avfallsbransjen ville bli krevende, med en stadig omstilling som ville kreve bedre kompetanse. Dette gjelder fortsatt. Det å gå tilbake til at hver kommune løser avfallshåndteringen selv, er etter vårt syn ikke et realistisk alternativ for andre enn nye Ålesund kommune. En viktig forutsetning for ÅRIM, og et fokus for gamle Ålesund kommune er *lokomotivrollen* som kommunen har i regionen. For ÅRIM er det en nødvendig forutsetning for en god utvikling som møter framtidens krav, at nye Ålesund kommune forplikter seg til selskapet.

ÅRIM har en stor oppgaveportefølje, og er i en bransje med en stor teknologiutvikling og stadige vesentlige endringer i rammevilkårene av regulerende myndighet. Etter vår vurdering er selskapet tilpasningsdyktig i forhold til dette. Styret, daglig leder og de ansatte, er etter vårt syn kunnskapsrike og utviklingsorienterte i forhold til oppgavene de skal løse. Selskapet virker godt organisert med en profesjonell kommunikasjon med omverden. Både gjennom omfattende grunnlagsdokumenter som gir den spesielt interesserte god informasjon, men også gjennom lett tilgjengelige websider og annet informasjonsmateriell.

Når det gjelder eierstyringen av ÅRIM, så vurderer vi den som god. Vi vil her spesielt peke på strategiplanen som representskapet la fram. De utfordringer som er i eierstyringen av ÅRIM, er knyttet til samkoordinering, avklaringer og kommunikasjon med Ålesund kommune. Det er dette vi vil vie mest oppmerksomhet i våre vurderinger. Vi skal likevel gå kort gjennom noen få hovedpunkter i forhold til styringsorganene og styringsdokumentene.

Styringsorganene

Styret til ÅRIM framstår profesjonelt og aktivt, er bredt sammensatt og ser ut til å reflektere det politiske og administrative fokus i forhold til sammensettingen av styrer som ble trukket opp i den siste eierskapsmeldingen til Ålesund kommune.

KS anbefaler å sette av tid til kompetanseutvikling gjennom opplæring eller eierskapsseminarer for alle folkevalgte i løpet av de første 6 månedene og etter 2 år, og at det jevnlig gjennomføres eiermøter mellom representanter fra eier, styret og daglig leder.

Den generelle politikeropplæringen for en ny valgperiode er trolig ikke tilstrekkelig for de som har verv i et representantskap. Nå er det likevel svært sentrale politikere som bekler disse posisjonene i ÅRIM, så i forhold til eierskapsutøvelsen av ÅRIM kan det være mindre relevant. Om en derimot vurderer den samlede portefølje av alt eierskap i alle kommunene på Sunnmøre, bør en kanskje vurdere å gi Sunnmøre Regionråd en rolle i sammenheng med opplæring av nye folkevalgte i forhold til eierstyringen.

I tillegg til opplæring kan en også vurdere i hvilken grad regionrådet bør hospitere interkommunale arenaer for å utarbeide eierskapsmeldinger. Det kan være med på å synliggjøre eventuelle ulike vurderinger om hva som bør vektlegges i eierskapsmeldingene, samt være med på å skape et grunnlag for en felles forståelse i forhold til selskapenes utvikling. I dette ligger også en vurdering av hvordan en eventuelt bør formalisere og koordinere eiermøter (en uformell arena) mellom selskapene og de av eierne som er medlemmer i regionrådet.

Når det gjelder rådmannens rolle i eierstyringen, så er det etter vårt syn viktig at administrasjonen er involvert. Rådmannen har også vært involvert i mye av det som vedrører ÅRIM, siden før oppstarten i 2009. En del av dette engasjementet kan en kanskje vel så mye tilskrive involvering i forhold til oppgavefordeling mellom Ålesund kommune og ÅRIM, og kunde- og leverandørrollen, enn som oppfølging av eierstyring. Vi vurderer det som nødvendig at det blir gjort noen avklaringer og tydeliggjøringer, og vil komme tilbake til dette senere.

Styringsdokumentene

Ålesund kommune har en god og omfattende eierskapsmelding. Den trekker opp generelle prinsipper, og gir en oversikt over alle selskapene som kommunen har en eierdel i. Det er mange selskaper og det gir en omfangsmessig begrensning i forhold til at den alene kanskje ikke er tilstrekkelig for å utøve eierskap for de større selskapene. Det som går fram om ÅRIM spesifikt, er en forventning om at selskapet driver effektivt, og synliggjør stordriftsfordeler som holder avgiften på dagens nivå. Videre at selskapet skal være en pådriver for å få frem solid kunnskap om gode miljøløsninger, og ha grundige prosesser når det gjelder endringer.

Representantskapet i ÅRIM la fram en langsiktig strategiplan. Den enkelte eierkommune og allmenheten, ble i denne prosessen involvert på en god måte i forhold til det å trekke de opp lange utviklingslinjer for avfallshåndtering for Ålesundsregionen. Strategiprosessen med en høringsrunde gav representantskapet et bredt beslutningsgrunnlag, og de valgte enstemmig en strategi som i all hovedsak var sammenfallende med vedtaket i bystyret.

Strategiplanen er etter vårt syn et egnet redskap for selskapsstyring. Eierskapsmeldingen og strategiplanen utfyller hverandre på en god måte i forhold til ÅRIM. En eierskapsmelding kan ikke være detaljert i forhold til hvert selskap. Det ville gitt et omfattende dokument, og kreve en uforholdsmessig kapasitet og kompetanse av de som skal utarbeide den. Etter vår vurdering er erfaringen med ÅRIMs strategiprosess, at det bør vurderes å stille krav til en strategiplan i eierskapsmeldingen for de selskap der kommunen har en vesentlig eierdel. Det er også viktig at denne strategiplanen forankres i det organ som utøver eierstyring for kommunen, altså bystyret.

Eierskapsmeldingen til Ålesund kommune stiller krav om at det blir utarbeidet etiske retningslinjer i selskapene. ÅRIM har nylig utarbeidet etiske retningslinjer.

Kommunikasjon

I etterkant av vårt møte med Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet, fikk vi en tilbakemelding om at de ved flere tilfeller har registrert at kommunikasjonen mellom ÅRIM og virksomhet for VAR ikke er fullgod, og at:

Dette hemmar utviklinga i begge verksemdar så langt vi kan sjå.

Kommunerevisjon deler denne vurderingen. Vi har i rapporten framskaffet et omfattende materiale i forhold til styrings- og samarbeidskommunikasjon mellom ÅRIM og Ålesund kommune, samt kommunikasjon som vedrører Tafjord Kraftvarme AS.

I forhold til oppgavefordelingen mellom ÅRIM og Ålesund kommune, er det tre oppgaver som har vært gjenstand for en særlig diskusjon. Det er gjenvinningsstasjonen, næringsrenovasjonen og deponiet. Den førstnevnte er overført, og ÅRIM ønsker å få overført også de to andre grunnlagt i et ønske om samling av kompetanse, og reduksjon i belastning på husholdningen. En annen måte å se dette på, er at det kan gi en bedre konkurransekraft på Bingsa Næring.

I tillegg til oppgavefordelingen, har det vært konflikter i forhold til leverandør- og kunderollen. Det har gitt seg utslag i problemer også i forhold til oppgjør av fakturaer, som igjen har gitt vanskeligheter ved avleggelsen av regnskapet til Ålesund kommune

I brev fra Ålesund kommune av 30.03.16, om begrunnelsen for tilbakeføring fra ÅRIM av næringsrenovasjonen, så stod det at den knyttet:

... seg både til økonomiske forhold og til et ønske om å sikre et skille mellom næringsavfall og husholdningsavfall for å hindre kryssubsidiering. Vi er av den oppfatning at dette skillet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt når begge typer avfall blandes i samme bil slik ÅRIM har praktisert det.

I høringsvaret på strategiplanen går det fram at Ålesund kommune:

... har, i tråd med intensjonen ved stiftelsen av Årim, hatt Årim som foretrukket leverandør for de lovpålagte oppgavene innenfor renovasjon og slam. Ålesund kommune har i dag et klart skille mellom selvkostregime og næringsdrift, i egne ansvarsområder, i tråd med gjeldende regelverk

I saksframstillingen til bystyresak 116/14 den 02.10.14, er det stilt en del krav, bl.a. følgende:

Det er ønskelig at alt avfall som går igjennom stasjonen tilhører Ålesund kommune på ethvert tidspunkt.

Og:

Avfallet er fra det overtas av Bingsa Næring å regne som næringsavfall.

Det ble også stilt følgende krav, som også ble tatt inn som eget vedtakspunkt:

Alle tjenester som Bingsa Næring /Ålesund Kommune utfører for Årim og omvendt skal prises etter selvkost.

Kommunerevisjonen deler ikke den vurdering at det i Ålesund kommune nå er et klart skille mellom næring og husholdning. Når det gjelder husholdningsrenovasjon, er vi ikke kjent med at det er gjennomført en eneste konkurranse i forhold til tjenesteutvekslingen mellom ÅRIM, Ålesund kommune og Tafjord Kraftvarme AS. Kravet til dokumentasjon av selvkost for slike tjenesteutvekslinger, ble avklart i et brev fra Miljøverndepartementet til Nedre Romerike Distriktsrevisjon av 04.07.06, hvor det gikk fram at:

I de tilfeller hvor produksjonen av selvkosttjenester er satt ut til et eget rettssubjekt etter anbudsrunde, vil kommunens selvkost i henhold til rundskriv H-2140 tilsvare kontraktsprisen, samt eventuelle direkte og indirekte kostnader som påløper på kommunens hånd, (...). Kontraktsprisen vil ligge fast, uavhengig av hvilken avkastning selskapets eiere og kreditorer i ettertid får i form av utbytte, gevinst ved salg av eierandelen eller renter på lån, (...).

Videre at:

Forurensningsforskriften § i 11-1 angir at det er "kommunen" som må forholde seg til forskriftens rammer for gebyrberegningen. Kommunene skal ikke kunne organisere seg bort fra disse rammene. Departementet legger til grunn at begrepet "kommunen" her også omfatter selvstendige rettssubjekter som reelt eies av kommunen, selv om de i andre sammenhenger vurderes som egne juridiske personer. Vi anser derfor i utgangspunktet bl.a. kommunalt heleide aksjeselskaper og interkommunale selskaper til å være omfattet av gebyrregelverket, herunder også selvkostprinsippet. (...) Dersom slike selvstendige rettssubjekter som reelt eies av kommunen utfører selvkostregulerte tjenester for kommunen uten at det har vært en forutgående anbudsrunde, vil prissettingen i selskapene måtte skje i henhold til H-2140, (...).

Denne avklaringen er relevant også for renovasjonstjenester. En viktig del av problemene i forhold til oppgjørene mellom ÅRIM og Bingsa Næring, er at det er store mangler i forhold til Bingsa Nærings evne til å dokumentere selvkost. Dette igjen gir også konsekvenser for både regnskapet til Bingsa Næring og husholdningsrenovasjonen. Selvkost på tjenesteutvekslingen dokumenteres ikke fra Ålesund kommune, selv når det er avtalefestet med ÅRIM.

Ålesund kommune skal også dokumentere selvkost i forhold til Tafjord Kraftvarme AS, både som følge av avtalen, men også som følge av regelverket. Når det gjelder tjenesteutvekslingen i forhold til levering av aske fra Tafjord Kraftvarme AS til Bingsa Næring, så er den etter vår oppfatning også omfattet av selvkost, altså at eventuelle gevinster av dette skal tilføres husholdningen.

En analyse av totalrentabilitet er etter vår vurdering ikke tilstrekkelig for å dokumentere at Tafjord Kraftvarme AS ikke har belastet husholdningen med for mye opp gjennom årene. Det er heller ikke en markedspris, den såkalte *gate-fee*, som skal dokumenteres. Det som skal dokumenteres er at kostnadene som Tafjord Kraftvarme AS har ved å håndtere husholdningsavfallet, er lik inntekten fra den pris per tonn som gjelder. Vi er ikke uenig i anførselene om at regnskapet til Tafjord Kraftvarme AS ikke er av slik art at det er enkelt å følge opp, men dette skulle Ålesund kommune ha fulgt opp bedre gjennom årene og fått avklaringer rundt. Det er etter vårt syn en risiko for at husholdningene er blitt belastet for mye av Tafjord Kraftvarme AS og Ålesund kommune, og da særlig i årene før 2011. Vi viser til sak i formannskapet den 20.12.10, hvor det gikk fram at:

TK's plikt etter avtalen til å drive forbrenningsanlegget etter selvkost har heller ikke vært dokumentert / oppfylt på lenge.

Organiseringen av ÅRIM, Bingsa Næring, husholdningsregnskapet og Tafjord Kraftvarme AS, er etter vår vurdering kompleks. Et annet moment som er med på å vanskeliggjøre dette, er at det også er en del utfordringer i forhold til den regnskapsmessige håndteringen.

Videre er organiseringen kompleks i forhold til anskaffelsesreglene. Hvis det er ønskelig å videreføre denne modellen, må det gjøres en grundig gjennomgang av alle tjenester som utføres mellom aktørene, for å vurdere disse opp mot reglene.

Når det gjelder beskaffenheten til Bingsa Nærings regnskap, herunder regnskapet for husholdningene, så er den etter vår vurdering ikke tilstrekkelig per i dag. Bingsa Næring bør umiddelbart tilføres merkantile ressurser, som blir gitt opplæring i forhold til regelverket om selvkost. Dette vil etter vår vurdering også bedre kommunikasjonen med ÅRIM, som på sin side har bygd ut system og kompetanse innen merkantile felt som kontraktsoppfølging, økonomioppfølging og kommunikasjon.

Når det gjelder selvkost, så har anførselene fra Ålesund kommune til ÅRIM vært knyttet til doble fond og at det ikke blir presentert et selvkostregnskap, av den typen som kommunene vanligvis utarbeider. Dette vil vi forsøke å sin noe om i den kommende forvaltningsrevisjonsrapporten.

ÅRIM har oppgitt at det i driftsavtalene for VAR de senere år, har vært en del uklarheter i forhold til avgrensinger av hva som ligger til ÅRIM og hva som ligger til Ålesund kommune. Særlig er dette knyttet til det overordnede endelige ansvaret for innsamling, gjenvinning og behandling av avfall. Det blir vist til forskrift om husholdsavfall og slam i Ålesundregionen, Ålesund kommune, under punkt § 6 (pliktene til ÅRIM) hvor det går fram at:

ÅRIM skal utføre kommunane sine lovpålagde oppgaver innan innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam i samsvar med sentrale og lokale miljømål.

Det kan godt være at driftsavtalene har hatt noen uklarheter, men det er Ålesund kommune som administrerer det som kommer i tillegg til de tjenestene som utføres av ÅRIM, som bl.a. forbrenningsavtalen med Tafjord Kraftvarme AS og forpliktelsene knyttet til eldre deponi og dagens deponi. Det er altså fortsatt Ålesund kommune, som er ansvarlig for selvkostregnskapet. Det siste og endelige ansvaret for gebyrfastsettelsen vil i alle tilfeller ligge til bystyret.

Dette reiser spørsmålet om ÅRIM er en underleverandør for Ålesund kommune, eller om det er ÅRIM som har fått ansvaret for de oppgavene som de utfører på vegne Ålesund kommune. Slik vi ser det er det ikke tydelige svar på dette, og bystyret bør få på plass en konkret avklaring.

I brev fra Ålesund kommune den 30.03.16 går det fram at:

Ålesund kommune har aldri fattet politisk vedtak om at ÅRIM skal stå for innsamling av næringsavfallet. Det var en administrativ beslutning som i sin tid lå til grunn for avtalen om at ÅRIM skulle utføre denne oppgaven på vegne av Ålesund kommune. Det har hele tiden vært Ålesund kommune som har hatt ansvaret for å fakturere

næringskundene og hatt den økonomiske risikoen ved dette.

Vi leser dette slik, at fordi det var en administrativ beslutning å overføre næringsrenovasjonen, så er det ikke nødvendig med en politisk avklaring i forhold til å ta den tilbake. Etter vårt syn kan slike manglende politiske avklaringer forklare deler av de vanskelighetene som har vært mellom ÅRIM og Ålesund kommune. Politiske avklaringer i bystyret om oppgavefordelingen, kan skape den nødvendig legitimitet, som gjør en ikke får en kamp mellom disse to miljøene, som begge nok ønsker å drifte mest mulig innen avfall.

Når det gjelder denne prosessen med å ta tilbake næringsrenovasjonen, så fremstår den etter vår vurdering som uryddig. Ålesund kommune eier kundemassen og bærer den økonomiske risiko, så det er forståelig med et ønske om å ha kontroll med kostnadene, men det kan en også regulere i avtaler med ÅRIM. Ålesund kommune viser også til at:

Når Bingsa Næring kjører med full kapasitet hver ukedag, så er det også rimelig å anta at det ikke er en stordriftsfordel ved å kjøre husholdningsavfall og næringsavfall i samme bil.

Den diskusjon som var i denne saken, om skille mellom næring og drift, fremstår etter vårt syn konstruert. Om vi legger til grunn at bilen som Bingsa Næring nå kjører, er ved full kapasitet, så vil det også gjelde om den kjøres i regi av ÅRIM. En kunne så stilt et krav ovenfor ÅRIM om egne ruter for næringsvirksomheten, og det ville i liten grad gi praktiske konsekvenser i forhold til Ålesund kommune.

Om dette prinsippet skal innføres for all aktivitet i ÅRIM, vil det gi konsekvenser for nye Ålesund kommune og de andre medlemskommunene som mer desentralisert. Et krav om egen næringsruter til Harøya og Finnøya i en ny Ålesund kommune, eller til Norddal kommune, vil introdusere et fordyrende element. Særlig gjelder det næringsaktiviteten, men også til en viss grad husholdningsaktiviteten.

Taffjord Kraftvarme AS

I avtalen som ble det inngått i midten av 1980 forpliktet Taffjord Kraftvarme AS seg til, mot godtgjørelse, å motta alt avfall hos Ålesund kommune som kan destrueres ved anlegget. Ålesund kommune hadde en plikt til å levere avfallet til anlegget, og ikke motta næringsavfall som kan nyttiggjøres ved anlegget på eget deponi. Avtalen skulle gjelde i 15 år og etter dette kunne hver av partene når som helst si opp avtalen med 5 års varsel. I avtalen forutsettes det at anlegget skal drives uten fortjeneste. Det står også at gjenvinnbart avfall bør overlates andre interessenter for gjenvinning og resirkulering.

Oppsigelsesfristen på 5 år var et tema mellom partene allerede så tidlig som høsten 2009. Etter opprettelsen av ÅRIM ble det ganske umiddelbart, i midten av 2010, rettet en henvendelse fra representantskapet til ÅRIM til kommunene, der det ble bedt om å vurdere en samordning av avtalen om sluttbehandling av restavfallet.

I slutten av 2010 innstilte rådmannen ovenfor formannskapet på å si opp avtalen med virkning fra 01.01.16. Saken ble utsatt for å få en konsekvensutredning. Det er ikke foretatt en formell konsekvensutredning med konklusjon slik vedtaket i formannskapet forutsetter.

Når det gjelder oppsigelsen, så blir det i brevet fra Ålesund kommune til oss av 15.11.16, ikke skilt mellom en oppsigelse i form av et brudd med 5 års fristen, og en oppsigelse i tråd med avtalen på 5 år. Vi er dermed noe usikker på hvordan vi skal forstå det. Vi kan her likevel vise til notatet av 13.03.17, hvor det går frem at kommunen ikke kan fortsette avtalen ut over 2022.

I brevet fra Tafjord Kraftvarme AS av 16.06.17 viste de til oppsigelsestiden på 5 år, og at:

... de ikke vil akseptere kortere oppsigelsestid. Slik at matavfallet fra husholdningene i Ålesund dermed tidligst overlates til andre interessenter 5 år etter at avtalen er sagt opp.

Kommunerevisjonen vurderer det uheldig at saken ikke ble fulgt opp etter 2011. Det er uheldig av hensyn til representantskapet, som bør få tilbakemeldinger på slike henvendelser, men det er også uheldig i forhold til å sikre at husholdningene har tillit til forvaltningen. Vår vurdering er at avtalen skulle vært sagt opp i 2011, slik at Ålesund kommune var ute av denne avtalen i 2016. Dette burde vært gjort uavhengig av eventuelle økonomiske konsekvenser det har, eller måtte ha, for Tafjord Kraftvarme AS. Hensynet til at regelverket omkring gebyrene til husholdningene følges, har etter vårt syn forrang framfor eventuelt hensyn som majoritetseier.

Oppsummering

ÅRIM kan møte representanter fra Ålesund kommune i flere sammenhenger. Det reiser spørsmålet om det er tilstrekkelig forståelse for at disse representantene da opptrer i ulike roller.

Oppgavefordeling per i dag, er slik at Ålesund kommune ved virksomhet for VAR har ansvaret for næringsrenovasjon og deponi. Tafjord Kraftvarme AS har ansvaret for forbrenning av avfall. Virksomhetsleder for VAR er også styremedlem i Tafjord Kraftvarme AS. Videre synes virksomhetsleder å være sentral, både ved saksbehandlingen om eieroppfølgingen og ved oppfølgingen av kunde- og leverandørrelasjonen. I tillegg er virksomhetsleder for VAR tillagt et ansvar i forhold til myndighetsutøvelse. Når spør om det er gjort en habilitetsvurdering, blir det vist til at det er rådmannen som legger fram saken. Kommunerevisjonen er en viktig del av kommunens egenkontroll, og har det syn at når vi reiser et slikt spørsmål, så kan det være gode grunner til å gjennomføre en slik vurdering om det ikke allerede er gjort. En tjenestemann har ikke anledning til å forberede en forvaltningssak, når han eller hun er styremedlem i et selskap. Dette vil ikke komme til anvendelse i de mer generelle spørsmål, men i forhold til strategivalg og oppgavefordeling mellom Bingsa Næring, Tafjord Kraftvarme AS og ÅRIM, kommer det etter vårt syn til anvendelse og er egnet til å svekke den almene tilliten.

Det er liten tvil om at ÅRIM på den ene side, og Tafjord Kraftvarme AS og Bingsa Næring på den andre side, ligger på to ulike framtidige strategivalg. I tillegg kommuniseres det dårlig. Vi viser til høringssvaret fra Ålesund kommune til strategiplanen hvor det stod følgende²:

Ålesund kommune er kjent med at Årim sammen med flere interkommunale selskap er i gang med prosjektering og utvikling av et sentralsorteringsanlegg. Kommunen har ikke mottatt noe informasjon om dette, og imøteser en redegjørelse om prosjektet.

Og at:

Ålesund kommune har investert i overkant av 100 millioner kroner i sorteringsanlegg for næringsavfall og grovavfall fra husholdning gjennom de siste 5-10 årene, inkludert askesorteringsanlegg og sorteringshaller. Bingsa Næring arbeider kontinuerlig med nye materialgjenvinningsløsninger og har et meget nært samarbeid med Tafjord Kraftvarme (TKV). Utfra dette, anser Ålesund at det mest hensiktsmessige vil være å utvide allerede eksisterende løsninger med eventuelle ekstra trinn.

Ålesund kommune er sterkt imot at Årim skal etablere eget sorteringsanlegg i konkurranse med kommunens eget anlegg. Dette er feil ressursbruk og vil føre til økonomisk tap for Ålesund kommune.

² ÅRIM hevder at forstudien ble oversendt 23.12.16, og peker på at det er referert til den i samme sak.

Kommunerevisjonen mener at det bør tas stilling til ÅRIM, Bingsa Næring og Tafjord Kraftvarme AS samlet. Ålesund kommune bør ha et samordnet syn på de langsiktige strategiene til alle selskapene, og det må forankres i bystyret. Når det gjelder ÅRIM, synes strategivalgene å være avklart etter behandling av strategiplanen. Tilsvarende bør det trekkes opp klare strategivalg ovenfor Bingsa Næring og Tafjord Kraftvarme AS.

Det ligger ikke til kontrollutvalget og kommunerevisjonen å angi hvordan en kommune organiserer seg innenfor gjeldende lover og regler. Dette er gjerne et politisk og skjønnsmessig spørsmål. Når det gjelder Bingsa Næring, er vi likevel ikke i tvil om at det må skje noe vesentlig ved måten denne virksomheten er organisert.

Vedlegg

Oppgavefordeling

I grunnlagsdokument 1 i strategiplanen har ÅRIM gitt en framstilling av oppgavefordelingen per 01.06.16, mellom ÅRIM og deltakerkommunene, samt de ulike eksterne leverandørene.

Vi gjengir denne nedenfor:

1) Renovasjon

1-a) Oppsamlingsutstyr

ÅRIM har avtaler om kjøp av sekkar og ulike typer kontainrar. Dette er løpande kontraktar som blir lyst ut i tråd med regelverket om offentlege innkjøp. Selskapet legg i 2016 opp til å lyse ut ny konkurranse om kjøp av avfallsdunkar basert på fornybar plast. Det er avtale med Ålesund kommune om leige av lagerplass for innsamlingsutstyr i Bingsa.

Utsetting og innhenting av avfallsdunkar er fordelt på fleire aktørar ut frå fleire omsyn:

Aktør:	Geografisk område:
Eigne tilsette i ÅRIM	Ålesund og Giske
RenoNorden AS (del av avtale om innsamling av avfall)	Fastlandsdelen av Haram, Vestnes, Ørskog, Skodje, Sula, Sykkylven og Stranda sør for Storfjorden
Transferd (varerute)	Øyane i Haram og transport til Sandøy
Sandøy kommune	Sandøy kommune
TSSN (teknisk samarbeid mellom Norddal og Stordal kommunar)	Indre Storfjord (Stordal, Norddal, Liabygda og Geiranger)

1-b) Innsamling av avfall

ÅRIM har avtale med RenoNorden AS om innsamling av avfall i heile regionen. Kontrakten kan forlengjast til september 2019. Stadig fleire abonnentar i Ålesundregionen installerer avfallsbrønner. Tømming av avfall frå avfallsbrønner er ikkje omfatta av kontrakten med RenoNorden AS. Her er det inngått ein eigen avtale med Stranda Gjenvinning og Transport AS.

1-c) Behandling av innsamla avfall

Alt innsamla restavfall blir levert til Tafjord Kraftvarme AS. ÅRIM har direkte avtale med Tafjord Kraftvarme om energigjenvinning av avfallet frå Giske, Sandøy, Sykkylven og Vestnes kommunar. Dei øvrige kommunane har eigne avtaler med Tafjord Kraftvarme AS. I 2016 har Sula kommune og Stranda kommune sagt opp sine avtaler med Tafjord Kraftvarme AS, ÅRIM vil ta over ansvaret ved avtaleutløp.

ÅRIM har avtale med Rekom AS om mottak av papir og plastemballasje. Dette blir motteke på Ålesund kommune sitt anlegg i Bingsa. Her blir plasten utsortert, pressa og seld til Grønt Punkt Norge AS, produsentansvarsordninga for denne avfallstypen. Rekom AS har ansvaret for vidaresal av papirfraksjonen.

1-d) Returpunkt

ÅRIM har om lag 100 returpunkt for levering av glas- og metallemballasje. På mange av returpunktta har andre aktørar også etablert ordningar for levering av tekstil og / eller panteflasker. Det er avtale med Stranda Gjenvinning og Transport AS om tømming av glas- og metallemballasje og avtale med Ålesund kommune om lagring av innsamla glas- og metallemballasje på Bingsa.

Tilsynet med og rydding rundt returpunktta er fordelt på fleire aktørar ut frå fleire omsyn:

Aktør:	Geografisk område:
Eigne tilsette i ÅRIM	Ålesund, Sula og Giske
Vekst Ørskog AS	Haram, Vestnes, Ørskog og Skodje
Byrg Kompetanse AS	Sykkylven og Stranda sør for Storfjorden
TSSN (teknisk samarbeid mellom Norddal og Stordal kommunar)	Indre Storfjord (Stordal, Norddal, Liabygda og Geiranger)
Atle Viken	Sandøy kommune

1-e) Behandling av innsamla avfall frå returpunkt

Glas- og metallemballasje blir levert til Syklus, produsentansvarsordninga for denne avfallstypen. Anna avfall som blir rydda blir levert til ÅRIM sine miljøstasjonar.

1-f) Drift av miljøstasjonar

ÅRIM har totalt ti bemanna miljøstasjonar, samt to reine hageavfallsmottak. ÅRIM eig ingen av stasjonane, men har leigeavtalar for alle:

Miljøstasjon	Eigarskap	Drift
Bingsa	Ålesund kommune	Eigne tilsette i ÅRIM (nokre funksjonar dekkja av Ålesund kommune)
Breivika	Sandøy kommune	Atle Viken
Djupøyna	Norddal kommune	TSSN
Gjøsundneset	Giske kommune	Giske kommune
Jarnes	Sykkylven Miljøpark AS	Miljøkvalitet AS
Kjølen	Stranda kommune	Stranda Gjenvinning og Transport AS
Nøsa	Haram kommune	Eigne tilsette i ÅRIM
Sjøholtstrand	Einar Tørlen AS	Vekst Ørskog AS
Vinjesanden	Stordal kommune	TSSN
Øveråsli	Vestnes Renovasjon AS	Vestnes Renovasjon AS
Prestmarka hageavfallsmottak (Skodje)	Skodje kommune	Skodje kommune
Kalvegjerdet hageavfallsmottak (Eidsdal)	Norddal kommune	TSSN

1-g) Transport og behandling av avfall frå miljøstasjonane

På miljøstasjonane blir avfallet sortert i mange avfallstyper, desse har ulike transport- og nedstrømsløyser.

2) Avfallet

2-a) Trevirke

Trevirke utgjer i tonn den største avfallsmengden frå miljøstasjonane. Trevirket blir knust eller kverna før levering til energigjenvinning.

Miljøstasjon	Henting / transport	Sluttbehandling
Bingsa	Ålesund kommune	Ålesund kommune
Breivika	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Djupøyna	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Gjøsundneset	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtalar med aktuelle aktørar
Jarnes	Miljøkvalitet AS	
Kjølen	Stranda Gjenvinning og Transport AS	
Nøsa	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Sjøholtstrand	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Vinjesanden	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtalar med aktuelle aktørar
Øveråsli	Vestnes Renovasjon AS	

2-b) Brennbart avfall

Brennbart avfall utgjør den andre store avfallstypen fra miljøstasjonene. Dette avfallet må forbeholdtast (knusast / kvernast) før energigjenvinning.

Miljøstasjon	Henting / transport	Sluttbehandling
Bingsa	Ålesund kommune	
Breivika	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Djupøyna	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Gjøsdneset	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Jarnes	Miljøkvalitet AS	
Kjølen	Stranda Gjenvinning og Transport AS	
Nøsa	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Sjøholtstrand	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Vinjesanden	Norsk Gjenvinning AS	Ålesund kommune
Øveråsli	Vestnes Renovasjon AS	

2-c) Hageavfall

I tonn utgjør hageavfall den tredje største avfallstypen fra miljøstasjonene.

Miljøstasjon	Henting / transport	Sluttbehandling
Bingsa	Ålesund kommune, inngår i slambehandling i Ålesund.	
Breivika	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører om knusing, lokal behandling.
Djupøyna	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører
Gjøsdneset	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører om knusing, inngår i slambehandling i Giske.
Jarnes	Miljøkvalitet AS	
Kjølen	Stranda Gjenvinning og Transport AS	
Nøsa	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører
Sjøholtstrand	Lokal lagring	Ålesund kommune
Vinjesanden	Lokal lagring	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører
Øveråsli	Vestnes Renovasjon AS, inngår i slambehandling	
Prestmarka	Skodje kommune	
Miljøstasjon	Henting / transport	Sluttbehandling
Kalvegjerdet	ÅRIM inngår avtaler med aktuelle aktører	

2-d) Miljøfarleg avfall

ÅRIM har ein fellesavtale med avfallsselskapa i Midt-Noreg om innsamling og gjenvinning av alt elektrisk og elektronisk avfall. Det er Stena Recycling AS som henter og behandler EE-avfallet fra ÅRIM. I regi av Alternativ Data er det etablert ei eiga ordning for «sikker retur» med avlåste boksar for mobiltelefonar, PCar, kamera og anna EE-avfall med personsensitive data.

Asbest er farleg avfall og må leverast til godkjend deponi. ÅRIM har avtale med Ålesund kommune om å hente og deponere asbest frå dei fleste miljøstasjonane i deponiet i Bingsa. Giske kommune transporterer sjølv asbest til Bingsa. Vestnes Renovasjon AS har eige godkjend deponi og tek imot asbest frå Øveråsli miljøstasjon.

Impregnert trevirke er også farleg avfall. ÅRIM har avtale med Norsk Gjenvinning AS om

transport og med Ålesund kommune om sluttbehandling av avfallet.

Vindu som inneholder PCB blir levert til Ruteretur AS, produsentansvarsordninga for slike vindu. Øvrige vindu blir motteke og sluttbehandla av Ålesund kommune.

Bildekk er omfatta av Dekkretur si produsentansvarsordning. Sunn-Trans hentar dekk frå alle miljøstasjonane og transporterer dette vidare til gjenvinning.

For batteri er det litt ulike løysingar på dei ulike miljøstasjonane. AS Batteriretur er produsentansvarsordninga for småbatteri, og mottek dei fleste av desse.

ÅRIM og Ålesund kommune har saman inngått ein avtale med Franzefoss Gjenvinning AS om sluttbehandling av dei fleste andre typene farleg avfall. Det er Ålesund kommune som hentar avfallet på den enkelte miljøstasjon og samlar dette for felles innsending frå Bingsa.

2-e) Metall

ÅRIM har saman med Ålesund kommune ein avtale om sal av metall frå dei fleste miljøstasjonane til Jan Henriksen AS. Jan Henriksen AS hentar sjølv metallet frå Gjøssundneset og Bingsa. Norsk Gjenvinning AS transporterer metallet frå dei andre stasjonane.

Metallet frå Breivika miljøstasjon blir seld til Vartdal Gjenvinning, som henter dette på stasjonen. Stranda Gjenvinning og Transport AS, Miljøkvalitet AS og Vestnes Renovasjon AS har sjølv eigarskapen til og ansvaret for handtering av metall frå miljøstasjonane dei driv.

2-f) Ikkje brennbart avfall og gips

ÅRIM har avtale med Norsk Gjenvinning AS om å hente og med Ålesund kommune om å deponere ikkje-brennbart avfall frå dei fleste miljøstasjonane i deponiet i Bingsa. Giske kommune og Stranda Gjenvinning og Transport AS transporterer sjølv avfallet til Bingsa. Vestnes Renovasjon AS har eige godkjend deponi og tek imot ikkje-brennbart avfall frå Øveråsli miljøstasjon. Miljøkvalitet AS har sjølv ansvar for å disponere ikkje-brennbart avfall i tråd med regelverket.

Sorteringstilbodet for gips varierer litt på dei ulike miljøstasjonane. På dei fleste stasjonane er det ikkje eigen utsortering av gips; dette blir levert saman med ikkje-brennbart avfall. Også utsortert gips blir deponert, men då i eigne område.

2-g) Papp og papir

Det meste av papp og papir som blir innlevert på miljøstasjonane blir henta av Norsk Gjenvinning AS og levert til Ålesund kommune. På dei to minste miljøstasjonane, Vinjesanden og Breivika blir papp og papir henta av RenoNorden, som del av den ordinære innsamlinga av papp og papir, og levert til Rekom AS.

2-h) Plast

Tilbodet om levering av plast på miljøstasjonane er førebels ikkje etablert fullt ut på alle miljøstasjonane. I utgangspunktet henter Norsk Gjenvinning plasten inn til Bingsa. Her har ÅRIM avtale med Ålesund kommune om pressing og med Grønt Punkt Norge AS om gjenvinning.

Sortering for EPS (isopor) er også under etablering, og førebels berre eit tilbod på nokre av miljøstasjonane. Det er Stranda Gjenvinning og Transport AS som er mottaksanlegg for denne avfallstypen i regionen.

2-i) Produkt til gjenbruk

ÅRIM har eit mål om at det skal vere mogleg å levere produkt til ombruk på alle miljøstasjonar. ÅRIM driv ikkje eige utsal av ombruksprodukt, kundane har heller ikkje høve til å ta med produkt frå miljøstasjonen. Produkta blir henta på stasjonen og omsatt i brukbutikkar. Tilbodet

er under utvikling. Førebels er det inngått følgende avtaler:

Miljøstasjon	Henting / transport og sluttbehandling
Djupøyna	Fileks AS
Gjø sundneset	Brukt og nyttig - lokal bruktbutikk
Jarnes	Fileks AS
Kjølen	Fileks AS
Miljøstasjon	Henting / transport og sluttbehandling
Nøsa	Haram Industrier AS - lokal bruktbutikk
Sjøholtstrand	Brukt'n - lokal bruktbutikk
Øveråsli	Fileks AS

3) Slam

3-a) Tømming av slamanlegg

Miljøservice AS har avtale om tømming av alle slamanlegg i ÅRIM.

3-b) Slambehandling

Miljøservice AS har avtale om behandling av det meste av det innsamla slammet i ÅRIM. Unntaket er slam frå Ålesund, Giske og Sandøy. Her er det hhv. Ålesund kommune, Giske kommune og Atle Viken som står for slambehandlinga på oppdrag frå ÅRIM.

Høringsbrev - ÅRIM

ÅRIM

Langelandvegen 1
6010 ÅLESUND

24. oktober 2017

*Ikkje offentleg, jf.
offlov § 5*

Kommunerevisjonsdistrikt nr. 3 i Møre og Romsdal IKS
Postboks 7734 Spjelkavik
6022 ÅLESUND

Rapportutkast for eigarskapskontroll – fråsegn frå ÅRIM

ÅRIM viser til rapportutkast oversendt 13. september 2017 og til seinare korrespondanse om utsatt høyringsfrist. Styret i ÅRIM behandla denne saken som sak 73/2017 i sitt møte 24. oktober 2017.

Styret har følgjande kommentar til rapportutkastet:

Rapporten synleggjer på ein dekkande måte dei rolleutfordringane Ålesund kommune står overfor som politiske organ for styring av kommunen samt som eigarar av ÅRIM og Tafjord Kraft AS, og med eigen administrasjon med betydeleg eigenproduksjon innan avfall og gjenvinning.

Rapportutkastet frå Kommunerevisjonen gir ein relativt detaljert oversikt over dialogen mellom ÅRIM og Ålesund kommune i mange spørsmål dei siste åra. Rapporten synleggjer også at kommunikasjonen mellom administrasjonen i Ålesund kommune og ÅRIM som selskap i mange høve har vore krevjande. Det er mange grunnar til dette, men det er liten tvil om at manglande avklaring av arbeidsdeling mellom Ålesund kommune sin administrasjon og ÅRIM er ein hovudårsak. Det er viktig å streke under at det er samarbeidet på administrativt nivå som har vore krevjande. Det daglege praktiske samarbeidet om oppgåver fungerer godt.

- ÅLESUNDREGIONEN INTERKOMMUNALE MILJØSELSKAP IKS
- Langelandsvegen 1 - 6010 ÅLESUND - tlf 70 31 41 00
- www.arim.no - org nr 994 717 286

Det er ikkje det at Ålesund bystyre eig fleire fagmiljø innan avfall, eller det at desse fagmiljøa kan vere usamde om strategi som er hovudproblemet. Det er situasjonen i mange kommunar og på mange fagfelt. Kommunal saksbehandling foregår på den måten at bystyret tek avgjerder basert på innstillingar og vurderingar frå rådmannen. Dersom kommunen sin eigen administrasjon er ein part med eit sett med interesser, samstundes som selskap kommunen er eigar av har andre interesser, må rådmannen likevel sikre at innstillinga til politisk behandling ikkje blir eit partsinnlegg for eigen administrasjon, men ei balansert framstilling av dei ulike interessene. I den grad ÅRIM skal rette kritikk mot administrasjonen i Ålesund kommune, så har ÅRIM i enkelte saker peika på at rådmannen ikkje har gjort nødvendige undersøkingar og lagt til rette for tilstrekkeleg behandling av saker der det er openbart at bystyret må handtere ein slik rollekonflikt.

ÅRIM har særleg vore kritisk til saksframlegg der rådmannen direkte eller indirekte stiller spørsmål ved om eit selskap der Ålesund kommune er største eigar, driv i henhald til gjeldende regelverk. Etter vår oppfatning kan ikkje rådmannen la ein slik påstand «henge i lufta» i si innstilling til politikarane. Dersom rådmannen ikkje har tillit til at eit selskap Ålesund kommune er eigar av blir drive lovleg, bør dette varslast umiddelbart, både til kommunen sine representantar i representantskapet og til Kontrollutvalet, som har fullmakter til å granske slike tilhøve. ÅRIM kjenner ikkje til om slik varsling har skjedd.

ÅRIM har også nokre merknader til nokre enkeltspørsmål i rapporten. Desse ligg ved.

Med vennleg helsing

Reidar Andresen /s/
Styreleiar

Øystein Solevåg
Dagleg leiar

SUPPLERANDE KOMMENTARAR TIL ENKELTSPØRSMÅL I RAPPORTUTKASTET

1) Opplæring av nye styremedlemmer

I **kapittel 3.1.2 Styret** heiter det m.a.: «Vi er ikke kjent med at nye styremedlemmer blir gitt opplæring om ansvar, oppgaver og rolle.»

ÅRIM er samde i at rapporten her peikar på eit forbedringspotensial for selskapet. Det skal likevel nemnast at det ved to høve er gjennomført styrekurs for selskapet, og at styremedlemmer får tilbod om deltaking på ulike faglege arrangement på avfallsfeltet. Styret gjennomfører også ei årleg intern evaluering med særleg vekt på slike spørsmål.

2) Oppfølging av Ålesund kommune si eigarskapsmelding

I **kapittel 3.2.1 Eierskapsmelding** er punkt 14 i bystyret si eigarmelding gjengitt: «*En gang i året skal de største av kommunens selskaper inviteres til bystyret og orientere om selskapets strategi og andre viktige tema.*»

ÅRIM har, sidan selskapet blei stifta i 2009, aldri blitt invitert til Ålesund bystyre. I Ålesund har ÅRIM hatt ei orientering i Komité for byutvikling og miljø i 2013, og ei orientering i Formannskapet og ei i Rådet for likestilling av funksjonshemma i 2017. Det skal nemnast at ÅRIM sidan 2010 har vore minst ein gang i alle kommunestyra til dei andre eigarkommunane, samt i fleire høve i andre politiske organ.

Det er liten tvil om at ÅRIM ser det som hensiktsmessig å kunne orientere politiske råd og utval i eigarkommunane oftare enn det som skjer i dag. Etter vår oppfatning er dette særleg viktig i samband med val, slik at dei nyvalde kommunepolitikarane blir gjort kjend med selskap dei eig.

3) Møtereferat frå ÅRIM

I **kapittel 3.3.12 Møte med ÅK om oppgjør av faktura m.m. (08.04.16)** er det gjengitt ein epost 09.06.17 frå virksamhetsleiar VAR, der det m.a. heiter: «*Årim er ofte raske med å skrive referat fra møter der de og kommunen deltar. Dette gjøres uoppfordret, men det er et dilemma at innholdet i referatet ofte ikke reflekterer det vi kan huske at ble gjennomgått i møtet, men heller ser ut til å være en oppsummering av hva Årim mener er viktig å få fram.*»

ÅRIM har lagt stor vekt på å dokumentere dei møta vi har gjennomført med Ålesund

kommune. Vidare har selskapet lagt vekt på å sende over denne dokumentasjonen med sikte på å gi dei øvrige møtedeltakarane høve til å kommentere dette. Ålesund kommune har i liten grad nytta gitt slike kommentarar.

I same kapittel heiter det elles: «*Det er også inngått en avtale om drift av mottak for farlig avfall for husholdningene i Ålesund, Sula og Skodje.*» Dette er ikkje i samsvar med ordlyden i avtalen som er inngått. Alle gjenvinningsstasjonane til ÅRIM er tilgjengelege for alle innbyggjarane. Vi foreslår difor at «*i Ålesund, Sula og Skodje*» strykast.

4) Sjølvkostrekneskap for ÅRIM

I **kapittel 3.3.19 Møte med ÅK om selvkostregnskap (13.12.16)** er det gjengitt ein epost 09.06.17 frå virksomhetsleiar VAR, der det er to forhold ÅRIM gjerne vil kommentere:

a) Spørsmålet om sjølvkostrekneskap for tenester levert Ålesund kommune

Frå eposten er følgjande gjengitt: «*Ifølge selvkostregelverket skal husholdningsrenovasjonen utføres til selvkost uavhengig av om det er kommunen eller IKS som utfører tjenesten. VAR har ved flere anledninger, muntlig og skriftlig, bedt om et fullstendig selvkostregnskap (ala det Envidan Momentum setter opp for VAR) for de lovpålagte tjenestene som Årim utfører for Ålesund kommune. Vi har blitt lovet dette, sist i møte med Årims leder og kommunalsjef i Ålesund i desember 2016, men vi har aldri mottatt slikt regnskap.*»

Slik ÅRIM ser det, byggjer desse påstandene på ei misforståing. ÅRIM legg fram ein årleg sjølvkostrekneskap både for hushaldsrenovasjon og for slamtømming. I tillegg leverer selskapet som ein del av budsjettet til selskapet, ei årleg førehandskalkyle for kva kostnader kvar enkelt kommune vil bli belasta for kvart enkelt sjølvkostområde. Denne blir følgd opp med ei etterkalkyle etter årsskiftet som dokumenterer avvik frå førehandskalkyla og avrekning som følgje av dette for kvar enkelt kommune på kvart enkelt sjølvkostområde.

Tala frå ÅRIM si avrekning, etterkalkyla, inngår i den enkelte kommune sitt sjølvkostrekneskap som «tenester kjøpt frå interkommunale selskap». Denne praksisen er i tråd med avfallsforskriften og sjølvkostretningslinjene. For Skodje og Sandøy kommuner er det ÅRIM som setter opp heile sjølvkostrekneskapen for hushaldsrenovasjon og slamtømming.

b) Spørsmålet om fordeling av kostnader på slamområdet

Frå eposten er det vidare gjengitt: «VAR ba i fjor om en redegjørelse for hvordan kostnader innenfor slamområdet fordeles, og fikk vite at vi belastes likt som de andre kommunene per abonnent, noe som blir feil i forhold til selvkost. Vidare ... viser at Ålesund faktisk blir belastet for en tjeneste vi ikke mottar. Anmodning om at dette blir rettet opp, er ikke blitt fulgt opp fra ÅRIM.»

ÅRIM må korrigere denne feilopplysninga. Etter at ÅRIM mottok innspel om denne korrigeringa 16. desember 2016, gjennomførte selskapet ei utgreiing av forholdet. Resultatet var at ÅRIM slutta seg til Ålesund kommune si vurdering. Dette går fram av revidert budsjett 2017 – 2020, vedteke av representantskapet 25. april 2017. Her blei slamprisane til Ålesund kommune justert i samsvar med ønskje framsett av kommunen. Det blei som del av dette gjort ei etterrekning der Ålesund kommune fekk refundert eit beløp for dei siste åra.

5) Samarbeid om vektsystemet

I **kapittel 3.3.21 Brev til ÅK om vektsystem (14.03.17)** er det gjengitt eit utsegn frå virksomhetsleder for VAR 09.06.17: «Årim bestemte seg for å innføre nye vektsystemer for husholdningskunder, på tross av de gjennom kontrakt hadde bundet seg til å bruke eksisterende systemer i Bingsa.» ÅRIM har gjennomført eit utviklingsarbeid knytt til å få på plass eit system som på ein god måte kan registrere og skilje mellom leveringar frå hushalds- og næringskunder på dei ni gjenvinningsstasjonane til ÅRIM. Systemet har fått mykje merksemd, og det blir no teke i bruk også andre stader i Noreg.

6) «Hemmelegghald» frå ÅRIM si side

I **kapittel 3.3.22 Styremøte om årsrapport VAR og utredning (15.03.17)** er det ein omtale av ÅRIM si oppfølging av tiltaket i strategi for ÅRIM om planlegging av eit regionalt ettersorteringsanlegg for restavfall. Til slutt i kapitlet blir det sitert frå ein epost frå virksomhetsleder for VAR til Kommunerevisjonen 09.06.17: «Årim har fått utført en del utredninger som går på grensegang mellom kommune og Årim, avfallsfag og tekniske forhold. Dette er utredninger som ville vært svært nyttige for Ålesund kommune å lese. Årim har etter vårt syn prøvd å holde disse vekk fra oss og når vi ber om innsyn så blir ikke dette fulgt opp.»

ÅRIM vil avvise påstanden om hemmelegald i denne saken som openbart urimeleg. ÅRIM har hatt ein dialog med fleire aktørar om forstudien «Framtidig løysning for sentralsortering i Møre og Romsdal» som Mepex Consult har utført for ÅRIM. Eit utkast til forstudie blei oversendt Ålesund kommune 23. desember 2016. Rådmannen i Ålesund viser også til dette utkastet til forstudie i sitt saksframlegg¹ til bystyret i sak 7/2017 (Høringsuttalelse til strategi for ÅRIM). Virksomhetsleder for VAR er saksbehandlar i bystyresaken.

7) Overtaking av næringsrenovasjon

I **kapittel 3.3.25 Epost fra virksomhetsleder for VAR til KOMREV3 (09.06.17)** er det gjengitt eit utsegn frå virksomhetsleder for VAR om overtaking av næringsrenovasjonen: «*Fakturert for ikkje utført oppdrag næringsrenovasjon januar – mars 2016. Nektet å utlevere nøkler til avfallsrom. Dårlig gjennomføring av lovte oppgaver i forbindelse med overføring av næringsrenovasjon.*» Når det gjeld fakturering, vil ÅRIM peike på at dette blei gjort i samsvar med avtale mellom Ålesund kommune og ÅRIM, som omtalt i kapittel 3.3.7. ÅRIM kjenner seg heller ikkje igjen i påstander om nekt eller dårleg gjennomføring.

¹ I saksframlegget skriv rådmannen (vår utheving): «Årim gjenvinner glass og metall gjennom Syklus, og mottar vederlag for dette. Ålesund kommune tar ut metaller fra bunnasken fra forbrenningsanlegget. Ålesund kommune starter i 2017 sorteringsanlegg for utsortering av metaller. Dette anlegget vil sortere ut alle typer metaller fra bunnasken. Ålesund kommune vil ha inntekter på det solgte metallet. I bunnaske fra 1000 kg forbrent husholdningsavfall vil Bingsa ta ut aluminium for ca 26,4 kr, etter dagens kurser (**ifølge utredning gjort av Mepex**). Ved innføring av sentralsortering vil totalt aluminiumsuttak kunne økes til ca 32 kroner (i økningen er ikke kostnader med feilsorteringer i avfallet fra sentralsortering eller ny kildesortering medtatt). Denne økningen vil ikke dekke kostnadene for foreslått tiltak fra Årim, og samtidig gi liten effekt i form av økt materialgjenvinning.»

Høringsbrev – Ålesund kommune

Vi viser til foreløpig utkast til rapport datert 13. september 2017 fra eierskapskontroll med ÅRIM.

Rapporten innleder med å beskrive hva en eierskapskontroll skal gå ut på, nemlig å føre kontroll med om eier ivaretar sin interesser på en god måte. Dette kan igjen deles i to: om eierskapet utøves innenfor lov- og regelverk og i tråd med anerkjente prinsipper for god eierstyring og vedtak i kommunestyret, og om det er etablert gode nok rutiner for kontroll med eierskapet og om disse blir fulgt.

Ved etablering av ulike selskaper for å løse kommunale oppgaver blir styringslinjene fra folkevalgte organ endret i forhold til om samme oppgave ble ivaretatt innenfor den kommunale organisasjonen. Bystyret vil kun ha en indirekte styring på selskapene gjennom selskapenes eierorganer, f.eks. generalforsamling eller representantskap. Rådmannen har ingen direkte rolle i styringen av det enkelte selskap.

Det er altså hvilke rutiner og system som er etablert for at bystyret skal kunne utøve sitt eierskap som bør vurderes i en eierskapskontroll. I tillegg må det vurderes om disse rutinene og systemene er gode nok og om de følges i praksis.

Rapporten er omfattende i sidetall og i sitater fra ulike former for kommunikasjon mellom ÅRIM og andre aktører innenfor avfallsområdet. På grunn av dette oppleves rapporten som tungt tilgjengelig og lite leservennlig. Det bør derfor vurderes å endre rapportens struktur og oppbygging.

KS ga i 2015 ut en rapport med 21 anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll. Disse anbefalingene er en konkretisering av hovedprinsippene for eierstyring. I revisjonens rapport refereres det til flere av disse anbefalingene, men på en noe ustrukturert måte. Rådmannen mener at rapporten ville vært vesentlig mer oversiktlig og lettere å lese dersom den hadde vært strukturert rundt de mest relevante av disse anbefalingene. Dvs. at revisjonen gjorde vurderinger og trakk konklusjoner knyttet til anbefalingene. Det ville også bli tydeligere hva som var det enkelte vurderingstema og hvilke forbedringspunkt og anbefalinger som følger av revisjonens arbeid.

Slik rapporten fremstår nå så svarer den heller ikke godt nok på de spørsmål som reises innledningsvis på side 1 i dokumentet. Det er vanskelig i vurdering og konklusjon i pkt. 3.5 å finne klare anbefalinger til bystyret om hvordan eierstyringen med ÅRIM kan forbedres knyttet opp mot de enkelte anbefalingene fra KS. Bør det f.eks. innføres faste eiermøte med ÅRIM utenom representantskapsmøtene for å sikre god kommunikasjon med selskapet? Er opplæringen av folkevalgte som skal sitte i selskapenes eierorganer god og systematisk nok? Er det praktisk lagt til rette for at eierkommunene kan rekke å behandle saker som skal opp i representantskapet i sine kommunestyre? Og i hvilken grad skjer slik behandling i Ålesund kommune?

Rådmannen er av den oppfatning at eiermøter kan være et hensiktsmessig forum for å styrke kommunikasjonen mellom selskapet og eier. Her kan strategier drøftes uten at det treffes formelle beslutninger, noe som vil gi både selskapet og eier vedfull informasjon og kunnskap.

Videre mener rådmannen at opplæringen av de folkevalgte som skal sitte i ulike eierorgan med fordel kan styrkes. Det er viktig med en klar forståelse av sin egen og eierorganets rolle i styringen av et selskap.

Ålesund kommunen har i dag en ambisjon om å legge fra til politisk behandling saker som skal opp på representantskapsmøter eller generalforsamlinger i de viktigste selskapene kommunen er medeier i. Det er ofte krevende å ha tilstrekkelig kapasitet til dette i administrasjonen. Selv om innkallingene til representantskapsmøtene sendes ut 30 dager før møtene, kan det være for kort tid til å rekke behandling i bystyret dersom bystyrets møtekalender klaffer dårlig med møtene i representantskapet. Sakene skal også gjennom formannskapet før behandling i bystyret. Her bør det vurderes lenger frist for utsending av saksdokument til representantskapet, eller at formannskapet gis fullmakt til å behandle sakene og gi kommunens representanter nødvendige føringer eller bundet mandat.

I rapporten brukes også begrepene styringskommunikasjon og samarbeidskommunikasjon uten at det går klart fram hva som er skillet mellom disse. Det er derfor uklart om styringskommunikasjonen er god mens samarbeidskommunikasjonen er dårlig, eller om begge deler er dårlig. Jeg velger å tolke styringskommunikasjon som den mer formelle kommunikasjonen mellom selskapet og representanter for eieren, mens samarbeidskommunikasjon dreier seg om kommunikasjon på mer uformelt plan knyttet til daglig drift. Men dette bør presiseres tydeligere.

Rapporten bruker mye tid på å vise eksempel på det man mener er dårlig kommunikasjon mellom Ålesund kommune og ÅRIM. Et av utgangspunktene for dette er et utsagn som gjengis på side 92 om at dårlig kommunikasjon:

«Dette hemmer utviklinga i begge verksemdar så langt vi kan sjå»

Dette skal være utsagn fra Ålesund kommunes medlemmer i representantskapet. På hvilken måte dette hemmer de to virksomhetene utdypes ikke.

Rådmannen er av den oppfatning at samarbeidskommunikasjonen vies alt for stor plass i rapporten uten at det gir noen anvisning til bystyret om hvordan dette påvirker eierstyringen og hvordan dette kan avbøtes. Slik rapporten er lagt opp kan det være fristende å kommentere de ulike eksempler som trekkes fram, men rådmannen vurderer dette som lite hensiktsmessig. Generelt er det likevel nødvendig å påpeke følgende. Sitatene fra de ulike epostene og brevene er i mange tilfeller løsrevet fra sin kontekst og kan derfor gi et misvisende bilde av kommunikasjonen. De avspeiler også at ÅRIM og Ålesund kommune på noen punkt kan ha ulike interesser. Dette er legitimt og avspeiler det som antakelig er hovedutfordringen, nemlig at selskapsavtalen og evt. andre beslutninger ikke er tydelige nok på enkelte områder. Videre må det også være legitimt å synliggjøre faglig uenighet knyttet til hva som er de miljømessige beste løsningene for å håndtere avfall av ulik karakter uten at dette skal fremstå som dårlig samarbeidsklima.

Selv om rådmannen ikke finner det hensiktsmessig å gå inn på den enkelt korrespondanse som refereres i rapporten, vil vi likevel påpeke en direkte feil på side 44 der en epostkorrespondanse rundt pålegg til slamabonnenter blir gjengitt. Der står det bl.a. følgende:

«Den 16.03.16 ble det sendt en epost fra kommuneadvokatkontoret til ÅRIM, med kopi til virksomhetsleder for VAR, kommunalsjef og kommuneadvokat:»

Det er ikke riktig at at kommuneadvokatkontoret har sendt en slik epost. Den ble sendt av en midlertidig tilsatt jurist hos VAR. Vedkommende er ikke lenger tilsatt i kommunen.

Rådmannen opplever også at rapporten til dels tar opp tema som hører hjemme i en forvaltningsrevisjon av ÅRIM og Ålesund kommune. F.eks.: I hvilken grad vi praktiserer selvkostregelverket på en riktig måte, mener vi hører hjemme i en forvaltningsrevisjon.

Hovedutfordringen i eierstyringen av ÅRIM ligger ikke etter rådmannens oppfatning først og fremst i dårlig kommunikasjon. Hovedutfordringen i dette tilfellet er at Ålesund kommune ikke har et tilstrekkelig avklart forhold til alle selskapene (inkludert kommunens egen virksomhet) som har interesser i avfallsområdet.

ÅRIM ble i sin tid opprettet primært for å stå for innsamling og behandling av husholdningsavfall som er en lovpålagt oppgave for kommunene. Dette avspeiles i selskapsavtalens formålsparagraf der det bl.a. heter:

«3.1 Å utføre kommunane sine lovpålagde oppgaver innan innsamling, gjenvinning og behandling av avfall og slam i samsvar med sentrale og lokale miljømål.»

Videre er det åpnet for at ÅRIM kan gi tilbud om innsamling og behandling av næringsavfall. Pkt. 3.4 i selskapsavtalen lyder:

«3.4 Å gje eit tilbod om innsamling, gjenvinning og behandling av næringsavfall der selskapet finn dette miljømessig ønskeleg og økonomisk forsvarleg.»

ÅRIM-kommunene har her ulike ønsker å behov når det gjelder håndtering av næringsrenovasjon. Ålesund kommune har i dag mulighet til å håndtere næringsrenovasjon og næringsavfall selv, og det er ikke fattet noe vedtak i Ålesund kommune om at dette skal opphøre i kommunal regi og overlates til andre. For andre av ÅRIM-kommunene kan situasjonen være annerledes.

ÅRIM har tydelig tilkjennegitt at de ønsker å utvide sin aktivitet, herunder å overta alt arbeid knyttet til næringsrenovasjon og næringsavfall. Bl.a. heter det i brev fra ÅRIM til Ålesund kommune datert 21.03. 16 (gjengis på side 47 i revisjonsrapporten):

«ÅRIM har innretta si verksemd ut frå ei strategisk målsetting om ei framtidig samanslåing av det fagmiljøet Ålesund kommune har samla i Bingsa Næring og det fagmiljøet Ålesund kommune har vore med på å byggje opp i ÅRIM.»

Denne målsettingen motsvares ikke i et vedtak i Ålesund kommune og er et eksempel på at det dermed skapes en uklarhet om partenes ansvar og arbeidsoppgaver som igjen kan gi grobunn for uenigheter i den daglige drift.

Ålesund kommune er eier i tre parter som alle har interesser knyttet til renovasjon og avfallshåndtering. For det første Ålesund kommunes egen organisasjon som har drevet med renovasjon og avfallshåndtering i alle år. For det andre er vi majoritetseier i Tafjordkonsernet som gjennom sitt datterselskap Tafjord Kraftvarme AS (TKV) også har sterke interesser på dette området. Og for det tredje er vi minoritetseier i ÅRIM IKS som utelukkende arbeider med renovasjon og avfallsbehandling.

I Tafjordkonsernet har kommunen indirekte innflytelse gjennom generalforsamlingen, og enda mer indirekte på datterselskapet TKV. Men vi har tross alt en majoritetsinnflytelse i generalforsamlingen.

I ÅRIM har vi også bare indirekte innflytelse gjennom representantskapet, men her har vi i tillegg kun 31% stemmevekt og har dermed ikke avgjørende innflytelse.

Ålesund kommune som eier har en utfordring i å avstemme sine strategier for alle disse tre aktørene, og når dette ikke er gjort tydelig nok skaper det et rom flere av aktørene prøver å ta. Dette kan gjøre samspillet vanskelig. Eksempelvis kan det være krevende når man vedtar en strategi for ÅRIM uten samtidig å vurdere konsekvensene for TKV og Ålesund kommune og justere strategiene for disse to virksomhetene. Dette berøres kort til slutt i rapporten, men burde hatt en mer fremtredende plass.

Kommunereform

I forbindelse med kommunereformen vil alle interkommunale samarbeid komme på dagsordenen. Herunder de interkommunale selskapene Ålesund kommune er part i. Selskapsavtalene for disse selskapene må gjennomgås og tilpasses det nye kommunekartet. I denne sammenhengen vil også selskapsavtalen for ÅRIM måtte revideres. Denne anledningen bør benyttes til å klargjøre ÅRIMs formål og rammene for selskapets framtidige aktivitet. Nye Ålesund kommune vil etter 2020 eie over 60% av ÅRIM og bør derfor også ha bestemmende innflytelse i selskapet. En revisjon av selskapsavtalen må derfor bringes inn i arbeidet med å etablere nye Ålesund kommune.

Avslutning

Rådmannens merknader kan oppsummeres i følgende punkt:

- Rapporten bør kortes betydelig ned og struktureres rundt KS anbefalinger for god eierstyring.
- De spørsmål som stilles opp i innledningen bør besvares på en tydeligere måte enn det som nå er tilfellet.
- De element i eierstyringen som faktisk er på plass og fungerer bør komme fram i konklusjonen (herunder eierskapsmelding, valgkomite, politisk forankring av saker til representantskapet m.m.).
- Det bør anbefales å ta i bruk eiermøter for å styrke den uformelle kommunikasjonen mellom eier og selskap.
- Opplæringen av folkevalgte som skal sitte i selskapenes eierorganer bør styrkes.
- Innkalling til representantskapsmøter og generalforsamlinger bør skje med lengre frist enn 30 dager dersom det skal være mulig å legge fram saker for bytyret til behandling. Alternativt må det aksepteres at det kun er formannskapet som får sakene til behandling.
- Ålesund kommune må trekke opp en strategi for sitt eierskap i andre selskap og virksomheter som arbeider på samme område som ÅRIM. Strategiene må avstemmes til hverandre og klargjøre arbeids- og ansvarsområder.

KOMREV3 IKS er et interkommunalt revisjonsselskap, etablert 01.01.1994. Selskapet har ansvar for revisjon av kommunene Giske, Haram, Midsund, Norddal, Sandøy, Skodje, Stordal, Stranda, Sula, Sykkylven, Ørskog og Ålesund.

Selskapet leverer tjenester som finansiell revisjon, forvaltningsrevisjon, selskapskontroll og rådgiving. Det blir rapportert til den enkelte kommune sitt kontrollutvalg og kommunestyre/bystyre.

Hovedkontor for selskapet er Lerstadvegen 545 i Ålesund kommune.

KOMREV3 IKS
Postboks 7734 Spjelkavik
6022 ÅLESUND
Tlf. 70172150 – Fax 70172151 – E-post: komrev3@komrev3.no
Org.nr. 971562587